

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΧΡΗΣΤΟΣ ΝΙΚΑΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Διπλωματική Εργασία

**«ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ»**

ΤΟΥ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΓΩΓΟΥΣΗ

Δεκέμβριος 2020

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω πρωτίστως τον επιβλέποντα Καθηγητή κ. Χρήστο Νίκα, για τις πολύτιμες συμβουλές του και τη βοήθεια που μου παρείχε κατά τη συγγραφή αυτής. Η άμεση και ουσιαστική καθοδήγησή του σε ένα θέμα για το οποίο δεν είχα προηγούμενη ενασχόληση, μου έδωσε την ευκαιρία όχι μόνο να εντοπίσω τα στοιχεία που ήθελα, αλλά και να αντιμετωπίσω την έρευνα και τη συγγραφή με μεγάλο ενδιαφέρον και ευχαρίστηση.

Φυσικά θέλω να πω ένα ευχαριστώ και στις κυρίες και κυρίους Καθηγητές, που κατά το Ακαδημαϊκό Έτος 2019-2020 φοίτησης της 17^{ης} ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ, δίδαξαν στο Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια και τους οποίους μνημονεύω (με αλφαβητική σειρά): Ζάικος Νικόλαος, Καραγιάννης Εμμανουήλ, Κουσκουβέλης Ηλίας, Κυρκιλής Δημήτριος, Λίτσας Σπυρίδων, Μπέλλου Φωτεινή, Παιδή Ρεβέκκα, Παπαπανάγος Χάρρυ, Σκιαδάς Δημήτριος, Τζιώνας Ιωάννης, Χρηστίδης Γεώργιος. Ευχαριστώ για τις γνώσεις που μου μετέδωσαν, για το ενδιαφέρον που μου παρακίνησαν και για τον δρόμο που μου άνοιξαν, ώστε να συνεχίσω με ιδιαίτερο ενδιαφέρον να ασχολούμαι με το εξαιρετικό αυτό αντικείμενο, κατ' ελάχιστο για όσο μου το επιβάλλουν οι απαιτήσεις του επαγγέλματός μου.

Τέλος, θα ήθελα με ιδιαίτερη αγάπη να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, για τη στήριξη που μου παρείχε και την υπομονή που υπέδειξε, καθόλη τη διάρκεια της συμμετοχής μου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα, τόσο κατά τη φοίτησή μου στην ΑΔΙΣΠΟ όσο και μετά από αυτή. Χωρίς τη δική τους ενθάρρυνση και συμπαράσταση (μαζί με μερικούς εκλεκτούς φίλους και συναδέλφους), δεν θα τα είχα καταφέρει.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Νικόλαος Γωγούσης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία συντάσσεται προκειμένου να εξεταστεί το ιστορικό δημιουργίας, ανάπτυξης και εξέλιξης της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας και να αναδειχθούν τόσο οι επιτυχημένες όσο και οι λιγότερο ανθηρές χρονικές περιόδους αυτής, αλλά και τα κύρια επιτεύγματά της. Η αξία της μελέτης έγκειται στο ότι γίνεται μια προσπάθεια συνολικής καταγραφής του θέματος, ώστε να δύναται να αποτελέσει αφετηρία για περαιτέρω παρακολούθηση στο εγγύς μέλλον, με δεδομένο ότι το κλείσιμο της δεκαετίας που διανύσαμε βρήκε τις παγκόσμιες οικονομικές δραστηριότητες να υφίστανται ένα ισχυρότατο σοκ, λόγω της πανδημίας του covid-19. Η ροή της ανάλυσης ξεκινά με την ανάπτυξη του ιστορικού εξέλιξης της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας, διαιρεμένη σε κομβικές χρονικές περιόδους. Έτσι καταλήγει στην τωρινή εποχή αλλά και στον προσδιορισμό των στοιχείων του σήμερα για το αύριο, ευελπιστώντας να αποτελέσει ενδιάμεσο σκαλοπάτι για περαιτέρω μελλοντική ανάλυση. Εν συνεχεία, αναπτύσσονται δεδομένα που ενισχύουν την έρευνα πέρα από την αναγραφή ιστορικών οροσήμων και δεδομένων, όπως η παράθεση των σημαντικότερων σήμερα γαλλικών αμυντικών βιομηχανιών, στατιστικών και αριθμητικών στοιχείων και του ιδιαίτερα ενδιαφέροντος θέματος της γαλλικής πυρηνικής αποτροπής. Η μελέτη καταλήγει σε συμπεράσματα, τα οποία όμως ήδη έχουν εμφανισθεί μέσα από την προηγηθείσα ανάπτυξη, ώστε ο αναγνώστης να έχει σε όλη την διαδρομή την ευκαιρία να σχηματίσει σταδιακά την άποψή του για το ζήτημα, οδηγώντας τον ομαλά στην σφαιρική εικόνα και στον κόσμο της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας.

Στην πορεία της μελέτης γίνεται προσπάθεια να αποτυπωθεί η διαχρονική εξέλιξη της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας μέσα από ένα χρονικό πλαίσιο. Είναι προφανές ότι από τον 20^ο αιώνα και μετά οι πληροφορίες είναι πιο λεπτομερείς, ειδικά σε ότι αφορά τη σύνδεση με τις πολιτικές επιδιώξεις της χώρας. Ωστόσο, κάποιες πληροφορίες παρουσιάζονται σκόπιμα με μεγαλύτερη λεπτομέρεια από κάποιες άλλες, ενώ διάφορα γεγονότα και εξελίξεις συνδέονται σε κάποιες περιπτώσεις, ανεξάρτητα από τη χρονική περίοδο όπου εντάσσονται. Σε διαφορετική περίπτωση θα γινόταν ανάλυση αναγκαστικά κατά θεματική ενότητα, κρίθηκε όμως ότι οι αναπόφευκτες χρονικές μετατοπίσεις θα ήταν με αυτό τον τρόπο περισσότερο κουραστικές στην ανάγνωση.

Γίνεται επίσης συχνά αναφορά σε συγκεκριμένες εταιρείες-επιχειρήσεις, οπότε κρίθηκε σκόπιμο να παρατεθούν ξεχωριστά κάποια στοιχεία για αυτές, καθώς οι μετονομασίες και οι συγχωνεύσεις αποτέλεσαν συχνό φαινόμενο. Οι εξαγωγές όπλων αποτελούν ένα σημαντικό σκέλος της αποτίμησης της πορείας της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας και δεν γίνεται να μην υπάρξει αναφορά σε αυτές. Η παρουσίαση της πυρηνικής δυνατότητας που έχει αναπτύξει με σθένος η χώρα, είναι ένα ακόμα ενδιαφέρον πεδίο για σχολιασμό. Τέλος, γίνεται μια προσπάθεια σύνδεσης της αμυντικής βιομηχανίας της χώρας με την εξωτερική της πολιτική, ιδιαίτερα από την εποχή διακυβέρνησης του Ντε Γκολ και μετά και βέβαια με κατάληξη στην πιο σύγχρονη εποχή.

Μέρος της έρευνας βασίζεται στην ιστοσελίδα του Ερευνητικού Ινστιτούτου Διεθνούς Ειρήνης της Στοκχόλμης (Stockholm International Peace Research Institute, SIPRI - www.sipri.org), για τα όπλα και τις στρατιωτικές δαπάνες. Το έργο του οργανισμού στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε βάσεις δεδομένων ανοιχτής πρόσβασης, χρησιμοποιώντας μόνο ανοιχτές πηγές που μπορούν να ελεγχθούν ανεξάρτητα και συμπεριλαμβάνουν δεδομένα για σχεδόν κάθε χώρα στον κόσμο.

Όσον αφορά την παράθεση του ιστορικού της εξέλιξης της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας, χρησιμοποιήθηκαν σε αρκετά σημεία παραπομπές από το βιβλίο «L'Armement Français au XX Siècle» (Les Cahiers de l'Armement, Ellipses, Paris, 2000) του Γάλλου Μηχανικού Εξοπλισμών Laurent Giovachini. Οι παραπομπές αυτές δεν μνημονεύονται η καθεμία ξεχωριστά στο κείμενο, παρά μόνο επαναλαμβάνόμενα στο τέλος του εκάστοτε κεφαλαίου, προκειμένου να μην καταστεί δυσλειτουργικός ο Πίνακας Βιβλιογραφίας.

Τέλος, επισημαίνεται ότι είναι συχνή η ανάγκη προσφώνησης και χαρακτηρισμού των υποκειμένων της αμυντικής βιομηχανίας. Για το σκοπό αυτό, χρησιμοποιούνται σε όλο το κείμενο, με την αυτή έννοια, οι λέξεις «βιομηχανία, εταιρεία, επιχείρηση» και οι οποίες θεωρείται ότι έχουν την ίδια σημασία, εκτός αν διαφορετικά αναφέρεται. Κατά την ίδια λογική, η ορολογία «πολεμική βιομηχανία» που αναγράφεται και στον τίτλο του θέματος, αντικαθίσταται χωρίς καμία αλλοίωση της σημασίας της, από την ορολογία «αμυντική βιομηχανία».

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
1. ΑΠΟ ΤΟΝ 14 ^ο ΑΙΩΝΑ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ Α΄ΠΠ: ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ	
1.1 Γενικό πλαίσιο	4
1.2 Η εμφάνιση των πρώτων βιομηχανιών	6
1.3 Από τον 18 ^ο αιώνα και μετά	8
1.4 Η γέννηση της αεροναυπηγικής βιομηχανίας	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
2. Α΄ΠΠ: Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ	
2.1 Γενικό πλαίσιο	12
2.2 Βιομηχανική Κινητοποίηση	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
3. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ: Η ΜΕΓΑΛΗ ΧΑΜΕΝΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ	
3.1 Γενικό πλαίσιο	18
3.2 Πριν τον Β΄ΠΠ: αγώνας δρόμου και εθνικοποίηση	21
3.3 Μηχανικοί Εξοπλισμών	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
4. Β΄ΠΠ: Ο ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ	
4.1 Γενικό πλαίσιο	24
4.2 Η κατάρρευση	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
5. 1945-1960: Η ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ	
5.1 Γενικό πλαίσιο	27
5.2 Η συμβολή του Ντε Γκολ	29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6. 1961-1990: Η ΧΡΥΣΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

6.1	Γενικό πλαίσιο	33
6.2	Η ίδρυση της μετέπειτα Γενικής Διεύθυνσης Εξοπλισμών	33
6.3	Οι αναπτυσσόμενες αεροδιαστημικές βιομηχανίες	35
6.4	Τα πρώτα βήματα ευρωπαϊκής συνεργασίας	37
6.5	Εξαγωγές και διεθνές εμπόριο	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

7. ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΨΥΧΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ: Ο ΚΟΣΜΟΣ ΑΛΛΑΖΕΙ ΡΑΓΔΑΙΑ

7.1	Γενικό πλαίσιο	40
7.2	Οι αλλαγές στο τέλος του 20 ^{ου} αιώνα	43
7.3	Οι ευρωπαϊκές προσπάθειες	44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

8. 21^{ος} ΑΙΩΝΑΣ: Η ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

8.1	Γενικό πλαίσιο	47
8.2	Προοπτικές και επιδιώξεις	50
8.3	Τεχνητή νοημοσύνη	56
8.4	Βιομηχανικές και στρατηγικές προτεραιότητες για το 2025	58
8.5	Η πανδημία του covid-19	60

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

9. ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΓΑΛΛΙΚΕΣ ΑΜΥΝΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ

9.1	Airbus	62
9.2	ArianeGroup	64
9.3	Dassault Aviation	65
9.4	MBDA	67
9.5	Naval Group	67
9.6	Nexter Systems	73
9.7	Safran	74

9.8	Thales Group	76
-----	--------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

10.	ΣΤΟΙΧΕΙΑ STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE (SIPRI)	
-----	---	--

10.1	Εξαγωγές	79
10.2	Κατηγορίες οπλικών συστημάτων	80
10.3	Εταιρείες	83
10.4	Πυρηνικά	84
10.5	Οικονομικά δεδομένα	85

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

11.	ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΑΠΟΤΡΟΠΗ	
-----	---------------------------	--

11.1	Γενικό πλαίσιο	88
11.2	Ιστορικό	89

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

12.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	94
-----	--------------	----

	ΕΠΙΛΟΓΟΣ	103
--	-----------------	-----

	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ	A-1
--	--------------------------------	-----

	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΩΝ (DIRECTION GENERALE DE L'ARMEMENT – DGA)	B-1
--	--	-----

	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ: Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΙΣΧΥΣ ΓΙΑ ΤΟ 2020	Γ-1
--	---	-----

	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ	Δ-1
--	---	-----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η γαλλική αμυντική βιομηχανία αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες παγκοσμίως και δεύτερη στην Ευρώπη πίσω από την αντίστοιχη βρετανική. Η ιστορική διαδρομή της παρουσιάζει σημαντικό ενδιαφέρον και συμβαδίζει απόλυτα με τα δρώμενα των γαλλικών Ενόπλων Δυνάμεων ανά τους αιώνες, μια πορεία με συμμετοχή σε σχεδόν 170 πολέμους, από την εποχή ακόμα του Ρωμαίου Αυτοκράτορα Ιούλιου Καίσαρα (γύρω στο 60-50 π.Χ.), τους περισσότερους από οποιοδήποτε άλλο κράτος στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Όταν οι γαλλικές Ένοπλες Δυνάμεις σημείωναν στρατιωτικές επιτυχίες, ειδικά από τον 15^ο αιώνα και μετά, οπότε και εμφανίζεται συγκροτημένα η βιομηχανική παραγωγή στρατιωτικού υλικού και όπλων, στηρίζονταν γενικά σε μια αμυντική βιομηχανία η οποία υπερτερούσε έναντι αντιστοίχων λοιπών χωρών. Αντίθετα, όποτε η γαλλική αμυντική βιομηχανία αντιμετώπιζε σοβαρές δυσλειτουργίες ή είχε μείνει πίσω από τις τεχνολογικές εξελίξεις, οι Ένοπλες Δυνάμεις της χώρας γνώριζαν από στρατιωτικές ήττες μέχρι και πανωλεθρίες.

Η εξέλιξη της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας καταδεικνύει την αλληλεπίδραση μεταξύ της τεχνολογίας, των απαιτήσεων που δημιουργούνται κατά την προετοιμασία και διεξαγωγή ενός πολέμου, των εκάστοτε συμφερόντων, της ισχύος και των αδυναμιών του γαλλικού κράτους ανάλογα την εποχή, αλλά και των συσχετισμών ισχύος μεταξύ διαφορετικών δρώντων και μεγάλων δυνάμεων, με κίνητρο την υπεροχή στη βιομηχανία εξοπλισμών. Η Γαλλία ανέκαθεν έδινε ιδιαίτερη βαρύτητα στην αμυντική της βιομηχανία, ανάλογα φυσικά με τις ανά εποχή δυνατότητές της. Δεν δίστασε μάλιστα στο παρελθόν να παρέμβει στην εγχώρια αμυντική βιομηχανία, μέσω εθνικοποιήσεων, βιομηχανικών κινητοποιήσεων και συγχωνεύσεων, κατευθυνόμενων από κυβερνητική εντολή.

Με σχεδόν πέντε χιλιάδες εταιρείες και τετρακόσιες χιλιάδες θέσεις εργασίας, η γαλλική αμυντική βιομηχανία αντιπροσωπεύει πάνω από το 25% των ευρωπαϊκών ικανοτήτων στον τομέα αυτό. Οι κύριες εταιρείες της σήμερα είναι (αλφαβητικά) οι πολυεθνικές Airbus Group, MBDA και οι αμιγώς γαλλικές ArianeGroup, Dassault Aviation, Naval Group, Nexter Systems, Safran και Thales Group, ευρωπαϊκοί και ενίοτε παγκόσμιοι κολοσσοί με ισχυρή παρουσία σε

διεθνείς εκθέσεις αμυντικής βιομηχανίας, όπως μεταξύ άλλων οι εγχώριες «International Paris Air Show» και «Euronaval», που προσελκύουν χιλιάδες επισκέπτες.

Οι διάφορες πρόσφατες παγκόσμιες οικονομικές κρίσεις διαδραμάτισαν τον δικό τους ρόλο στον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Ο αριθμός των παραγγελιών από παραδοσιακούς πελάτες στην αγορά εξοπλισμών έχει μειωθεί, ενώ νέες χώρες έχουν αποκτήσει τις ικανότητες που χρειάζονται, ώστε να γίνουν σοβαροί ανταγωνιστές στο διεθνές εμπόριο εξοπλισμών. Η Γαλλία εξάγει ένα ευρύ πεδίο αμυντικών συστημάτων και παράλληλα αναπτύσσει δράσεις για δημιουργία και ενίσχυση μακροπρόθεσμων συνεργασιών. Οι εξαγωγές όπλων αποτελούν για τη χώρα διαχρονικά, ένα σημαντικότατο μέσο άσκησης εξωτερικής πολιτικής (diplomatie.gouv.fr 2020). Έτσι, η χώρα στηρίζει το δόγμα ότι οι πωλήσεις αμυντικού υλικού αποτελούν παράγοντα συμβολής στη στρατηγική της αυτονομία. Το σκεπτικό είναι ότι, για να μπορεί η Γαλλία να δραστηριοποιείται στους τομείς της άμυνας και της εξωτερικής πολιτικής, χωρίς να εξαρτάται από άλλα κράτη στη λήψη αποφάσεων για τα δικά της συμφέροντα, απαιτείται η δική της ανεπτυγμένη ικανότητα παραγωγής εξοπλισμών. Συνεπώς, η γαλλική αμυντική βιομηχανία δεν μπορεί να επιβιώσει μόνο με τις εγχώριες παραγγελίες, πρέπει και να εξάγει.

Αυτό το δόγμα παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό ανέπαφο παρά τους μετασχηματισμούς στο παγκόσμιο εμπόριο εξοπλισμών, ιδίως κατά την περίοδο μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, όπως την προσπάθεια εξευρωπαϊσμού (εντός της ΕΕ), την εμφάνιση αυστηρότερων κανόνων εμπορίου αμυντικού υλικού και την απελευθέρωση του αμυντικού βιομηχανικού τομέα. Αν και υπήρξαν κάποιες λεπτές διαφοροποιήσεις στη γαλλική πολιτική εξαγωγής οπλικών συστημάτων, η συνολική κατεύθυνση της πολιτικής αυτής δεν έχει αμφισβητηθεί ποτέ. Επιπλέον, έχει δημιουργηθεί μια ισχυρή διοικητική δομή για την εφαρμογή αυτού του δόγματος, με τους υπάρχοντες γραφειοκρατικούς θεσμούς¹ να προσανατολίζονται σε μεγάλο βαθμό στην προώθηση των εξαγωγών εξοπλισμών, διατηρώντας παράλληλα το δικό τους πεδίο δράσης και τη δική τους επιρροή.

¹ Η αναφορά γίνεται κυρίως για την Direction Générale de l'Armement (DGA), η οποία θα αναλυθεί στο υπόλοιπο κείμενο.

Όμως η στάση αυτή έχει και το τίμημά της, διότι η διατήρηση ισχυρής αμυντικής βιομηχανίας δημιουργεί πρακτικά ένα παράλληλο είδος οικονομικής εξάρτησης από τους ξένους πελάτες της χώρας, μερικοί από τους οποίους αντιπροσωπεύουν αυταρχικά καθεστώτα στα κράτη τους. Επίσης, σε μια εποχή που οι ευρωπαϊκές χώρες προσπαθούν να δεσμευθούν για κοινές αμυντικές προσπάθειες, είτε εντός της ΕΕ είτε σε διμερές επίπεδο, η προσκόλληση στην παραδοσιακή πολιτική εξαγωγής εξοπλισμών μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο για τη Γαλλία στις σχέσεις με βασικούς ευρωπαίους εταίρους της. Ο ίδιος ο Πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν έχει δώσει προτεραιότητα σε μια βαθύτερη ευρωπαϊκή αμυντική συνεργασία, με συνοδοιπόρο κυρίως τη Γερμανία. Ωστόσο, οι διαφορές οράματος μεταξύ των δύο αυτών χωρών δεν είναι αμελητέες. Για παράδειγμα, οι ισχύοντες κανονισμοί για τις γερμανικές εξαγωγές όπλων είναι γενικά πιο περιοριστικοί, έχοντας επιβάλει εμπάργκο στις πωλήσεις όπλων προς τη Σαουδική Αραβία, λόγω του ρόλου της στην υπόθεση της Υεμένης. Αντίθετα, η Σ. Αραβία είναι ένας εξαιρετικός πελάτης για τη Γαλλία, καθώς το παραδοσιακό γαλλικό δόγμα παραμένει δυνητικά ανοιχτό για συναλλαγές με όλους τους υποψήφιους πελάτες, εκτός μόνο εάν αυτοί υπόκεινται σε εμπάργκο όπλων από ψηφίσματα του ΟΗΕ (Béraud-Sudreau 2020).

ΣΚΟΠΟΣ

Ο σκοπός της παρούσας είναι η παρουσίαση της ιδιαίτερα δραστήριας γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας, μέσω μιας χρονικής αναδρομής στις κομβικές στιγμές της και στις σημαντικότερες εξελίξεις της δράσης της, με το πέρασμα αιώνων και δεκαετιών, καθώς και η ανάδειξη των στοιχείων εκείνων που αποτυπώνουν με τον καλύτερο τρόπο, την αξία και τη δυναμική που παρουσίασε, αλλά και των αδυναμιών που εμφάνισε ανάλογα με τις συνθήκες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΑΠΟ ΤΟΝ 14^ο ΑΙΩΝΑ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ Α΄ΠΠ: ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.1. ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Τον 14^ο αιώνα ξεκίνησε ένας από τους μακροβιότερους πολέμους στην παγκόσμια ιστορία, ο περίφημος Εκατονταετής Πόλεμος μεταξύ Γαλλίας και Αγγλίας². Η Γαλλία, αν και μεγαλύτερη σε έκταση και πλούτο, αποδείχθηκε κατώτερη στην πολεμική τέχνη στη μεγαλύτερη διάρκεια αυτού. Δε διέθετε εθνικό στρατό, αλλά κυρίως μισθοφόρους και ατάκτους με ανεπαρκή εξοπλισμό και εκπαίδευση, αδύναμους να αντιμετωπίσουν τον περισσότερο οργανωμένο και εξοπλισμένο με βέλτιστα μέσα της εποχής Στρατό των Άγγλων, με αποτέλεσμα να υποστούν βαριές ήττες, αν και είχαν σχεδόν πάντα αριθμητικό πλεονέκτημα. Μόνο με την παρέλευση του χρόνου μπόρεσαν να εξισορροπήσουν την κατάσταση και κατά περιόδους να την αναστρέψουν.

Οι δύο κυριότεροι παράγοντες για την αλλαγή της κατάστασης, ήταν η σταδιακή μεταστροφή του γαλλικού στρατού προς τον επαγγελματισμό και η ανάπτυξη της όποιας παραγωγής εξοπλισμών μπορούσε να υποστηρίξει η βιομηχανία της εποχής: ήταν τότε, που το γαλλικό Πυροβολικό απέκτησε την φήμη του ως το καλύτερο στον κόσμο³, όχι μόνο ως προς την παραγωγή εξαιρετικών για τα δεδομένα της εποχής πυροβόλων⁴, αλλά ως προς την ικανότητα μετακίνησής τους στα πεδία των μαχών. Οι κάτοικοι του Σεντ Ετιέν ισχυρίζονται για την πόλη τους, ότι αποτελεί το παλαιότερο κέντρο της βιομηχανίας πυροβόλων όπλων. Σε κάθε περίπτωση όμως, η πρωτεύουσα της χώρας κατείχε τα πρωτεία. Η παραγωγή πυροβόλων όπλων από διάφορες βιομηχανίες στο Παρίσι, έφτασε στο αποκορύφωμά της περίπου στα μέσα του 17^{ου} αιώνα.

² Επίσημα ξεκίνησε το 1337 και τελείωσε το 1453 και κατανέμεται σε τέσσερις περιόδους με μικρές διακοπές μεταξύ τους.

³ Η προέλευση της πυρίτιδας είναι γνωστό ότι προέρχεται από την Κίνα. Εκεί, η παλαιότερη συνταγή ανάμειξης άνθρακα, ορυκτού άλατος και θείου χρονολογείται από το 1044. Ωστόσο, στην Άπω Ανατολή, η πυρίτιδα χρησιμοποιήθηκε αρχικά κυρίως σε πυροτεχνήματα και άλλες απλές εφαρμογές. Τα πρώτα πυροβόλα όπλα αναπτύχθηκαν σε διάφορα μέρη της Ευρώπης κατά τον 14ο αιώνα.

⁴ Η Γαλλία ανέπτυξε το πρώτο της κανόνι (το πυροβολικό της εποχής) ήδη από το 1326.

Ο 17^{ος} αιώνας ήταν αυτός που σηματοδότησε την ανάδειξη της βιομηχανικής παραγωγής, σε κομβικό παράγοντα για τη δημιουργία και διατήρηση ενός ισχυρού στρατεύματος και για την επιτυχία στη διεξαγωγή μιας μάχης ή ενός πολέμου γενικότερα. Σε αυτό τον αιώνα αναπτύσσονται δύο είδη βιομηχανιών, για κάλυψη των απαιτήσεων των Στρατών της εποχής: η υφαντουργία (για ένδυση και κατασκευή υλικών) και φυσικά η μεταλλουργία (για κατασκευή όπλων και πυρομαχικών). Η Γαλλία δικαίως θεωρήθηκε, σε γενικές γραμμές, ως το ισχυρότερο κράτος της εποχής, σε πολιτικό, στρατιωτικό και πολιτιστικό επίπεδο. Το αντίπαλο δέος, η Αγγλία, ανέπτυξε το ναυτικό της για να κυριαρχήσει στην Ευρώπη, κάτι που κατάφερε τον επόμενο αιώνα, τουλάχιστον μέχρι την εμφάνιση του Ναπολέοντα και των αρχικών θριάμβων του.

Στον Εννεαετή Πόλεμο⁵ άρχισε να καταγράφεται η διαρκής προσπάθεια των αντιπάλων για απόκτηση κάθε μορφής στρατιωτικού πλεονεκτήματος, στους τομείς της τακτικής, των εξοπλισμών, της διοικητικής μέριμνας αλλά και της παραπλάνησης. Επισημαίνεται όμως κυρίως, διότι είναι ο πρώτος πόλεμος όπου καταγράφηκαν επίσημα στρατιωτικά οικονομικά στοιχεία για τη Γαλλία, για την οποία γενικά ελάχιστα τέτοια έχουν καταγραφεί μέχρι και τον 20^ο αιώνα: η χώρα διέθεσε τότε, το 65% των κρατικών εσόδων της για τον Στρατό της και σχεδόν 10% για το Ναυτικό της (Townshend 2000, 33).

Για σχεδόν διακόσια χρόνια, η Γαλλία διατηρούσε το μεγαλύτερο απόθεμα φορητών όπλων στον κόσμο. Η βιομηχανία ανταποκρινόταν με συνέπεια στις διαρκείς στρατιωτικές ανάγκες, καθώς για χρόνια η Γαλλία πολεμούσε εναντίον περισσότερων του ενός κρατών ή κρατιδίων, για την κυριαρχία στον τότε γνωστό κόσμο. Οι επιδόσεις αυτές όμως, δεν κατάφεραν να ισοσκελίσουν τα δύο βασικότερα μειονεκτήματα που αντιμετώπισε ο γαλλικός Στρατός στους Ναπολεόντειους Πολέμους: τη χρηματοδότηση των εκστρατειών και τη διατήρηση των γραμμών ανεφοδιασμού. Για το Πολεμικό Ναυτικό δεν ίσχυαν οι ίδιες συνθήκες, τόσο σε αριθμούς όσο και σε ποιότητα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την αναποτελεσματικότητά του, σε σχέση με τις επιδόσεις του αντίστοιχου Βρετανικού, γεγονός που αποτυπώθηκε με οδυνηρό για τους Γάλλους τρόπο στις θάλασσες (Σαλαβράκος 2017, 22-24).

⁵ 1688-1697 με αντιπάλους τη Γαλλία και συμμαχία ευρωπαϊκών κρατών.

Ο Γαλλο-Πρωσικός πόλεμος του 1870 απέδειξε ότι το βιομηχανικό σύστημα που είχε υιοθετηθεί μέχρι τότε και το οποίο παραχωρούσε ελάχιστο πεδίο δράσης στον ιδιωτικό τομέα, δεν μπορούσε να λειτουργήσει προς όφελος της χώρας. Με το τέλος αυτού και την ατυχή έκβαση που έλαβε για τη Γαλλία, η τότε κυβέρνηση αναγκάστηκε να τροποποιήσει την τακτική της. Διατήρησε υπό τον κρατικό έλεγχο της ορισμένες εγκαταστάσεις, αλλά ήταν πλέον επιθυμητό να ενθαρρυνθούν οι ιδιωτικές βιομηχανίες, έτσι ώστε να καλλιεργηθεί ο ανταγωνισμός για νέες ιδέες και εφευρέσεις με γνώμονα το εθνικό όφελος. Αυτό άνοιξε το δρόμο για την ανάπτυξη των χαλυβουργιών της χώρας. Το σχέδιο που αποφασίστηκε υλοποιήθηκε με συνέπεια, καθώς η κυβέρνηση έδωσε διαβεβαιώσεις στις ιδιωτικές εταιρείες, ώστε να δαπανήσουν τα απαραίτητα κεφάλαια για την κατασκευή νέων μηχανημάτων, τόσο για τη χύτευση του μετάλλου όσο και για την κατασκευή όπλων. Μέχρι το τέλος περίπου του 19^{ου} αιώνα, η Γαλλία είχε αυξήσει τις αμυντικές βιομηχανικές δαπάνες της κατά 45% περίπου, αν και πίσω ακόμα από τα αντίστοιχα ποσοστά Γερμανών, Ρώσων και Άγγλων (globalsecurity.org 2020)

1.2 Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ

Οι συχνοί πόλεμοι στην Ευρώπη τους 18^ο και 19^ο αιώνες, προκάλεσαν θεμελιώδη αλλαγή στην αλληλεπίδραση στρατεύματος και βιομηχανίας όπλων. Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας των οπλικών συστημάτων οδήγησε αναπόφευκτα σε μια διαρκώς στενότερη συνεργασία μεταξύ στρατιωτικών διοικήσεων και ιδιωτικών επιχειρήσεων. Η σχέση κράτους και αμυντικής βιομηχανίας στη Γαλλία οριοθετείται ήδη από το 1336, όταν τέθηκαν κανόνες για την παραγωγή πυρίτιδας⁶, ενώ το νιτρικό κάλιο⁷ απαγορευόταν να εξάγεται από το 1540.

Από τον 16^ο έως και τον 18^ο αιώνα, καθιερώθηκε σταδιακά ένα σύστημα παραγωγής με συνδυασμό δράσεων τόσο κρατικών, όσο και ιδιωτικών εταιρειών. Οι ιδιώτες επιχειρηματίες παρήγαγαν κυρίως φορητά όπλα και σπαθιά, συνήθως όμως υπό κρατική επίβλεψη. Σε αντάλλαγμα, ελάμβαναν ως προνόμιο την

⁶ Είναι η αρχαιότερη εκρηκτική ύλη και αποτελεί μείγμα άνθρακα, θείου και νίτρου. Οι δυνατότητές της γίνονται γνωστές στην Ευρώπη τον 12^ο και 13^ο αιώνα, ενώ η πρώτη της χρήση καταγράφεται στην Μάχη του Κρεσού (στη σημερινή Βόρεια Γαλλία) το 1346, μεταξύ Άγγλων και Γάλλων.

⁷ Ανόργανη χημική ένωση που απαντάται στην φύση ως το ορυκτό «νίτρο», με ευρεία χρήση. Η γνωστότερη χρήση του νιτρικού καλίου είναι ως οξειδωτικού μέσου, στην παραγωγή μαύρης πυρίτιδας (μπαρούτι). Μέχρι και τη δεκαετία του 1880, η μαύρη πυρίτιδα παρείχε την εκρηκτική ύλη για όλα τα πυροβόλα όπλα του κόσμου.

εγγύηση του κράτους ότι δεν θα αγόραζε από άλλους παραγωγούς ή ακόμα και ότι δεν θα επιτρεπόταν σε άλλους υποψήφιους επιχειρηματίες να δημιουργήσουν την δική τους παραγωγή όπλων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν επίσης τα πυροβόλα. Το πρώτο εργοστάσιο παραγωγής τους ιδρύθηκε το 1533 στο Παρίσι, ενώ οι πρώτες ιδιωτικές εταιρείες παραγωγής δημιουργήθηκαν τον 17^ο αιώνα. Όταν η Γαλλία αποφάσισε να ανανεώσει τις μεθόδους παραγωγής στα μέσα του 18^{ου} αιώνα, αντιμετώπισε σοβαρό πρόβλημα λόγω της έλλειψης χυτηρίων μετάλλων, ικανών να ανταπεξέλθουν στις τεχνικές καινοτομίες που ανέπτυσαν εξειδικευμένοι μηχανικοί, όπως ο Ελβετός Γιόχαν Μάριτς⁸, πρωτοπόρος μηχανικός της εποχής στην τεχνολογία πυροβόλων. Προκειμένου να εφαρμοστούν οι καινοτομίες του Μάριτς, η χώρα χρησιμοποίησε τις εγκαταστάσεις ιδιωτών Γάλλων επιχειρηματιών, οι οποίοι ανταμείφθηκαν με συμβάσεις προμηθειών, φέρνοντας έτσι κρίσιμη τεχνολογική αλλαγή στη γαλλική παραγωγή όπλων Πυροβολικού (Rafael Torres-Sánchez 2018, 8).

Στον τομέα του Πολεμικού Ναυτικού, το πρώτο ναυπηγείο κατασκευάστηκε στη Ρουέν το 1294, αλλά άρχισαν να εξαπλώνονται στους 17^ο και 18^ο αιώνες, στα λιμάνια Μπρεστ (Ατλαντικό Ωκεανό), Λοριάν (Μεσόγειος Θάλασσα), Ροσφόρ (Κεντρικό Βισκαϊκό Κόλπο) και Τουλόν (Βόρειο Βισκαϊκό Κόλπο). Τον 19^ο αιώνα κατασκευάστηκε το μεγάλο ναυπηγείο στο Χερβούργο (Στενό της Μάγχης), ενώ ο Ναπολέων κατά την κυριαρχία του εκμεταλλεύθηκε εγκαταστάσεις και σε κατακτημένες περιοχές, ιδίως της Ιταλίας (Βενετία, Γένοβα και Σπέτσια).

Η πρώτη πραγματικά μεγάλη βιομηχανία της χώρας (αντάξια της βρετανικής Vickers και της γερμανικής Krupps), δημιουργήθηκε στα μέσα περίπου του 19^{ου} αιώνα από τους μεγιστάνες του χάλυβα της οικογένειας Schneider. Είχαν την κύρια έδρα τους στα τεράστια σιδηρουργεία του Λε Κρεσό στη Βουργουνδία⁹, όπου κατασκευάζονταν μια μεγάλη ποικιλία πολεμικών υλικών. Ήταν τότε που η Βιομηχανική Επανάσταση στη Γαλλία άρχισε πραγματικά να απογειώνεται, κυρίως λόγω της ανάπτυξης των σιδηροδρόμων. Οι πρώτες γαλλικές ατμομηχανές κατασκευάστηκαν στο Λε Κρεσό και η οικογένεια έθεσε τα θεμέλια για την αυτοκρατορία της, που θα συμπεριελάμβανε σύντομα και την κατασκευή όπλων.

⁸ Οι σημαντικότερες καινοτομίες του, αφορούσαν στον τρόπο κατασκευής του εσωτερικού του σωλήνα των πυροβόλων, γεγονός που οδήγησε στην βελτίωση της ακρίβειας των βολών.

⁹ Ιστορική περιοχή στο Κεντρικό-Ανατολικό τμήμα της χώρας.

Σε άλλες επιχειρήσεις τους στις ακτές του Ατλαντικού, ασχολήθηκαν με την κατασκευή πλοίων και την ανάπτυξη υποβρυχίων και τορπιλών (erih.net 2020). Μέχρι τότε, η Γαλλία (ως περισσότερο αγροτική χώρα σε σύγκριση π.χ. με την Αγγλία) δεν είχε δείξει σημάδια ανάπτυξης «βαριάς» βιομηχανίας (εξοπλισμοί, μεταλλουργία, σίδηρος, χάλυβας, χημικά παράγωγα). Η οικογένεια Schneider δικαίως αποτέλεσε τον πρόδρομο της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας¹⁰.

1.3 ΑΠΟ ΤΟΝ 18^ο ΑΙΩΝΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑ

Η Γαλλική Επανάσταση στο τέλος του 18^{ου} αιώνα, είναι αναμφισβήτητα ένα από τα γεγονότα που σημάδεψαν τον τότε κόσμο, καθώς διαδραμάτισε ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του ευρύτερου πολιτικού, κοινωνικού, οικονομικού και στρατιωτικού ευρωπαϊκού περιβάλλοντος της εποχής. Κατά την περίοδο αυτή εμφανίζεται το πρώτο στην ιστορία σύστημα μαζικής επιστράτευσης, το περίφημο «*Levée en masse*»¹¹. Ωστόσο, η απρόσμενα μαζική αύξηση του στρατιωτικού δυναμικού, είχε να αντιμετωπίσει και την ανάγκη εξοπλισμού αυτού, από τις στολές μέχρι τα όπλα που θα έφεραν, εκτός της ανάγκης ανεφοδιασμού όλου αυτού του προσωπικού σε τρόφιμα, πυρομαχικά κλπ (Scupham 2012, 26).

Η βιομηχανία δεν είχε αναπτυχθεί σε τέτοιο βαθμό στη χώρα ώστε να καλύψει τις ανάγκες αυτές. Για την καταπολέμηση των αυξημένων ελλείψεων που προκλήθηκαν, νέες βιομηχανίες δημιουργήθηκαν σχεδόν από το πουθενά. Οπωσδήποτε δεν μπορούμε να αναφερθούμε σε πολεμική βιομηχανία όπως την έχουμε στο μυαλό μας με την επίδραση της τεχνολογίας και την χρήση ειδικών μηχανημάτων, όμως η ραγδαία αύξηση κατασκευής στρατιωτικού υλικού που παρατηρήθηκε στο Παρίσι και σε άλλες πόλεις, οι εντυπωσιακά αυξανόμενες επιδόσεις στην παραγωγή πυρίτιδας (από κατά μέσο όρο εξακόσια βάρη τον χρόνο, σε πάνω από εκατόν σαράντα χιλιάδες μέσα σε λίγους μήνες) και ο

¹⁰ Η εταιρεία υφίσταται έως σήμερα αλλά δραστηριοποιείται στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας. Δεν αποτελεί εδώ και πολλά χρόνια σκέλος της αμυντικής βιομηχανίας, γι'αυτό και κατά την μετέπειτα εξέλιξη του κειμένου παύουν οι αναφορές σε αυτή.

¹¹ Η 23^η Αυγούστου 1793 έμεινε στα παγκόσμια στρατιωτικά χρονικά, ως η μέρα εφαρμογής της πρώτης μαζικής στρατολόγησης στην ανθρώπινη ιστορία. Σύμφωνα με την πολιτική που εφαρμόστηκε, όλοι οι Γάλλοι πολίτες μεταξύ 18 και 45 ετών ήταν υποχρεωμένοι να υπηρετήσουν στρατιωτική θητεία. Αυτό οδήγησε μεταξύ άλλων, στην αύξηση της δύναμης του στρατού σχεδόν κατά μισό εκατομμύριο μέσα σε δύο μόλις χρόνια (1792-1794) και στη στελέχωση αυτού σε ποσοστό 84% από πολίτες εκτός αστικών ιστών.

καθοριστικός ρόλος διάφορων εξειδικευμένων τεχνιτών, αποτελούν μορφές έκφρασης βιομηχανικής καινοτομίας για την εποχή εκείνη.

Μετά τους Ναπολεόντειους Πολέμους¹², η γαλλική αμυντική βιομηχανία πέρασε σε μια περίοδο ύφεσης καθώς οι αμυντικοί προϋπολογισμοί περιορίστηκαν. Μόλις το 1840 ξεκίνησε εκ νέου μια περίοδος αυξημένων αμυντικών δαπανών για την χώρα. Ορόσημο αποτέλεσε η ταπεινωτική ήττα από τους Πρώσους το 1870¹³. Μετά από το γεγονός αυτό, η Γαλλία στρέφεται σε μεγάλο βαθμό στην ενδυνάμωση του Πυροβολικού της, τόσο σε επίπεδο αναδιοργάνωσης όσο και σε ζητήματα εξοπλισμών αλλά και εξαγωγών.

Το Πολεμικό Ναυτικό απέκτησε το πρώτο του θωρακισμένο πολεμικό πλοίο και το πρώτο του υποβρύχιο στα τέλη της δεκαετίας του 1880, αμφότερα δε αποτέλεσαν από τα πρώτα σκάφη παγκοσμίως στον τομέα τους, ενώ το γαλλικό υποβρύχιο ήταν επίσης το πρώτο στον κόσμο που εξοπλίστηκε με τορπίλες. Τα ναυπηγεία συνέχισαν τη ραγδαία εξειδίκευσή τους κατά τον 19^ο αιώνα (με πρωτοπόρα αυτά σε Λοριάν και Μπρεστ), ενώ τέθηκαν όλα υπό τον έλεγχο μιας κεντρικής κρατικής υπηρεσίας (Directions des Constructions Navales - DCN). Ωστόσο, σε αντίθεση με την βιομηχανοποίηση του Στρατού Ξηράς, αντίστοιχες μεταρρυθμίσεις για το Πολεμικό Ναυτικό υλοποιήθηκαν με καθυστέρηση.

Την ίδια περίοδο, Αμερικανοί και Βρετανοί άρχισαν να εξαπλώνονται στον τομέα της βιομηχανικής παραγωγής, σε συνδυασμό με τα ραγδαία για την εποχή τεχνολογικά τους επιτεύγματα. Η γαλλική αμυντική βιομηχανία προσπάθησε να ακολουθήσει με μεταρρυθμίσεις, μετακινήσεις και κατάργηση παραγωγικών εγκαταστάσεων. Εργοστάσια και χυτήρια μετάλλων εγκαταστάθηκαν κυρίως στο εσωτερικό, αντί για τα βόρεια και ανατολικά σύνορα. Επίσης, σημαντικές μονάδες (όπως στο Στρασβούργο και την Τουλούζη) έκλεισαν εντελώς και μικρά άσημα χωριά (όπως τα Βερνόν, Μπουρζέ και Ταρμπέ) στην κεντρική κυρίως χώρα, έγιναν το επίκεντρο των αμυντικών βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Παράλληλα, δημιουργήθηκε το Σώμα Μηχανικών Εξοπλισμών, αποκλειστικά ως απόφοιτοι της Πολυτεχνικής Σχολής (École Polytechnique) που ιδρύθηκε το 1794.

¹² 1803-1815.

¹³ Ως αποτέλεσμα, η Γαλλία απώλεσε την Αλσατία και τμήματα της Λωρραίνης, σημαντικές βιομηχανικές περιοχές της εποχής.

Στο 19^ο αιώνα συναντάμε και τις πρώτες οικογενειακές επιχειρήσεις που εξειδικεύονταν στην παραγωγή στρατιωτικού υλικού και οπλικών συστημάτων, οι οποίες σημείωσαν ιδιαίτερη επιχειρηματική επιτυχία, όπως οι Schneider (που αναφέρθηκαν ήδη) και De Wendel. Πολύ σύντομα, οι επιχειρήσεις αυτές άρχισαν να εκπροσωπούνται από έναν κοινό φορέα εκπροσώπησης της βιομηχανίας σιδήρου και μετάλλων στην χώρα (Comité des Forges), με σημαντική ισχύ και αλληλεπίδραση με το γαλλικό κράτος, ιδίως κατά τον Α΄ΠΠ και ο οποίος διαλύθηκε το 1940 από την «Κυβέρνηση του Βισύ»¹⁴.

Σε οικονομικά στοιχεία, κατά την περίοδο 1870-1913, η αναλογία των στρατιωτικών δαπανών με το ΑΕΠ ήταν 3,68% στην Γαλλία, 2,63% στο Η.Β, 2,56% στην Γερμανία και μόλις 0,74% στις ΗΠΑ. Το 1913, ένα χρόνο πριν την έναρξη του Α΄ΠΠ, οι αμυντικές δαπάνες της Γαλλίας σε αναλογία με το ΑΕΠ έφθασαν στο 3,9%, πίσω μόνο από την Ρωσία (4,6%) και μπροστά από Γερμανία (3,5%) και Η.Β. (3%). Επίσης, η Γαλλία ήταν ο δεύτερος μεγαλύτερος εξαγωγέας όπλων στον κόσμο, αν και πολύ πίσω από την πρώτη Βρετανία.

Σε κάθε περίπτωση, το δίδυμο Γαλλία-Γερμανία έχει πολλά συμπεράσματα να δώσει διαχρονικά, στο πώς ορισμένοι παράγοντες μπορούν να αλλάξουν τις στρατιωτικές και πολεμικές ισορροπίες. Η Γαλλία του Ναπολέοντα ήταν το ισχυρότερο κράτος στην Ευρώπη για σχεδόν είκοσι χρόνια. Οι τότε Πρώσοι είχαν υποστεί συντριβή από το στρατό του Ναπολέοντα το 1806. Μόνο μετά τη γαλλική αποτυχία στη Ρωσία, οι Πρώσοι ξεκίνησαν να ανακάμπτουν και να ηγούνται τελικά τον συνασπισμό κατά της Γαλλίας, που οδήγησε στην τελική νίκη στο Βατερλό. Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1870, όταν ο Όττο φον Μπίσμαρκ ηγούταν της νεοσυσταθείσας Γερμανίας, η Γαλλία ήταν πολύ πλουσιότερη. Όταν ξέσπασε ο Γαλλο-Πρωσικός πόλεμος, οι Γερμανοί ήταν ήδη πρώτοι στη μεταλλουργία και εκείνοι πλέον απειλούσαν με παγκόσμια ηγεμονία. Ένα χρόνο πριν το ξέσπασμα του Α΄ΠΠ, ήταν ήδη τρεις φορές πλουσιότεροι ως κράτος από τους Γάλλους. Όλες αυτές οι σημαντικές αλλαγές στην σχετική ισχύ μεταξύ των δύο χωρών, οφειλόταν εν μέρει στο γεγονός ότι η Γερμανία εκβιομηχανίστηκε ταχύτερα από τη Γαλλία στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα (Mearsheimer 2006, 151-152).

¹⁴ Φιλογερμανική κυβέρνηση που σχηματίστηκε από τον Γάλλο στρατάρχη και ήρωα του Α΄ΠΠ Φιλίπ Πεταίν στο ελεύθερο τμήμα της Γαλλίας, μετά την εισβολή της Γερμανίας και τη συνθηκολόγησή της κατά τον Β΄ΠΠ. Διατηρήθηκε από τον Ιούλιο του 1940 μέχρι τον Αύγουστο του 1944. Έλαβε το όνομά της από την πόλη Βισύ, όπου μετέφερε την έδρα της.

1.6 Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΑΕΡΟΝΑΥΠΗΓΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Στο τέλος του 19^{ου} αιώνα, ξεκίνησε η ανάπτυξη της αεροναυπηγικής βιομηχανίας ως η επόμενη μεγάλη καινοτομία στην αμυντική βιομηχανία, φυσικά όχι με την τεράστια σημασία που απέκτησε αργότερα, καθώς η πρώτη στρατιωτική χρήση αεροπλάνων αφορούσε στη δυνατότητα ευρύτερης παρατήρησης από αέρος χωρίς να φέρουν οπλικά συστήματα. Η γαλλική αεροναυπηγική βιομηχανία δημιουργήθηκε αποκλειστικά από ιδιώτες επιχειρηματίες. Μέχρι το 1914 και την έναρξη του Α΄ΠΠ, είχε φτάσει σε επίπεδο εξειδίκευσης και παραγωγής αυτό της αυτοκινητοβιομηχανίας. Το 1909 παραγγέλθηκαν τα πρώτα αναγνωριστικά αεροσκάφη για το Στρατό Ξηράς. Σε κάθε περίπτωση όμως, ο αεροναυπηγικός τομέας κατείχε στο ξεκίνημά του υποδεέστερο ρόλο από τους υπόλοιπους στρατιωτικούς, καθώς τα συστήματά του αντιμετωπιζόταν ως συμπληρωματικά μέσα παροχής πληροφοριών.

Η ιστορία πάντως έχει καταγράψει ότι η πρώτη αεροπορική εταιρεία στον κόσμο, εξειδικευμένη στον σχεδιασμό και ανάπτυξη αεροπλάνων, ήταν γαλλική¹⁵. Ακόμα και οι πρωτοπόροι Αμερικανοί αδερφοί Ράιτ, ταξίδεψαν το 1908 στην Γαλλία για επίδειξη στον γαλλικό στρατό και έλαβαν μεγάλη αποδοχή από το γαλλικό κοινό. Το 1912, τα αδέλφια Φαρμάν κατασκεύασαν το αεροπλάνο που θα χρησιμοποιούνταν περισσότερο στον Α΄ΠΠ (jetex.com 2020).

Μέχρι την έναρξη του Α΄ΠΠ, η αεροναυπηγική βιομηχανία προμήθευε τις Ένοπλες Δυνάμεις με λιγότερο εξειδικευμένα συστήματα από ότι η υπόλοιπη αμυντική βιομηχανία, ενώ το ίδιο ίσχυε και σε απόδοση μηχανικών, καθώς οι αντίστοιχοι των αεροσκαφών δεν κατείχαν το ίδιο επίπεδο εξειδίκευσης αλλά και αναγνωρισιμότητας με τους «συναδέλφους» τους σε Στρατό Ξηράς και Ναυτικό, ιδιαίτερα τους αποφοίτους της Πολυτεχνικής Σχολής. Στις παρυφές του Α΄ΠΠ, το κράτος απέκτησε πλήρως τον έλεγχο και την κεντρική διοίκηση της παραγωγής εξοπλισμών, των εργοστασίων παραγωγής πυρίτιδας και των ναυπηγείων. Η αεροναυπηγική βιομηχανία, παρέμενε ακόμα σχετικά κατακερματισμένη και κυρίως ιδιωτική (Giovachini 2000, 1-208).

¹⁵ Ονομαζόταν «Syndicat d'Aviation» και ιδρύθηκε το 1905 από τους Γκαμπριέλ Βουαζέν και Ερνέστ Αρντικέν. Ο πρώτος, έναν χρόνο αργότερα ίδρυσε με τον αδερφό του την «Voisin Frères».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Α΄ΠΠ: Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ

2.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Κατά τη διάρκεια του Α΄ΠΠ η Γαλλία προέβη όπως ήταν αναμενόμενο, στην οργάνωση της παραγωγής εξοπλισμών με βάση τις διαρκώς αυξανόμενες στρατιωτικές ανάγκες, διαθέτοντας σημαντικά ποιοτικά χαρακτηριστικά και τεχνολογικές δυνατότητες στην αμυντική της βιομηχανία. Η σφοδρή αντιπαράθεση των Στρατών Γαλλίας και Γερμανίας, οδήγησε τις δύο χώρες στο να αναζητούν διαρκώς νέα πλεονεκτήματα η μία έναντι της άλλης, με στόχο την επικράτηση.

Στην αρχή του πολέμου οι Γάλλοι βρέθηκαν αντιμέτωποι με τη σοβαρή έλλειψη πυρομαχικών και βαρέως πυροβολικού. Η αναγκαιότητα για αύξηση της παραγωγής έπρεπε να αντιμετωπίσει επίσης την έλλειψη εργατών, πολλοί από τους οποίους είχαν σταλεί στο Μέτωπο. Σύντομα, αποφασίστηκε ότι οι εργάτες χρειάζονταν περισσότερο στα εργοστάσια και επέστρεψαν σε αυτό το καθήκον. Η Γαλλία έχασε στον πρώτο χρόνο του πολέμου, έως και το 40% των αποθεμάτων της σε άνθρακα, τα 4/5 των αποθεμάτων χάλυβα, το 80% των μεταλλουργικών μηχανημάτων της και σχεδόν εξήντα χιλιάδες από τους εκατόν δώδεκα χιλιάδες εργάτες της σε αυτές τις βιομηχανίες. Στα τέλη του 1917, η Γαλλία απαριθμούσε σχεδόν ένα εκατομμύριο εργάτες σε πληθώρα εργοστασίων. Η παραγωγή βλημάτων, πυροβόλων πυρίτιδας και εκρηκτικών είχε αυξηθεί σε τέτοιο βαθμό, που η Γαλλία προμήθευε όλους τους Συμμάχους της, εκτός από την Αγγλία.

Οι ιδιωτικές μεταλλουργικές εγκαταστάσεις αφιερώθηκαν στην παραγωγή πυρομαχικών με νέου τύπου μηχανήματα. Μέχρι και τα εργοστάσια αυτοκινήτων, εκτός από την παραγωγή κινητήρων για αεροσκάφη, ρυμουλκών και φορτηγών για το Στρατό Ξηράς, άρχισαν να παράγουν πυρομαχικά από κυλίνδρους που κατείχαν σε αφθονία. Πρωτοπόρα στον τομέα αυτό αναδείχθηκε η Citroen, η οποία παρήγαγε τα καλύτερα εργοστασιακού σχεδιασμού πυρομαχικά 75 χιλιοστών από την κήρυξη του πολέμου. Καθημερινά κατασκευάζονταν περίπου πενήντα χιλιάδες βλήματα, εκ των οποίων τα δέκα χιλιάδες προορίζονταν για εγχώρια κατανάλωση και τα υπόλοιπα για άλλες χώρες (globalsecurity.org 2000).

Το τότε γαλλικό Γενικό Επιτελείο Ενόπλων Δυνάμεων ξεκίνησε την ανάπτυξη ενός εγχώριου προγράμματος κατασκευής αρμάτων μάχης το 1914. Το πρώτο άρμα κατασκευάστηκε το 1916 από τη Schneider. Την επόμενη χρονιά δόθηκε η πρώτη παραγγελία στην εταιρεία για οκτακόσια περίπου άρματα μάχης, επτά μήνες μετά την πρώτη χρησιμοποίησή τους στο πεδίο της μάχης από τους Βρετανούς¹⁶. Κατά τη διάρκεια του πολέμου, οι Γάλλοι παρήγαγαν τέσσερις χιλιάδες τριακόσια άρματα μάχης, συντριπτικά πολύ περισσότερα από ότι ανέπτυξαν οι Γερμανοί. Η χρήση τους όμως στο πεδίο της μάχης δεν αποτέλεσε ποτέ κομβικό παράγοντα για την έκβαση των μαχών, όπως συνέβη αργότερα στον Β΄ΠΠ. Τα άρματα κατασκευάστηκαν έτσι ώστε να μπορούν να κινούνται εκτός δρόμων και να διασχίζουν χαρακώματα και ελαφρά εμπόδια. Ο ρόλος τους όμως ήταν, παρά την θωράκιση και τον οπλισμό τους, να συνοδεύουν απλά το Πεζικό στην επίθεση και να προηγούνται μόνο στη διέλευση των εχθρικών χαρακωμάτων.

Επίσης, πολλά νέα πυροβόλα τέθηκαν σε χρήση καθώς «ο Πόλεμος των Χαρακωμάτων»¹⁷ κατέδειξε πολλά μοντέλα ως ξεπερασμένα λόγω βραδέος ρυθμού βολής. Υπήρξε πολύ μεγάλη ποικιλία σε διαμετρήματα και βεληνεκές, από 105 μέχρι το απίστευτο των 520 χιλιοστών¹⁸. Μια σημαντική παράμετρος ήταν η αναγκαιότητα για επισκευή των πυροβόλων που είχαν φθαρεί ή υποστεί ζημιά από τη συνεχή χρήση ή τα εχθρικά πυρά. Κατά τη διάρκεια αυτών των επισκευών, παρατηρήθηκε για πρώτη φορά ότι οι ζημιές που προκαλούνταν από τους εγκαίροφλεγείς¹⁹ πυροσωλήνες ήταν μεγαλύτερη από αυτή που προκαλούσαν οι κρουστικοί στο ίδιο υλικό. Ο αριθμός βλημάτων που βάλλονταν από ένα πυροβόλο πριν προωθηθεί για επισκευή, μπορεί να ξεπερνούσε τις είκοσι χιλιάδες, ενώ ο ιδιαίτερα ταχύς ρυθμός βολής προκαλούσε ακόμα μεγαλύτερη φθορά των σωλήνων. Τα συμπεράσματα αυτά αποτέλεσαν καθοριστικούς παράγοντες στην παραγωγή πυροβόλων και πυρομαχικών στο μέλλον.

¹⁶ Το βρετανικό «Mark I» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στην ιστορία, με πολλά προβλήματα ωστόσο, σε ένα τμήμα της ευρύτερης Μάχης του Σομ, στις 15 Σεπτεμβρίου 1916.

¹⁷ Χαρακτηρισμός που αποδόθηκε στον Α΄ΠΠ λόγω της εξέλιξής του, κυρίως στο Δυτικό Μέτωπο.

¹⁸ Κατασκευάστηκαν δύο τέτοια πυροβόλα που ζύγιζαν 263 τόνους. Το ένα καταστράφηκε σε δοκιμές. Το άλλο δεν χρησιμοποιήθηκε ποτέ στον Α΄ΠΠ, παρέμεινε όμως σε λειτουργία, ώσπου το κατέλαβαν οι Γερμανοί μετά την παράδοση της Γαλλίας στον Β΄ΠΠ και το χρησιμοποίησαν στην πολιορκία του Λένινγκραντ, όπου και καταστράφηκε λόγω δυσλειτουργίας.

¹⁹ Πυροσωλήνες που ρυθμίζονται κατάλληλα ώστε η διάρρηξη του βλήματος να πραγματοποιείται στον αέρα πάνω από τον στόχο, επιτυγχάνοντας μεγαλύτερη ακτίνα θραυσμάτων σε σχέση με τα βλήματα που χρησιμοποιούν κρουστικό πυροσωλήνα.

Η στρατιωτική αεροπορία αναπτύχθηκε επίσης ραγδαία. Στο ξεκίνημα του πολέμου η γαλλική Αεροπορία διέθετε αεροπλάνα από τις εταιρείες Farman και Caudron (αναγνωριστικά), Voisin (βομβαρδιστικά) και Morane (μαχητικά). Κατά την διάρκεια του πολέμου νέες εταιρείες παρήγαγαν τύπους αεροσκαφών (Breguet, Nieuport, Salmson, Spad κλπ.). Όσο εξελισσόταν ο πόλεμος, τα αεροσκάφη αποκτούσαν ακόμα περισσότερο επιθετικό ρόλο, ιδιαίτερα μετά την επιτυχημένη προσαρμογή πολυβόλων σε αυτά και την κατασκευή βομβών. Στο τέλος του Α΄ΠΠ, η Γαλλία διέθετε περίπου δώδεκα χιλιάδες στρατιωτικά αεροσκάφη. Από τα πρώτα χρόνια ανάπτυξης της, οι Γάλλοι μηχανικοί και πιλότοι συγκαταλέγονταν στους πρωτοπόρους της παγκόσμιας αεροπορίας. Άλλωστε ήταν ένας Γάλλος, ο Λουί Μπλεριό²⁰, ο οποίος κατάδειξε για πρώτη φορά ότι η Μάγχη δεν ήταν αδιαπέραστο εμπόδιο προστασίας της Αγγλίας από την υπόλοιπη Ευρώπη, ένας παράγοντας που λήφθηκε ιδιαίτερα υπόψη κατά τις προπαρασκευές του Β΄ΠΠ, όταν η Θάλασσα της Μάγχης αναγνωρίστηκε ως το μελλοντικό αεροναυτικό πεδίο μάχης της Βρετανίας.

Σημαντική γαλλική επιτυχία αποτέλεσε συνεπώς η αποτελεσματικότητα στο σχεδιασμό και στην παραγωγή αεροσκαφών υψηλής ποιότητας. Η στρατιωτική ηγεσία και κυρίως οι ιδιώτες βιομήχανοι, επέδειξαν υψηλό βαθμό προσήλωσης στην αποτελεσματική τυποποίηση αεροσκαφών. Η Γαλλία πρωτοστάτησε επίσης στην παραγωγή ποιοτικών κινητήρων αεροσκαφών. Μέχρι το 1918, είχε σχεδιάσει και κατασκευάσει τον πρώτο υπερτροφοδοτούμενο κινητήρα (turbo). Οι Γάλλοι ανταγωνίστηκαν τους Γερμανούς με αποτελεσματικά και γρήγορα αεροσκάφη, όπως το βομβαρδιστικό «Breguet 14» και τα μαχητικά «Spad VII και XIII». Η ποιότητα του γαλλικού σχεδιασμού παραγωγής αεροσκαφών, επέτρεψε στους Συμμάχους να αποκτήσουν αεροπορική υπεροχή στα τελευταία στάδια του πολέμου, καθώς χωρίς καμία αμφιβολία η γαλλική αεροπορική βιομηχανία εξελίχθηκε στην καλύτερη στον κόσμο.

Ο Α΄ΠΠ δεν έμεινε στην ιστορία όμως μόνο για τα αμέτρητα θύματα, τους τόνους λάσπης στα χαρακώματα και την πρώτη εμφάνιση αρμάτων μάχης και πολεμικών αεροσκαφών, αλλά και για την πρώτη ηθελημένη χρήση χημικών στο

²⁰ Αν και ξεκίνησε από την αυτοκινητοβιομηχανία, γρήγορα στράφηκε στον σχεδιασμό αεροσκαφών. Το 1909 έγινε παγκοσμίως γνωστός ως ο πρώτος άνθρωπος που διέσχισε με αεροπλάνο τη Θάλασσα της Μάγχης.

πεδίο της μάχης. Όταν οι Γερμανοί εξαπέλυσαν χημική επίθεση την άνοιξη του 1915 κατά την διάρκεια της δεύτερης μάχης του Ιπρ, ο κόσμος βρέθηκε αντιμέτωπος με ένα απροσδόκητο σοκ. Οι γαλλικές αρχές αποφάσισαν να προβούν σε αντίποινα, παρά τις αντιδράσεις. Ωστόσο η γαλλική χημική βιομηχανία και η παραγωγή της ήταν περιορισμένη και έπρεπε να επενδύσει τεράστια προσπάθεια και πόρους, ώστε να παρέχει στον γαλλικό Στρατό ουσίες που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στο Μέτωπο. Αντίθετα, η γερμανική χημική βιομηχανία είχε αναπτύξει ικανή τεχνογνωσία και πληθώρα διαθέσιμων πόρων.

Οι Γάλλοι σύντομα ξεκίνησαν να εισάγουν πρώτες ύλες από Αγγλία και Ιταλία, ξεκινώντας ένα φιλόδοξο βιομηχανικό σχέδιο για την κατασκευή εγκαταστάσεων παραγωγής σε όλη τη χώρα. Ήδη από τον Αύγουστο του 1915 σχεδιάστηκε η κατασκευή έξι διαφορετικών χημικών εργοστασίων, με ικανότητα παραγωγής τριάντα τόνων υγρού χλωρίου την εβδομάδα. Στις αρχές του 1917, η δυνατότητα αυτή έφθασε τους πενήντα τόνους την ημέρα. Η απόδοση της χημικής βιομηχανίας κατέστη τελικά ιδιαίτερα σημαντική, σε σχέση με τις σχεδόν μηδαμινές δυνατότητες στο ξεκίνημά της. Από τον Φεβρουάριο του 1916 η Γαλλία ήταν έτοιμη πλέον να χρησιμοποιήσει χημικά ως επιθετικό όπλο (Lepick 2015, 69-76).

2.2. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

Τα τεράστια άλματα ως προς την ποσότητα των παραγόμενων οπλικών συστημάτων και εξαρτημάτων κατά τη διάρκεια του πολέμου, συνοδεύτηκαν από μια άνευ προηγουμένου βιομηχανική κινητοποίηση. Ουσιαστικά διαμορφώθηκε μια νέα βιομηχανική πολιτική για να καλύψει αποκλειστικά τις στρατιωτικές ανάγκες. Συστάθηκε το Υπουργείο Εξοπλισμών, με σκοπό τον συγκεντρωτικό έλεγχο των απαιτήσεων, καθώς η χώρα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι έπρεπε να οργανώσει συνολικά τη δομή της αμυντικής της βιομηχανίας για την αυξανόμενη παραγωγή εξοπλιστικών προγραμμάτων. Σε έναν πόλεμο τέτοιας κλίμακας και σε μια τέτοια μακροχρόνια περίοδο έντονης δραστηριότητας, έγινε απόλυτα κατανοητή η αναγκαιότητα της βιομηχανίας ως παράγοντας επικράτησης, που θα έπρεπε να σχεδιασθεί, να οργανωθεί και να εξειδικευθεί περισσότερο από ποτέ.

Η γαλλική βιομηχανία έπρεπε να αντιμετωπίσει με την έναρξη του πολέμου την μαζική αφαίμαξη των εργαζομένων της²¹. Ο βιομηχανικός χαρακτήρας της πολεμικής σύγκρουσης αύξησε όμως γρήγορα τη σημασία της παραγωγής εξοπλισμών. Υπό αυτές τις συνθήκες ο αριθμός των εργαζομένων στα πολεμικά εργοστάσια ήταν ανεπαρκής. Για το σκοπό αυτό, οι βιομηχανίες ενισχύθηκαν σε προσωπικό με εργάτες από Ισπανία, Κίνα και χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας και της Βόρειας Αφρικής. Η πιο σημαντική καινοτομία όμως ήταν η απασχόληση των γυναικών στα εργοστάσια. Η ευρεία γυναικεία απασχόληση αποτέλεσε σοβαρό ζήτημα όταν αποκαταστάθηκε η ειρήνη, καθώς με τη λήξη του Α΄ΠΠ οι γυναίκες αποτελούσαν το 25% του εργατικού δυναμικού. Προκειμένου να τις απορροφήσουν από τα εργοστάσια, ώστε να αφοσιωθούν στην οικογένεια και στη μητρότητα, το κράτος θέσπισε νόμους για την αποζημίωσή τους (Chancerel 2015).

Σχετικά με την γεωγραφική κατανομή, ο μακροχρόνιος πόλεμος με τη Γερμανία στα βορειοανατολικά αποστέρησε αναγκαστικά περιοχές πλούσιες σε δυνατότητα παραγωγής άνθρακα και χάλυβα. Η κατάληψη επίσης εδαφών από τους Γερμανούς με το ξεκίνημα του πολέμου, στέρησε από τη Γαλλία περιοχές με πλούτο και βιομηχανικές εγκαταστάσεις. Γι' αυτό το λόγο αναπτύχθηκαν βιομηχανικές δυνατότητες στην κεντρική Γαλλία. Το Παρίσι γενικά είχε τον μεγαλύτερο αριθμό εργατών συνολικά (περίπου τριακόσιες χιλιάδες) και δικαίως χαρακτηρίστηκε ως το βιομηχανικό κέντρο της Γαλλίας κατά τον πόλεμο. Όταν τελείωσε ο πόλεμος, είχαν εδραιωθεί δέκα μεγάλες κρατικές μονάδες παραγωγής, πάνω από δεκαπέντε χιλιάδες ιδιωτικές επιχειρήσεις και συνολικά η αμυντική βιομηχανία, ανεξαρτήτως φορέα, απασχολούσε σχεδόν ένα εκατομμύριο εφτακόσιους χιλιάδες πολίτες. Άλλο ενδεικτικό στοιχείο της βιομηχανικής κινητοποίησης αποτελεί η γιγάντωση του ιδιωτικού τομέα, από το ένα τέταρτο της παραγωγής στο ξεκίνημα του πολέμου έφτασε στα τρία τέταρτα με το τέλος αυτού. Οι επιχειρήσεις που αποτέλεσαν κολοσσούς για την αμυντική βιομηχανία της εποχής μέχρι το τέλος του πολέμου, ήταν η Schneider για το πυροβολικό, η Brandt για τα πολυβόλα, οι Citroen, Peugeot, Renault (πασίγνωστες μέχρι σήμερα αυτοκινητοβιομηχανίες) και Hotchkiss για τα μεταφορικά και τεθωρακισμένα οχήματα και οι Breguet και Hispano-Suiza για την αεροπορία.

²¹ Μόνο τις δύο πρώτες εβδομάδες του Αυγούστου του 1914, πάνω από τρία εκατομμύρια εργάτες άφησαν τις δουλειές τους για να στρατολογηθούν. Οπωσδήποτε, αποτελούσαν την αφρόκρεμα του εργατικού δυναμικού.

Η ιδιωτική βιομηχανία άρχισε να δημιουργεί είτε μονοπώλια, είτε ευρύτερα σχήματα συνεργασίας, ανάλογα με την περίπτωση. Η τότε κυβέρνηση κεντροδεξιάς αρνήθηκε να ενδώσει σε ισχυρές πολιτικές πιέσεις από σοσιαλιστικά κόμματα της εποχής για εθνικοποίηση της βιομηχανίας και δεν επιθυμούσε να υποβαθμίσει την ιδιωτική πρωτοβουλία, καθώς αυτός ο βιομηχανικός τομέας θεωρήθηκε ως σταθεροποιητής της οικονομίας γενικότερα. Η πολιτική αυτή χαρακτήριζε ουσιαστικά από τον πρώτο Υπουργό Εξοπλισμών της χώρας Αλμπέρ Τομά, το 1915-1917²². Τα κυριότερα χαρακτηριστικά αυτής, ήταν η διατήρηση του ενεργού κρατικού ρόλου χωρίς να υποκαθιστά τις ιδιωτικές εταιρείες, η παροχή κινήτρων σε αυτές μέσω δομικών συμβάσεων και η σχεδίαση και οργάνωση μιας εθνικής κλίμακας διαδικασίας παραγωγής εξοπλισμών. Η Γαλλία υιοθέτησε μια μικτή οικονομική στρατηγική, δίνοντας επαρκή χώρο στην ελεύθερη αγορά, συνεχίζοντας όμως να διατηρεί κεντρικό ρόλο ως κράτος (Morselli 2016). Μετά το τέλος του πολέμου, οι ανάγκες και οι δομές περιορίστηκαν. Όμως η γέννηση αυτής της μορφής ενοποιημένης αμυντικής βιομηχανίας, άφησε σημαντικό αποτύπωμα και στον μελλοντικό δομικό ρόλο του κράτους (Gionvachini 2000, 1-208).

Συνοψίζοντας, ο πόλεμος επιτάχυνε σημαντικά σε όλα τα πεδία την εξέλιξη των εξοπλιστικών προγραμμάτων και της αντίστοιχης τεχνολογίας. Η αμυντική βιομηχανία στη Γαλλία ακολούθησε γεωμετρική πρόοδο ως προς την απόδοσή της, ακόμα και σε τομείς όπου είχε ελάχιστη ή μηδαμινή δραστηριοποίηση πριν τον πόλεμο, ενώ το σύνολο των επιστημονικών και εξειδικευμένων πόρων ενεργοποιήθηκε κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας. Ως αποτέλεσμα, η μαχητική ισχύς των γαλλικών Ενόπλων Δυνάμεων αυξήθηκε με εντυπωσιακό τρόπο στα τέλη του 1917²³. Αυτό που εκμεταλλεύθηκε πάντως η γαλλική αμυντική βιομηχανία, δεν ήταν τόσο ούτε οι πόροι, ούτε η θέληση, ούτε η εξειδίκευση. Ο παράγοντας που έκανε την διαφορά, ήταν αυτός ακριβώς που οι Γάλλοι δεν βρήκαν ποτέ στον επόμενο μεγάλο πόλεμο: ο χρόνος.

²² Το Υπουργείο αυτό δημιουργήθηκε κατά την διάρκεια του Α΄ΠΠ και διατηρήθηκε εν ισχύ μέχρι και μετά τον Β΄ΠΠ.

²³ Ενδεικτικό της σταδιακής βελτίωσης του αξιόμαχου των γαλλικών δυνάμεων, είναι ότι τα 2/5 των συνολικών απωλειών τους προκλήθηκαν μόνο στον πρώτο χρόνο του πολέμου, το 1914.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ: Η ΜΕΓΑΛΗ ΧΑΜΕΝΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

3.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Μετά τον Α΄ΠΠ, ενώ οι ΗΠΑ και το Η.Β. σχεδόν αμέσως απομείωσαν τις Ένοπλες Δυνάμεις τους, η Γαλλία βρέθηκε για λίγο καιρό ίσως με τον ισχυρότερο Στρατό στον κόσμο: σχεδόν εξακόσιες χιλιάδες προσωπικό, δώδεκα χιλιάδες πυροβόλα, δύο χιλιάδες εξακόσια άρματα μάχης και δυόμισι χιλιάδες αεροπλάνα. Μέσα στην επόμενη δεκαετία οι αριθμοί άρχισαν να μειώνονται σημαντικά, όπως ήταν και το φυσιολογικό. Η Γαλλία, παρά το ότι ήταν μια από τις νικήτριες δυνάμεις του Α΄ΠΠ, αντιμετώπισε σοβαρό δημογραφικό πρόβλημα, καθώς είχε χάσει περισσότερο από ένα εκατομμύριο νέους, ενώ μέχρι και πέντε εκατομμύρια ήταν οι τραυματίες της. Κατά συνέπεια, δεν μπορούσε να διατηρήσει έναν τόσο μεγάλο για την εποχή στρατό. Όμως πολλοί ηγέτες της χώρας δεν εγκατέλειψαν την ιδέα ότι (παρά την ήττα στον Α΄ΠΠ), οι Γερμανοί θα ανέκαμπταν γρήγορα απειλώντας εκ νέου τη χώρα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι «Συνθήκες του Λοκάρνο²⁴». Στα χρόνια που μεσολάβησαν μέχρι το ξεκίνημα των διαπραγματεύσεων, οι Γάλλοι είχαν ήδη αρχίσει να φοβούνται εκ νέου τους Γερμανούς (Carr 1939, 151). Έτσι, μεγάλο μέρος του αμυντικού προϋπολογισμού άρχισε πλέον να διατίθεται για την κατασκευή της περίφημης «Γραμμής Μαζινό»²⁵. Στην δεκαετία του 1930, η έντονη στρατιωτική κινητοποίηση της ναζιστικής πλέον Γερμανίας, ιδίως στη Ρηνανία²⁶, σε συνδυασμό με άλλα σημαντικά γεγονότα στην ευρωπαϊκή ήπειρο (όπως ο ισπανικός εμφύλιος), υποχρέωσαν τη Γαλλία να δραστηριοποιήσει εκ νέου σταδιακά την αμυντική της βιομηχανία.

²⁴ Με τον όρο αυτό είναι γνωστές οι επτά συνολικά συμφωνίες που υπογράφηκαν στο Λοκάρνο της Ελβετίας κατά το χρονικό διάστημα από 5 έως 16 Οκτωβρίου 1925. Στόχος των συμφωνιών ήταν να εξομαλυνθούν οι σχέσεις μεταξύ νικητών και ηττημένων του Α΄ΠΠ και ιδιαίτερα με τη Γερμανία. Το βασικό θέμα των συνθηκών ήταν η οριστικοποίηση των συνόρων των κρατών, όπως είχαν διαμορφωθεί με τη Συνθήκη των Βερσαλλιών.

²⁵ Σειρά επίγειων και υπόγειων οχυρωματικών έργων, τα οποία άρχισαν να κατασκευάζονται μετά τον Α΄ΠΠ καλύπτοντας σε μήκος ολόκληρα τα σύνορα με Γερμανία, Ελβετία και Λουξεμβούργο. Έμεινε στη σύγχρονη ιστορία ως το μεγαλύτερο σε μήκος οχυρωματικό έργο που κατασκευάστηκε στην Ευρώπη, αλλά και το ατυχέστερο παγκοσμίως αφού ουδέποτε δικαίωσε τη φήμη της, όπως αποδείχθηκε στον Β΄ΠΠ. Έλαβε το όνομά της από τον εισηγητή της κατασκευής της, τον τότε Υπουργό Πολέμου της Γαλλίας, Αντρέ Μαζινό.

²⁶ Ο όρος Ρηνανία περιγράφει διάφορες περιοχές στο δυτικό τμήμα της Γερμανίας, παρόχθιες του ποταμού Ρήνου, ενώ συνορεύει με τμήματα της Γαλλίας και των Κάτω Χωρών.

Τη δεκαετία του 1920, οι Γάλλοι είχαν ξεκάθαρο προβάδισμα στην αυτοκινητοβιομηχανία, η οποία ήταν μία από τις μεγαλύτερες στον κόσμο και ιδιαίτερα καινοτόμος. Λόγω της επιτυχίας της κατά τη διάρκεια του Α΄ΠΠ, ο Στρατός Ξηράς αφιέρωσε χρόνο και πόρους στη μελέτη για επέκταση της μηχανοποίησης στα μέσα του και ιδιαίτερο βάρος δόθηκε στην ανάπτυξη των αρμάτων μάχης. Τα κατάλοιπα της οικονομικής κατάστασης όμως μετά τον πόλεμο, δεν επέτρεψαν να συνεχιστεί για πολύ αυτό το πλεονέκτημα και να μετατραπεί ο σχεδιασμός αιχμής σε πράξη. Επιπλέον, η μηχανοποίηση του Στρατού Ξηράς δεν έλαβε ποτέ την σημασία που της αναλογούσε στο συνολικό αμυντικό δόγμα της χώρας. Ο Στρατός Ξηράς γενικά δε διέθετε κανένα κεντρικό φορέα που να ήταν επιφορτισμένος με την ευθύνη για την ανάπτυξη νέας μορφής τεχνολογίας συνολικά, παρά μόνο καθένα από τα επιμέρους τμήματα (Πεζικό, Ιππικό, Πυροβολικό κλπ.) είχε τη δική του τεχνική διεύθυνση, υπεύθυνη για την ανάπτυξη μεμονωμένων εξοπλιστικών προγραμμάτων.

Από την λήξη του Α΄ΠΠ μέχρι και το 1930, όσα οπλικά συστήματα παρήγαγε η Γαλλία ήταν σε πολύ μεγάλο βαθμό αντίγραφα των μέσων που χρησιμοποιήθηκαν σε αυτόν, κυρίως σε άρματα μάχης και αεροπλάνα. Οι Ένοπλες Δυνάμεις φάνηκαν διστακτικές στο να αλλάξουν το δόγμα τους και τις στρατηγικές τους και αυτό είχε το (οδυνηρό όπως αποδείχτηκε) αποτέλεσμα να μην εκμεταλλευθούν τις τεχνολογικές εξελίξεις και τα πλεονεκτήματα της αναπτυσσόμενης βιομηχανικής καινοτομίας. Στις αρχές του 1930 η ανάγκη για πιο σύγχρονα μέσα άρχισε να γίνεται περισσότερο εμφανής, όμως η «Γραμμή Μαζινόν» απορροφούσε σχεδόν όλα τα διαθέσιμα κονδύλια, αφήνοντας μόνο 10% περίπου από αυτά για νέα εξοπλιστικά. Παράλληλα, οι ιδιώτες επιχειρηματίες είχαν χάσει κατά πολύ το ενδιαφέρον τους για τον τομέα των αμυντικών εξοπλισμών.

Το εντυπωσιακό είναι ότι, παρά την αναγνώριση της αξίας της Πολεμικής Αεροπορίας κατά τον Α΄ΠΠ, αυτή δεν είχε λάβει ακόμα την ίδια τουλάχιστον αξία στις στρατηγικές επιδιώξεις της εκάστοτε ηγεσίας, σε σχέση με τον Στρατό Ξηράς και το Πολεμικό Ναυτικό. Μέσα στην δεκαετία του 1920, μόνο τριακόσια τριάντα περίπου αεροσκάφη κατασκευάστηκαν, ίδια ακριβώς μοντέλα με τα ήδη υπάρχοντα χωρίς καμία αναβάθμιση. Στα μεγάλα Επιτελεία, το προσωπικό της Αεροπορίας ήταν ιδιαίτερα ολιγομελές, άλλωστε μόλις το 1934 η Πολεμική Αεροπορία αποτέλεσε και επίσημα αυτόνομο Κλάδο των γαλλικών Ενόπλων

Δυνάμεων. Γενικά, η φιλοσοφία του στρατηγικού δόγματος της Γαλλίας στις παρυφές του Β΄ΠΠ ήταν ξεκάθαρα αμυντικό, με κύριο εκφραστή τη «Γραμμή Μαζινό» και την ακλόνητη πίστη για την ισχύ αυτής. Η Πολεμική Αεροπορία ακόμα αντιμετωπιζόταν γενικά ως μέσο παροχής πληροφοριών, ενώ το Πολεμικό Ναυτικό (παρά τον εκσυγχρονισμό του) σε μεγάλο μέρος των αποστολών του, αναλώνονταν για να συνοδεύει εμπορικά πλοία ως μέσο παροχής προστασίας.

Το 1933, ο δραστήριος και ικανός Πρωθυπουργός αλλά και Υπουργός Πολέμου²⁷ Εντουάρ Νταλαντιέ δημιούργησε έναν νέο φορέα για τον συντονισμό των εξοπλισμών που θα εκτελούσε τα σχέδια των επιμέρους τμημάτων, αλλά η εποπτεία των ίδιων των τμημάτων ήταν ακόμη ελλιπής. Το 1935 ο φορέας αυτός τέθηκε ως μόνιμη δομή του Γενικού Επιτελείου Στρατού, ωστόσο διέθετε σχετικά μικρή εξουσία για τον συντονισμό των διαδικασιών ανάπτυξης και προμηθειών. Το 1937 (έναν χρόνο πριν αναλάβει για τρίτη φορά την πρωθυπουργία), ο Νταλαντιέ παραπονέθηκε για τις ακραίες καθυστερήσεις στην ανάπτυξη και παραγωγή εξοπλισμών, αλλά ήταν ήδη αργά για την χώρα ενόψει των μελλοντικών εξελίξεων στην Ευρώπη (globalsecurity.org 2020).

Τη διετία 1936-1938 οι Γάλλοι συγκέντρωναν συνεχώς πληροφορίες για την εντυπωσιακή ανάπτυξη της γερμανικής Πολεμικής Αεροπορίας. Παρατηρώντας την δική τους πενιχρή αεροπορική κατάσταση, ήταν απόλυτα λογικό να βρεθούν στο όριο της απελπισίας. Ήταν λοιπόν εκείνη την ύστατη στιγμή που οι Γάλλοι πίεσαν όσο μπορούσαν τη βιομηχανία τους να κατασκευάσει νέα αεροσκάφη. Αλλά ήταν πλέον πολύ αργά και αυτό δεν αποδείχτηκε μόνο στην πράξη, αλλά και στο πολιτικό πεδίο: στη Συμφωνία του Μονάχου το 1938²⁸, οι Γάλλοι προσήλθαν στις διαπραγματεύσεις χωρίς κανένα ισχυρό διπλωματικό στήριγμα και με πνεύμα ηττοπάθειας (Bailey 2013, 42-43).

Συνεπώς, τόσο στην αυτοκινητοβιομηχανία όσο και στην αεροπορία, οι Γάλλοι έχασαν το αρχικό πλεονέκτημά τους στα τέλη της δεκαετίας του 1920 και

²⁷ Το Υπουργείο Πολέμου ήταν στην πραγματικότητα ο πολιτικός φορέας για τον Στρατό Ξηράς.

²⁸ Αποτελεί το Σύμφωνο που υπογράφηκε στην Διεθνή Συνδιάσκεψη του Μονάχου, η οποία συνήλθε εσπευσμένα στις 29 Σεπτεμβρίου 1938 στην ομώνυμη πόλη, προκειμένου να αποτραπεί η επικείμενη πολεμική σύρραξη μεταξύ Γερμανίας και Τσεχοσλοβακίας. Παρά την ευφορία που δημιουργήθηκε, αποδείχθηκε μια ιστορική διπλωματική πανωλεθρία του Η.Β. και της Γαλλίας. Μάλιστα, ο Γάλλος πρωθυπουργός Νταλαντιέ βλέποντας το πλήθος που τον επευφημούσε φθάνοντας στο Παρίσι φέρεται να δήλωσε: «Οι ανόητοι, αν ήξεραν τι επευφημούν!».

στις αρχές αυτής του 1930. Η γρήγορη κινητοποίηση όσο πλησίαζε ο Β΄ΠΠ, είχε εν μέρει ικανοποιητικό αποτέλεσμα για τον Στρατό Ξηράς, καθώς σε κάποιες περιπτώσεις βρέθηκε ικανοποιητικά εξοπλισμένος το 1940. Στην πραγματικότητα, διέθετε καλά για την εποχή μέσα Πεζικού και άρματα μάχης και αρκετές τεθωρακισμένες και μηχανοκίνητες Μεραρχίες, με ένα σύγχρονο επίπεδο μηχανοκίνησης όχι πολύ διαφορετικό από αυτό των Γερμανών. Αυτά όμως που έγειραν την πλάστιγγα απότομα υπέρ των Γερμανών, ήταν η επίδειξη αποφασιστικότητας από τη μεριά τους και η έλλειψη συντονισμού από την γαλλική πλευρά, σε συνδυασμό με το παρωχημένο δόγμα, προσηλωμένο δραματικά στο παρελθόν. Με άλλα λόγια, οι Γάλλοι έχασαν από μόνοι τους τη δυναμική που τους δημιούργησε το τέλος του Α΄ΠΠ, καθώς θα μπορούσαν να έχουν σαφές προβάδισμα σε όλους τους τομείς έναντι των Γερμανών, αν δεν εγκατέλειπαν για παράδειγμα τόσο εύκολα την έρευνα σε νέες τεχνολογίες.

3.2 ΠΡΙΝ ΤΟΝ Β΄ΠΠ: ΑΓΩΝΑΣ ΔΡΟΜΟΥ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Οι εξελίξεις στην Ευρώπη στη δεκαετία του 1930, ανάγκασαν τις γαλλικές κυβερνήσεις να συνειδητοποιήσουν ότι η χώρα χρειαζόταν άμεσα μαζική αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμό στον αμυντικό βιομηχανικό τομέα. Αυτό οδήγησε στην εθνικοποίηση με νόμο τον Ιούλιο του 1936, αρχικά σχεδόν σαράντα εργοστασίων παραγωγής οπλικών συστημάτων. Πολύ σύντομα ακολούθησε η εθνικοποίηση των μεγάλων εταιρειών, είτε συνολικά είτε τμημάτων αυτών, για ανάγκες τις Πολεμικής Αεροπορίας και του Στρατού Ξηράς (μεταξύ αυτών οι γνωστές από τον Α΄ΠΠ Brandt, Renault και Schneider). Η ναυτική βιομηχανία δεν είχε επεκταθεί σε μεγάλο βαθμό στον ιδιωτικό τομέα και όσα εξοπλιστικά προγράμματα ήταν σε εξέλιξη, βρίσκονταν ήδη στα υπάρχοντα ναυπηγεία.

Η συνολική προσπάθεια όμως συνάντησε προβλήματα, τόσο υπό τη μορφή θεσμικών αντιδράσεων, όσο και σε επίπεδο ηγεσίας των Ενόπλων Δυνάμεων, καθόσον δεν αξιοποιήθηκαν ορθολογικά τα διατιθέμενα από τους προϋπολογισμούς κονδύλια. Παράλληλα, η χώρα δοκιμαζόταν από μια διαρκή κοινωνική αναταραχή. Αυτό επηρέασε την παραγωγή στην αμυντική βιομηχανία, η οποία παρέμεινε κατακερματισμένη και ανεπαρκής τουλάχιστον μέχρι το 1938, δύο ολόκληρα χρόνια μετά την έναρξη της εθνικοποίησης. Η ναυτική βιομηχανία

ξεκίνησε την παραγωγή της μόλις το 1937, αλλά και αυτή παρέμεινε σχετικά στάσιμη λόγω των ανεπαρκών βιομηχανικών υποδομών. Οι Γάλλοι πήραν μια πρώτη γεύση του πόσο πίσω είχαν μείνει στον τομέα τον εξοπλισμών, όταν απέστειλαν στρατιωτική βοήθεια στην ισπανική κυβέρνηση εναντίον των δυνάμεων του Φράνκο κατά τον Ισπανικό Εμφύλιο (1936-1939), σε κάθε περίπτωση όμως τα μέσα τους αποδείχτηκαν υποδεέστερα των αντίστοιχων γερμανικών και ιταλικών που στήριξαν το καθεστώς Φράνκο, ακόμα και των σοβιετικών που επίσης στάλθηκαν για βοήθεια στην ισπανική κυβέρνηση.

Αναπόφευκτα οι ιδιωτικές εταιρείες τέθηκαν σύντομα υπό πλήρως αυστηρό κρατικό έλεγχο. Το 1939 ψηφίστηκε ο νόμος με την ονομασία «Régime des Matériels de Guerre, Armes et Munitions»²⁹, ο οποίος μάλιστα ισχύει μέχρι σήμερα, με μια σειρά νομοθετικών τροποποιήσεων με το πέρασμα των χρόνων. Εθνικοποιώντας και αποκτώντας πλήρως τον έλεγχο της αμυντικής βιομηχανίας, το κράτος ήταν πλέον σε θέση να αυξήσει ευκολότερα τα προς υλοποίηση εξοπλιστικά προγράμματα. Ο διατιθέμενος για εξοπλισμούς προϋπολογισμός αυξήθηκε από τα δεκατέσσερα στα είκοσι ένα δις. γαλλικά φράγκα μέσα σε τρία μόλις χρόνια. Το 1939 ξεκίνησε ουσιαστικά η προσπάθεια για εκσυγχρονισμό, κυρίως του Στρατού Ξηράς (με έμφαση σε πυροβόλα, άρματα μάχης και αντιαρματικά όπλα) και εφαρμόστηκε πλήρως η βιομηχανική εθνικοποίηση.

Ενώ το Πυροβολικό και η Αεράμυνα απορρόφησαν ένα μέρος από το συμπληρωματικό κονδύλι 12 δις. γαλλικών φράγκων που διατέθηκε το 1938, το μεγαλύτερο μέρος αυτού, 9 δις., δόθηκε στην Αεροπορία. Αυτό οδήγησε στην παραγωγή τεσσάρων χιλιάδων επτακοσίων νέων μαχητικών και βομβαρδιστικών αεροσκαφών. Η Πολεμική Αεροπορία, έστω την τελευταία στιγμή, ανέβασε τους αριθμούς των μέσων της, μαζί με το προσωπικό (περίπου ογδόντα δύο χιλιάδες), έχοντας γίνει όπως είδαμε ξεχωριστός Κλάδος από το 1934. Οι προσπάθειες της χώρας μέσα στην τριετία 1936-1939 ήταν, τηρουμένων των αναλογιών και των προβλημάτων, σχετικά ικανοποιητικές, αλλά σε κάθε περίπτωση δεν υπήρξε τομέας της αμυντικής βιομηχανίας που να μην υπερτερούσαν οι Γερμανοί, όσον αφορά στην βιομηχανική ποιότητα και τεχνολογία.

²⁹ Σε ελεύθερη μετάφραση νόμος για το «Καθεστώς των Πολεμικών Υλικών, Μέσων και Πυρομαχικών»

3.3 ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΩΝ

Το βάρος της εξάπλωσης της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας, της οργάνωσης των προμηθειών, της έρευνας, της καινοτομίας και του ελέγχου, έπεσε στους Μηχανικούς Εξοπλισμών και όχι σε Αξιωματικούς του Στρατού οι οποίοι είχαν την ευθύνη μέχρι το 1933. Τη χρονιά εκείνη δημιουργήθηκε η «Directions des Fabrications d'Armement»³⁰, οργανωμένη σε τρεις υποδιευθύνσεις: Μελετών, Βιομηχανικής κινητοποίησης και Παραγωγής. Το 1936 δημιουργήθηκε μια τέταρτη υποδιεύθυνση, για τη διαχείριση της εθνικοποίησης της βιομηχανίας και της ανασύνταξης των κρατικών βιομηχανιών. Με διάταγμα του 1939 οι Μηχανικοί Εξοπλισμών (αποκλειστικά απόφοιτοι της Πολυτεχνικής Σχολής), απέκτησαν τη στρατιωτική ιδιότητα όπως συνέβη και με τον προηγούμενο μεγάλο πόλεμο. Γενικά, οι Γάλλοι δεν είχαν αναπτύξει Σώμα Μηχανικών Εξοπλισμών εντός του στρατεύματος, αλλά εκπαίδευαν αυτούς εκτός Στρατιωτικών Σχολών και τους χρησιμοποίησαν σε ζητήματα διαχείρισης της αμυντικής βιομηχανίας και στους δύο μεγάλους πολέμους, εντάσσοντας αυτούς στο στρατιωτικό δυναμικό μόνο μετά την έναρξη αυτών. Η έλλειψη συντονισμού τους με το υπόλοιπο στράτευμα αποδείχθηκε εμφανής. Στον αντίποδα, οι Γερμανοί είχαν δημιουργήσει ήδη από τον Α΄ΠΠ το αντίστοιχο Σώμα ως τμήμα του Στρατού Ξηράς, το οποίο μάλιστα ανταποκρίθηκε με μεγάλη επιτυχία στον ρόλο του από τότε.

Επιγραμματικά, η περίοδος του μεσοπολέμου χαρακτηρίζεται από τις εξής τρεις φάσεις: βιομηχανική συρρίκνωση και κατακερματισμός, βαθμιαία βιομηχανική ανασυγκρότηση, ισχυρή εθνικοποίηση και ένταση της βιομηχανικής παραγωγής. Η μετάβαση από το ένα στάδιο στο άλλο όμως, δεν ήταν ομαλή και υποκείμενη σε μια σθεναρή εθνική στρατηγική. Η εθνικοποίηση κρίθηκε απαραίτητη και εν μέρει ήταν αποτελεσματική, αλλά η Γαλλία δεν μπόρεσε ποτέ να συναγωνιστεί την μεγάλη της αντίπαλο στα πεδία των μαχών. Οι σοβαρές ανεπάρκειες ήταν εμφανείς, λόγω διαφορετικών προοπτικών και προτεραιοτήτων μεταξύ Ενόπλων Δυνάμεων και κυβερνήσεων, καθώς και λόγω της επιμονής στην παραγωγή αντιγράφων των μέσων του Α΄ΠΠ και όχι ανακαινισμένου και σύγχρονου υλικού. Στον βιομηχανικό τομέα, η Γαλλία είχε χάσει τον πόλεμο πριν καν αυτός ξεκινήσει (Giovachini 2000, 1-208).

³⁰ Σε ελεύθερη μετάφραση «Διεύθυνση Κατασκευών Εξοπλισμών».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Β΄ΠΠ: Ο ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ

4.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Μια ποικιλία παραγόντων, από τους άτολμους (πλην εξαιρέσεων) στρατιωτικούς ηγέτες και μια ετεροχρονισμένα αναπτυσσόμενη βιομηχανική βάση, έως τη χαμηλή αύξηση του πληθυσμού και τα ξεπερασμένα στρατιωτικά δόγματα, καταδίκασαν τη γαλλική προσπάθεια ήδη από την αρχή του Β΄ΠΠ. Οι Γερμανοί κέρδισαν εύκολα τη «Μάχη της Γαλλίας» το 1940, παρά το γεγονός ότι οι Γάλλοι είχαν σε αρκετές περιπτώσεις ισότιμο ή και καλύτερο εξοπλισμό από τους αντιπάλους τους. Στους τομείς όμως όπου μειονεκτούσαν, το χάσμα ήταν πολύ μεγάλο για να καλυφθεί και ήταν αυτό που έκανε την διαφορά.

Μετά την έναρξη του πολέμου, η Γαλλία προσπάθησε ακόμα πιο εντατικά να αυξήσει τις δυνατότητες της αμυντικής της βιομηχανίας. Βιομηχανίες, προσωπικό, πόροι και προϋπολογισμοί αφιερώθηκαν στο μέγιστο βαθμό στην διεξαγωγή του πολέμου. Το Υπουργείο Εξοπλισμών, το οποίο δημιουργήθηκε το 1939, προσπάθησε να ηγηθεί αυτής της προσπάθειας. Είχε τον έλεγχο περίπου σαράντα εργοστασίων παραγωγής, ενώ επέβλεπε και τις δραστηριότητες περίπου δώδεκα χιλιάδων ιδιωτικών επιχειρήσεων. Όμως και πάλι το χάσμα με τη στρατιωτική ηγεσία ήταν μεγάλο, ενώ στο Υπουργείο κατέφθαναν συνεχώς αιτήσεις για πυρομαχικά και υλικό που ήταν αδύνατο να παραδοθούν, τόσο σε αριθμούς όσο κυρίως σε τεχνολογικές δυνατότητες. Ουσιαστικά δεν υφίστατο αμυντική καινοτομία και έρευνα και μέρος της παραγωγής προσπαθούσε απλά να αντιγράψει ανεπιτυχώς, επιτεύγματα άλλων πιο εξελιγμένων τεχνολογικά βιομηχανιών. Έτσι, η συνολική βιομηχανική παραγωγικότητα παρέμεινε κρίσιμα ανεπαρκής. Ακόμα και η λύση ανάγκης, της απόδοσης μερικών εργοστασίων που είχαν εθνικοποιηθεί το 1936 πίσω στους ιδιοκτήτες τους, με την προϋπόθεση ότι αυτοί θα παρήγαγαν εξ ολοκλήρου αμυντικό υλικό, δεν επέφερε αποτελέσματα. Λίγο πριν γερμανική εισβολή του Μαΐου 1940, το αμυντικό βιομηχανικό δυναμικό της Γαλλίας ανερχόταν στο ένα εκατομμύριο επτακόσιες χιλιάδες προσωπικό, ένας αριθμός που αυξήθηκε κατά πολύ στο επίπεδο αυτό λόγω της υψηλής συμμετοχής του γυναικείου πληθυσμού.

4.2 Η ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ

Όταν οι Γερμανοί εισέβαλαν στη Γαλλία στις 10 Μαΐου, τα πλέον κρίσιμα γαλλικά οπλικά συστήματα του Στρατού Ξηράς, είτε δεν χρησιμοποιήθηκαν ορθά, είτε αποδείχθηκαν από την πρώτη στιγμή εντυπωσιακά κατώτερα των αντίστοιχων γερμανικών. Οι Γάλλοι διέθεταν στο δυναμικό του Πυροβολικού τους, τα ίδια σε τύπο πυροβόλα που είχαν χρησιμοποιήσει και στον Α΄ΠΠ και τα οποία είχαν πρωτοκατασκευάσει το 1897, με ελάχιστες βελτιώσεις. Εκτός αυτού, ήταν σε απόλυτους αριθμούς πολύ λιγότερα από τα μισά από τα αντίστοιχα γερμανικά (σχεδόν τέσσερις χιλιάδες έναντι περίπου έντεκα χιλιάδων). Τα πυρομαχικά των πυροβόλων αυτών, ήταν επίσης παντελώς αδύναμα έστω στο να προκαλέσουν φθορές στη θωράκιση των γερμανικών αρμάτων μάχης. Στα δικά τους άρματα μάχης, οι Γάλλοι δεν είχαν τόσο εμφανές μειονέκτημα, ακόμα και τεχνολογικά, μόνο που τα αξιοποίησαν ποτέ, προσηλωμένοι στην υπεράσπιση της Γραμμής Μαζινό τη στιγμή που τα γερμανικά άρματα εφορούσαν ήδη στη γαλλική επικράτεια μέσα από τις Αρδέννες³¹. Στην πολεμική αεροπορία οι αριθμοί ήταν σημαντικά εναντίον των Γάλλων, κατέχοντας σχεδόν δύο χιλιάδες αεροπλάνα λιγότερα. Εκτός αυτών όμως, οι Γερμανοί αποδείχθηκαν κατά πολύ ανώτεροι στη στρατιωτική στρατηγική και τακτική. Το αποτέλεσμα ήταν οδυνηρό, αλλά κάτι παραπάνω από φυσιολογικό: η Γαλλία έπεσε στις 25 Ιουνίου, μόλις 46 ημέρες αργότερα. Η γρήγορη ήττα της χώρας το 1940, ως εντυπωσιακή αντιστροφή της ιστορίας του Α΄ΠΠ, δεν οφειλόταν πλήρως σε αριθμητικές ανισορροπίες με την απόλυτή τους μορφή. Για τη Γερμανία δεν ήταν τόσο ζήτημα να έχει τα καλύτερα μέσα, όσο το να τα χρησιμοποιεί σε μεγαλύτερη συγκέντρωση και ένταση.

Τα γερμανικά στρατεύματα μπήκαν στο Παρίσι στις 14 Ιουνίου 1940. Ο Στρατάρχης και βετεράνος του Α΄ΠΠ Φιλίπ Πεταίν, που ανέλαβε τη διακυβέρνηση, υπέγραψε συνθήκη σύμφωνα με την οποία ο γαλλικός Στρατός θα αφοπλιζόταν, ενώ ο γαλλικός Στόλος θα παρέμενε έγκλειστος στους ναυστάθμους, χωρίς όμως να παραδοθεί. Η χώρα χωρίστηκε στην κατακτημένη (υπό τον πλήρη γερμανικό έλεγχο) και στην ελεύθερη ζώνη. Όλες σχεδόν οι εγκαταστάσεις αμυντικής

³¹ Σε εφαρμογή του σχεδίου που συνέταξε ο Στρατάρχης Έριχ φον Μάνσταϊν, για παράκαμψη της μεθοριακής Γραμμής Μαζινό, μέσα από τις δύσβατες Αρδέννες και την γαλλική πόλη Σεντάν κοντά στα γαλλο-βελγικά σύνορα, σχέδιο το οποίο εφάρμοσε με απόλυτη επιτυχία ο Γερμανός Στρατηγός Χάιντς Γκουντέρμαν.

βιομηχανίας των Γάλλων πέρασαν σε γερμανικά χέρια και οι κατακτητές χρησιμοποίησαν κάθε διαθέσιμο πόρο για δικό τους όφελος. Η «Κυβέρνηση του Βισύ» διατήρησε τον έλεγχο της οικονομικής πολιτικής και της φορολογίας, αλλά οι νόμοι έπρεπε γενικά να λαμβάνουν έγκριση από τις γερμανικές αρχές. Οι Γερμανοί είχαν εκμηδενίσει με τόσο χαρακτηριστική ευκολία έναν από τους σημαντικότερους αντιπάλους τους, όταν με τον ίδιο ακριβώς αντίπαλο μερικά χρόνια πριν είχαν πληρώσει το ιδιαίτερα βαρύ τίμημα στις περίφημες «μάχες των χαρακωμάτων».

Συνοψίζοντας, στην ενότητα αυτή δεν υπάρχουν και πολλά τα οποία μπορούν να αναλυθούν για την αμυντική βιομηχανία της Γαλλίας. Κατά τη διεξαγωγή του Β΄ΠΠ η Γαλλία κατέρρευσε γρήγορα, η βιομηχανία της δεν πρόλαβε να ανακάμψει και να εξελιχθεί όπως στον Α΄ΠΠ, ενώ οι εγκαταστάσεις της πέρασαν σε γερμανικά χέρια προς αξιοποίηση. Είναι χαρακτηριστικό ότι μέχρι το 1943 η Γαλλία «ενίσχυε» οικονομικά τη Γερμανία, σε ποσοστό περισσότερο από το 1/3 των γαλλικών κρατικών εσόδων του 1938. Ουσιαστικά οι Γάλλοι πλήρωναν από μόνοι τους τα πάσης φύσεως έξοδα της γερμανικής κατοχής. Στα παραπάνω, προστίθεται η αναγκαστική μετακίνηση σχεδόν εξακοσίων πενήντα χιλιάδων Γάλλων σε γερμανική εδάφη, ώστε να χρησιμοποιηθούν ως εργάτες.

Όταν οι Γερμανοί κατέκτησαν τη Γαλλία, χρησιμοποίησαν τους εγχώριους πόρους της όσο περισσότερο μπορούσαν. Η κατακτημένη Γαλλία απώλεσε πλήρως τη βιομηχανική της ισχύ, όσο όμως οι Γερμανοί μετά το 1942 συναντούσαν δυσκολίες στα πεδία των μαχών και απομακρυνόντουσαν από την καλλιεργημένη ιδέα της γρήγορης νίκης, στράφηκαν σε προσπάθειες εκ νέου ενεργοποίησης των γαλλικών βιομηχανικών εγκαταστάσεων προς όφελός τους (Filippo Occhino 2005, 22).

Τέλος, ένα σημαντικό χαρακτηριστικό αυτού του πολέμου σε γενικότερο πλαίσιο, ήταν η πολύ πιο ευρεία στοχοποίηση για καταστροφή των αντιπάλων αμυντικών βιομηχανικών εγκαταστάσεων, κυρίως με βομβαρδιστικά αεροσκάφη. Αυτό το γεγονός, σε συνδυασμό με τις μαζικές παραγωγές αμυντικού βιομηχανικού υλικού παγκοσμίως, οδήγησαν στο να χαρακτηριστεί ο πόλεμος αυτός και ως πλήρως βιομηχανικός. Η λήξη του Β΄ΠΠ βρήκε μεγάλο μέρος των γαλλικών βιομηχανιών κατεστραμμένες, σε ποσοστό που έφθανε έως και το 40% (Giovachini 2000, 1-208).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

1945-1960: Η ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ

5.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το τέλος του Β΄ΠΠ βρήκε τη Γαλλία στην ανάγκη να δημιουργήσει εκ νέου αυτόνομες, εκσυγχρονισμένες, ισχυρές σε ανθρώπινο δυναμικό και ικανές για πολλαπλές δράσεις, Ένοπλες Δυνάμεις. Κομβικό ρόλο στην ανασυγκρότηση διαδραμάτισε η βοήθεια από συμμαχικές χώρες, κυρίως τις ΗΠΑ. Ιδιαίτερα μετά το 1950, η αμερικανική βοήθεια ήταν εμφανής σε όλους τους τομείς. Ο Σαρλ ντε Γκολ³² επιθυμούσε έναν ισχυρό και ταχυκίνητο Στρατό, αν και στο εσωτερικό της χώρας συνάντησε αντιδράσεις από πολιτικούς αντιπάλους, που επιθυμούσαν αμυντικής φιλοσοφίας και μικρότερες Ένοπλες Δυνάμεις, παρά την πανωλεθρία του Β΄ΠΠ. Ως αποτέλεσμα αυτής της μη συναίνεσης οι αμυντικοί προϋπολογισμοί παρέμειναν ιδιαίτερα χαμηλοί και ο Ντε Γκολ άφησε την ηγεσία της χώρας μέσα σε δύο χρόνια, μέχρι να επανέλθει με νέα σχέδια ως Πρόεδρος το 1958.

Η υφιστάμενη το 1945 γαλλική αμυντική βιομηχανία ήταν πολύ περιορισμένη και οι τεχνολογικές της δυνατότητες σχετικά αναχρονιστικές. Σε μερικούς τομείς μάλιστα η παραγωγή ήταν ιδιαίτερα ανεπαρκής ενώ σε άλλους εγκαταλελειμμένη. Σημαντικά επίσης ήταν τα προβλήματα των κατεστραμμένων υποδομών, όπως εργοστάσια, γέφυρες και σιδηροδρομικές εγκαταστάσεις. Τα ανέπαφα ναυπηγεία του Πολεμικού Ναυτικού χρησιμοποιήθηκαν για την εκ νέου ανάπτυξη του εμπορικού στόλου. Η αεροπορική βιομηχανία ήταν σε καλύτερη κατάσταση διότι διαφυλάχθηκε από τους Γερμανούς (επ' ωφελεία τους) και περιελάμβανε περίπου τριάντα επτά χιλιάδες εργατικό δυναμικό. Ωστόσο, για άλλη μια φορά οι Γάλλοι επέμειναν στην κατασκευή αντιγράφων παλαιότερων τύπων αεροσκαφών, ενώ στράφηκαν και προς την αγορά αμερικανικών (όπως το κατεξοχήν διαδεδομένο στον Β΄ΠΠ αεροσκάφος «P-47 Thunderbolt») και

³² Γάλλος Στρατηγός ο οποίος κατά τον Β΄ΠΠ, αρνήθηκε να αποδεχθεί την ανακωχή που η «Κυβέρνηση Βισύ» κήρυξε με τη Γερμανία και έγινε ηγέτης της Εθνικής Αντίστασης. Μεταξύ του 1944 και του 1946, μετά την απελευθέρωση της Γαλλίας από τη γερμανική κατοχή, έγινε επικεφαλής της γαλλικής προσωρινής κυβέρνησης, η οποία είχε σκοπό την επανίδρυση της Γαλλικής Δημοκρατίας. Η δεύτερη θητεία του, που ξεκίνησε το 1958, σημαδεύτηκε από την σημαντική αύξηση της δυναμικής της χώρας, οδηγώντας τον να χαρακτηριστεί ως ένας από τους σημαντικότερους ηγέτες στην γαλλική ιστορία.

βρετανικών μοντέλων. Μόνο ο Μαρσέλ Ντασό³³ ξεκίνησε την παραγωγή βελτιωμένων μοντέλων, όπως τα «MD 315 Flamant» και «MD 450 Ouragan», τα οποία παρέμειναν σε χρήση μέχρι την δεκαετία του 1980.

Το 1949 η Γαλλία αποτέλεσε ένα από τα δώδεκα ιδρυτικά μέλη του ΝΑΤΟ, καθώς διεθνής αναταραχή ξεσπούσε εκ νέου, αυτή τη φορά μεταξύ ΗΠΑ και ΕΣΣΔ. Η εφαρμογή από τις ΗΠΑ της στρατηγικής διεθνούς συμμαχικής βοήθειας «Mutual Security Act»³⁴, οδήγησε στην παροχή σημαντικού αριθμού αμερικανικού στρατιωτικού υλικού στη Γαλλία. Αλλά και στα οικονομικά, οι Αμερικανοί είχαν σημαντική συνεισφορά στη ραγδαία αύξηση των γαλλικών αμυντικών προϋπολογισμών, από το 18% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος³⁵ στο 30%.

Η Πολεμική Αεροπορία επωφελήθηκε σημαντικά στην ανάπτυξή της από την αμερικανική βοήθεια. Άρματα μάχης και πυροβόλα άρχισαν επίσης να κατασκευάζονται κατόπιν συμφωνιών με τις ΗΠΑ. Στη ναυτική βιομηχανία, οι Γάλλοι πέτυχαν αλματώδη πρόοδο στη δεκαετία του 1950 και κατάφεραν να διαθέτουν στο δυναμικό τους μόνο γαλλικής κατασκευής μέσα. Η αμερικανική βοήθεια άνοιξε τον δρόμο στην τεχνολογική ανάπτυξη της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας, καθώς αποκτήθηκε σταδιακά η απαραίτητη τεχνογνωσία. Η αποτυχημένη όμως πολυετής γαλλική στρατιωτική επιχείρηση στην Ινδοκίνα³⁶ εναντίον ανταρτών του Βιετνάμ (πρόδρομο του μετέπειτα Πολέμου του Βιετνάμ με την οδυνηρή για τις ΗΠΑ πολεμική εμπλοκή), έβαλε σημαντικό φραγμό στις γαλλικές επιδιώξεις στο να διαδραματίσει η χώρα πρωταγωνιστικό ρόλο στη διεθνή σκηνή, ενώ απορρόφησε και μεγάλο ποσοστό του αμυντικού προϋπολογισμού.

³³ Γάλλος βιομήχανος (1892-1986) που αφιέρωσε όλη του τη ζωή στην αεροπορική βιομηχανία, ιδρυτής της Dassault Aviation, η οποία μεταξύ άλλων κατασκεύασε για τη γαλλική Πολεμική Αεροπορία, τα αεροσκάφη σειράς «Mirage» και «Rafale».

³⁴ Αντικατέστησε σε διευρυμένη μορφή το περίφημο «Σχέδιο Μάρσαλ».

³⁵ Το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν είναι η συνολική αξία όλων των τελικών αγαθών και υπηρεσιών, που παράγονται σε ένα έθνος σε ένα δεδομένο έτος. Μετρά την αγοραία αξία όλων των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παρήγαγαν οι πολίτες ενός κράτους, ανεξάρτητα από τη χώρα στην οποία κατοικούν. Αυτή είναι η ουσιαστική διαφορά του από το ευρέως χρησιμοποιούμενο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ή ΑΕΠ– από τις σημειώσεις του Καθηγητή κ. Χάρρυ Παπαπανάγου στο ΔΠΜΣ της ΑΔΙΣΠΟ, Ενότητα 1, σελ. 47, Νοέμβριος 2019.

³⁶ Μεγάλη χερσόνησος της νοτιοανατολικής Ασίας, που εκτείνεται ανατολικά της Ινδίας και νότια της Κίνας. Ο όρος επινοήθηκε από τις γαλλικές αποικιακές αρχές του Βιετνάμ, όταν ξεκίνησαν να επεκτείνουν τον έλεγχό τους στην ενδοχώρα. Με την ιστορική της σημασία (Γαλλική Ινδοκίνα), σήμερα περιλαμβάνει τις χώρες Βιετνάμ, Καμπότζη και Λάος.

Σε οργανωτικό επίπεδο, το ενιαίο Υπουργείο Εξοπλισμών παρέμεινε σε ισχύ μέχρι το 1947, οπότε και καταργήθηκε διασπώμενο σε τρεις διαφορετικές υπηρεσίες, εντεταγμένες στα αντίστοιχα Υπουργεία του κάθε Κλάδου των Ενόπλων Δυνάμεων. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι τα Υπουργεία αυτά (Στρατού, Ναυτικού, Αεροπορίας) είχαν πιο διευρυμένες αρμοδιότητες από το ίδιο το Υπουργείο Άμυνας. Οι διαδικασίες ανάμεσά τους πραγματοποιούνταν ξεχωριστά και απομονωμένα από τα υπόλοιπα, κατά συνέπεια παρόμοια προβλήματα και απαιτήσεις κατέληγαν σε εντελώς ακατάλληλες λύσεις. Όταν αργότερα θεσμοθετήθηκε ένας Ανώτατος Διοικητής και για τους τρεις Κλάδους, αυτοί έπρεπε να υποβάλλουν τα υποψήφια εξοπλιστικά τους προγράμματα για συντονισμό. Όμως ο απαιτούμενος συγχρονισμός των Κλάδων μεταξύ τους και με την αμυντική βιομηχανία στο σύνολό της, δεν υφίστατο. Όποιες προσπάθειες στα μέσα της δεκαετίας του 1950 έγιναν για μια σχετική ενοποίηση στον τομέα της αμυντικής βιομηχανίας, βρήκαν ισχυρό εμπόδιο κυρίως από Πολεμικό Ναυτικό και Αεροπορία, που φοβόντουσαν ότι θα έχαναν την επιρροή τους και ότι οι ανάγκες τους θα υποβαθμίζονταν σε σχέση με τις αντίστοιχες του Στρατού Ξηράς. Μόνο η επιστροφή του Ντε Γκολ στην εξουσία το 1958 έβαλε τάξη στην κατάσταση όπως αυτή είχε διαμορφωθεί, καθώς ο στόχος του μετασχηματισμού της σχεδόν κατεστραμμένης γαλλικής οικονομίας, ήταν στο επίκεντρο της πολιτικής του.

Ήταν γεγονός ότι μετά τον Β΄ΠΠ, η χώρα έθεσε ως προτεραιότητα την ανοικοδόμηση της ίδιας της κοινωνίας, παρά της άμυνάς της. Ο Ψυχρός Πόλεμος όμως που έκανε την εμφάνισή του σύντομα, δεν άφησε πολλά περιθώρια για εκ νέου ολιγωρίες. Με την ένταξη της χώρας στο ΝΑΤΟ, η Γαλλία έβαλε ως στόχο την τεχνολογική και βιομηχανική αυτονομία και στο πλαίσιο της συμμαχίας, στράφηκε στην τεχνολογία πυραύλων και στην αεροναυπηγική. Επίσης, με σχετική διακριτικότητα, άρχισε να αναπτύσσει πυρηνικές δυνατότητες.

5.2 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΝΤΕ ΓΚΟΛ

Η μεγάλη αλλαγή πραγματοποιήθηκε με την πολιτική του Ντε Γκολ κατά την επιστροφή του στην εξουσία, για την επάνοδο της χώρας στις πρώτες θέσεις της παγκόσμιας ιεραρχίας. Το 1958, η αμυντική βιομηχανική βάση ήταν κατακερματισμένη και από πολλές απόψεις τεχνολογικά υποδεέστερη. Η

βιομηχανική πολιτική του Ντε Γκολ στόχευε στην ανάπτυξη ιδιωτικών και κρατικών «εθνικών πρωταθλητών», υποστηριζόμενοι από κρατικά χρηματοδοτούμενα προγράμματα στον τομέα της αμυντικής βιομηχανίας, συμπεριλαμβανομένων των τηλεπικοινωνιών, της αεροδιαστημικής και των πυρηνικών. Παράλληλα, κρίσιμη ήταν η ανάγκη προσανατολισμού της αμυντικής βιομηχανίας σε ξένες αγορές. Σημαντικές προσπάθειες της επιδιωκόμενης βιομηχανικής καινοτομίας βασίστηκαν σε μεγάλα τεχνολογικά προγράμματα στον αμυντικό τομέα, εκτελεσμένα από τεχνολογικούς φορείς οι περισσότεροι από τους οποίους ανήκαν στο Υπουργείο Άμυνας. Ένας λόγος για να στηριχθεί η χώρα στην αμυντική της βιομηχανία, ήταν η εμφανής αδυναμία της λοιπής βιομηχανικής επιχειρηματικότητας, η οποία προσέφερε ελάχιστες ελπίδες για την εμφάνιση «εθνικών πρωταθλητών». Για παράδειγμα, η άλλοτε ισχυρή αυτοκινητοβιομηχανία άργησε να επανέλθει. Πολύ σύντομα οι αμυντικοί προϋπολογισμοί αυξήθηκαν σημαντικά. Κατά κάποιο τρόπο βοήθησε και η διαδικασία της αποαποικιοποίησης. Παρά το ότι η Γαλλία διατήρησε στρατεύματα σε αρκετά σημεία του κόσμου, απέσυρε πολυάριθμα τμήματα από ένα σημαντικό αριθμό πρώην αποικιών. Με τα ποσά που εξοικονομήθηκαν από τη διακοπή αυτών των επιχειρησιακών δαπανών, δόθηκε προτεραιότητα στην απόκτηση σύγχρονων οπλικών συστημάτων και για τους τρεις Κλάδους των Ενόπλων Δυνάμεων και στην ανάπτυξη ενός αυτόνομου προγράμματος πυρηνικής αποτροπής. Τα πυρηνικά προγράμματα απέκτησαν ύψιστη προτεραιότητα, καθώς το μερίδιό τους στους αμυντικούς προϋπολογισμούς της επόμενης δεκαετίας έφτανε περίπου στο 40% (Serfati, rosalux.de 2019, 4-14).

Στον αεροπορικό τομέα η γαλλική αμυντική βιομηχανία δεν ήταν σε θέση στο ξεκίνημα της δεκαετίας του 1950 να ανταγωνιστεί τις περισσότερο προηγμένες της εποχής. Έγιναν όμως τα κατάλληλα βήματα για το μέλλον, με τα πρώτα αεροπλάνα τύπου «Mirage» και τα πρώτα ελικόπτερα τύπου «Alouette» να κάνουν την εμφάνισή τους. Το αεροπορικό εργατικό δυναμικό αυξήθηκε μέσα στη δεκαετία σε σχεδόν ενενήντα χιλιάδες, ενώ μπήκαν οι βάσεις για τη μεγάλη αύξηση στις εξαγωγές που ακολούθησε στην επόμενη δεκαετία. Ακόμα και η πολιτική αεροπορία γνώρισε σταδιακά τη δική της άνθιση³⁷.

³⁷ Το «Sud Aviation SE 210 Caravelle», ένα γαλλικό αεροσκάφος μικρής/μεσαίας εμβέλειας κατασκευάστηκε το 1955. Διακρίνεται ως το πρώτο στον κόσμο πολιτικού τύπου αεροσκάφος με αεριωθούμενο κινητήρα τοποθετημένο στην πίσω άτρακτο.

Πριν τον Β΄ΠΠ, η γαλλική αεροναυπηγική βιομηχανία περιελάμβανε πολλές μικρές εταιρείες κατασκευής αεροσκαφών και κινητήρων. Οι Γάλλοι μηχανικοί αεροσκαφών βρίσκονταν στην ελίτ της εξειδίκευσης, παρόλο που η χώρα δεν είχε αναπτύξει την αεροπορική βιομηχανία της στα επίπεδα άλλων χωρών. Η Γαλλία διακρινόταν πάντα για τις τεχνικές ικανότητες του προσωπικού της, αλλά μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1950 υστερούσε στην παραγωγή. Εκείνη την περίοδο ήταν που εκμεταλλεύθηκε τη μεγάλη αεροπορική έκθεση που διεξάγεται στο Παρίσι³⁸, για να ανακοινώσει τα σχέδια μιας δυναμικής διαδικασίας παραγωγής αεροσκαφών σύγχρονης τεχνολογίας, με σκοπό μετέπειτα την εξαγωγή τους σε ενδιαφερόμενες χώρες. Αυτό αποτέλεσε το σημείο εκκίνησης για την επέκταση της μεταπολεμικής αμυντικής βιομηχανίας της Γαλλίας στην παγκόσμια αγορά.

Στον πυρηνικό τομέα, η Γαλλία ανέπτυξε σταδιακά τις δυνατότητες της μέσα στην υπόψη δεκαετία, κυρίως λόγω της πεποίθησης του Ντε Γκολ για την ανάγκη δημιουργίας μιας «πυρηνικής δύναμης κρούσης» με ικανότητα ανταπόδοσης, το οποίο θα απέτρεπε οποιαδήποτε άλλη χώρα από το να επιτεθεί στην Γαλλία. Στις 13 Φεβρουαρίου 1960, πραγματοποιήθηκε η πρώτη πυροδότηση γαλλικής πυρηνικής βόμβας στην Αλγερία³⁹. Στο ζήτημα της πυραυλικής ανάπτυξης, οι Γάλλοι επωφελήθηκαν σημαντικά από τον μεγάλο αριθμό Γερμανών εξειδικευμένων μηχανικών, οι οποίοι μετά τον Β΄ΠΠ απορροφήθηκαν ως μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό. Ήταν οι ίδιοι οι οποίοι βοήθησαν και στην δημιουργία ικανοτήτων στην τεχνολογία υποβρυχίων. Στην τεχνολογία πυραύλων, η πρόοδος της χώρας οδήγησε στην ανάπτυξη τριών πρωτοπόρων εταιρειών, οι οποίες στο τέλος της δεκαετίας του 1950 εξελίχθηκαν σε διαφορετικούς εξειδικευμένους τομείς: η MATRA⁴⁰ στους πυραύλους αέρος-αέρος, η Nord Aviation⁴¹ στους αέρος-εδάφους και η Thomson⁴² στους εδάφους-αέρος.

³⁸ Το Paris Air Show (Γαλλικά: Salon international de l'aéronautique et de l'espace de Paris-Le Bourget, Salon du Bourget) είναι η μεγαλύτερη εκδήλωση αεροπορικής και αεροδιαστημικής βιομηχανίας στον κόσμο, με βάση τον αριθμό των εκθετών και το μέγεθος του εκθεσιακού χώρου. Ξεκίνησε το 1909 και διεξάγεται κάθε δύο χρόνια (μονά έτη).

³⁹ Το «Gerboise Bleue» ήταν το όνομα της πρώτης γαλλικής πυρηνικής δοκιμής, μια ατομική βόμβα που πυροδοτήθηκε στην περιοχή Reggane, στη μέση της ερήμου της Αλγερικής Σαχάρας, κατά τη διάρκεια του Πολέμου της Αλγερίας (1954–62).

⁴⁰ Από τα αρχικά «Mécanique Aviation TRAction», εταιρεία η οποία ασχολήθηκε και με την αυτοκινητοβιομηχανία.

⁴¹ Στα επόμενα χρόνια παρήγαγε σημαντικά εξοπλιστικά προγράμματα, με γνωστότερα τα μεταγωγικά αεροσκάφη «Noratlas» και τους πυραύλους προσβολής πλοίων επιφανείας «Exocet».

Συνοψίζοντας, το τέλος του Β΄ΠΠ και η δεκαετία του 1950 σηματοδότησαν για τη γαλλική αμυντική βιομηχανία, μια περίοδο που χαρακτηρίστηκε από σταδιακά βήματα, μια σημαντική ποικιλία νέων προγραμμάτων και παραγωγών, αλλά και από έναν ανώφελο ανταγωνισμό μεταξύ των τριών Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων. Εισήχθησαν νέα οπλικά συστήματα (όπως πύραυλοι και πυρηνικά) και αναγνωρίστηκε η σημασία των ηλεκτρονικών συστημάτων. Μεγάλο ήταν αρχικά το δίλημμα μεταξύ της επιλογής για απόλυτη αυτονομία της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας και της προσκόλλησής της σε ξένες, περισσότερο προηγμένες, αντίστοιχες βιομηχανίες. Η απάντηση σε αυτό το δίλημμα δόθηκε από τον Ντε Γκολ στη δεύτερη θητεία του. Τέλος, στα χρόνια εκείνα άρχισε να διαφαίνεται η αξία για την οικονομία της χώρας, των εξαγωγών αμυντικού υλικού προς το εξωτερικό (Gionachini 2000, 1-208).

⁴² Πρόκειται στην ουσία για πρόδρομο της «Thomson-CSF» που δημιουργήθηκε το 1968 και εξειδικεύτηκε στην αεροδιαστημική και σε ηλεκτρονικά συστήματα, ενώ αποτέλεσε μέρος των εταιρειών που συγχωνεύτηκαν για την δημιουργία της σημερινής «Thales Group».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

1961-1990: Η ΧΡΥΣΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

6.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Την περίοδο αυτή δημιουργήθηκε σταδιακά μια ισχυρή γαλλική αμυντική βιομηχανία, χαρακτηριζόμενη από μια συνεκτική διοικητική δομή που αποδείχτηκε αποδοτική σε όλη σχεδόν τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, μια περίοδος υψηλής αστάθειας για ολόκληρο τον πλανήτη. Κομβικό ιστορικό γεγονός στην εξεταζόμενη περίοδο, αποτέλεσε το 1966 η έξοδος της Γαλλίας, με απόφαση Ντε Γκολ, από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ λόγω σημαντικών διαφορών στη χάραξη της στρατηγικής της Συμμαχίας. Ως συνέπεια επήλθε ρήξη στις σχέσεις της Γαλλίας με τις ΗΠΑ (και μερικώς με το Η.Β.), μια κίνηση που οδήγησε στην απομάκρυνση όλων των στρατιωτικών εγκαταστάσεων του ΝΑΤΟ από τη Γαλλία και στην αλλαγή της έδρας της Συμμαχίας από το Παρίσι στις Βρυξέλλες⁴³. Ήταν όμως και ο θεμέλιος λίθος της γαλλικής επιδίωξης για επίτευξη της πολυπόθητης αυτονομίας.

6.2 Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΩΝ

Το 1961 ιδρύθηκε η «Délégation Ministérielle pour l'Armement - DMA»⁴⁴, με σκοπό την ενοποίηση των διαφόρων υπηρεσιών για θέματα εξοπλισμών κάτω από μια ενιαία διοίκηση, ενσωματώνοντας τους αντίστοιχους φορείς και των τριών Κλάδων και έναν μικρό αριθμό σχετικών κυβερνητικών δομών. Με το που δημιουργήθηκε αυτός ο νέος κεντρικός φορέας, οι ανά Κλάδο κατανεμημένοι Μηχανικοί Εξοπλισμών καλούνταν πλέον να «ομογενοποιηθούν» και να λειτουργούν ως ένα κοινό Σώμα. Οι Κλάδοι των Ενόπλων Δυνάμεων δεν συμφωνούσαν με την αυξανόμενη ισχύ της νέας αυτής δομής και την αντίστοιχη μείωση της δικής τους επιρροής, προβάλλοντας ως βασικό επιχείρημα ότι μόνο εκείνοι μπορούσαν να έχουν σαφή άποψη για τις ανάγκες τους σε οπλικά συστήματα και υποστηρικτικό υλικό.

⁴³ Η Γαλλία επανεντάχθηκε στη στρατιωτική δομή του ΝΑΤΟ, με απόφαση του Προέδρου Νικολά Σαρκοζί το 2009.

⁴⁴ Σε ελεύθερη μετάφραση «Υπουργική Αντιπροσωπεία Εξοπλισμών».

Από το 1968, επικεφαλής του οργανισμού (ως Διευθυντές) τίθεται προσωπικό που εντάσσεται στο Σώμα των «Μηχανικών Εξοπλισμών»⁴⁵. Στη δεκαετία του 1970 η DMA απέκτησε ακόμα περισσότερη επιρροή και ως ενιαίος φορέας εξέφραζε τη σαφή κρατική στάση, για τη δημιουργία μιας εθνικής, αυτόνομης και ευέλικτης αμυντικής βιομηχανίας. Το 1977 μετονομάστηκε σε «Délégation Générale pour l'Armement»⁴⁶ – DGA και το 2009 σε «Direction Générale de l'Armement – DGA», φορέας που εξακολουθεί να υφίσταται έως σήμερα⁴⁷. Στο εσωτερικό της δημιουργήθηκαν διάφορες υπηρεσίες με συγκεκριμένους τομείς προς διεκπεραίωση, ενώ δεν έλειψαν και οι συχνές αναδιοργανώσεις, με κατάργηση, δημιουργία, μετονομασία και ανακατανομή έργου μεταξύ των υπηρεσιών. Ωστόσο, οι σημαντικότερες από τις μετατροπές αυτές πραγματοποιήθηκαν μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1990. Ένας σημαντικός αριθμός προγραμμάτων υλοποιήθηκε με επιτυχία χάρη σε ένα νόμο που καθόριζε αυστηρά την επταετία, ως μέγιστο χρονικό διάστημα εντός του οποίου θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί μία διαδικασία σχεδιασμού ενός εξοπλιστικού προγράμματος. Με βάση το νόμο αυτόν, η μακροπρόθεσμη βιομηχανική πολιτική και η πολιτική έρευνας και καινοτομίας στον τομέα της άμυνας, μπόρεσαν να συγχρονιστούν και να επιφέρουν κατά κανόνα τα επιθυμητά αποτελέσματα. Ισχυρές επιχειρήσεις δημιουργήθηκαν ή άλλες εξελίχθηκαν σε τέτοιες, με εξαιρετικά επίπεδα εξειδίκευσης και οι οποίες θα αναφερθούν σε έτερο τμήμα της μελέτης.

Η δημιουργία της υπηρεσίας ανταποκρινόταν ως εργαλείο στο όραμα του Ντε Γκολ για έναν ισχυρό Στρατό και κατείχε κομβικό ρόλο στη μετέπειτα αναδιάρθρωση των γαλλικών Ενόπλων Δυνάμεων, αλλά και στην επιτυχημένη πολιτική εξαγωγών στρατιωτικού υλικού από την αμυντική βιομηχανία της χώρας. Σπουδαία εξοπλιστικά προγράμματα δημιουργήθηκαν και προωθήθηκαν φέροντας τη σφραγίδα της DMA/DGA. Τα σπουδαιότερα από αυτά είναι: τα άρματα μάχης

⁴⁵ Στη Γαλλία, το Σώμα των «Μηχανικών Εξοπλισμών» είναι μια κατηγορία δημοσίων υπαλλήλων στην ανώτερη δημόσια διοίκηση (απόφοιτοι της αντίστοιχης Πολυτεχνικής Σχολής), με στρατιωτικό καθεστώς (έχοντας ιεραρχία και βαθμούς), αλλά και διυπουργικό χαρακτήρα αφού μπορούν να υπηρετούν και σε άλλα Υπουργεία εκτός από το Άμυνας. Οι βαθμοί των Μηχανικών Εξοπλισμών είναι ισοδύναμοι με τους βαθμούς των Αξιωματικών του Στρατού, αν και δεν φέρουν πάντα στολή.

⁴⁶ Σε ελεύθερη μετάφραση «Γενική Αντιπροσωπεία Εξοπλισμών».

⁴⁷ «Γενική Διεύθυνση Εξοπλισμών». Αντίστοιχη υπηρεσία στο ελληνικό Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, αποτελεί η Γενική Διεύθυνση Αμυντικών Εξοπλισμών και Επενδύσεων (ΓΔΑΕΕ).

AMX-30⁴⁸ το 1962, οι πύραυλοι προσβολής πλοίων επιφανείας Exocet⁴⁹ το 1973, τα πυρηνικά υποβρύχια⁵⁰ από το 1983, τα μαχητικά αεροσκάφη Mirage 2000⁵¹ από το 1984, αλλά και στον τομέα του διαστήματος οι στρατιωτικοί δορυφόροι Syracuse⁵² από το 2005 και Hélios⁵³ από το 2004.

6.3 ΟΙ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΕΣ ΑΕΡΟΔΙΑΣΤΗΜΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ

Η σύσταση της γαλλικής αεροδιαστημικής βιομηχανίας στη δεκαετία του 1960 συμπεριελάμβανε δύο ξεχωριστές κατηγορίες, τις μεγάλες εθνικοποιημένες εταιρείες (Dassault Aviation, Nord Aviation, Sud Aviation) και πολλές μικρότερες ιδιωτικές. Η κυβέρνηση δεν ευνόησε απαραίτητα περισσότερο την πρώτη κατηγορία, γεγονός που συνεισέφερε στον εμπορικό ανταγωνισμό, ενώ επέτρεψε και στην Dassault Aviation να επανέλθει σε καθεστώς ιδιωτικοποίησης. Με σκοπό την επιτυχία της αεροπορικής βιομηχανίας, η Γαλλία δημιούργησε μια σειρά πενταετών στρατιωτικών εξοπλιστικών προγραμμάτων, τα οποία έδωσαν στη βιομηχανία ένα όραμα για το μέλλον και μια σταθερή βάση χρηματοδότησης και επέτρεψαν έναν αρκετά σταθερό σχεδιασμό εργασιών. Επίσης, τόσο τα στρατιωτικά όσο και τα πολιτικά αεροσκάφη αναπτύχθηκαν στη βάση της σταθερής προοπτικής για μελλοντικές πωλήσεις σε ξένες χώρες.

Επικρατώντας στον εγχώριο βιομηχανικό ανταγωνισμό, η Dassault Aviation έγινε ο κύριος προμηθευτής της Πολεμικής Αεροπορίας, ως αποτέλεσμα της ποιότητας του παραγόμενου μαχητικού αεροσκάφους «Mirage», το οποίο κατέστη το βασικό εγχώριο αεροπορικό όπλο. Η Sud Aviation συνέχισε να εξειδικεύεται στους τομείς των μεταφορικών αεροσκαφών, ελικοπτέρων και πυραύλων. Η Nord

⁴⁸ Πλέον χρησιμοποιούνται μόνο από επτά χώρες του εξωτερικού, μία από αυτές είναι η Κύπρος. Για κάποιο χρονικό διάστημα χρησιμοποιήθηκαν και στην Ελλάδα.

⁴⁹ Βάλλονται από πλοία επιφανείας, υποβρύχια, ελικόπτερα, αεροσκάφη αλλά και από εκτοξευτήρες στην ξηρά. Πήραν το όνομά τους από την αρχαία ελληνική λέξη «έξώκοιτος», που περιέγραφε «ψάρια που πετάγονται έξω από το νερό». Χρησιμοποιούνται σήμερα από τη Γαλλία και άλλες 30 χώρες (μία εξ αυτών και η Ελλάδα) και για πρώτη φορά από τους Αργεντινούς εναντίον των Άγγλων στον Πόλεμο των Φόκλαντ.

⁵⁰ Έξι κλάσης «Rubis» και τα κλάσης «Barracuda» ή «Suffren», τα οποία κατασκευάζονται από το 2007 και σχεδιάζονται να αντικαταστήσουν σε αριθμό τα πρώτα.

⁵¹ Πλέον κατέχουν τεχνολογία «4^{ης} γενιάς». Έχουν υποστεί διάφορες τροποποιήσεις και χρησιμοποιούνται σήμερα από τη Γαλλία και άλλες οκτώ χώρες, μεταξύ αυτών και η Ελλάδα.

⁵² Τρεις δορυφόροι για εξασφάλιση επικοινωνίας μεταξύ της ηπειρωτικής χώρας και γαλλικών δυνάμεων σε μεμακρυσμένες περιοχές. Βρίσκονται υπό τη διοίκηση του Πολεμικού Ναυτικού.

⁵³ Δύο δορυφόροι για οπτική παρατήρηση, που χρησιμοποιούνται από τη Γαλλία αλλά και από Ελλάδα, Βέλγιο και Ισπανία.

Aviation επικεντρώθηκε σε βαλλιστικούς πυραύλους. Με αυτό τον κατά κάποιον τρόπο συμφωνηθέντα καταμερισμό, η κυβέρνηση και το Υπουργείο Άμυνας εξασφάλισαν ότι η παραγωγή στους επιμέρους τομείς θα ήταν εγγυημένη και ότι ο ανταγωνισμός των εταιρειών δεν θα ήταν επιζήμιος για τα εθνικά συμφέροντα.

Μεταξύ των αρχών της δεκαετίας του 1970 και των μέσων της δεκαετίας του 1990, διάφορες συγχωνεύσεις περιόρισαν τον αριθμό των αεροπορικών βιομηχανιών σε τρεις μεγάλες εταιρείες: την Aérospatiale (πολιτικά αεροσκάφη), την Dassault Aviation (στρατιωτικά αεροσκάφη) και την SNECMA (κινητήρες αεροσκαφών). Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, βρήκε τη γαλλική κυβέρνηση να κατέχει το 80% της Aérospatiale, το 46,7% της Dassault και το 97% της SNECMA. Οι κατά κύριο λόγο κρατικές Aérospatiale και SNECMA συνεισέφεραν περίπου στο ½ των πωλήσεων (ύψους σχεδόν δεκαεννέα δις. δολαρίων) της γαλλικής αεροναυπηγικής βιομηχανίας, εκ των οποίων οι μισές ήταν εξαγωγές. Ειδικότερα, η Aérospatiale απασχολούσε περίπου σαράντα πέντε χιλιάδες άτομα, είχε πωλήσεις περίπου επτά δις. δολαρίων, με τις εξαγωγές να αποτελούν περίπου το 76% αυτών. Η SNECMA απασχολούσε περίπου δεκατρείς χιλιάδες άτομα και είχε πωλήσεις περίπου δυόμιση δις. δολαρίων. Οι εξαγωγές αποτελούσαν περίπου το 78% αυτών των πωλήσεων. Τα κρατικά έσοδα από τον τομέα της αεροπορικής βιομηχανίας, προσέδωσαν ιδιαίτερη δυναμική στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας (globalsecurity.org 2020).

Η Aérospatiale δημιουργήθηκε το 1970, με συγχώνευση των Nord και Sud Aviation και μιας μικρότερης εταιρείας που δραστηριοποιούνταν στον τομέα των βαλλιστικών πυραύλων. Η νέα αυτή σύμπραξη κάλυπτε πλέον τους τομείς των πυραύλων, της πολιτικής αεροπορίας, των ελικοπτήρων, των δορυφόρων και των συστημάτων εκτόξευσης μέσων στο διάστημα. Το πιο φιλόδοξο πρόγραμμα στην ιστορία της εταιρείας (η οποία έκλεισε οριστικά τις εργασίες της το 2000) δεν ήταν στρατιωτικό, αλλά η γαλλο-βρετανική σύμπραξη για το υπερηχητικό επιβατικό αεροσκάφος «Concorde», ένα πρόγραμμα όμως με άδοξο τέλος. Η Dassault Aviation αποτέλεσε το αντίπαλο δέος στον ιδιωτικό τομέα, με τα «Mirage» να αποτελούν το διαχρονικά μεγάλο της επίτευγμα.

Οι υπόλοιπες βιομηχανίες που αναδείχθηκαν στην υπόψη περίοδο ήταν οι Thomson-CSF (ηλεκτρονικά συστήματα), MATRA (πύραυλοι και δορυφόροι),

SNECMA (κινητήρες αεροσκαφών), SNPE (πυρομαχικά γενικά), GIAT (τεθωρακισμένα οχήματα, πυροβόλα και πυρομαχικά αυτών) και DCN (πλοία επιφανείας, υποβρύχια και συστήματα αυτών). Όσον αφορά στο καθεστώς τους, η DCN και η GIAT διατήρησαν έναν, σε γενικές γραμμές, ιδιωτικό χαρακτήρα. Η Thomson-CSF έγινε ιδιωτική το 1981, αν και το κράτος διατήρησε τον έλεγχο του 56% αυτής. Ποσοστά των κεφαλαίων των Dassault Aviation και MATRA, επίσης πέρασαν σε κρατικό έλεγχο για κάποια χρονικά διαστήματα, ιδίως στις δεκαετίες 1980 και 1990. Το γεγονός είναι ότι το καθεστώς, οι ονομασίες, η λειτουργία και ο προσανατολισμός όλων αυτών των επιχειρήσεων που έχουν αναφερθεί μέχρι τώρα στην μελέτη, έχουν υποστεί συνεχείς μεταβολές και, όπως θα δούμε σε άλλο κεφάλαιο, όλες οι σύγχρονες μεγάλες γαλλικές εταιρείες προέρχονται ή ενσωμάτωσαν σταδιακά, όλα σχεδόν τα ονόματα που έχουμε δει μέχρι τώρα.

Τέλος τονίζεται ότι σε αυτή την τριακονταετία (που χαρακτηρίστηκε ως η χρυσή περίοδος της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας) η Γαλλία ανέπτυξε ένα σημαντικό πολιτικό-στρατιωτικό διαστημικό πρόγραμμα, το δεύτερο μεγαλύτερο στο NATO, κατέχοντας εξαιρετική ικανότητα στην τεχνολογία πυραύλων.

6.4 ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ήδη από τη δεκαετία του 1960 ξεκίνησαν διάφορες μορφές συνεργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο στην αμυντική βιομηχανία, με τη Γαλλία να συμμετέχει ενεργά σε τέτοιες πρωτοβουλίες σε τομείς όπως των αντιαρματικών όπλων, των πυραύλων εδάφους-αέρος και των μαχητικών, μεταφορικών και εκπαιδευτικών αεροσκαφών. Τη στιγμή που οι περισσότερες χώρες-μέλη του NATO βασιζόνταν κυρίως σε αμιγώς νατοϊκά εξοπλιστικά προγράμματα, η Γαλλία προσπάθησε να ηγηθεί διαφόρων προγραμμάτων συνεργασίας μεταξύ ευρωπαϊκών χωρών. Με τον τρόπο της, δημιούργησε σταδιακά ένα μοντέλο συνεργασιών ως πρότυπο για την Ευρώπη. Μάλιστα, η στρατιωτική συνεργασία άνοιξε τον δρόμο και για σπουδαίες συνεργασίες στον ιδιωτικό τομέα, ιδιαίτερα στην αεροδιαστημική⁵⁴.

⁵⁴ Όπως μεταξύ Γαλλίας-Βρετανίας (Concorde), Γαλλίας-Γερμανίας αρχικά και μετέπειτα και Βρετανίας-Ισπανίας (Airbus) και Γαλλίας-Γερμανίας-Βρετανίας (μέσα διαστημικής εκτόξευσης Ariane).

Βέβαια δεν ευδοκίμησαν όλες αυτές οι προσπάθειες διακρατικών συνεργασιών. Περιορίστηκαν ιδιαίτερα στη δεκαετία του 1970, καθώς παρατηρήθηκαν δυστοκίες στην έγκαιρη λήψη πολιτικών αποφάσεων, αμφιβολίες από διάφορες στρατιωτικές ηγεσίες, αλλά και δισταγμοί από επικεφαλής διαφόρων βιομηχανιών, με το φόβο ότι θα συρρικνωθούν οι εταιρείες τους, λόγω της ενδεχόμενης συμμετοχής τους σε διεθνή συνεργατικά σχήματα. Αυτό οδήγησε στο να εγκαταλειφθούν διάφορα φιλόδοξα σχέδια ευρωπαϊκής συνεργασίας, που αφορούσαν κυρίως σε κατασκευές αρμάτων μάχης, φρεγατών και μαχητικών αεροσκαφών. Παράλληλα, αρκετές χώρες άρχισαν να εμφανίζονται ιδιαίτερα απρόθυμες στο ενδεχόμενο διάθεσης μέρους των κρατικών τους προϋπολογισμών άμυνας για συνεργασίες με άλλες χώρες, προτιμώντας να καλύπτουν τις καθαρά εθνικές τους ανάγκες, μια τάση που μάλλον παρέμεινε αναλλοίωτη και ενισχύθηκε περαιτέρω με το πέρασμα του χρόνου.

6.5 ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ

Αρκετές χώρες εφαρμόζουν μια πολιτική κρατικού ελέγχου στις εξαγωγές αμυντικού υλικού από ιδιωτικές εταιρείες, οι οποίες επιβλέπονται από την εκάστοτε κυβέρνηση. Επιπλέον αυτού, σε ορισμένες χώρες η κυβέρνηση ελέγχει και ένα μεγάλο τμήμα της αμυντικής βιομηχανίας και αποφασίζει για τη σκοπιμότητα προώθησης των εξαγωγών. Για τη Γαλλία ισχύουν και οι δύο παραπάνω συνθήκες. Οι εξαγωγές αμυντικού υλικού αποτέλεσαν μέρος της συνολικής εθνικής στρατηγικής που οραματίστηκε ο Ντε Γκολ, για μια ανεξάρτητη αμυντική πολιτική. Η γαλλική αμυντική βιομηχανία αποτέλεσε για τον σπουδαίο Γάλλο ηγέτη έναν σημαντικό οικονομικό τομέα, ικανό να παρέχει θέσεις εργασίας, να φέρει χρήμα στα κρατικά ταμεία, αλλά και να στηρίζει τη γενικότερη οικονομική και εξωτερική πολιτική της χώρας. Η θέσπιση κρατικών ελέγχων στις στρατιωτικές εξαγωγές, προέρχεται από δύο νομοθετικά διατάγματα από την εποχή του Β΄ΠΠ, με τα οποία η κυβέρνηση έχει τον αποκλειστικό έλεγχο των εξαγωγών (αλλά και των εισαγωγών) αμυντικού υλικού. Το Υπουργείο Άμυνας είναι ο βασικός οργανισμός ελέγχου και πιο συγκεκριμένα η DMA/DGA, η οποία εξελίχθηκε σε ηγετικό φορέα των γαλλικών εξαγωγών.

Αναφέροντας στοιχεία για τις εξαγωγές, μέσα σε τριάντα χρόνια (1960-1990) οι σχετιζόμενες με αμυντικό υλικό αυξήθηκαν από το 8% στο 31% των συνολικών εξαγωγών της χώρας, κάθε είδους προϊόντος. Σε αυτό βοήθησε το γεγονός ότι η Γαλλία πουλούσε αμυντικό υλικό σε χώρες που, για διάφορους λόγους, δεν ήθελαν να εξαρτώνται από τις ΗΠΑ και τη Σοβιετική Ένωση, όπως το Ισραήλ (μέχρι το 1967⁵⁵), το Ιράκ (μέχρι το 1990⁵⁶) και η Σαουδική Αραβία⁵⁷. Στα μέσα της δεκαετίας του 1970, η Γαλλία είχε ξεπεράσει σε εξαγωγές αμυντικού υλικού τη Βρετανία.

Συνολικά στην υπόψη τριακονταετία, η κατάτμηση της βιομηχανικής δραστηριότητας και οι ξεχωριστές ανά Κλάδο απαιτήσεις παρακάμφθηκαν οριστικά, με σκοπό τη δημιουργία εξειδικευμένων πεδίων σε εθνικό επίπεδο, τη βιομηχανική συγκέντρωση με σαφείς στόχους, την ανάπτυξη τεχνολογικής ικανότητας και τη μακροπρόθεσμη πολιτική έρευνας και καινοτομίας. Οι κυριότερες προσπάθειες βασίστηκαν στη συστηματική ιδιωτική χρηματοδότηση της έρευνας, στη βιομηχανική ανασυγκρότηση, στις εξαγωγές αμυντικού υλικού, στην ανάθεση της παραγωγής τόσο σε κρατικές (ή με κρατικό μερίδιο) όσο και σε ιδιωτικές εταιρείες και, περισσότερο από όλα, στη δημιουργία και λειτουργία της DMA/DGA. Στον αντίποδα, η θέληση για ευρωπαϊκή συνεργασία και ενοποίηση αυξήθηκε, αλλά τελικά περιορίστηκε σε δευτερευούσης σημασίας προγράμματα και υπονομεύτηκε από πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα. Παρά όμως τις σπουδαίες επιτυχίες που επέδειξε η χώρα στην τριακονταετία αυτή, το τέλος του Ψυχρού Πολέμου αποτέλεσε και για την ίδια μια διαδικασία απρόβλεπτης και απότομης μετάβασης σε μια νέα διεθνή πραγματικότητα. Η αμυντική βιομηχανία της χώρας, βρέθηκε εντελώς ξαφνικά στην ανάγκη ταχείας αναπροσαρμογής της, μια διαδικασία που θα έπρεπε να είχε έρθει νωρίτερα (Gionachini 2000, 1-208).

⁵⁵ Ο «Πόλεμος των έξι ημερών» τον Ιούνιο του 1967, οδήγησε τον Ντε Γκολ στο να αποφασίσει την επιβολή εμπάργκο πώλησης όπλων στη Μέση Ανατολή, θέλοντας να κάνει ένα άνοιγμα στον αραβικό κόσμο μετά την υπόθεση της Αλγερίας, με το Ισραήλ να επηρεάζεται σημαντικά, καθώς προμηθευόταν μεγάλο αριθμό οπλικών συστημάτων (κυρίως για την Αεροπορία) από τη Γαλλία. Η κατάσταση δεν άλλαξε ούτε με τον διάδοχο του Ντε Γκολ, Ζορζ Πομπιντού. Οι εμπορικές σχέσεις των δύο χωρών αποκαταστάθηκαν με τον Φρανσουά Μιτεράν, μετά το 1981.

⁵⁶ Η Γαλλία είχε πουλήσει όπλα στο Ιράκ από το 1966 έως το 1968, αλλά αύξησε τις πωλήσεις της μεταξύ 1974 και 1980. Μεγάλο μέρος των μέσων που χρησιμοποίησαν οι Ιρακινοί του Σαντάμ Χουσεΐν στον πόλεμο εναντίον του Ιράν, ήταν γαλλικής προελεύσεως. Οι αγορές αφορούσαν γενικά συστήματα υψηλής τεχνολογίας, συμπεριλαμβανομένων αεροσκαφών και πυραύλων, τα οποία οι Ιρακινοί προτιμούσαν από τα αντίστοιχα σοβιετικά.

⁵⁷ Αποτελεί μέχρι σήμερα έναν από τους σημαντικότερους εισαγωγείς γαλλικού αμυντικού εξοπλισμού, παρά τα κατά καιρούς προβλήματα στις σχέσεις των δύο χωρών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΨΥΧΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ: Ο ΚΟΣΜΟΣ ΑΛΛΑΖΕΙ ΡΑΓΔΑΙΑ

7.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Είναι εντυπωσιακό το πώς η ισχυρή αυτονομία της χώρας, για την οποία πάλεψε για χρόνια και πέτυχε με κόπους και με γερό στήριγμα όπως είδαμε την αμυντική της βιομηχανία, αποδείχθηκε με τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης ένας γίγαντας μεν, με πήλινα πόδια δε, μπροστά στη ραγδαία αλλαγή του διεθνούς γίνεσθαι. Στο διπολικό σύστημα μεταξύ ΗΠΑ και ΕΣΣΔ, τα πράγματα ήταν ξεκάθαρα και η βασική απαίτηση για κάθε χώρα ήταν η «επιλογή στρατοπέδου». Η αυτόνομη πορεία (ο δρόμος που διάλεξε η Γαλλία) ήταν επιτρεπτή, όμως και αυτή έπρεπε να στηρίζεται με κάποιο τρόπο στον ένα από τους δύο πόλους. Εν προκειμένω ήταν οι ΗΠΑ: οι σχέσεις Γαλλίας-ΗΠΑ μπορεί να κλονίσθηκαν ισχυρά αλλά εχθροί και αντίπαλοι δεν έγιναν ποτέ. Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου όμως άλλαξε ουσιαστικά, από πολύ νωρίς στη δεκαετία του 1990, τον τρόπο σκέψης και αντίδρασης στις προκλήσεις ασφαλείας και άμυνας των προηγμένων χωρών του δυτικού κόσμου, της Γαλλίας συμπεριλαμβανομένης, απαιτώντας εκ νέου στρατηγικό προσανατολισμό της πολιτικής αυτών.

Η Γαλλία διαπίστωσε γρήγορα ότι δεν ήταν έτοιμη για τις νέες προκλήσεις στον τομέα της ασφάλειας, ούτε ως προς τις δυνατότητες, ούτε ως προς την υιοθέτηση στρατηγικής. Οι ραγδαίες εξελίξεις στην Ευρώπη με τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, αλλά κυρίως της πρώην Γιουγκοσλαβίας με τους βίαιους πολέμους στα Βαλκάνια, απέδειξαν οδυνηρά ότι τόσο η Γαλλία ξεχωριστά, όσο και η Ευρώπη συνολικά, δεν ήταν καλά προετοιμασμένες ώστε να αντιμετωπίσουν τα νέα δεδομένα, καταδεικνύοντας παράλληλα την ευρωπαϊκή εξάρτηση από τη στρατιωτική δύναμη των ΗΠΑ. Ακόμα περισσότερο, ο πρώτος Πόλεμος του Κόλπου⁵⁸ αποκάλυψε την ανεπάρκεια των γαλλικών Ενόπλων Δυνάμεων για προβολή ισχύος, παρά το ότι η Γαλλία διέθεσε τον έβδομο μεγαλύτερο αριθμό στρατευμάτων στη συμμαχική δύναμη από τους συμμετέχοντες (πίσω από ΗΠΑ, Σ. Αραβία, Τουρκία, Η.Β., Αίγυπτο και Συρία).

⁵⁸ 2 Αυγούστου 1990 – 28 Φεβρουαρίου 1991. Πολεμική σύρραξη μεταξύ διεθνούς συμμαχίας από σχεδόν 30 κράτη, υπό την καθοδήγηση των ΗΠΑ και την εξουσιοδότηση του ΟΗΕ, κατά του Ιράκ, για την απελευθέρωση του Κουβέιτ.

Παράλληλα όμως, τέθηκε σε κλυδωνισμό η σχετικά αυτόνομη θέση ισχύος που απολάμβανε η Γαλλία κατά τον Ψυχρό Πόλεμο. Πρώτον, υπήρχε αυξανόμενη ανησυχία για την ανάδειξη ενός μονοπολικού συστήματος που θα κυριαρχείται από τις ΗΠΑ. Δεύτερον, η γαλλική δύναμη χαρακτηριζόταν ως δύναμη πυρηνικής αποτροπής, αλλά πλέον δεν υπήρχε «εχθρός» να αποτραπεί. Τρίτον, η γερμανική ενοποίηση προκάλεσε τη γαλλική δυσπιστία ως προς την ισχυροποίηση της γερμανικής εξουσίας και ενδεχομένως την προσπάθεια γερμανικής κυριαρχίας εντός της Ευρώπης.

Έτσι κρίθηκε επείγουσα η ανάγκη αναπροσαρμογής της γαλλικής στρατηγικής ασφαλείας και άμυνας. Αναγνωρίζοντας ότι η χώρα δεν είχε ακόμα ούτε τη δύναμη ούτε τους πόρους ώστε να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις από μόνη της, το ζητούμενο ήταν να προβεί στις απαραίτητες εθνικές μεταρρυθμίσεις, ενώ ταυτόχρονα να αυξήσει την ευρωπαϊκή συνεργασία, ως ένα μέσο προώθησης των γαλλικών συμφερόντων. Στη Λευκή Βίβλο⁵⁹ του 1994 καταγράφονται για πρώτη φορά οι γαλλικές προθέσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, τη στιγμή που η αναγκαιότητα ανάπτυξης μηχανισμών διαχείρισης κρίσεων και συμμετοχής σε Επιχειρήσεις Υποστήριξης Ειρήνης καθίστατο εμφανής.

Ωστόσο, η Γαλλία δεν διέθετε τους κατάλληλους στρατηγικούς σχεδιασμούς, τις δομές δυνάμεων, τον εξοπλισμό και τις δυνατότητες για να λειτουργήσει επιτυχώς στο νέο περιβάλλον. Η πρώτη βασική μεταρρύθμιση των γαλλικών Ενόπλων Δυνάμεων ξεκίνησε το 1997. Η Γαλλία ανέπτυξε με αυτή ένα νέο στρατηγικό σχέδιο για τις εξαγωγές όπλων, το οποίο περιείχε τέσσερις κύριες κατευθυντήριες γραμμές. Πρώτον την εστιασμένη προσπάθεια στους τομείς όπου υφίστατο πραγματική εγχώρια υπεροχή καθώς και στις αναδυόμενες αγορές. Δεύτερον την επιβεβαίωση του ρόλου της DGA ως ο κύριος οργανισμός εκπροσώπησης της κυβέρνησης στις εξαγωγικές δραστηριότητες. Τρίτον την ενίσχυση της οικονομικής στήριξης και τέταρτον τον εξορθολογισμό των διαδικασιών ελέγχου των εξαγωγών.

⁵⁹ Γενικά με το όνομα Βίβλος συνοδευόμενο από επίθετο δηλωτικού χρώματος, έχει καθιερωθεί κατά το Διεθνές Δίκαιο να ονομάζεται η συλλογή κρατικών επισήμων εγγράφων, που σχετίζονται με εξωτερικά ή και εσωτερικά ζητήματα, την οποία και εκδίδουν οι κυβερνήσεις σε μορφή βιβλίου ή εντύπου. Συνήθως (αλλά όχι απόλυτα) η Λευκή Βίβλος αντιστοιχεί σε θέματα άμυνας.

Στις περισσότερες χώρες του κόσμου οι αμυντικές βιομηχανίες εμφάνιζαν σχετικά χαμηλούς ρυθμούς παραγωγικότητας μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, έπειτα από τις ραγδαίες αλλαγές που υπέστη το διεθνές σύστημα. Οι ρυθμοί άρχισαν να ανεβαίνουν αρχικά από τις ΗΠΑ από το 1994. Η Ευρώπη ακολούθησε τρία χρόνια αργότερα αρχικά με το Η.Β., το 1999 με τη Γερμανία και μόλις το 2000 με τη Γαλλία, η οποία πάντως δεν επέτρεψε ξένες εξαγορές των σημαντικότερων εταιρειών της, τακτική που αντίθετα ακολούθησαν άλλες χώρες. Η Γαλλία επίσης εξακολουθούσε να πιστεύει στην ευρωπαϊκή ανασυγκρότηση της αμυντικής βιομηχανίας, όμως η ευρωπαϊκή συνεργασία συνέχισε να αντιμετωπίζει προβλήματα στην οικοδόμησή της. Στον τομέα της αμυντικής βιομηχανίας άρχισαν να αναδεικνύονται διάφορες διεθνείς συνεργασίες, οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις όμως παρέμειναν ιδιαίτερα διστακτικές, σχετικά αδρανείς και προσκολλημένες σε μια λογική περισσότερο εθνική και λιγότερο διακρατική.

Στο ξεκίνημα της δεκαετίας, οι ΗΠΑ και το Η.Β. μείωσαν σημαντικά τους αμυντικούς προϋπολογισμούς τους. Η Γαλλία δεν ακολούθησε αμέσως στον ίδιο ρυθμό, καθώς οι λήπτες αποφάσεων της χώρας έκριναν ότι δεν αποκλείονταν ο κίνδυνος εμφάνισης μιας νέας εχθρικής δύναμης, ως «αντικαταστάτης» της Σοβιετικής Ένωσης. Έτσι όσα σημαντικά εξοπλιστικά προγράμματα εξελίσσονταν από την προηγούμενη δεκαετία, αποφασίστηκε να συνεχίσουν κανονικά τη ροή τους⁶⁰. Το ίδιο ίσχυσε και για διαστημικά προγράμματα. Όμως πολύ σύντομα τα κρατικά έξοδα διογκώθηκαν και εμφανίστηκε ανισορροπία ανάμεσα στην παραγωγή και στη χρηματοδότηση αυτής. Κατά συνέπεια, διάφορα προγράμματα καθυστέρησαν σημαντικά, επιτόκια αυξήθηκαν και ο αριθμός των παραγόμενων εξοπλιστικών μειώθηκε. Η γαλλική αμυντική βιομηχανία εξαπλώθηκε σε πολλούς τομείς, τους οποίους δεν μπορούσε να υποστηρίξει τεχνολογικά στο σύνολό τους και έτσι κατέστη περισσότερο ευάλωτη, από ότι στη δεκαετία του 1980. Ακόμα και το εργατικό δυναμικό άρχισε να συρρικνώνεται. Ωστόσο η Γαλλία συνέχισε να διατηρεί ικανό αριθμό αμυντικών βιομηχανιών πρώτης γραμμής, την ίδια στιγμή που χώρες όπως οι ΗΠΑ, προκειμένου να αντιμετωπίσουν παρόμοιες συνθήκες, ακολούθησαν μια στρατηγική συγχωνεύσεων ώστε να παραμείνει ενεργός ένας μικρότερος αριθμός κύριων βιομηχανιών, ως βασικοί ανάδοχοι έργων.

⁶⁰ Όπως τα άρματα μάχης «Leclerc», το μαχητικό αεροσκάφος «Rafale», το αεροπλανοφόρο «Charles de Gaulle», τα ελικόπτερα «Tiger» και τα νέας τεχνολογίας πυρηνικά υποβρύχια.

Την ίδια στιγμή η διεθνής αγορά εξοπλισμών, αν και πολλοί θα περίμεναν το αντίθετο, άρχισε να γίνεται όλο και περισσότερο ανταγωνιστική, καθώς η κατάσταση ευρύτερης ανασφάλειας που χαρακτήριζε αρκετές χώρες τις οδήγησε σε διαρκή αναζήτηση απόκτησης στρατιωτικού εξοπλισμού, δίνοντας την ευκαιρία σε χώρες-εξαγωγείς να ενισχύσουν τη δυναμική τους μέσω πωλήσεων αμυντικού υλικού.

7.2 ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 20^{ου} ΑΙΩΝΑ

Η στροφή στη γαλλική αμυντική πολιτική πραγματοποιήθηκε επί προεδρίας Ζακ Σιράκ⁶¹ το 1997. Καταργήθηκε η υποχρεωτική στρατιωτική θητεία των Γάλλων πολιτών και ο αριθμός των Ενόπλων Δυνάμεων μειώθηκε σημαντικά. Ο αμυντικός προϋπολογισμός συρρικνώθηκε, από τα εκατό στα ογδόντα πέντε περίπου δις. γαλλικά φράγκα. Ο ίδιος ο Σιράκ είχε ανακοινώσει επίσημα δύο χρόνια πριν τη διακοπή των πυρηνικών δοκιμών, έναν τομέα που απασχολούσε σημαντικό μερίδιο του προϋπολογισμού και δραστηριοτήτων, αλλά και σημαντικό αριθμό εξειδικευμένου προσωπικού. Το βάρος στα πυρηνικά προγράμματα έπεσε πλέον στο να διατηρηθεί τουλάχιστον η κατεχόμενη τεχνογνωσία, μέχρι να επιστρέψει η χώρα μελλοντικά εκ νέου σε ανάπτυξη πυρηνικών, αλλά και στο να μη χαθεί μέρος του εξειδικευμένου προσωπικού (Sarah Guillou 2012, 7-9).

Η DGA αναγκάστηκε να περικόψει τα έξοδα των εξοπλιστικών προγραμμάτων κατά 30%, το οποίο οδήγησε σε παραδοχές, συμβιβασμούς και περιορισμό των αυστηρών κριτηρίων που είχαν τεθεί ως απαιτήσεις. Οι επενδύσεις σε πρωτογενή έρευνα μειώθηκαν σημαντικά. Πραγματοποιήθηκε ανακατανομή των απαιτήσεων, καθώς δόθηκε προτεραιότητα σε πυραύλους, торπίλες και νέας γενιάς μαχητικά αεροσκάφη. Για λόγους ευκαμψίας, καταργήθηκε ο νόμος που έθετε το αυστηρό περιθώριο της επταετίας για ολοκλήρωση του σταδίου του σχεδιασμού, ως «ψυχολογικό» αντιστάθμισμα στις βιομηχανίες, από τον περιορισμό των κρατικών χρηματοδοτήσεών τους.

⁶¹ Ανέλαβε Πρόεδρος της Γαλλίας το 1995, διαδεχόμενος τον Φρανσουά Μιτεράν. Το πρώτο έτος της προεδρίας του ήταν ιδιαίτερα δύσκολο, καθώς ογκώδεις εργατικές απεργίες και διαδηλώσεις παρέλυσαν όλη τη χώρα. Αιτία αυτών των απεργιών ήταν ένα εξαιρετικά αντιδημοφιλές πρόγραμμα περικοπών μισθών και συντάξεων. Στα επόμενα χρόνια η εξουσία του Σιράκ ήταν ιδιαίτερα μειωμένη, καθώς είχε τη δυνατότητα να επιβάλλει την άποψή του μόνο σε θέματα εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής. Παρέμεινε όμως στη θέση του Προέδρου μέχρι το 2007.

Την ίδια χρονιά, αρκετοί βιομηχανικοί «εθνικοί πρωταθλητές» ξεκίνησαν να υποβάλλονται σε μια διαδικασία ιδιωτικοποίησης και εξευρωπαϊσμού, καθώς και επαναπροσδιορισμού των τομέων δραστηριοποίησής τους. Οι διαδικασίες αυτές αποτέλεσαν τον προθάλαμο για τη δημιουργία αμυντικών βιομηχανιών υψηλής τεχνολογίας με περισσότερο ευρωπαϊκό χαρακτήρα, όπως η Airbus. Στον καθαρά βιομηχανικό τομέα, αποφασίστηκε το 1997 η εστίαση σε δύο βασικούς πυλώνες, της αεροναυπηγικής και των ηλεκτρονικών. Για τον σκοπό αυτό ομαδοποιήθηκαν οι προσπάθειες των Aérospatiale, MATRA και Dassault Aviation στον πρώτο πυλώνα, ενώ στον δεύτερο των Thomson-CSF, Dassault Electronique και Alcatel. Η Aérospatiale και η Thomson-CSF αντίστοιχα, διατήρησαν τα ηνία των δύο αυτών συμπράξεων και έγιναν οι κυρίαρχες εταιρείες σε αεροναυπηγική και ηλεκτρονικά. Πολύ σύντομα ωστόσο και οι δύο εταιρείες αποτέλεσαν (τυπικά) παρελθόν: τα επόμενα χρόνια μετασχηματίστηκαν ή ενσωματώθηκαν στις EADS (και αργότερα Airbus) και Thales Group αντίστοιχα. Σημαντική στήριξη στην ανάπτυξη των δύο αυτών πυλώνων παρείχε η Airbus, η οποία είχε ήδη εξελιχθεί και στην πολιτική αεροπορία.

Αντίθετα, οι εταιρείες που είχαν τη «μερίδα του λέοντος» σε Στρατό Ξηράς και Πολεμικό Ναυτικό (GIAT και DCN αντίστοιχα), δεν βρήκαν ανταπόκριση από αντίστοιχες ιδιωτικές εταιρείες, καθώς η παγκόσμια τάση στην αμυντική βιομηχανία μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, οδήγησε στην υποβάθμιση των χερσαίων και ναυτικών γραμμών παραγωγής, το αντίθετο ακριβώς από αυτών της αεροπορίας και των ηλεκτρονικών συστημάτων. Μοιραία, οι δύο αυτές επιχειρήσεις άρχισαν να εμφανίζουν προβλήματα οικονομικά και διοικητικά, μειώνοντας μεταξύ άλλων σημαντικά το εργατικό τους δυναμικό. Αμφότερες προσπάθησαν να αναζητήσουν σχήματα συνεργασίας με ξένες εταιρείες χωρίς αποτέλεσμα. Μόνο η DCN κατάφερε να βελτιώσει την κατάστασή της, όταν προέβη σε πρόγραμμα συνεργασίας με την Thomson-CSF για εξαγωγές πολεμικών πλοίων.

7.3 ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ

Οι νέες υποχρεώσεις απαιτούσαν τον εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού των Ενόπλων Δυνάμεων, πιέζοντας έτσι την ανάγκη μεταρρύθμισης της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας, έχοντας ως βάση ένα νέο μακροπρόθεσμο πρόγραμμα με

ορίζοντα το 2015⁶². Εκτός όμως από το εθνικό επίπεδο, η Γαλλία πρωτοστάτησε και στη δημιουργία μηχανισμών ευρωπαϊκής συνεργασίας σε θέματα αμυντικής βιομηχανίας, με τον OCCAR⁶³ το 1996, μεταξύ Γαλλίας, Γερμανίας, Ιταλίας, Η.Β. και αργότερα Βελγίου και Ισπανίας (Hooke 2005, 12). Τα γεγονότα του Κοσόβου όμως το 1999, απέδειξαν ότι ο δρόμος ήταν δύσβατος και οι εξελίξεις πολύ γρηγορότερες από το επίπεδο ανταπόκρισης. Στις 27 Ιουλίου 2000, οι ίδιες σχεδόν χώρες υπέγραψαν τη Συμφωνία «Letter of Intent (LoI) Framework Agreement (FA)» με σκοπό την αναδιάρθρωση της ευρωπαϊκής αμυντικής συνεργασίας, οδηγώντας σταδιακά στην ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (European Defence Agency - EDA) ως το πρώτο ευρύ πλαίσιο για την ανάπτυξη μιας πολιτικής εξοπλισμών στην ΕΕ, τη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών εταιρειών (ιδίως απέναντι στις αντίστοιχες αμερικανικές) καθώς και την ανάπτυξη τεχνολογιών αιχμής.

Φυσικά, παρά τις προσπάθειες συνεργασίας, η Γαλλία δεν ήταν διατεθειμένη να μην υπερασπισθεί σθεναρά την αμυντική της βιομηχανία με διάφορα μέτρα προστασίας αυτής, επιμένοντας στην αμυντική βιομηχανική αυτονομία και προτιμώντας την αυτάρκεια με εθνικά μέσα. Το κράτος εξακολούθησε να είναι ο μεγαλύτερος «μέτοχος» της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας και να διατηρεί το δικαίωμα να επεμβαίνει, ακόμη και στις ιδιωτικοποιημένες εταιρείες. Αυτό επέτρεψε στην κυβέρνηση όχι μόνο να ασκεί πολιτικό έλεγχο αλλά και να υποστηρίζει οικονομικά τις εταιρείες αυτές. Παράλληλα, η Γαλλία εμπόδισε κατά καιρούς την προώθηση ορισμένων διεθνών προγραμμάτων, επειδή οι σχετικές επενδύσεις δεν συμπεριελάμβαναν γαλλικές εταιρείες στο επιθυμητό για εκείνη επίπεδο (ClaudiaMajor-ChristianMölling 2007).

Η στροφή προς μια κοινή αμυντική πολιτική ασφαλείας και άμυνας εντός της ΕΕ, όπως άρχισε να εκφράζεται στο δεύτερο μισό της τελευταίας δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα, σε συνδυασμό με τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής δύναμης ταχείας

⁶² Το πρόγραμμα ονομάστηκε «Une Défense Nouvelle 1997-2015» και το σκέλος του που αφορούσε στον εκσυγχρονισμό των Ενόπλων Δυνάμεων, «Modèle d'Armée 2015».

⁶³ Από το γαλλικό «Organisation Conjointe de Coopération en matière d'Armement». Ευρωπαϊκός διακυβερνητικός οργανισμός προμηθειών που προωθεί και διαχειρίζεται συνεργατικά προγράμματα εξοπλισμού μέσω του κύκλου ζωής τους.

αντιδράσεως⁶⁴, έφερε αλλαγή στη δυναμική των ευρωπαϊκών θεσμών. Για την επίτευξη κοινής ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας, άρχισε να υφαίνεται ένα δίκτυο συνεργασιών, παρά την αργή και αβέβαιη πρόοδο. Ένας από τους τομείς που εντάχθηκαν στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών σχεδίων για μεταρρύθμιση με σκοπό το κοινό όφελος, ήταν αυτός της αμυντικής βιομηχανίας. Αυτό δεν σήμαινε βέβαια τη μετάβαση σε μια κατάσταση δεδομένων επιτυχιών. Πολλά φιλόδοξα προγράμματα συνεργασίας της Γαλλίας με άλλες ευρωπαϊκές χώρες απέτυχαν, όπως τηλεπικοινωνιακών δορυφόρων και τεθωρακισμένων οχημάτων με Η.Β. και Γερμανία και φρεγατών με Η.Β. και Ιταλία.

Οι παραπάνω χώρες αποτέλεσαν γενικά τον πυρήνα στόχευσης τέτοιων πρωτοβουλιών για ανασυγκρότηση της αμυντικής βιομηχανίας, αλλά οι διαφορές στις αντιλήψεις, τις κοινωνίες και τους θεσμούς μεταξύ τους, αποτέλεσαν κατά κανόνα ανυπέρβλητα εμπόδια. Το Η.Β. και η Γερμανία στηρίζονταν σχεδόν αποκλειστικά σε ιδιωτικές εταιρείες, ενώ η Γαλλία διατηρούσε ένα σημαντικό ποσοστό κρατικού ελέγχου, άλλη μια διάσταση που καθιστούσε δύσκολες τις συνεργασίες. Το ευρωπαϊκό όραμα προς την κατεύθυνση αυτή, σε γενικές γραμμές απαιτούσε μηδαμινή ή την ελάχιστη κρατική παρέμβαση, καθώς οποιαδήποτε τέτοια αντιμετωπιζόταν με ιδιαίτερη καχυποψία από τις λοιπές χώρες. Αυτός ήταν ο λόγος που προγράμματα δεν προχώρησαν, καθώς διάφοροι ηγέτες οραματίζονταν την ευρωπαϊκή ενσωμάτωση, αλλά οι ίδιες οι χώρες δεν ήταν σε θέση να υποστηρίξουν τόσο τις προθέσεις, όσο και τις αποφάσεις τους.

Η αυγή της νέας χιλιετίας, βρήκε τη γαλλική αμυντική βιομηχανία σε γενικές γραμμές ως εξής: στην Thomson-CSF είχαν διεισδύσει έντονα οι Βρετανοί, η Airbus είχε δώσει ώθηση στους τομείς της αεροναυπηγικής και των ηλεκτρονικών αλλά προετοιμαζόταν να λάβει πλήρως την καθαρά ευρωπαϊκή της ταυτότητα και η DGA δεν κατάφερνε να βρει ρόλο στην προσπάθεια για ευρωπαϊκή ανοικοδόμηση, περιοριζόμενη να προσπαθεί να μειώνει τα κόστη και να ισοσκελίζει προϋπολογισμούς. Η αναγκαιότητα για ριζική αναδιάρθρωση της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας για το νέο αιώνα που ερχόταν, αποτέλεσε κάτι παραπάνω από μονόδρομο (Gionachini 2000, 1-208).

⁶⁴ Η «Eurofor» η οποία συστάθηκε το 1995 από Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία και Πορτογαλία και διαλύθηκε το 2012. Συμμετείχε σε αποστολές σε Αλβανία, Σκόπια και Βοσνία-Ερζεγοβίνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

21^{ος} ΑΙΩΝΑΣ: Η ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

8.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στις δύο πρώτες δεκαετίες του αιώνα που διανύουμε, μπορεί να μην έχουμε βρεθεί αντιμέτωποι με έναν παγκόσμιο πόλεμο όπως ακριβώς στον προηγούμενο αιώνα, αλλά τα γεγονότα παγκόσμιου ενδιαφέροντος διαδέχονται το ένα το άλλο, με μια ροή που φέρνει τον κόσμο να αντιμετωπίζει συνεχώς νέες προκλήσεις, ξεκινώντας από την επίθεση στους Δίδυμους Πύργους το 2001 και καταλήγοντας το 2020 στην πανδημία του covid-19. Η Γαλλία σήμερα είναι μια χώρα υπερήφανη, με φιλόδοξη αμυντική πολιτική, μία από τις σημαντικότερες στρατιωτικές δυνάμεις στον κόσμο, αλλά μερικές φορές παρερμηνεύεται σχετικά με τις επιδιώξεις της πολιτικής της στον τομέα της αμυντικής βιομηχανίας. Οι εξωτερικοί παρατηρητές τείνουν να βλέπουν μια σύγκρουση ή αναντιστοιχία μεταξύ των επιδιώξεων για αυτονομία, της επιμονής της για περισσότερο εξευρωπαϊσμό και της σχέσης της με τις ΗΠΑ. Η χώρα υπογραμμίζει εμφανώς τα συμφέροντά της για ισχυρή εθνική αυτονομία σε ορισμένους τομείς, αλλά ταυτόχρονα είναι και η πιο ενεργή στην ευρωπαϊκή συνεργασία σε άλλους. Από την άλλη πλευρά, η συνεργασία με τις ΗΠΑ γενικά αποφεύγεται από τη γαλλική εθνική στρατηγική, αλλά δεν αποκλείεται.

Η γαλλική αμυντική βιομηχανία ήταν μέχρι τη δεκαετία του 1990 ένα κομβικό στοιχείο της γαλλικής αμυντικής πολιτικής, δομημένη σε σταθερές και θεσμοθετημένες βάσεις: σαφείς προδιαγραφές εξοπλιστικών προγραμμάτων, ερευνητικός σχεδιασμός, ενεργή βιομηχανική πολιτική και διεθνής συνεργασία. Η DGA ήταν ο κεντρικός φορέας που είχε αυτές τις βάσεις στον έλεγχό της. Στο εσωτερικό της, το Σώμα των «Μηχανικών Εξοπλισμών» διαδραμάτιζε σημαίνοντα ρόλο. Η ανάπτυξη, το εύρος και η ισχύς της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας υποστηρίχθηκε από μια ενεργή, φιλελεύθερη και επιτυχημένη πολιτική εξαγωγών αμυντικού υλικού. Στη διαμόρφωση της αμυντικής βιομηχανικής πολιτικής, ο κεντρικός ρόλος του κράτους δεν αμφισβητήθηκε ποτέ.

Μέχρι όμως τουλάχιστον το 2005, πραγματοποιήθηκαν εξ ανάγκης θεμελιώδεις αλλαγές με βάση τους παράγοντες που συζητήθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο. Η DGA είδε τις εξουσίες της να μειώνονται κατέχοντας πλέον λιγότερο άμεσο έλεγχο, ενώ αναπτύχθηκαν περισσότερες βιομηχανικές συνεργασίες με τις ιδιωτικές εταιρείες να αποκτούν περισσότερη αυτονομία. Η κρατική ιδιοκτησία παρέμεινε και εξακολουθεί να είναι σημαντική, αν και το κράτος παραχώρησε μεγάλο μέρος της κυριότητάς του μέσω συμβάσεων και μετοχών, παράλληλα όμως εμπόδισε στην ανεξέλεγκτη εξαγορά γαλλικών εταιρειών από ξένους επενδυτές. Η Γαλλία προώθησε αργά αλλά σταθερά τη διαδικασία ιδιωτικοποίησης της αμυντικής της βιομηχανίας. Ταυτόχρονα στήριξε μια πιο διευρυμένη κοινή ευρωπαϊκή δομή, η οποία έχει επιτευχθεί σε κάποιο βαθμό μέσω συνεργασιών με λίγα επιλεγμένα κράτη, κυρίως τη Γερμανία, το Η.Β και την Ιταλία.

Βέβαια, σε άλλους τομείς η Γαλλία δεν επέλεξε την ίδια κατεύθυνση, αλλά διατήρησε ενεργή την εθνική της αυτονομία. Αυτό αφορά στην πυρηνική της τεχνολογία και στις δυνατότητες που απαιτούνται για τη διαχείριση των στρατηγικών πυρηνικών της πυραύλων, όπως τους ίδιους τους πυραύλους ως οπλικό σύστημα, αλλά και τα στρατιωτικά αεροσκάφη και υποβρύχια που λογίζονται ως μέσα εκτόξευσής τους. Στους τομείς αυτούς όπου η Γαλλία έχει σαφή δυναμική έναντι άλλων χωρών, δεν επιδιώκει προγράμματα συνεργασίας υπό το ενδεχόμενο της οποίας υποβάθμισης των δυνατοτήτων της, αλλά και της εκμετάλλευσής τους από άλλους.

Συγκεντρωτικά, με βάση τα παραπάνω, οι πρωταρχικές προκλήσεις για τη χώρα σήμερα, μπορούν να περιγραφούν στο πώς θα διατηρηθεί η γαλλική αυτονομία, στο πώς θα ενσωματωθεί μεν η γαλλική αμυντική βιομηχανία σε μια ευρωπαϊκή δομή, εξακολουθώντας όμως να εξυπηρετεί τα κρατικά συμφέροντα και τέλος στο πώς θα αντιμετωπίσει την αμερικανική κυριαρχία στον τεχνολογικό τομέα. Η σχέση αυτή με τις ΗΠΑ συχνά παρεξηγείται. Η Γαλλία δεν αποδέχεται την εξάρτηση σε ότι αφορά στρατηγικές αμυντικές τεχνολογίες και η μόνη χώρα του δυτικού κόσμου από την οποία θα μπορούσε να εξαρτάται, είναι σαφώς οι ΗΠΑ. Όμως εκείνες είναι αποφασισμένες να θέτουν κάθε φορά τις απαιτήσεις και συνθήκες που επιθυμούν, όπως συμβαίνει σε κάθε περίπτωση διακρατικής

συνεργασίας. Επομένως, αυτό είναι το προφανές επιχείρημα στο γιατί επιθυμεί να περιορίσει η Γαλλία, μία σαφώς ανισομερή συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών.

Η γαλλική αμυντική βιομηχανία επιδεικνύει σήμερα μια πολύπλοκη σύνδεση μεταξύ κρατικών και εταιρικών συμφερόντων. Το κράτος είναι ο κεντρικός ρυθμιστής, με την DGA ως κύριο φορέα, υπάρχουν εταιρείες με πλήρως ιδιωτικό βιομηχανικά διαμορφωμένο πλαίσιο, υπάρχουν προσωπικότητες με επιρροή και σημαντική δύναμη στην αμυντική βιομηχανία, υπάρχουν διακρατικές εταιρείες και υπάρχουν επίσης εταιρείες με πλήρη ή σχεδόν πλήρη κρατική ιδιοκτησία. Παράλληλα, μερικές γαλλικές αμυντικές εταιρείες άλλαξαν το καθεστώς τους και απέκτησαν μια απόλυτα ευρωπαϊκή ταυτότητα μέσω διεθνών συνεργασιών, με κυριότερο παράδειγμα την Airbus.

Στις κρατικές επιχειρήσεις, η γαλλική κυβέρνηση προσδιορίζεται ως ο παράγοντας ο οποίος χαράσσει κυρίως τη στρατηγική, παρά την οικονομική πολιτική. Από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, η χώρα αναμένει ως αντάλλαγμα της παραχώρησης αυτονομίας την προστασία των στρατηγικών εθνικών συμφερόντων, χωρίς ανακεφαλαιοποιήσεις και υψηλές απώλειες. Οι στόχοι των εταιρειών για ανάπτυξη και κερδοφορία, θα πρέπει να είναι συμβατοί με τους στρατηγικούς στόχους της κεντρικής κυβέρνησης. Η Λευκή Βίβλος του 1994 (μόλις η πρώτη που εκδόθηκε μετά το 1972), τόνιζε τις τρεις κατηγορίες συμφερόντων της χώρας: ζωτικά (για την ασφάλεια του κράτους, με την εγγύηση που παρέχει η πυρηνική δύναμη της χώρας), διατήρησης ισχύος (για την επιβεβαίωση του ρόλου της ως μεγάλη δύναμη παγκοσμίως) και στρατηγικά (για την επίλυση συγκρούσεων που διαφορετικά θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τα γαλλικά ζωτικά συμφέροντα). Τα στοιχεία αυτά εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικά χαρακτηριστικά της πολιτικής της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας.

Σχετικά με τις εξαγωγές αμυντικού υλικού μετά τις χρυσές δεκαετίες 1970 και 1980, το τέλος του Ψυχρού Πολέμου έφερε τη φυσιολογική κάμψη. Συγκριτικά όμως η Γαλλία μπόρεσε να κρατήσει μια σχετική σταθερότητα, που της επέτρεψε μέσα στον 21^ο αιώνα να ισορροπήσει αρχικά και αργότερα να αυξήσει τα έσοδά της από τις πωλήσεις αμυντικού υλικού. Οι εξαγωγές θεωρούνται δικαίως μια σημαντική παράμετρος για την αμυντική βιομηχανία και πολιτική της χώρας, αλλά και για την ενίσχυση των αμυντικών προϋπολογισμών, οι οποίοι ακολουθώντας

(πλην εξαιρέσεων) την παγκόσμια τάση, γενικώς μειώνονται. Η Γαλλία επικεντρώνεται ιδιαίτερα στις αγορές της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής, θεωρώντας αυτές ως παράθυρο ευκαιρίας, καθώς χώρες σε αυτές τις στρατηγικά σημαντικές περιοχές επιδεικνύουν διαρκές ενδιαφέρον για να ανανεώσουν τον κύριο εξοπλισμό τους. Αυτό που επιθυμεί η Γαλλία είναι να προβληθεί στις χώρες αυτές ως μια ελκυστική εναλλακτική λύση, αντί της αποκλειστικής εξάρτησής τους από τις ΗΠΑ (globalsecurity.org 2020).

Το πρόγραμμα αναμόρφωσης του Σιράκ από το τέλος του 20^{ου} αιώνα, κορυφώθηκε μέσα στην πρώτη δεκαετία του 21^{ου} (Gregory 2000, 66-103). Εν συντομία, οι κύριες μεταρρυθμίσεις περιελάμβαναν τη μετατροπή των Ενόπλων Δυνάμεων σε απόλυτα επαγγελματικές (μόνο με μόνιμο προσωπικό), τον εξορθολογισμό αυτών με την κατάλληλη αναδιοργάνωση και τον προσωρινό περιορισμό της αμυντικής βιομηχανίας, η οποία θα μείωνε κατά σχεδόν το 1/3 τις υπάρχουσες παραγγελίες και το κόστος, μέχρι να ισοσκελιστούν ή να εμφανίσουν θετικό πρόσημο οι αμυντικοί προϋπολογισμοί. Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας της αμυντικής βιομηχανίας, οριοθετήθηκε σε χρονικό ορίζοντα δύο διαδοχικών περιόδων πενταετούς διάρκειας, ξεκινώντας από το 2003 και το 2009 αντίστοιχα. Την ίδια περίοδο, καθιερώθηκε η σύνταξη ανά εξαετία ενός σχεδίου νόμου, το οποίο περιέχει διάφορες διατάξεις σχετικές με την άμυνα⁶⁵, τόσο για τους τρεις Κλάδους των Ενόπλων Δυνάμεων, όσο και για την Στρατοχωροφυλακή⁶⁶.

8.2 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Οι κυριότερες αναγνωρισμένες για την Γαλλία απειλές, τόσο ως αυτόνομο κράτος όσο και ως μέλος της ΕΕ, όπως αποτυπώνονται στην τελευταία Λευκή Βίβλο του 2013 και στην ανανεωμένη Στρατηγική Επισκόπηση Άμυνας και Εθνικής Ασφάλειας⁶⁷, είναι η «τζιχαντιστική» τρομοκρατία, οι αναδυόμενες μορφές πολέμου (π.χ. υβριδικός), η προσφυγική κρίση, η διαρκής αστάθεια στη Βόρεια

⁶⁵ Σήμερα είναι εν ισχύ το αντίστοιχο για τα έτη 2019 έως και 2025.

⁶⁶ Αν και υπάγεται στο Υπουργείο Εσωτερικών, θεωρείται τμήμα των Ενόπλων Δυνάμεων της χώρας, υπεύθυνο για την δημόσια ασφάλεια και αστυνόμευση, σε περιοχές εκτός δικαιοδοσίας της Αστυνομίας (κυρίως στην επαρχία).

⁶⁷ Δημοσιεύτηκε το 2017 επί προεδρίας Εμανουέλ Μακρόν.

Αφρική και στην περιοχή Σαχέλ⁶⁸ και η συνεχιζόμενη κρίση στη Μέση Ανατολή. Τα παραπάνω συνδυάζονται με τις επιπτώσεις λόγω κλιματικής αλλαγής, τις πανδημίες, την κάθε μορφής εμπορία ανθρώπων και το οργανωμένο έγκλημα, καθιστώντας αναγκαία την ικανότητα των γαλλικών Ενόπλων Δυνάμεων να δρουν σε ένα πολυδιάστατο, γεωγραφικά μεμακρυσμένο και ασταθές περιβάλλον. Η στρατηγική αυτονομία της χώρας στηρίζεται σε τρία επίπεδα: πολιτικό, επιχειρησιακό και βιομηχανικό-τεχνολογικό. Ειδικά για το τελευταίο επίπεδο, περιγράφεται με το ότι η χώρα πρέπει να αναπτύξει «τις επιστημονικές δεξιότητες, τις κατάλληλες τεχνολογίες και τα σύνθετα οπλικά συστήματα, που θα επιτρέψουν στη Γαλλία να αντιμετωπίσει πιθανές προκλήσεις», κάτι που απαιτεί συνεχείς επενδύσεις στη βιομηχανική και τεχνολογική αμυντική βάση (Arteaga 2016, 8-9).

Πρωταρχικός στόχος της Γαλλίας είναι να διατηρήσει τη στρατηγική της αυτονομία, την πυρηνική της αποτροπή και την επιχειρησιακή της ελευθερία για πιθανές στρατιωτικές παρεμβάσεις, με την αμετάβλητη φιλοδοξία να συμμετέχει στρατιωτικά στην αντιμετώπιση κρίσεων στην Ευρώπη, στην Αφρική και στη Μέση Ανατολή (οι οποίες ορίζονται ως περιοχές γαλλικού ενδιαφέροντος), όπου η χώρα επιθυμεί να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο. Η εξάπλωση της τεχνολογικής προόδου προσφέρει σε αυξανόμενο αριθμό μη κρατικών δρώντων πρόσβαση σε προηγμένους στρατιωτικούς πόρους, καθώς η διάδοση νέων μέσων και δυνατοτήτων στρατιωτικών τεχνολογιών, που μέχρι πρόσφατα ήταν αποκλειστικό δικαίωμα των κρατών, τις καθιστούν πλέον ευρέως προσβάσιμες, επηρεάζοντας τις μελλοντικές συγκρούσεις στην ξηρά, στη θάλασσα και στον αέρα, καθώς και στον κυβερνοχώρο (République Française 2017, 2-4).

Η στρατηγική επισκόπηση του 2017 επεσήμανε ορισμένες σημαντικές αλλαγές στον βιομηχανικό κλάδο. Σε αντίθεση με την γενικότερη εστίαση της Λευκής Βίβλου του 2013 στις αμυντικές βιομηχανίες, η τελευταία επισκόπηση δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην τεχνολογική και βιομηχανική αμυντική βάση. Αυτή η κατά κανόνα κρατικά ελεγχόμενη αμυντική βιομηχανία, είναι ο πυλώνας της γαλλικής στρατηγικής αυτονομίας και η κινητήρια δύναμη της συνολικής εθνικής βιομηχανίας. Η στρατηγική επισκόπηση καθορίζει επίσης πολύ σαφή κριτήρια για

⁶⁸ Σαχέλ ονομάζεται η περιοχή του βορείου τμήματος της Υποσαχάρειας Αφρικής και περιλαμβάνει από δυτικά προς ανατολικά τμήματα των χωρών Σενεγάλη, Μαυριτανία, Μάλι, Μπουρκίνα Φάσο, Νίγηρας, Νιγηρία, Τσαντ, Σουδάν, Νότιο Σουδάν και Ερυθραία.

τη μελλοντική ανάπτυξη της αμυντικής βιομηχανίας. Κανείς δεν θα πρέπει να αναμένει από τη Γαλλία να μοιραστεί ελεύθερα τεχνολογίες ζωτικής σημασίας για την αμυντική βιομηχανία της. Η προοπτική συνεργασιών με άλλες χώρες (κυρίως σε ευρωπαϊκό πλαίσιο, αλλά χωρίς να αποκλείονται και εκτός της ηπείρου), δεν είναι αποδεκτό να αμφισβητεί τη γαλλική αυτονομία ή να δημιουργεί σχέσεις εξάρτησης από άλλους (F. Arteaga 2017).

Ο γρήγορος ρυθμός των τεχνολογικών εξελίξεων αγγίζει μεγάλο αριθμό στρατιωτικών εφαρμογών που σχετίζονται με την τεχνητή νοημοσύνη, τη ρομποτική, τα συστήματα δικτύωσης και τη βιοτεχνολογία. Η ικανότητα ενσωμάτωσης αυτών των νέων μορφών, αποτελεί βασικό στόχο για τη γαλλική αμυντική βιομηχανία, ώστε να μπορεί να διατηρήσει την επιχειρησιακή της υπεροχή. Παράλληλα, η πρόοδος στην ψηφιακή τεχνολογία καθιστά κρίσιμο τον τρόπο λειτουργίας των Ενόπλων Δυνάμεων και καθίσταται προτεραιότητα. Για το σκοπό αυτό, οι Ένοπλες Δυνάμεις της Γαλλίας θα πρέπει να είναι ικανές για αυτόνομη δράση, σε συνδυασμό με την πυρηνική αποτροπή, για την προστασία των γαλλικών εδαφών, εκμεταλλευόμενες πλήρως τις πληροφορίες, τη δυνατότητα διοίκησης και ελέγχου των επιχειρήσεων, τις δυνατότητες διεξαγωγής ειδικών επιχειρήσεων και τον κυβερνοχώρο. Καθορίζεται λοιπόν ότι τυχόν νέες επενδύσεις θα πρέπει να επικεντρώνονται ιδιαίτερα στους τομείς αυτούς.

Η Γαλλία θεωρείται μια σημαντική τεχνολογική δύναμη, με μια σταθερή αμυντική βιομηχανία. Η δυναμική της βιομηχανίας αυτής, διασφαλίζει ότι οι Ένοπλες Δυνάμεις της χώρας θα έχουν μακροπρόθεσμη πρόσβαση σε εξοπλισμό του υψηλότερου επιπέδου. Η συστηματική χρηματοδότηση της έρευνας, θα διασφαλίσει ότι ο εγχώριος αμυντικός βιομηχανικός τομέας θα είναι σε θέση να διατηρήσει τη θέση του στη διεθνή σκηνή και να παράγει τον εξοπλισμό που θα χρειαστούν οι γαλλικές Ένοπλες Δυνάμεις. Ταυτόχρονα, μια ολοκληρωμένη πολιτική για την υποστήριξη της καινοτομίας θα επιτρέψει τον εντοπισμό, την παραγωγή, την αξιοποίηση και την υποστήριξη καινοτόμων προϊόντων, καθώς και την ενσωμάτωσή τους με τρόπο που να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες. Περισσότερο από ποτέ, η χώρα καλείται να επιτύχει την ισορροπία μεταξύ εγχώριων προμηθειών και εξαγωγών, δεδομένου του πόσο κρίσιμες είναι για μια ανταγωνιστική αμυντική βιομηχανία.

Παράλληλα, η Γαλλία επιδιώκει την ανάπτυξη μιας υγιούς και συνεκτικής ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, μέσω της συμμετοχής της στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας (European Defence Fund - EDF) και μέσω των φιλοδοξιών της για την τεχνολογική και βιομηχανική συνεργασία μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Είναι γεγονός ότι η χώρα αποτελεί διαχρονικά τον βασικό ένθερμο υποστηρικτή για τη δημιουργία μιας κοινής ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας, που θα βασίζεται σε μια ισχυρή αμυντική τεχνολογική και βιομηχανική βάση. Οι περισσότεροι Γάλλοι ηγέτες θεωρούσαν τα τελευταία χρόνια ότι η ευρωπαϊκή οικονομική και πολιτική ολοκλήρωση είναι το κλειδί για τη μελλοντική ευημερία της χώρας και ταυτόχρονα, ένας τρόπος με τον οποίο η Γαλλία μπορεί να ανακτήσει επαρκές οικονομικό και πολιτικό βάρος και να διαδραματίσει τον ηγετικό ρόλο τον οποίο επιδιώκει. Δεν παύουν όμως οι εκάστοτε εθνικές ανάγκες να είναι διαφορετικές, όπως επίσης και σημαντικά διαφορετικές οι τεχνολογικές δυνατότητες μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ. Έτσι, παρά την οικονομική προοπτική του εξορθολογισμού της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας σε ηπειρωτική βάση, η πραγματική εξέλιξη μιας κοινής αγοράς εξοπλισμών θα εξαρτηθεί από το ρυθμό προόδου προς την ευρωπαϊκή πολιτική ολοκλήρωση. Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις τάσεις, η ευρωπαϊκή αμυντική και βιομηχανική ολοκλήρωση βαδίζει με σχετικά αργό ρυθμό.

Με βάση τα παραπάνω εμπόδια, η Στρατηγική Επισκόπηση του 2017 κατά το νυν Πρόεδρο Μακρόν, αποκλίνει μερικώς από την παραδοσιακή γαλλική προτεραιότητα ενίσχυσης και εμβάθυνσης της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας της ΕΕ (ΚΠΑΑ). Για τη στρατηγική αυτονομία της ΕΕ και την επιτυχή εφαρμογή της ΚΠΑΑ, η κοινή ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία αποτελεί κομβικό παράγοντα. Η Γαλλία πάντως είναι προβληματισμένη από τα μέχρι τώρα μετριοπαθή αποτελέσματα της ΚΠΑΑ, σε ότι αφορά στις νέες στρατιωτικές δυνατότητες και στην ανάπτυξη μερικών εκ των επιλεγμένων δράσεων της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας (Permanent Structured Cooperation – PESCO). Ο Μακρόν λοιπόν στρέφεται σε στενότερες μορφές συνεργασίας, αναμένοντας ότι θα είναι καθοριστικοί για τη διατήρηση της γαλλικής στρατιωτικής δυναμικής στο εξωτερικό (ŁukaszJurczynski-MarcinTerlikowski 2018, 1-2).

Το 2017 η συμμετοχή της χώρας σε στρατιωτικές επιχειρήσεις ήταν η υψηλότερη μεταξύ των χωρών της ΕΕ και έφτασε σε επίπεδο εξάντλησης των

διαθέσιμων οικονομικών και ανθρώπινων πόρων. Περίπου είκοσι έξι χιλιάδες στρατιώτες αναπτύχθηκαν σε αποστολές, επιχειρήσεις και βάσεις εντός και εκτός Γαλλίας. Οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις ήταν οι αντιτρομοκρατικές «Barkhane» στην περιοχή Σαχέλ, «Chamal» στη Συρία και στο Ιράκ και κυρίως η «Sentinelle» για την ασφάλεια των μεγαλύτερων γαλλικών πόλεων από τρομοκρατικά χτυπήματα. Η κλίμακα των γαλλικών στρατιωτικών φιλοδοξιών αποτυπώνεται καλύτερα από τη δήλωση του Μακρόν ότι η χώρα θα αναπτύξει τον «δεύτερο στρατό του ελεύθερου κόσμου». Αυτό προβλέπει τις γαλλικές ένοπλες δυνάμεις να επιχειρούν σε ένα πλήρες φάσμα επιχειρήσεων, ακόμη και σε ακραία γεωγραφικά περιβάλλοντα, και προς το σκοπό αυτό να αναπτύσσουν δυνατότητες που θα περιλαμβάνουν και την ικανότητα αυτόνομης διοίκησης μιας επιχείρησης δυνάμει περίπου δέκα χιλιάδων στρατιωτών.

Η διαρθρωτική κρίση που μαστίζει τη Γαλλία από το 2008, αποτελεί ωστόσο βασικό εμπόδιο στις στρατηγικές φιλοδοξίες της χώρας. Μέσα στα τελευταία πέντε χρόνια, αποτέλεσε πρόκληση για την Γαλλία απλώς να διατηρήσει τις αμυντικές δαπάνες στο σχεδόν σταθερό επίπεδο των 31-32 δις. ευρώ (1,7-1,8% του ΑΕΠ). Το 2017, η οικονομία της αναπτύχθηκε αργά (1,3%), ενώ η υψηλή ανεργία (9,4%), το δημόσιο χρέος (98,4% του ΑΕΠ) και το δημοσιονομικό έλλειμμα (3,4% του ΑΕΠ) συνεχίστηκαν. Αναζητώντας εξοικονόμηση προϋπολογισμών, ο Μακρόν μείωσε αιφνιδιαστικά τις αμυντικές δαπάνες κατά 850 εκατομμύρια ευρώ. Το αποτέλεσμα ήταν μια διαμάχη με τον τότε Αρχηγό των γαλλικών Ενόπλων Δυνάμεων στρατηγό Πιερ ντε Βιλιέ, ο οποίος παραιτήθηκε, μια είδηση που προβλήθηκε και στη χώρα μας. Τελικά, η Γαλλία αύξησε το 2018 τις αμυντικές δαπάνες της κατά 5% στα 34,2 δις. ευρώ συνολικά (περίπου 1,82% του ΑΕΠ).

Για το 2019, η Γαλλία διέθεσε 48 δις. δολάρια στον αμυνικό προϋπολογισμό της, που αντιστοιχεί σε αύξηση 4,7% σε ετήσια βάση και 1,8% του ΑΕΠ της. Επίσης, σκοπεύει να αυξήσει τις αμυντικές της δαπάνες κατά 40% έως το 2025, καθώς στοχεύει μεταξύ άλλων στην επίτευξη της προϋπόθεσης του ΝΑΤΟ, ως προς το «2% του ΑΕΠ» που δαπανάται για την άμυνα. Το Υπουργείο Άμυνας στοχεύει στην αύξηση των αμυντικών δαπανών κατά περίπου 2 δις. δολάρια ετησίως μεταξύ 2019 και 2022 και κατά 3,5 δις. δολάρια κάθε χρόνο κατά την περίοδο 2023-2025 (deloitte.com 2020).

Σε επίπεδο ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, μακροπρόθεσμους πυλώνες συνεργασίας μπορούν να αποτελέσουν γαλλο-γερμανικά αμυντικά βιομηχανικά σχέδια που περιλαμβάνουν την ανάπτυξη τεθωρακισμένων νέας γενιάς, το μη επανδρωμένο αερόχημα αναγνώρισης/επιτήρησης «European MALE» (που περιλαμβάνει επίσης την Ιταλία και την Ισπανία) και το πολύ πιο φιλόδοξο σχέδιο ανάπτυξης της επόμενης γενιάς μαχητικών αεροσκαφών. Σε σχέση με το Η.Β. (παρά το Brexit) και οι δύο χώρες αναπτύσσουν επίσης αμυντική βιομηχανική συνεργασία, εστιάζοντας σε μη επανδρωμένο αερόχημα εντοπισμού θαλάσσιων ναρκών και στην επόμενη γενιά πυραύλων τύπου «Cruise».

Σε απάντηση στις σαρωτικές αλλαγές του περιβάλλοντος ασφαλείας και του οικονομικού περιβάλλοντος, η γαλλική πολιτική επιδιώκει να διατηρήσει τις τεχνολογικές ικανότητες της αμυντικής βιομηχανίας της, ενθαρρύνοντας τις γαλλικές εταιρείες να διαδραματίσουν ηγετικό ρόλο στην αναδιάρθρωση της αμυντικής παραγωγής. Οι δημοσιονομικοί περιορισμοί αναγκάζουν τη γαλλική αμυντική βιομηχανία γενικότερα, να συγκεντρώνει πόρους σε περιορισμένο αριθμό τομέων (στους οποίους απολαμβάνουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα), να δίνει έμφαση στις τεχνολογίες διπλής χρήσης⁶⁹ (ένα νέο επιχειρηματικό μοντέλο στην Ευρώπη που εμπνέει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στο να αναπτυχθούν, τόσο σε προγράμματα για ευρεία χρήση, όσο και σε τομείς όπως η ασφάλεια και η άμυνα) και να επιδιώκει έναν αυξανόμενο αριθμό στρατηγικών συμμαχιών με άλλες ευρωπαϊκές εταιρείες. Σε αντίθεση με άλλες χώρες (π.χ. ΗΠΑ), η Γαλλία δεν έχει νομοθετικούς, κανονιστικούς ή λογιστικούς περιορισμούς μεταξύ πολιτικών και στρατιωτικών συμβάσεων, επιτρέποντας στις εταιρείες να χρησιμοποιούν εμπορικές πρακτικές στον αμυντικό τομέα. Αυτή η ευελιξία επέτρεψε στις γαλλικές εταιρείες να παράγουν στρατιωτικά και μη στρατιωτικά προϊόντα στα ίδια εργοστάσια και να βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε τεχνολογίες και διαδικασίες διπλής χρήσης, βελτιώνοντας την αποδοτικότητα και μειώνοντας τα γενικά έξοδα.

⁶⁹ Ως είδη διπλής χρήσης θεωρούνται όλα τα είδη, συμπεριλαμβανομένου του λογισμικού και της τεχνολογίας, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν τόσο για δημόσια όσο και για στρατιωτική χρήση. Δεν αφορά στην παροχή υπηρεσιών ούτε στη μεταφορά τεχνολογίας, εφόσον αυτές απαιτούν τη διασυνοριακή κυκλοφορία φυσικών προσώπων (Κανονισμός ΕΕ αριθ. 1334/2000 του Συμβουλίου της 22ας Ιουνίου 2000, περί κοινοτικού συστήματος ελέγχου των εξαγωγών ειδών και τεχνολογίας διπλής χρήσης).

Επιπλέον, η γαλλική κυβέρνηση συνδυάζει με συστηματικό τρόπο την αμυντική βιομηχανική πολιτική με άλλες βιομηχανικές, οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές, για την ανάπτυξη μιας ευρύτερης στρατηγικής και βιομηχανικής προοπτικής. Εκτός από την DGA και το Υπουργείο Άμυνας, τα Υπουργεία Οικονομίας και Οικονομικών, Βιομηχανίας και Εξωτερικού Εμπορίου και Μεταφορών, συμμετέχουν ενεργά στον αμυντικό βιομηχανικό σχεδιασμό.

Παρόλο που το γαλλικό κοινοβούλιο πρέπει να εγκρίνει τον ετήσιο προϋπολογισμό για την άμυνα, ψηφίζει μόνο για ένα συνολικό κονδύλιο δαπανών και όχι για μεμονωμένα κονδύλια γραμμών παραγωγής και οπλικών συστημάτων. Ως αποτέλεσμα, η DGA είναι σε θέση να εξασφαλίζει σταθερή, πολυετή χρηματοδότηση για οπλικά συστήματα υψηλής προτεραιότητας. Έτσι, ενώ από την δεκαετία του 1990 η Γαλλία αντιμετώπισε τη δύσκολη πρόκληση της αναδιάρθρωσης και της συρρίκνωσης της αμυντικής βιομηχανικής της βάσης, ως απάντηση στους μειωμένους αμυντικούς προϋπολογισμούς και τον περιορισμό των εξαγωγών, κατάφερε να διατηρήσει παράλληλα τον πυρήνα του σχεδιασμού και τις κατασκευαστικές της δυνατότητες (U.S.Congress 1992, 31-33).

8.3 ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ

Το νέο μεγάλο στοίχημα της επόμενης δεκαετίας για τη γαλλική βιομηχανία γενικότερα και κατ' επέκταση και για την αμυντική, είναι η πρόοδος στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης. Σήμερα, η τεχνολογία αυτή αναπτύσσεται σε διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης ανά τον κόσμο. Στο πρώτο επίπεδο, συναντάμε αναμφισβήτητα τις δύο υπερδυνάμεις του χώρου ΗΠΑ και Κίνα, οι οποίες (με πολύ μεγάλη διαφορά από τις υπόλοιπες) λειτουργούν σε συνθήκες απόλυτης κυριαρχίας επιστημονικά και χρηματοδοτικά, αλλά και σκληρού ανταγωνισμού μεταξύ των. Στο δεύτερο επίπεδο εντάσσεται ως μια επίδοξη ενδιάμεση δύναμη η ΕΕ, η οποία δίνει μεγαλύτερη σημασία σε νομικά και ηθικά ζητήματα καθορισμού προδιαγραφών και υποστηρίζεται από αρκετούς δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. Ωστόσο η διεξαγωγή έρευνας και η επιχειρηματική αναπτυξιακή πολιτική της Ένωσης, παρεμποδίζεται αρκετές φορές από υπερβολικές ρυθμίσεις. Τέλος, στο τρίτο επίπεδο βρίσκονται οι μεμονωμένες χώρες (Αυστραλία, Γαλλία, Γερμανία, Η.Β., Ιαπωνία, Ινδία, Ισραήλ, Καναδάς, Νότια Κορέα, Ρωσία και Σιγκαπούρη), οι

οποίες έχουν πετύχει ορισμένα επιτεύγματα αλλά όχι την επαρκή αυτόνομη δυναμική. Η έκταση της αυτονομίας τους αυτής, θα εξαρτηθεί από τις συνεργασίες που θα είναι σε θέση να δημιουργήσουν και από τη συνάφεια εξειδικευμένων στρατηγικών, προς μεγιστοποίηση των όποιων τους πλεονεκτημάτων. Σε κάθε περίπτωση, η δυνατότητα διεξαγωγής ερευνών, η εξεύρεση και απασχόληση εξειδικευμένου προσωπικού και ο καθορισμός αυστηρών προτύπων, αποτελούν για τις χώρες αυτές (άρα και για τη Γαλλία) μια πολύτιμη συνθήκη.

Σε αντίθεση με τη διαχρονική της πολιτική ελέγχου της αμυντικής βιομηχανίας, η Γαλλία δεν μπορεί να παραιτηθεί ακόμα από την εξάρτησή της στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης από τεχνολογίες στις οποίες έχει περιορισμένο έλεγχο και οι οποίες διαχειρίζονται από ξένους ιδιωτικούς ή κρατικούς φορείς. Στον τομέα της ευρύτερης βιομηχανικής έρευνας, η Γαλλία διατηρείται ψηλά σε παγκόσμιο επίπεδο και συχνά θεωρείται ως η καλύτερη στην Ευρώπη. Ωστόσο, στη βιομηχανία της τεχνητής νοημοσύνης και στην αξιοποίησή της, είναι λιγότερο αποδοτική από χώρες όπως το Η.Β, το Ισραήλ και ο Καναδάς. Αναζητά λοιπόν μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ βασικής έρευνας και βιομηχανικών εφαρμογών, με την απαραίτητη ευελιξία αλλά και με προοπτικές αναζήτησης συνεργασιών.

Ως χώρα εντασσόμενη στο γενικότερο νομικό και ηθικό πλαίσιο στο οποίο κινείται συνολικά η ΕΕ, η Γαλλία δεν έχει αυτή τη στιγμή τη θέληση να αναπτύξει για χρήση από τις Ένοπλες Δυνάμεις της, πλήρως αυτόνομα συστήματα η λειτουργία και απόδοση των οποίων δεν θα ελέγχεται από ανθρώπους χειριστές. Την ευθύνη για την εφαρμογή της στάσης αυτής διατηρεί το Υπουργείο Άμυνας, συμπεριλαμβανομένου και του πλαισίου ενσωμάτωσης τεχνολογιών τεχνητής νοημοσύνης σε κρίσιμα οπλικά συστήματα (AITF 2019, 7-12). Αναγνωρίζεται φυσικά ότι η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης θα είναι στο μέλλον αναγκαία για την επίτευξη της ασφάλειας, την προβολή αμυντικής ισχύος έναντι πιθανών απειλών και τη διατήρηση της θέσης της Γαλλίας σε σχέση με τους συμμάχους της. Σε αυτή την κατεύθυνση, η Γαλλία εστιάζει στη δημιουργία ενός πολιτικοστρατιωτικού μοντέλου τεχνολογικής καινοτομίας, που θα εστιάζει στην ψηφιακή τεχνολογία και στην τεχνητή νοημοσύνη.

Για την προώθηση της γαλλικής πολιτικής στο ζήτημα, το 2018, δημιουργήθηκε η Υπηρεσία Καινοτομίας Άμυνας ως τμήμα της DGA. Σκοπός της νέας υπηρεσίας είναι να συζεύξει όλους τους φορείς του Υπουργείου και τα προγράμματα που συμβάλλουν στην αμυντική καινοτομία. Ένα από τα πιο προηγμένα προγράμματα που βρίσκονται σε εξέλιξη, είναι το μη επανδρωμένο αερόχημα μάχης «nEUROn»⁷⁰, πρόγραμμα στο οποίο συμμετέχει και η Ελλάδα. Τον Ιανουάριο του 2019 ωστόσο, η κορυφαία εταιρεία Thales ανακοίνωσε δια του διευθύνοντα συμβούλου της ότι δεν πρόκειται να αναπτύξει «αυτόνομες φονικές μηχανές» και ότι παραμένει πιστή στις ηθικές αρχές χρησιμοποίησης εφαρμογών της τεχνητής νοημοσύνης (Gronlund 2019).

8.4 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 2025

Αυτές εστιάζονται στους παρακάτω τομείς, όπως παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά στη Λευκή Βίβλο του 2008 (Sarkozy 2008, 38-40):

Πυρηνικά συστήματα: Διατήρηση ως πλήρως κυρίαρχου δικαιώματος της ικανότητας σχεδιασμού, ανάπτυξης και παραγωγής πυρηνικών όπλων, καθώς και της διασφάλισης της ασφάλειας και της αξιοπιστίας τους. Θα εξασφαλισθούν για τον σκοπό αυτό εργαστήρια, επιστημονικές έρευνες, εγκαταστάσεις παραγωγής, καθώς και οι ανθρώπινοι, τεχνικοί και βιομηχανικοί πόροι που απαιτούνται για τη στρατηγική εφαρμογή της πυρηνικής αποτροπής.

Διαστημικά συστήματα: Η Γαλλία είναι η μόνη χώρα της ΕΕ η οποία έχει αναπτύξει βαλλιστικούς πυραύλους. Η διατήρηση των βασικών ικανοτήτων σε ένα τόσο στρατηγικό πεδίο, είναι απαραίτητη για την ιδέα της αποτροπής και την πρόσβαση στο διάστημα. Η χώρα αποσκοπεί στο να διατηρήσει τις ικανότητες υψηλής απόδοσης και τεχνογνωσίας που έχει αναπτύξει στον υπόψη τομέα. Για λοιπές δραστηριότητες που σχετίζονται με το διάστημα, ιδίως τους δορυφόρους, οι συνολικές ευρωπαϊκές προσπάθειες είναι ακόμα ασταθείς και μη αποτελεσματικές. Η Γαλλία θα υποστηρίξει ενεργά τον εξορθολογισμό της ευρωπαϊκής διαστημικής βιομηχανίας, με έμφαση στους δορυφόρους συλλογής πληροφοριών, πλοήγησης και επικοινωνιών.

⁷⁰ Αναπτύχθηκε από την Dassault Aviation υπό την καθοδήγηση της DGA.

Συστήματα Στρατού Ξηράς: Η Γαλλία έχει την πρόθεση να υποστηρίξει τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής βιομηχανικής ικανότητας για χερσαία οπτικά συστήματα, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής πυρομαχικών.

Συστήματα Πολεμικού Ναυτικού: Οι υποβρυχιακές ικανότητες είναι στρατηγικής σημασίας για ενδεχόμενη αποτροπή από εξωτερική απειλή. Είναι όμως ουσιώδεις και για πιθανή γαλλική παρέμβαση, καθώς επιτρέπουν προσβολές ακριβείας μεγάλης εμβέλειας και διευκολύνουν τις ειδικές επιχειρήσεις. Η Γαλλία επιθυμεί να διατηρήσει την εθνική της ικανότητα σχεδιασμού και παραγωγής πυρηνικών υποβρυχίων. Για τα λοιπά μέσα μιας θαλάσσιας δύναμης, όπως συμβατικά υποβρύχια ή πλοία επιφανείας όλων των τύπων, η χώρα είναι ανοιχτή στην ευρωπαϊκή συνεργασία.

Συστήματα Πολεμικής Αεροπορίας: Η αξιοπιστία της γαλλικής πυρηνικής δυνατότητας με χρήση αεροπορικών μέσων, εξαρτάται από την εθνική ικανότητα ανάπτυξης προγραμμάτων μαχητικών αεροσκαφών και υλοποίησης της απαραίτητης προσαρμογής των συστημάτων τους για πυρηνική αποστολή. Η Γαλλία είναι πρόθυμη να υποστηρίξει την ίδρυση ενός ευρωπαϊκού φορέα κατασκευής στρατιωτικών αεροσκαφών, ικανού να σχεδιάζει αεροπορικά συστήματα, επανδρωμένα ή μη, τόσο για μάχη όσο και για επιτήρηση.

Πυραυλικά συστήματα: Οι πύραυλοι θεωρούνται κρίσιμα συστατικά της γαλλικής ικανότητας παρέμβασης. Η χώρα θα υποστηρίξει τη διαρκή ανάπτυξη ευρωπαϊκών ικανοτήτων σε αυτόν τον τομέα, με πρότυπο την ήδη γαλλοβρετανική συνεργασία, με την προϋπόθεση ότι θα διατηρηθούν οι βασικές εθνικές αρμοδιότητες, ιδίως εκείνες που σχετίζονται με τον πυρηνικό τομέα.

Ασφάλεια πληροφοριών: Οι αυξανόμενες απειλές στα συστήματα και δίκτυα πληροφοριών, δικαιολογούν τη διατήρηση ισχυρών εθνικών ικανοτήτων της βιομηχανίας να αναπτύξει τα δικά της συστήματα ασφαλείας, με την ανάλογη κρυπτογράφηση. Επί του παρόντος αυτές οι δυνατότητες είναι ανεπαρκείς σε πεδίο εφαρμογής και υπερβολικά κατακερματισμένες. Η Γαλλία θα ξεκινήσει και θα υποστηρίξει μια βιομηχανική στρατηγική που θα οδηγήσει σε σημαντική αύξηση των εθνικών δυνατοτήτων σχεδιασμού και παραγωγής στον τομέα της ασφάλειας των πληροφοριακών συστημάτων.

Ηλεκτρονικά συστήματα: Η εθνική και ευρωπαϊκή τεχνολογική και βιομηχανική βάση για αμυντικά ηλεκτρονικά συστήματα είναι κατακερματισμένη. Προκειμένου να δημιουργηθεί μια πιο ισορροπημένη σχέση με τις ΗΠΑ, που επιβάλλουν τους δικούς τους εθνικούς κανονισμούς (κανονισμούς ITAR⁷¹) όσον αφορά στη μεταφορά ή μεταπώληση των παραγόμενων στις ΗΠΑ οπλικών συστημάτων, η Γαλλία θα υποστηρίξει μια ευρωπαϊκή προσέγγιση που θα συμβάλει στην εμφάνιση μιας ευρωπαϊκής βιομηχανικής βάσης. Ο στόχος είναι να αποκλειστούν καταστάσεις κρίσιμης εξάρτησης, που περιορίζουν όλο και περισσότερο την ικανότητα ελεύθερης δράσης.

8.5 Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΤΟΥ COVID-19

Μετά την εξάπλωση της πανδημίας την περασμένη άνοιξη στην Ευρώπη, το Υπουργείο Άμυνας προσπάθησε να διεκδικήσει ένα μερίδιο του εθνικού σχεδίου ανάκαμψης για τη μείωση των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της κρίσης, το οποίο έφθασε συνολικά σε μια ενίσχυση της τάξης των 110 δις. ευρώ. Τα προτεινόμενα σχέδια για την αμυντική βιομηχανία παρουσιάσθηκαν στις 23 Απριλίου ενώπιον της επιτροπής άμυνας της Εθνικής Συνέλευσης, στα πρότυπα αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης του 2008, όταν η χώρα είχε εγκρίνει συμπληρωματικό προϋπολογισμό 2,4 δις. ευρώ. Μεταξύ των προτάσεων, ήταν και η επιβεβαίωση συνέχισης των ήδη εν εξελίξει προγραμμάτων, σε συνεργασία με το Υπουργείο Άμυνας και την DGA. Το Υπουργείο Οικονομίας κατήρτισε ένα σχέδιο μακροοικονομικής ανάκαμψης, βασιζόμενο στην αναβολή πληρωμής φόρων και δανείων, προσφέροντας παράλληλα κρατικές εγγυήσεις για τραπεζικά δάνεια. Οι γαλλικές εταιρείες αντιμετώπισαν τους κινδύνους που απειλούσαν την αμυντική βιομηχανική βάση ως «στρατηγικό πλήγμα», υπό το πρίσμα της πρωτοφανούς κρίσης.

Η Γαλλία κινδύνευε να χάσει το μερίδιό της στην παγκόσμια αγορά όπλων, καθώς οι γερμανικές εταιρείες συνέχισαν να λειτουργούν κατά τη διάρκεια του πρώτου «lockdown», οι κινεζικές βιομηχανίες επανεκκίνησαν γρήγορα και η

⁷¹ Το «International Traffic in Arms Regulations» (ITAR) είναι ένα ρυθμιστικό καθεστώς των ΗΠΑ, το οποίο περιορίζει και ελέγχει την εξαγωγή τεχνολογιών που σχετίζονται με την άμυνα και τον Στρατό, για τη διασφάλιση της εθνικής ασφάλειας και των ευρύτερων στόχων εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ.

αμερικανική βιομηχανία συνολικά έλαβε σημαντική κρατική βοήθεια. Ήταν όμως δύσκολο για τη χώρα να θέσει την αμυντική της βιομηχανία στις άμεσες προτεραιότητες, ειδικότερα σε σχέση με τομείς όπως ο τουρισμός, η εκπαίδευση και οι υπηρεσίες υγείας. Χαρακτηριστική ήταν η στάση της Airbus, η οποία μείωσε την παραγωγή αεροσκαφών ως απάντηση στη μεγάλη μείωση των αεροπορικών μετακινήσεων, επηρεάζοντας έτσι και τη στρατιωτική παραγωγή. Εγχώριοι βιομηχανικοί φορείς ζήτησαν ένα ευρωπαϊκό σχέδιο ανάκαμψης σε δύο στάδια, αρχικά με τη διάσωση των εταιρειών, ώστε να διατηρήσουν τα εργοστάσιά τους και τις πιο κρίσιμες δυνατότητές τους, ακολουθούμενο από παραγγελίες για εξοπλιστικά προγράμματα με σκοπό την επανέναρξη της βιομηχανίας μετά την κρίση (Tran 2020).

Το ζήτημα ωστόσο παραμένει φλέγον καθώς το επόμενο κύμα της πανδημίας εξαπλώθηκε πάλι πάνω από την ευρωπαϊκή ήπειρο. Το φαινόμενο αυτό επιδεινώνει τις υπάρχουσες προκλήσεις, επηρεάζει σε κάθε περίπτωση σημαντικά τη βιομηχανική και τεχνολογική βάση της χώρας και επιβαρύνει τους δημόσιους προϋπολογισμούς. Οι ξένοι συνεργάτες θα είναι ακόμη περισσότερο απαιτητικοί και πιο προσεκτικοί στις βιομηχανικές αποδόσεις των αμυντικών τους επενδύσεων και ο ανταγωνισμός αναμένεται να είναι πιο σκληρός στο νέο αυτό παιχνίδι επιβίωσης. Το υπόψη αντικείμενο συνεπώς θα μπορεί να αναλυθεί με λεπτομερέστερη έρευνα στο μέλλον, οπότε στην παρούσα φάση αποτυπώθηκε απλώς ως ένα γενικό σχόλιο για την επίδραση του παγκόσμιου αυτού φαινομένου και στη γαλλική αμυντική βιομηχανία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΓΑΛΛΙΚΕΣ ΑΜΥΝΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ⁷²

9.1 AIRBUS

Η «Airbus SE» είναι μια ευρωπαϊκή πολυεθνική αεροδιαστημική εταιρεία και για το 2019 ο μεγαλύτερος κατασκευαστής αεροπλάνων στον κόσμο. Η Airbus δεν θεωρείται πλέον αμιγώς γαλλική εταιρεία. Η έδρα της είναι στην Ολλανδία, με τον επιχειρησιακό της φορέα να εδρεύει στη γαλλική Τουλούζη ενώ οι μετοχές της διαμοιράζονται σε Γαλλία, Γερμανία και Ισπανία. Σχεδιάζει, κατασκευάζει και εμπορεύεται παγκοσμίως πολιτικά και στρατιωτικά αεροδιαστημικά προϊόντα και διαθέτει εργοστάσια κατασκευής σε επτά χώρες εντός και εκτός της ΕΕ. Η εταιρεία έχει τρία τμήματα: Πολιτικά Αεροσκάφη, Άμυνα/Διάστημα και Ελικόπτερα, τα οποία είχαν κατανομή εταιρικών κερδών το 2018, 74%, 17% και 9% αντίστοιχα.

Η Airbus με τη σημερινή της μορφή έχει προκύψει από μια σειρά μακροχρόνιων αναδιοργανώσεων, κοινοπραξιών, συγχωνεύσεων, θυγατρικών και μετονομασιών. Μέσα από αυτές τις διαδικασίες, έχουν ενταχθεί σε αυτή οι Aérospatiale (που είχε επίσης ενσωματώσει τις Nord και Sud Aviation), MATRA και EADS, οι οποίες έχουν αναφερθεί σε προηγούμενες ενότητες. Προϋπήρχε ως ιδιωτική εταιρεία από το 1970, ενώ ξεκίνησε τη στρατιωτική της παραγωγή στα τέλη της δεκαετίας του 1990, επικεντρωμένη στον τομέα των αερομεταφορών και πιο συγκεκριμένα στον εναέριο ανεφοδιασμό με τα «Airbus A310» και «A330 MRTT» (Multi-Role Tanker Transport) και στις τακτικές αεροπορικές μεταφορές με το «Airbus A400M Atlas». Το τελευταίο είναι ένα πρόγραμμα που αναπτύχθηκε το 1999 και βρίσκεται σε μια διαδικασία συνεχούς εξέλιξης, ως εναλλακτική λύση σε αντίστοιχου τύπου αεροσκάφη, όπως το πασίγνωστο αμερικανικό «C-130».

Το τμήμα Άμυνας και Διαστήματος δημιουργήθηκε τον Ιανουάριο 2014, οπότε και ενσωματώθηκε σε αυτό η EADS. Αναπτύσσει και κατασκευάζει για στρατιωτικούς σκοπούς αισθητήρες, ραντάρ, ηλεκτρονικά συστήματα άμυνας και προειδοποίησης, επανδρωμένα και μη επανδρωμένα εναέρια συστήματα,

⁷² Για ιστορικούς λόγους αναφέρονται και οι ευρωπαϊκού ιδιοκτησιακού χαρακτήρα Airbus και MBDA.

αεροναυτικά και ηλεκτρονικά συστήματα, συστήματα διοικήσεως και ελέγχου και μεταφορικά αεροσκάφη. Η Airbus είναι παγκόσμιος ηγέτης στον αμυντικό τομέα, ο μεγαλύτερος προμηθευτής στην Ευρώπη και μεταξύ των 10 κορυφαίων αμυντικών εταιρειών παγκοσμίως. Κατασκευάζει τακτικά και στρατηγικά αεροσκάφη, αεροσκάφη πολλαπλών ρόλων και προηγμένα μαχητικά αεροσκάφη. Τα «A400M», «C295», «CN235», «A330 MRTT» και «Eurofighter Typhoon», αποτελούν μια σειρά προϊόντων παγκόσμιας κλάσης που χρησιμοποιούνται από μεγάλο αριθμό Πολεμικών Αεροποριών παγκοσμίως. Η Airbus αναπτύσσει είναι επίσης η τρίτη εταιρεία παγκοσμίως σε ασφαλείς πλατφόρμες επικοινωνίας, παρέχοντας υψηλού επιπέδου ψηφιακές υπηρεσίες για εφαρμογές άμυνας και ασφαλείας στον κυβερνοχώρο. Μέχρι τον Απρίλιο του 2020, οπότε και ξεκίνησαν οι επιπτώσεις της πανδημίας, τα στατιστικά που παρείχε επίσημα η εταιρεία «ζαλίζουν»: 1846 συνολικές παραγγελίες, από τις οποίες παραδόθηκαν 1652, 78 χώρες αγοραστές (Ισπανία, Γερμανία, Η.Β. και Ινδονησία⁷³ οι χώρες με τις περισσότερες παραγγελίες, ενώ η Ελλάδα δεν συγκαταλέγεται σε αυτές), με το μαχητικό «Eurofighter Typhoon» να είναι πρώτο σε προτιμήσεις (airbus.com 2020). Όσο για το τμήμα Ελικοπτέρων, αποτελεί τον μεγαλύτερο προμηθευτή στον κόσμο με πάνω από εκατό χώρες παγκοσμίως να εμπιστεύονται την Airbus για προμήθεια υψηλής τεχνολογίας στρατιωτικών ελικοπτέρων.

Λόγω του ότι η εταιρεία δραστηριοποιείται κατά πολύ μεγάλο ποσοστό σε μη στρατιωτικές δραστηριότητες, η παράθεση οικονομικών στοιχείων δεν είναι απόλυτα αντιπροσωπευτική του μεγέθους της σε αυτό το πεδίο. Η εταιρεία απασχολεί πάνω από εκατόν σαράντα χιλιάδες προσωπικό, αλλά σε όλους τους τομείς δράσης της. Ωστόσο, τον Απρίλιο του 2020 η Airbus ανακοίνωσε ότι μείωσε την παραγωγή αεροσκαφών κατά το 1/3, λόγω της πανδημίας του Covid-19, με τις ζημιές για τα οικονομικά της εταιρείας να αυξάνονται ραγδαία. Η κατάσταση οδήγησε σε βαθιές περικοπές θέσεων εργασίας σε όλα τα τμήματά της. Στη Γαλλία, πάνω από τρεις χιλιάδες εργαζόμενοι εισήλθαν σε καθεστώς κρατικών επιδοτήσεων.

⁷³ Ίσως να αποτελεί έκπληξη η αναφορά στην Ινδονησία, ωστόσο η χώρα ξεκίνησε μια δυναμική προσπάθεια εκσυγχρονισμού των Ενόπλων Δυνάμεών της και έχει στραφεί στη Γαλλία για προμήθεια αμυντικού υλικού υψηλής ποιότητας. Στις αρχές του έτους ανακοινώθηκαν διαπραγματεύσεις για μελλοντική προμήθεια, μεταξύ άλλων, σαράντα οκτώ μαχητικών αεροσκαφών Rafale και τεσσάρων συμβατικών υποβρυχίων, συνολικού ύψους δέκα δις. ευρώ.

9.2 ARIANEGROUP

Η ArianeGroup είναι προϊόν κοινοπραξίας της ευρωπαϊκής αεροδιαστημικής εταιρείας Airbus και του γαλλικού ομίλου Safran με έτος ίδρυσης το 2015. Αποτελείται από τρία βασικά τμήματα: Αεροδιαστημική (συστήματα και εξοπλισμοί τροχιακής πρόωσης), Άμυνα και Ασφάλεια. Οι κύριες εγκαταστάσεις της βρίσκονται σε Γαλλία και Γερμανία.

Η δημιουργία της εταιρείας συνδέεται στενά με την ανάπτυξη του πυραύλου «Ariane 6», όταν τον Ιούνιο 2014 η Airbus και η Safran προσέγγισαν τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Διαστήματος (European Space Agency) με τη δική τους πρόταση για δημιουργία μιας από κοινού επιχείρησης για την ανάπτυξη του πυραύλου. Από το 2018, η εταιρεία παρήγαγε τρία είδη πυραύλων: τον «Ariane 5», τον «Vega» και μια έκδοση του ρωσικού «Soyuz», ενώ χρησιμοποιεί τη μεγάλη εγκατάσταση στο Διαστημικό Κέντρο της Γαλλικής Γουιάνας στη Νότια Αμερική. Στις 16 Αυγούστου πραγματοποιήθηκε η τρίτη φετινή εκτόξευση του «Ariane 5», ο οποίος τοποθέτησε σε τροχιά στο διάστημα τρεις νέους τηλεπικοινωνιακούς δορυφόρους (ariane.group 2020). Η πρώτη δοκιμαστική προγραμματισμένη πτήση του «Ariane 6» είναι για το 2021 και αποσκοπεί στην σταδιακή αντικατάσταση του «Ariane 5», με αρκετά βελτιωμένα χαρακτηριστικά.

Η ArianeGroup είναι ο κύριος κατασκευαστής του «M51», ενός βαλλιστικού πυραύλου για χρήση από γαλλικά πυρηνικά υποβρύχια. Τον Ιανουάριο του 2019, ανακοινώθηκε ότι η εταιρεία ανέπτυξε μια νέα έκδοση (4^{ης} γενιάς-ASN4G) του πυραύλου αέρος-εδάφους «ASMP-A» που φέρεται από αεροσκάφη «Rafale», με εκτιμώμενο βεληνεκές πάνω από χίλια χιλιόμετρα και με πρόβλεψη παράδοσης το 2021. Αν συμβεί αυτό, η Γαλλία θα είναι η δεύτερη ευρωπαϊκή χώρα μετά τη Ρωσία που θα αναπτύξει τα δικά της υπερηχητικά όπλα (ταχύτητες 7-8 Mach).

Η εταιρεία απασχολεί περίπου εννέα χιλιάδες προσωπικό για το πρόγραμμα «Ariane 6», ενώ άλλες επτά χιλιάδες θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν μόνο για τον πύραυλο «M51». Τα κέρδη της το 2018 ανήλθαν στα 3,6 δις. ευρώ. Έχει τοποθετήσει πάνω από πεντακόσιους πενήντα δορυφόρους σε τροχιά γύρω από την γη, συμπεριλαμβανομένων πάνω από των μισών τηλεπικοινωνιακών δορυφόρων παγκοσμίως.

9.3 DASSAULT AVIATION

Η «Dassault Aviation SA» είναι μια παγκοσμίου φήμης κατασκευαστική εταιρεία στρατιωτικών και αεριωθούμενων αεροσκαφών και θυγατρική του ιστορικού ομίλου εταιρειών Dassault Group. Ιδρύθηκε το 1929 ως Société des Avions Marcel Bloch (από τον τότε ιδρυτή της), ενώ μετά τον Β΄ΠΠ μετονομάστηκε σε Avions Marcel Dassault. Η ανάπτυξή της πραγματοποιήθηκε λίγα χρόνια μετά τη λήξη του Β΄ΠΠ. Το 1954 δημιούργησε ένα τμήμα Ηλεκτρονικών, το οποίο ξεκίνησε την ανάπτυξη αερομεταφερόμενων ραντάρ και κεφαλών πυραύλων αέρος-αέρος. Από τη δεκαετία του 1950 έως τα τέλη της δεκαετίας του 1970, οι εξαγωγές έγιναν αναπόσπαστο κομμάτι της επιχείρησης, χάρη στις πρώτες της μεγάλες επιτυχίες, το μαχητικό αεροσκάφος «Dassault Mirage» και το ιδιωτικό αεριωθούμενο αεροσκάφος «Mystere-Falcon». Το 1971 η εταιρεία ενσωμάτωσε την Breguet και από το 1990 φέρει τη σημερινή της ονομασία.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1960, η εταιρεία έλαβε την κυβερνητική εντολή για αποκλειστική εξειδίκευση στα μαχητικά αεροσκάφη, με τις τότε Nord και Sud Aviation να αναλαμβάνουν τους τομείς βαλλιστικών πυραύλων και μεταφορικών αεροσκαφών-ελικοπτέρων αντίστοιχα. Το 1998, η γαλλική κυβέρνηση μεταβίβασε τις μετοχές της από την Dassault Aviation (45,76%) στην Aerospatiale, η οποία είχε ήδη ενσωματώσει τις Nord και Sud Aviation. Στις 10 Ιουλίου 2000, η Aérospatiale-MATRA συγχωνεύτηκε με άλλες ευρωπαϊκές εταιρείες για τη σύσταση της EADS (σήμερα Airbus). Η Airbus πούλησε μέρος της ιδιοκτησίας της στην Dassault το 2014 και μείωσε περαιτέρω το μερίδιό της, στο 27% το 2015 και έπειτα στο 10% το 2016. Εκτός από τα αεροσκάφη, ο όμιλος Dassault είναι τα τελευταία χρόνια από τους πρωτοπόρους στην Ευρώπη στην ανάπτυξη και αξιοποίηση τεχνολογίας δημιουργίας προϊόντων από τρισδιάστατους εκτυπωτές.

Σε κάθε περίπτωση, η εταιρεία έχει συνδέσει το όνομά της με το μαχητικό αεροσκάφος «Mirage», το οποίο από το 1956 που πρωτοεμφανίστηκε έχει αποδοθεί σε χρήση σε δεκατρείς διαφορετικές εκδοχές, με το 4^{ης} γενιάς «Mirage 2000» (παραγωγής αρχικά 1978 και 1986 η επόμενη έκδοση) να είναι από τα μεγαλύτερα σε πωλήσεις στον κόσμο, σε εννέα χώρες, μεταξύ αυτών φυσικά και η Ελλάδα, η οποία παρέλαβε τα αεροσκάφη στη διετία 1988-1989.

Από το 2001 όμως, είναι το «Rafale» που αποτελεί το κόσμημα της γαλλικής αεροπορικής βιομηχανίας. Εξοπλισμένο με ένα ευρύ φάσμα όπλων, χρησιμοποιείται για αεροπορική υπεροχή, απαγόρευση, εναέρια αναγνώριση, υποστήριξη χερσαίων τμημάτων, προσβολή στόχων σε μεγάλο βάθος, προσβολή πλοίων και φυσικά για αποστολές «πυρηνικής αποτροπής». Το «Rafale» έχει παρουσιάσει ένα υψηλό ποσοστό επιδόσεων κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων των γαλλικών Ενόπλων Δυνάμεων, χάρη σε ένα βελτιστοποιημένο σύστημα πτήσης, στο αεροδυναμικό σχήμα του και σε ένα ευρύ φάσμα σύγχρονων και διακριτών αισθητήρων. Είναι το κορυφαίο στην ιστορία γαλλικό μαχητικό αεροσκάφος, σύγχρονο και με πολύ υψηλό επίπεδο απόδοσης και ευελιξίας, με ορίζοντα αξιοποίησης έως το 2050 τουλάχιστον. Το 2018 πάντως, η εταιρεία ανακοίνωσε τον διάδοχο του «Rafale» ως το επόμενο, 6^{ης} γενιάς μαχητικό («New Generation Fighter» - NGF), το οποίο βρίσκεται υπό ανάπτυξη από την Dassault Aviation και την Airbus Defense and Space και πρόκειται να αντικαταστήσει (βάση σχεδιασμού) το «Rafale», με ορίζοντα στο χρονικό διάστημα 2035-2040.

Έτερο φιλόδοξο πρόγραμμα αποτέλεσε το «Dassault nEUROn», ένα μη επανδρωμένο εναέριο όχημα μάχης που αναπτύχθηκε με διεθνή συνεργασία, με επικεφαλής την Dassault Aviation. Σε αυτό συμμετείχαν έξι ευρωπαϊκές χώρες, μία εξ αυτών και η Ελλάδα (με την ΕΑΒ να συμμετέχει στην κατασκευή πίσω ατράκτου, συστήματος εξάτμισης, κινητήρα και πυραύλου αέρος-αέρος και στις επικοινωνίες). Ο στόχος ήταν η δημιουργία ενός αυτόνομου με επανδρωμένου αεροσκάφους τεχνολογίας stealth, που θα μπορεί να επιχειρεί αποτελεσματικά σε πολύ απαιτητικές συνθήκες του σύγχρονου πεδίου μάχης. Η πρώτη του δοκιμαστική πτήση πραγματοποιήθηκε στο τέλος του 2012. Το 2015 δοκιμάστηκε επιτυχώς στη Σουηδία η εκτόξευση πυραύλων και το 2016 δοκιμάστηκε η επιχειρησιακή του χρησιμοποίηση από το αεροπλανοφόρο «Charles de Gaulle».

Η εταιρεία έχει δημιουργήσει πάνω από εκατό πρωτότυπα αεροσκάφη, με πάνω από δέκα χιλιάδες πωλήσεις σε ενενήντα χώρες. Το 2019 οι συνολικές πωλήσεις της εταιρείας (που διαθέτει γραφεία και στην Αθήνα) ξεπέρασαν τα επτά δις. ευρώ, ενώ απασχολεί συνολικά περίπου δεκατρείς χιλιάδες προσωπικό (dassault-aviation.com 2020). Το «Rafale» απασχόλησε πρόσφατα την ελληνική ειδησεογραφία, μετά την πρόσφατη αμυντική συμφωνία Ελλάδας-Γαλλίας για απόκτηση δεκαοκτώ αεροσκαφών από την ελληνική Πολεμική Αεροπορία.

9.4 MBDA

Η MBDA είναι μια ευρωπαϊκή πολυεθνική εταιρεία ανάπτυξης και κατασκευής πυραύλων. Δημιουργήθηκε ως κοινοπραξία από τη συγχώνευση των τμημάτων Κατευθυνομένων Πυραύλων της γαλλικής EADS (νυν Airbus), της βρετανικής BAE Systems και της ιταλικής Finmeccanica (νυν Leonardo) τον Δεκέμβριο 2001. Η MBDA συνεργάζεται σήμερα με τις Ένοπλες Δυνάμεις πάνω από ενενήντα χωρών παγκοσμίως. Διαθέτει παραρτήματα σε Γαλλία, Γερμανία, Η.Β, Ισπανία και Ιταλία αλλά και εργοστάσιο παραγωγής στις ΗΠΑ.

Η MBDA έχει διαθέσει στην κυκλοφορία ή αναπτύσσει σχεδόν σαράντα πέντε είδη πυραύλων, στις κατηγορίες αέρος-αέρος, εδάφους-αέρος, αέρος-εδάφους, εναντίον πλοίων επιφανείας, αντιαρματικών, αλλά και επιμέρους υποστηρικτικά πυραυλικά συστήματα. Οι πύραυλοι αέρος-αέρος και αέρος-εδάφους εξοπλίζουν τις τελευταίες γενιές αεροσκαφών σε πολλές χώρες του κόσμου, περιλαμβάνοντας όπλα τόσο μικρού βεληνεκούς όσο και πέραν του οπτικού ορίζοντα, διαθέτοντας εξαιρετική ακρίβεια. Επίσης, αναπτύσσει εξαιρετικά ικανά αντιαεροπορικά συστήματα για προστασία από συνδυασμό αεροπορικών μέσων (επανδρωμένων και μη) και πυραύλων.

Η MBDA συνδέεται στενά με το «Exocet», πιθανώς ένα από τα πιο διάσημα πυραυλικά συστήματα εναντίον πλοίων επιφανείας στον κόσμο. Συσχετίζεται επίσης με τα πιο προηγμένα συστήματα αντιαεροπορικής άμυνας ναυτικών δυνάμεων, ικανά να αντιμετωπίζουν πολλαπλές επιθέσεις αεροσκαφών και πυραύλων προσβολής πλοίων επιφανείας (mbda-systems.com 2020). Το 2016 η εταιρεία απασχολούσε πάνω από δέκα χιλιάδες υπαλλήλους. Το 2017 κατέγραψε έσοδα πάνω από τέσσερα δις. ευρώ ενώ οι υπό διαπραγμάτευση παραγγελίες για τα επόμενα έτη προσδιορίστηκαν περίπου στα δεκαεπτά δις. ευρώ.

9.5 NAVAL GROUP

Η Naval Group (παλαιότερα γνωστή ως Direction des Constructions Navales - DCN) είναι μια παγκοσμίου φήμης εταιρεία αμυντικού υλικού και ένας βιομηχανικός όμιλος που εξειδικεύεται σε μέσα και συστήματα του Πολεμικού Ναυτικού και στην υδάτινη ανανεώσιμη ενέργεια. Το γαλλικό κράτος κατέχει

μετοχικό κεφάλαιο περίπου 62%, η Thales περίπου το 35% και λοιποί μέτοχοι περίπου 2%. Η εταιρεία έλαβε τη σημερινή ονομασία σχετικά πρόσφατα, το 2017, διαθέτει όμως μια κληρονομιά σχεδόν τετρακοσίων ετών. Για το σκοπό αυτό, κρίνεται σκόπιμο να περιγραφεί ένα σύντομο ιστορικό της ανάπτυξης του γαλλικού Πολεμικού Ναυτικού, πριν εστιασθεί η αναφορά στην εταιρεία.

Τα πρώτα ναυπηγεία της χώρας κατασκευάστηκαν σε Ατλαντικό Ωκεανό, Βισκαϊκό Κόλπο και Θάλασσα της Μάγχης. Ήδη από το 1926 έως και το 1937, αυτό που γνωρίζουμε σήμερα ως Naval Group απέκτησε όλες τις εγκαταστάσεις που ανήκουν σήμερα στον όμιλο, στην παράκτια και στην ηπειρωτική Γαλλία. Εμπνευστής της ανάπτυξης Στόλου από τη χώρα και κατ' επέκταση και των ναυπηγείων για την κατασκευή πλοίων, ήταν ο φημισμένος Καρδινάλιος Ρισελιέ⁷⁴ το 1624, ο οποίος ήθελε να ανταγωνιστεί την αυξανόμενη αγγλική ναυτική ανάπτυξη. Για τα επόμενα χρόνια, οι εκάστοτε Υπουργοί Ναυτικού συνέχισαν το έργο του με επιτυχία. Το δίκτυο των ναυπηγείων αναπτύχθηκε περαιτέρω τον 18^ο αιώνα και από το 1750 ξεκίνησε η κατασκευή ναυτικών πυροβόλων.

Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, τα ναυπηγεία υπέστησαν σημαντική μεταμόρφωση, βιομηχανοποιήθηκαν και εξειδικεύτηκαν, καθώς ο στόλος των ιστοπλοϊκών αντικαταστάθηκε από μηχανοκίνητα πλοία. Από το 1865, τα ναυπηγεία του Μπρεστ παρέμειναν για χρήση αποκλειστικά του Πολεμικού Ναυτικού. Το 1927, με προεδρικό διάταγμα, τα ναυπηγεία του Μπρεστ και του Λοριάν ανέλαβαν την κατασκευή μεγάλων πλοίων, του Χερβούργου των υποβρυχίων (είχαν ξεκινήσει την κατασκευή τους από το 1898), ενώ της Τουλόν και άλλα μικρότερα, ανέλαβαν τη συντήρηση του Στόλου. Αυτός ο εξορθολογισμός και η κατανομή των αρμοδιοτήτων των ναυπηγείων, συνοδεύτηκε από τεχνικές και στρατιωτικές καινοτομίες και την παραγωγή πλοίων με υψηλότερο ρυθμό, στο πλαίσιο της κούρσας ναυτικών εξοπλισμών και της αποικιοκρατίας. Το 1858, το πρώτο θωρηκτό πολεμικό πλοίο στον κόσμο εξοπλισμένο με βαρέα πυροβόλα μεγάλου διαμετρήματος, κατελκύστηκε στα ναυπηγεία της Τουλόν. Το 1863

⁷⁴ Ο Καρδινάλιος Ρισελιέ (Αρμάν Ζαν ντυ Πλεσί, δούκας του Ρισελιέ και του Φρονσάκ) ήταν Γάλλος κληρικός και πολιτικός. Ως πρωθυπουργός επιχείρησε να κάνει μεγάλη τη χώρα συγκεντρώνοντας όλη την εξουσία και την κρατική ισχύ στα χέρια του βασιλιά και στα δικά του. Χρησιμοποίησε τη δύναμή του για να υιοθετήσει επιθετική εξωτερική πολιτική. Ήταν ο πραγματικός ιδρυτής της δεσποτικής μοναρχίας, που έφτασε στο αποκορύφωμά της με τον Λουδοβίκο ΙΔ'. Θεωρείται από τους σπουδαιότερους πολιτικούς σε ολόκληρη την ιστορία της χώρας.

κατασκευάστηκε το πρώτο υποβρύχιο εξοπλισμένο με торπίλες, αν και αντιμετώπισε σημαντικά τεχνικά προβλήματα, με αποτέλεσμα να παραμείνει πρωτότυπο, παρά επιχειρησιακό πολεμικό πλοίο. Άνοιξε όμως το δρόμο για την κατασκευή των πρώτων επιχειρησιακών υποβρυχίων στην ιστορία, το 1886 και το 1899. Η παραγωγή μεγάλων μονάδων πολεμικών πλοίων αυξήθηκε κατακόρυφα ξανά στη δεκαετία του 1910 και αργότερα, λίγο πριν την έναρξη του Β΄ΠΠ.

Μετά τον Β΄ΠΠ και την ανάγκη ραγδαίας ανασύστασης των γαλλικών Ενόπλων Δυνάμεων και των αμυντικών βιομηχανιών, ανανεώθηκαν οι προβλέψεις του προεδρικού διατάγματος του 1927 με τον διαχωρισμό μεταξύ των ναυπηγείων Μπρεστ και Λοριάν για κατασκευή μεγάλων και μικρών πλοίων αντίστοιχα. Επιπρόσθετα, για να αποσυμφορηθούν τα τέσσερα προαναφερθέντα μεγάλα ναυπηγεία, δημιουργήθηκαν μικρότερες ναυτικές βιομηχανικές εγκαταστάσεις για κατασκευή προωθητικών κινητήρων, όπλων, μεγάλων ανταλλακτικών, ηλεκτρονικών ειδών, торπιλών, μεταλλικών εξαρτημάτων και αγκυρών. Επίσης, αποφασίστηκε η αξιοποίηση πέντε εγκαταστάσεων στο εξωτερικό, σε Αλγερία, Γαλλική Πολυνησία, Μαδαγασκάρη, Σενεγάλη και Τυνησία. Το 1958 ξεκίνησε από τον Ντε Γκολ η ανάπτυξη του γαλλικού στρατιωτικού πυρηνικού προγράμματος και της αντίστοιχης αποτρεπτικής πολιτικής, το οποίο οδήγησε στην αναδιάρθρωση της ναυτικής βιομηχανίας και τεχνολογίας. Στο πλαίσιο αυτό, το 1971 έπλευσε το πρώτο γαλλικό πυρηνικό υποβρύχιο.

Μέχρι το 1961 το γαλλικό Πολεμικό Ναυτικό είχε τη σχεδόν αποκλειστική αξιοποίηση των παραπάνω εγκαταστάσεων, ενώ οι επικεφαλής μηχανικοί ήταν Αξιωματικοί του Ναυτικού. Ήταν τότε που το κράτος ανέλαβε τα ηνία της ναυπηγικής αμυντικής βιομηχανίας, ξεκινώντας την ανάθεση ελέγχου σε φορείς του κρατικού μηχανισμού, αρχικά μέσω της DCN και από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 μέσω της DGA, η οποία ανέλαβε το ρόλο της συγκέντρωσης όλων των δυνατοτήτων σχεδιασμού και κατασκευής και των τριών Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων, σε ένα μόνο κυβερνητικό φορέα.

Το διεθνές οικονομικό κλίμα και η αποαποικιοποίηση στη δεκαετία του 1970, οδήγησαν την DCN στην αναζήτηση νέων αγορών. Η απώλεια των ναυπηγείων του εξωτερικού λόγω της αποαποικιοποίησης (πλην αυτού της Γαλλικής Πολυνησίας), συνδυάστηκε με τις μειωμένες ανάγκες του γαλλικού

Πολεμικού Ναυτικού για εξοπλισμούς και την αυξημένη δυσκολία στην απόκτηση χρηματοδότησης. Αυτή η τάση συνεχίστηκε και μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, παρά την περαιτέρω ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της DCN, οι οποίες περιελάμβαναν πλέον και τη διαχείριση του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας, την απομάκρυνση ναρκών εποχής Β΄ΠΠ από τις ακτογραμμές, αλλά και την κατασκευή ιδιωτικού τύπου πλοίων από τα κάποτε αποκλειστικά για στρατιωτική χρήση ναυπηγεία. Ήταν η εποχή που άρχισε να αμφισβητείται η αποτελεσματικότητα του κρατικού ελέγχου επί της DCN και η προοπτική μετασχηματισμού της. Έτσι, από το 1992 δημιουργήθηκε η DCN International, για την προώθηση δραστηριοτήτων σε διεθνή κλίμακα και τη διευκόλυνση εξαγωγών των ναυπηγικών προϊόντων. Αυτή η αλλαγή οδήγησε στην ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου ναυτικών εξοπλισμών, από τα τέλη της δεκαετίας του 1990.

Η αναπτυξιακή στρατηγική που ακολούθησε η DCN International είχε ως αποτέλεσμα την υπογραφή των πρώτων συμβάσεων με χώρες-αγοραστές του εξωτερικού (Μαλαισία, Πακιστάν και Χιλή για υποβρύχια, Σιγκαπούρη για φρεγάτες). Το 1999 έγινε οργανισμός με εθνική αρχή, υπαγόμενη απευθείας στο Υπουργείο Άμυνας. Το 2001 η γαλλική κυβέρνηση αποφάσισε να τη μετατρέψει σε μια πλήρως κρατική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης. Διατηρήθηκε το όνομά της, το οποίο όμως δεν αντιστοιχούσε πλέον στο *Direction des Constructions Navales* αλλά στο *Direction des Chantiers Navals*⁷⁵. Την ίδια χρονιά τέθηκε σε επιχειρησιακή χρησιμοποίηση το πρώτο (και μέχρι στιγμής μοναδικό) γαλλικό πυρηνικό αεροπλανοφόρο, το οποίο έλαβε το όνομα του Σαρλ Ντε Γκολ⁷⁶. Το 2007 η εταιρεία εξαγόρασε τη θυγατρική για ναυτικές κατασκευές που άνηκε στην Thales. Έτσι, ο έτερος αυτός βιομηχανικός κολοσσός άρχισε να αποκτά μερίδιο στο κεφάλαιο αλλά και στις δραστηριότητες της DCN, ενισχύοντας ακόμα πιο δυναμικά την ανάπτυξη αυτής. Η κατασκευή των φρεγατών πολλαπλών κορυφαίων λειτουργιών και τεχνολογίας *stealth* (τύπου «FREMM») ξεκίνησε το 2007. Το 2008, ένα μη επανδρωμένο αερόχημα προσγειώθηκε στο κατάστρωμα μιας φρεγάτας εν πλω για πρώτη φορά στην ιστορία. Η εταιρεία άρχισε να

⁷⁵ Σε ελεύθερη μετάφραση, από Διεύθυνση Ναυτικών Κατασκευών σε Διεύθυνση Ναυπηγείων.

⁷⁶ Η ονομασία αποφασίστηκε από τον Ζακ Σιράκ, καθώς η αρχική πρόθεση του Φρανσουά Μιτεράν ήταν να λάβει το όνομά του από τον Καρδινάλιο Ρισελιέ.

αναπτύσσει εκ νέου εγκαταστάσεις στο εξωτερικό, όπως σε Βραζιλία και Ινδία. Στις 28 Ιουνίου 2017, άλλαξε το όνομά της σε Naval Group⁷⁷.

Οι δραστηριότητες της Naval Group διαχωρίζονται σε δύο βασικούς τομείς: στρατιωτική χρήση (πλοία, υποβρύχια, επιχειρησιακή διαχείριση και ετοιμότητα ναυτικών δυνάμεων, συνεργασία με την Πολεμική Αεροπορία) και ενεργειακές - θαλάσσιες υποδομές (θαλάσσιες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, πυρηνική ενέργεια, κατασκευή ναυτικών βάσεων και σταθμών ηλεκτρικής ενέργειας). Η εταιρεία δραστηριοποιείται επίσης στους τομείς της εκπαίδευσης και εξειδίκευσης, με τις αντίστοιχες σχολές της να θεωρούνται από τις κορυφαίες στον κόσμο, αλλά και στην ιδιωτική ναυπηγική και ναυσιπλοΐα.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμη η αναφορά σε ορισμένα ναυτικά μέσα τεχνολογίας αιχμής που διαχειρίζεται η εταιρεία. Οι φρεγάτες «μεσαίου μεγέθους - FTI» τύπου «FREMM» είναι ένα γαλλικό στρατιωτικό πρόγραμμα για τον σχεδιασμό και παραγωγή της νέας κατηγορίας φρεγατών που θα χρησιμοποιηθεί από το γαλλικό Πολεμικό Ναυτικό. Προς το παρόν, το πρόγραμμα αποτελείται από πέντε πλοία, με επιχειρησιακό ορίζοντα από το 2023 και μετά. Η κατασκευή των φρεγατών ξεκίνησε τον Οκτώβριο 2019 στο ναυπηγείο της Λοριάν. Σχεδιάζονται για να ενισχύσουν τον στόλο φρεγατών πολλαπλών χρήσεων «FREMM» (κλάσεως «Aquitaine» και «Horizon»), ενώ θα αντικαταστήσουν τις φρεγάτες κατηγορίας «La Fayette». Βασικό χαρακτηριστικό του νέου τύπου φρεγάτας είναι τα ιδιαίτερα εκσυγχρονισμένα αντιαεροπορικά και ανθυποβρυχιακά συστήματα που θα φέρει. Η νέα φρεγάτα θα ονομάζεται «BELH@RRA»⁷⁸ και θα είναι εξοπλισμένη με ηλεκτρονικά συστήματα και αισθητήρες που θα αναπτυχθούν από την Thales και με πυραύλους που θα αναπτυχθούν από την MBDA.

Τα πλοία κατηγορίας «Mistral» είναι αμφίβια πλοία εφόδου, γνωστά και ως ελικοπτεροφόρα. Είναι σε θέση να μεταφέρουν δεκαέξι ελικόπτερα τύπου «NH90» ή «Tiger», έως εβδομήντα οχήματα, συμπεριλαμβανομένων δεκατριών αρμάτων

⁷⁷ Σημείωση του συγγραφέα: σε όλη τη χρονική διαδρομή που περιγράφεται στις υπόψη παραγράφους, η ονομασία της DCN διαφοροποιούταν συνεχώς (π.χ. DCNS). Για λόγους αποφυγής σύγχυσης και επειδή η ονομασία DCN έχει χρησιμοποιηθεί σε άλλα τμήματα της μελέτης, δεν αναφέρονται όλες οι διαφορετικές μετονομασίες, παρά μόνο οι κυριότερες.

⁷⁸ Πρόκειται για τις γνωστές από την πρόσφατη ελληνική ειδησεογραφία, μέσω των προσπάθειών για επίτευξη συμφωνίας απόκτησης δύο φρεγατών από το ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό, η οποία όμως δεν ολοκληρώθηκε.

μάχης τύπου «Leclerc» και τετρακόσιους πενήντα στρατιώτες. Διαθέτουν πλωτό νοσοκομείο σχεδόν εβδομήντα κλινών, άρτια εξοπλισμένο με πληθώρα ιατρικών δυνατοτήτων και δύνανται να λειτουργούν ως μέρος μιας νατοϊκής δύναμης ή μιας ειρηνευτικής δύναμης του ΟΗΕ ή της ΕΕ. Το 2009 η Γαλλία συμφώνησε για την πώληση δύο σκαφών στην Ρωσία, προκαλώντας την αμερικανική αντίδραση. Το 2014 η συμφωνία ακυρώθηκε, όχι τόσο λόγω εξωτερικών αντιδράσεων αλλά εξ αιτίας των κυρώσεων που επιβλήθηκαν στη Ρωσία για τα γεγονότα στην Κριμαία. Την επόμενη χρονιά οι Γάλλοι συμφώνησαν στην επιστροφή των χρημάτων που είχε ήδη προκαταβάλλει η Ρωσία και τα δύο πλοία πωλήθηκαν αμέσως μετά στην Αίγυπτο, έναντι εννιακοσίων πενήντα εκατομμυρίων ευρώ.

Τα πυρηνικά υποβρύχια των Γάλλων ανήκουν σε δύο κλάσεις: «Triomphant» (φέρουν δεκαέξι φορείς εκτόξευσης βαλλιστικών πυραύλων σχεδιασμένων από την Airbus Defence and Space και αντικατέστησαν τα κλάσεως «Le Redoutable», τα οποία βρίσκονταν σε επιχειρησιακή χρήση από το 1971) και «Rubis» (σε επιχειρησιακή χρήση από το 1979, φέρουν τέσσερις φορείς εκτόξευσης βαλλιστικών πυραύλων). Άπαντα διαθέτουν ιδιαίτερα εξελιγμένα συστήματα ανίχνευσης απειλών, πλοήγησης, διοίκησης και ελέγχου και πυροδότησης. Τα τελευταία σχεδιάζονται να αντικατασταθούν από το μεγάλο τρέχον πρόγραμμα της Naval Group, τα υποβρύχια κλάσης «Barracuda» (ή «Suffren»). Η κατασκευή τους ξεκίνησε το 2007 και η απόδοση του πρώτου επιχειρησιακού προοριζόταν για εντός του 2020. Θα χρησιμοποιούν τεχνολογία ανάλογη των «Triomphant», αλλά με σημαντική μείωση του ανιχνεύσιμου θορύβου και με βελτιωμένη ευαισθησία στην ανίχνευση άλλων υποβρυχίων. Θα είναι εξοπλισμένα με πυραύλους τορπιλοσωλήνων «MDCN SCALP Naval», για επιθέσεις μεγάλης εμβέλειας (πάνω από εξακόσια ναυτικά μίλια) εναντίον στρατηγικών χερσαίων στόχων. Θα διαθέτουν επίσης μεγαλύτερη αυτονομία από τα κλάσεως «Rubis», υπερσύγχρονα συστήματα πλοήγησης, σόναρ, επικοινωνιών κλπ και τεχνολογία stealth.

Τέλος, το «Charles de Gaulle» αποτελεί δικαιωματικά τη ναυαρχίδα του γαλλικού Πολεμικού Ναυτικού. Είναι το πρώτο γαλλικό πλοίο επιφανείας με πυρηνική ενέργεια και το μοναδικό με πυρηνικές δυνατότητες, εκτός του Πολεμικού Ναυτικού των ΗΠΑ. Φέρει ένα συνδυασμό αεροσκαφών (κυρίως

«Rafale») και ελικοπτέρων (ικανά και για αποστολές Έρευνας και Διάσωσης), καθώς και σύγχρονα ηλεκτρονικά συστήματα και πυραύλους. Από τον Μάιο 2019, είναι επίσης το μόνο μη αμερικανικό αεροπλανοφόρο, που διαθέτει σύστημα το οποίο εξυπηρετεί την απονήωση και προσνήωση των αμερικανικών «F/A-18E/F Super Hornets» και «C-2 Greyhounds». Έχει συμμετάσχει σε επιχειρήσεις σε Μεσόγειο, Ερυθρά Θάλασσα, Ινδικό Ωκεανό και Περσικό Κόλπο και ιδιαίτερα σε Λιβύη, Σομαλία, Αφγανιστάν, Συρία, αλλά και κατά του ISIS.

Ο όμιλος απασχολούσε στο τέλος του 2019 περίπου δεκαπέντε χιλιάδες άτομα (κάτι λιγότερο από το 50% των εργαζομένων στη γαλλική ναυτική βιομηχανία), σε δεκαοχτώ χώρες (διαθέτει γραφεία και στην Αθήνα) και διατηρεί δέκα βασικές εγκαταστάσεις σε περιοχές της χώρας. Διαθέτει επίσης έναν σημαντικό αριθμό θυγατρικών εταιρειών σε Γαλλία και εξωτερικό. Τα έσοδα της εταιρείας ανήλθαν το 2019 σχεδόν στα τέσσερα δις. ευρώ, με το 30% αυτών να προέρχονται από πωλήσεις στο εξωτερικό. Οι μελλοντικές παραγγελίες της εταιρείας αγγίζουν τα δεκαπέντε δις. ευρώ συνολικά. Ξοδεύει σε έρευνες περίπου εκατόν είκοσι εκατομμύρια ευρώ τον χρόνο (naval-group.com 2020).

9.6 NEXTER SYSTEMS

Η Nexter Systems (παλαιότερα γνωστή ως GIAT Industries) είναι μια κρατική εταιρεία κατασκευής μέσω του γαλλικού Στρατού Ξηράς. Εμπεριέχει αριθμό μικρότερων θυγατρικών εταιρειών οι οποίες εξειδικεύονται σε συγκεκριμένους τομείς, όπως πυρομαχικά, μηχανολογία, ηλεκτρονικά, επιχειρησιακά συστήματα όλων των τύπων (άρματα, πυροβολικό, αντιαρματικά κλπ), οπτικά, ρομποτική τεχνολογία, εκπαίδευση και βιολογικά-χημικά.

Ο όμιλος GIAT ιδρύθηκε το 1973 συνδυάζοντας τα τότε βιομηχανικά στοιχεία της Διεύθυνσης Τεχνικού του Στρατού Ξηράς. Η εταιρεία εθνικοποιήθηκε το 1991. Στις 22 Σεπτεμβρίου 2006 η GIAT έγινε ο πυρήνας της νέας εταιρείας Nexter. Για πολλά χρόνια η GIAT δυσκολευόταν να παρουσιάσει κέρδη, εμφανίζοντας συνεχώς οικονομική ζημία. Την διετία 2001-2002 τα οικονομικά της χειροτέρεψαν σημαντικά. Μέχρι τον Απρίλιο του 2004, κατάφερε να αναστρέψει την κατάσταση, παρουσιάζοντας κέρδος αρκετών εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ, κυρίως χάρη στην αύξηση των εξαγωγικών πωλήσεων και στον

εκσυγχρονισμό του άρματος μάχης «Leclerc». Σήμερα, η Nexter διατηρεί σημαντική κοινοπραξία με τη βρετανική BAE Systems για την κατασκευή σκοπευτικών συστημάτων και πυρομαχικών 40 χιλιοστών, ενώ εξακολουθεί να παράγει σημαντικό αριθμό οπλικών συστημάτων που κατασκεύαζε η πρώην GIAT. Το 2015 συμφώνησε με την γερμανική Krauss-Maffei Wegmann για την από κοινού δημιουργία μιας κοινής δομής, της KNDS Group, με σκοπό την πρωτοκαθεδρία στα συστήματα Στρατού Ξηράς στην Ευρώπη, απασχολώντας πάνω από έξι χιλιάδες υπαλλήλους.

Σε γενικές γραμμές η Nexter σχεδιάζει και κατασκευάζει τεθωρακισμένα οχήματα μάχης υψηλής προστασίας και ταχυκινήσις, άρματα μάχης και πυροβόλα διαφόρων διαμετρημάτων, για τον γαλλικό και άλλους Στρατούς. Κατασκευάζει επίσης μεγάλο αριθμό πυρομαχικών αρμάτων και πυροβόλων (αποτελεί την τρίτη εταιρεία στην Ευρώπη σε πωλήσεις) και ποικιλία φορητών και λοιπών όπλων (τυφέκια, πολυβόλα, αντιαρματικά κλπ). Τα πιο αναγνωρίσιμα προϊόντα της είναι τα τεθωρακισμένα οχήματα μάχης και αναγνώρισης νέου τύπου «Griffon», τα ανακαινισμένα «Jaguar» (εντάσσονται στο γενικότερο πρόγραμμα αναβάθμισης Scorpion⁷⁹ που ξεκίνησε το 2019), τα άρματα μάχης «Leclerc» και τα πυροβόλα «Caesar». Συνολικά παράγει πάνω από διακόσια πενήντα διαφορετικά προϊόντα και απασχολεί περίπου τρεις χιλιάδες επτακόσιους υπαλλήλους. Το 2019 είχε κέρδη περίπου ένα δις. ευρώ, με το 58% των παραγγελιών να αφορούν στο εξωτερικό, σε πάνω από εκατό χώρες (nexter-group.fr 2020).

9.7 SAFRAN

Η «Safran SA» είναι μια γαλλική πολυεθνική εταιρεία κατασκευών μηχανών αεροσκαφών, πυραυλοκινητήρων, αεροδιαστημικών συστημάτων και αμυντικού υλικού με έδρα στο Παρίσι. Δημιουργήθηκε το 2005 από τη συγχώνευση του ομίλου κατασκευών αεροσκαφών, πυραυλοκινητήρων και αεροδιαστημικών συστημάτων SNECMA και της εταιρείας παραγωγής ηλεκτρονικών άμυνας SAGEM.

⁷⁹ Πρόκειται για το πιο φιλόδοξο πρόγραμμα εκσυγχρονισμού των οπλικών συστημάτων Στρατού Ξηράς τα τελευταία χρόνια, το οποίο περιλαμβάνει και τον προγραμματισμό εκσυγχρονισμού διακοσίων αρμάτων μάχης «Leclerc» μέχρι το 2028, ώστε να παραμείνουν σε υψηλή επιχειρησιακή κατάσταση τουλάχιστον μέχρι το 2040.

Ως πρόδρομοι της Safran εμφανίζονται εταιρείες που δημιουργήθηκαν από το 1905 μέχρι το 1912, οι οποίες συγχωνεύτηκαν στην εταιρεία κατασκευής κινητήρων Gnome et Rhône. Αυτή διατηρήθηκε μέχρι το 1945, οπότε και εθνικοποιήθηκε, δημιουργώντας την SNECMA. Το 2000 πραγματοποίησε μια σειρά εξαγορών μικρότερων επιχειρήσεων για να σχηματίσει ένα μεγαλύτερο όμιλο με το όνομα SNECMA Group. Η SAGEM (Société d'Applications Générales de l'Electricité et de la Mécanique) δημιουργήθηκε το 1925. Από το 1939 εισήλθε στον τομέα τηλεφώνων και τηλεπικοινωνιών, όπου και διατηρήθηκε ενεργή μέχρι το 2008. Το τμήμα της εταιρείας που εξειδικευόταν σε ηλεκτρονικά συστήματα άμυνας, είχε ήδη συγχωνευτεί με την SNECMA, τρία χρόνια νωρίτερα.

Το 2015, όπως είδαμε, η Airbus και η Safran ίδρυσαν από κοινού την ArianeGroup, με σκοπό τη διατήρηση υψηλού επιπέδου τεχνογνωσίας στον τομέα του διαστήματος, απέναντι σε ξένες διαστημικές εταιρείες αλλά και σε ιδιωτικές όπως την SpaceX. Η εξαγορά του κατασκευαστή εξαρτημάτων αεροσκαφών Zodiac Aerospace το 2018 από τη Safran, οδήγησε στη δημιουργία του τρίτου μεγαλύτερου προμηθευτή αεροδιαστημικών προϊόντων στον κόσμο και πρώτου στην Ευρώπη. Ως βιομηχανία πάντως, θεωρείται από τις λιγότερο «αμυντικές» από αυτές που παρουσιάζονται, αφού μόνο το 6% των δραστηριοτήτων της σχετίζονται με την άμυνα και το 94% με πάσης φύσεως εξοπλισμό και συστήματα αεροσκαφών, εκτός αμυντικού τομέα. Στο πεδίο αυτό έχει αναπτύξει από το 2018 προγράμματα συνεργασίας με την αμερικανική Boeing. Η εταιρεία εξειδικεύεται σε μεγάλο βαθμό σε κατασκευές κινητήρων κάθε τύπου για αεροπλάνα, ελικόπτερα, πυραύλους και εκτοξευτές. Σε αντιστοιχία, στο στρατιωτικό τμήμα της ασχολείται με την κατασκευή κινητήρων για στρατιωτικά αεροσκάφη και ελικόπτερα, μη επανδρωμένα αεροχήματα και πυραύλους. Στους υπόλοιπους τομείς (συστήματα προσγείωσης, ηλεκτρονικά αεροσκαφών, οπτικά, εξοπλισμοί καμπίνας πιλότων και επιβατών κλπ), η δράση της για αμυντικά συστήματα είναι ελάχιστη.

Σε μια γρήγορη επισκόπηση των δραστηριοτήτων της εταιρείας στην άμυνα, η Safran προσφέρει καινοτόμα συστήματα και εξοπλισμό για δυνάμεις και των τριών Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων σε όλο τον κόσμο, σχεδιάζοντας, αναπτύσσοντας, κατασκευάζοντας και πωλώντας συστήματα και εξοπλισμό, προσαρμοσμένα στις συγκεκριμένες αμυντικές ανάγκες κάθε χώρας-αγοραστή. Κατασκευάζει προϊόντα πλοήγησης, οπτικά, ασυρμάτους και επικοινωνιακά

συστήματα τακτικών πληροφοριών, για μεταφορικά αεροσκάφη, ελικόπτερα, πολεμικά πλοία, υποβρύχια, τεθωρακισμένα οχήματα, πυροβόλα αλλά και ατομικά για τον μεμονωμένο μαχητή. Τα συστήματά της χρησιμοποιούνται σε μέσα όπως τα μαχητικά αεροσκάφη «Rafale» και τα ελικόπτερα «NH-90», σε βαλλιστικούς και τακτικούς πυραύλους, σε αντιαρματικά και αντιαεροπορικά συστήματα, σε υπέρυθρες συσκευές και κατευθυνόμενα βλήματα αεροσκαφών και Πυροβολικού, ενώ τα μη επανδρωμένα αεροχήματα τύπου «Sperwer» (που διαθέτει και η χώρα μας) έχουν κατασκευαστεί από την SAGEM (safran-group.com 2020).

Η Safran δραστηριοποιείται σε δεκαέξι χώρες σε όλες τις ηπείρους, απασχολεί πάνω από ενενήντα πέντε χιλιάδες άτομα και είχε έσοδα σε πωλήσεις το 2019 περίπου είκοσι πέντε δις. ευρώ. Το 50% αυτών προήλθε από πωλήσεις κινητήρων αεροσκαφών και μόνο το 7% από πωλήσεις αμυντικού υλικού. Επίσης, το 48% των συνολικών πωλήσεων αφορά μόνο στην ίδια τη χώρα και το υπόλοιπο σε εξαγωγές. Με δεδομένη την ενασχόλησή της σχεδόν αποκλειστικά στον τομέα της εμπορικής και επιβατικής αεροπλοΐας, ήταν αναμενόμενες οι συνέπειες από τις επιδράσεις της πανδημίας κατά το τρέχον έτος, καθόσον ο αεροπορικός κλάδος χτυπήθηκε σκληρά παγκοσμίως από το γενικευμένο αρχικό «lockdown» σε πτήσεις. Η εταιρεία υπολογίζει τις απώλειες αυτές, σε ποσοστό που μπορεί να ξεπεράσει το 60% από τις προοπτικές εσόδων της στο ξεκίνημα του έτους.

9.8 THALES GROUP

Η Thales Group είναι μια γαλλική πολυεθνική εταιρεία με έδρα στο Παρίσι, η οποία σχεδιάζει και κατασκευάζει ηλεκτρονικά συστήματα και παρέχει υπηρεσίες σε αεροδιαστημική, άμυνα, μεταφορές και συστήματα ασφαλείας. Η εταιρεία άλλαξε το όνομά της σε Thales⁸⁰ από την μέχρι τότε Thomson-CSF τον Δεκέμβριο 2000, λίγο μετά την εξαγορά της βρετανικής Racal Electronics. Από τις 31 Δεκεμβρίου 2014, η Thales Group ανήκει κατά το 1/4 περίπου των μετοχών της στη γαλλική κυβέρνηση, κατά 1/4 στην Dassault Aviation, ενώ το 1/2 περίπου παραμένει ως κυμαινόμενο απόθεμα μετοχών⁸¹.

⁸⁰ Το όνομα προέρχεται από τον Έλληνα φιλόσοφο της αρχαιότητας «Θαλή τον Μιλήσιο».

⁸¹ Το κυμαινόμενο απόθεμα («floating stock») αναφέρεται στον αριθμό των μετοχών μιας εταιρείας που είναι ελεύθερα διαθέσιμες προς διαπραγμάτευση.

Η προκάτοχός της Thomson-CSF, ιδρύθηκε επίσημα το 1968 αλλά εξελίχθηκε από εταιρεία που είχε ιδρυθεί το 1893, συνεπώς έχει πάνω από έναν αιώνα ενασχόλησης στη γαλλική αμυντική βιομηχανία. Η Thales δημιούργησε τον Ιούνιο 2001 μια κοινοπραξία με τον αμερικανικό κολοσσό Raytheon, για συνεργασία σε συστήματα ραντάρ και επικοινωνιών. Με την ονομασία ThalesRaytheonSystems, η εταιρεία ανήκει κατά 50% και στις δύο μητρικές εταιρείες, ενώ από το 2016 στρέφεται αποκλειστικά στα κράτη-μέλη του NATO. Διατηρεί όμως και άλλα σχήματα συνεργασιών, όπως με την εγχώρια Naval Group αλλά και με κινεζικές εταιρείες και τη βρετανική BAE Systems, ενώ έχει εξαγοράσει εταιρείες που δραστηριοποιούνταν στο ίδιο πεδίο σε Αυστραλία, Ιταλία, Ολλανδία, ακόμα και στις ΗΠΑ. Από το 2012 η εταιρεία αποτελείται κατά κύριο λόγο από πέντε τμήματα: Άμυνα, Ασφάλεια, Διάστημα, Αεροδιαστημικές Μεταφορές και Χερσαίες Μεταφορές. Στο πλαίσιο προγραμμάτων που υποστηρίζονται από την ΕΕ, συμμετέχει ενεργά στο παγκόσμιο δορυφορικό πρόγραμμα πλοήγησης «Galileo» που δημιουργήθηκε το 2016. Με τον τρόπο αυτό έχει ενεργή συμμετοχή σε προγράμματα παρακολούθησης κλιματικών αλλαγών και καιρικών φαινομένων από το διάστημα, μέσω δορυφόρων.

Η Thales Group προμηθεύει ηλεκτρονικές συσκευές και εξοπλισμό που χρησιμοποιούν οι γαλλικές Ένοπλες Δυνάμεις, από την εποχή που ονομαζόταν Thomson-CSF. Έχει συνεργαστεί με την Dassault Aviation στα ηλεκτρονικά του μαχητικού αεροσκάφους «Rafale» και με την DCN (τώρα Naval Group) στα ηλεκτρονικά των φρεγατών τύπου «Horizon» και «FREMM», συνδέεται συνεπώς με τα κορυφαία γαλλικά οπλικά συστήματα κάθε είδους που βρίσκονται σε χρήση. Συνεργάζεται επίσης με την Airbus στον εξομοιωτή πτήσης και εκπαίδευσης για το μεταφορικό αεροσκάφος «A400». Έχει αναλάβει τον εκσυγχρονισμό των τηλεπικοινωνιακών και ηλεκτρονικών συστημάτων διοικήσεως και ελέγχου του αεροπλανοφόρου «Charles de Gaulle». Στον τομέα της αεράμυνας, παράγει μια σειρά πυραύλων εδάφους - αέρος μικρής εμβελείας (SHOrt Range Air Defence - SHORAD). Σε γενικές γραμμές, θεωρείται δικαίως από τις κορυφαίες εταιρείες παραγωγής συστημάτων επικοινωνιών διοικήσεως και ελέγχου, υποστηρικτικού ατομικού εξοπλισμού μάχης για εκτέλεση αποστολής και προστασία του μαχητή, συστημάτων επιτήρησης-ανίχνευσης και συλλογής πληροφοριών, καθώς επίσης εκπαίδευσης και προσομοίωσης για προσωπικό των Ενόπλων Δυνάμεων.

Εκτός όμως από την εγχώρια αμυντική βιομηχανία, η εταιρεία συμμετέχει σε παραγωγή συστημάτων για βρετανικά αεροπλανοφόρα και μη επανδρωμένα αεροσκάφη. Επιπλέον, τον Φεβρουάριο 2018, η Thales σύναψε σύμβαση ύψους σχεδόν ενός δις. δολαρίων ΗΠΑ, με την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας και το Υπουργείο Άμυνας της Αυστραλίας, για την ενοποίηση της πολιτικής και στρατιωτικής διαχείρισης πτήσεων της χώρας, σε ένα ενιαίο σύστημα ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας με το όνομα «OneSKY».

Η Thales θεωρείται αυτή την στιγμή η πρώτη εταιρεία στον κόσμο σε αεροπορικά συστήματα C4I⁸², στην τεχνολογία αεράμυνας, στην προστασία δεδομένων και ασφάλεια αεροδρομίων και πρώτη στην Ευρώπη στα ηλεκτρονικά άμυνας και στην ασφάλεια κυβερνοχώρου. Θεωρείται επίσης ίσως η κορυφαία εταιρεία στην Ευρώπη στην παραγωγή εξειδικευμένων και «έξυπνων» πυρομαχικών και συστατικών αυτών, από φυσίγγια φορητού οπλισμού μέχρι βλήματα όλμων, αρμάτων και πυροβόλων. Έχει εξοπλίσει με συστήματά της, πάνω από πεντακόσια πολεμικά πλοία όλων των ειδών, σε πάνω από πενήντα χώρες. Δραστηριοποιείται επίσης στον τομέα των υποβρυχίων, υπολογίζεται δε ότι το 50% των αναπτυσσόμενων σόναρ υποβρυχίων παγκοσμίως, είναι κατασκευασμένα από την Thales. Τέλος, έχει αναπτύξει πληθώρα συστημάτων μη επανδρωμένων αεροχημάτων, για χρήση από χειριστές τόσο στην ξηρά όσο και σε πολεμικά πλοία (thalesgroup.com 2020).

Απασχολεί ογδόντα χιλιάδες υπαλλήλους σε περίπου εξήντα χώρες και είχε έσοδα πάνω από 18 δις. ευρώ το 2019. Τα τελευταία χρόνια είναι σταθερά στην πρώτη δεκάδα των αμυντικών βιομηχανιών στον κόσμο σε πωλήσεις, ενώ το 55% των συνολικών αυτών είναι αμυντικού υλικού. Όπως ήταν αναμενόμενο λόγω της πανδημίας, η πτώση εσόδων και πωλήσεων κατά το τρέχον έτος, όπως ανακοίνωσε η ίδια η εταιρεία, οφειλόταν τόσο στην απότομη συρρίκνωση της αεροναυπηγικής αγοράς, όσο και στον αντίκτυπο των μέτρων προστασίας δημόσιας υγείας στην παραγωγή και εκτέλεση έργων. Η εταιρεία εκτιμά μια απώλεια περίπου 60% σε προϋπολογισμένα προ της πανδημίας έσοδα και περίπου 20% σε νέες παραγγελίες.

⁸² Προέρχεται από τα αρχικά των λέξεων Command, Control, Coordination, Communication και Intelligence.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΣΤΟΙΧΕΙΑ STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE (SIPRI)

Ακολουθούν πληροφοριακά στοιχεία που αφορούν σε εμπορικές δραστηριότητες της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας, όπως παρατίθενται από την ιστοσελίδα του Ερευνητικού Ινστιτούτου Διεθνούς Ειρήνης της Στοκχόλμης (Stockholm International Peace Research Institute - SIPRI) και είναι διαθέσιμα για τη Γαλλία αλλά και για όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου (sipri.org 2020)

10.1 ΕΞΑΓΩΓΕΣ

Την πενταετία 2015-2019, οι πέντε κορυφαίοι εξαγωγείς όπλων και αμυντικού υλικού στον κόσμο ήταν κατά σειρά ΗΠΑ, Ρωσία, Γαλλία, Γερμανία και Κίνα. Και οι πέντε μαζί αντιπροσωπεύουν το εντυπωσιακό ποσοστό 76% των παγκόσμιων πωλήσεων (αν και το 57% αναλογεί μόνο στις δύο πρώτες χώρες), γεγονός που αντικατοπτρίζει την εξαγωγίμη δυναμική τους. Οι ίδιες χώρες κατείχαν την πρώτη θέση και στην πενταετία 2010-2014, αλλά το ποσοστό τους ήταν ακόμα μεγαλύτερο κατά σχεδόν 10%. Η Γαλλία πάντως ήταν η χώρα που είχε τη μεγαλύτερη αύξηση από τις πέντε, καθώς από το 4,8% ανέβηκε στο 7,9%, μια πραγματικά εντυπωσιακή αύξηση ύψους 72%, ακλόνητο δείγμα της γαλλικής προοπτικής στον τομέα της αμυντικής βιομηχανίας (sipri.org 2020). Αποτελεί το τρίτο μεγαλύτερο ποσοστό αύξησης, πίσω από Νότια Κορέα και Ισραήλ, χώρες που βρίσκονται πιο κάτω στην παγκόσμια λίστα (10^η και 8^η αντίστοιχα). Συνολικά, η Γαλλία είχε να επιδείξει τέτοια ποσοστά ανόδου από τη δεκαετία του 1990, μάλιστα σε αυτή του 2000 η πτώση ήταν διαρκής. Αποτελεί επίσης την υψηλότερη επίδοση για οποιαδήποτε πενταετή περίοδο από το 1990. Φυσικά, με βάση τα παραπάνω, η Γαλλία είναι η κορυφαία εξαγωγέας αμυντικού υλικού της ΕΕ (πριν και μετά το Brexit).

Η Γαλλία εξάγει όπλα σε συνολικά εβδομήντα πέντε χώρες. Η Αίγυπτος αποτελεί τον καλύτερο «πελάτη» (λίγο πάνω από το 1/4 των γαλλικών εξαγωγών καταλήγουν σε αυτή), με την Ινδία και το Κατάρ να ακολουθούν στο 14% έκαστη. Το εντυπωσιακό στοιχείο είναι ότι καμία από τις τρεις δεν βρισκόταν στις θέσεις

αυτές (σε βάθος πενταετίας) από τη δεκαετία του 1980. Αιχμή του δόρατος και παράγοντας που ανέβασε κατά πολύ τα ποσοστά αυτών των χωρών, ήταν τα μαχητικά αεροσκάφη «Rafale» τα οποία από μόνα τους φθάνουν σχεδόν στο 1/4 των πωλήσεων στις χώρες αυτές. Σε επίπεδο γεωγραφικών περιοχών, οι τρεις πρώτες εισαγωγείς γαλλικού αμυντικού υλικού (εκτός ΕΕ) ήταν η Μέση Ανατολή, η Ασία και η Ωκεανία. Στο τέλος του 2019, η Γαλλία είχε ήδη έναν εντυπωσιακό αριθμό παραγγελιών που θα ενταχθούν στα στοιχεία της επόμενης πενταετίας: επιπλέον «Rafale» σε Ινδία και Κατάρ, υποβρύχια σε Βραζιλία και Ινδία, φρεγάτες σε Αίγυπτο, ΗΑΕ και Μαλαισία. Το 2020 ξεκίνησε με παραγγελίες «Rafale» από την Ινδονησία και κλείνει με την Ελλάδα. Τα παραπάνω καταδεικνύουν ότι οι γαλλικές εξαγωγές όπλων θα παραμείνουν σε σχετικά υψηλό επίπεδο και για την πενταετία 2020-2024 τουλάχιστον.

Σε άλλο στατιστικό στοιχείο, η Γαλλία βρίσκεται στην πρώτη τριάδα προέλευσης αγορών όπλων για τις παρακάτω χώρες: Αίγυπτος, Βραζιλία (1^η), ΗΑΕ, Κατάρ, Κίνα, Κουβέιτ, Μαρόκο (2^η), Αυστραλία, Ινδία, Μεξικό, Σ. Αραβία, Σιγκαπούρη (3^η). Επεκτεινόμενο σε γεωγραφικές περιοχές, η Γαλλία είναι η 2^η μεγαλύτερη εξαγωγέας για χώρες της Υποσαχάρειας Αφρικής, της Κεντρικής-Νότιας Αμερικής και Καραϊβικής (ως ενιαία οντότητα) και της Μέσης Ανατολής.

10.2 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΟΠΛΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Στη συνέχεια επιχειρείται μια ανάλυση των εξαγωγών ανά κατηγορία οπλικών συστημάτων, με ευρύτερο χρονικό πεδίο εξέτασης, από το 1950 μέχρι και το 2019. Ξεκινώντας από τα αντιαεροπορικά συστήματα, η χώρα που έχει προτιμήσει περισσότερο τα αντίστοιχα γαλλικά είναι η Νότια Κορέα, η οποία από το 1999 έως και το 2009 προμηθεύτηκε⁸³ 114 πυραυλικά συστήματα εδάφους-αέρος «Crotale NG (Pegasus)». Στη 2^η θέση είναι η Σ. Αραβία με 53 αεροπορικά συστήματα διαφόρων τύπων από το 1975 έως το 2013. Ακολουθούν Κίνα, ΗΑΕ και Φινλανδία, ενώ αγορές «Crotale NG» συναντάμε και από την Ελλάδα.

⁸³ Σε όλες τις περιπτώσεις που αναγράφονται στις υπόψη παραγράφους, η προμήθεια αφορά είτε σε απ' ευθείας αγορά υλικού από τη Γαλλία, είτε σε συμφωνία παραγωγής κατόπιν αμοιβής, σε εργοστάσια της χώρας-αγοραστή, μέρους ή του συνόλου των εξαρτημάτων του οπλικού συστήματος.

Σε αεροσκάφη (κυρίως) και ελικόπτερα οι αριθμοί είναι εντυπωσιακοί, αφού αποτελούσαν σχεδόν πάντα από τα πιο εξαγώγιμα προϊόντα της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας. Σε όλο αυτό το βάθος των εβδομήντα ετών, η Γαλλία έχει πουλήσει⁸⁴ 110 αεροσκάφη και 69 ελικόπτερα στην Αυστραλία, 106 αεροσκάφη και 145 ελικόπτερα στο Βέλγιο, 96 αεροσκάφη και 235 ελικόπτερα στη Βραζιλία, 456 αεροσκάφη στη Γερμανία, 45 αεροσκάφη και 103 ελικόπτερα στις ΗΠΑ, 363 αεροσκάφη και 641 ελικόπτερα στην Ινδία, 359 αεροσκάφη και 32 ελικόπτερα στο Ισραήλ, 199 ελικόπτερα στην Κίνα, 214 ελικόπτερα στη Νότια Κορέα, 102 αεροσκάφη και 89 ελικόπτερα στο Πακιστάν, 226 ελικόπτερα στη Ρουμανία, 253 ελικόπτερα στην πρώην Γιουγκοσλαβία, αλλά και 105 αεροσκάφη και 37 ελικόπτερα στην Ελλάδα. Επισημαίνεται ότι ο όγκος αυτών των πωλήσεων αναφέρεται σε κάθε είδους αεροσκάφη (μεταφορικά, εκπαιδευτικά) και ελικόπτερα (μεταφορικά) και όχι μόνο σε μαχητικά και επιθετικά αντίστοιχα. Επίσης, είναι αυτονόητο ότι αρκετά από τα παραπάνω συστήματα δεν χρησιμοποιούνται πλέον και έχουν αποσυρθεί.

Στη γενικότερη κατηγορία των αισθητήρων (ραντάρ αεροσκαφών, ελικοπτέρων, πλοίων και άλλα είδη ραντάρ, σόναρ υποβρυχίων κλπ), οι ΗΠΑ δεν έχουν αγοράσει ευθέως, αλλά έχουν κατασκευάσει τμήματα ή ολόκληρο το σύστημα από 298 ραντάρ και σόναρ γαλλικής προελεύσεως, στοιχεία που κατατάσσονται στις εξαγωγές υλικού. Με τον ίδιο τρόπο, αλλά και με απ' ευθείας αγορές, υψηλούς αριθμούς συναντάμε σε Γερμανία (211), ΗΑΕ (143), Σουηδία (131), Αίγυπτο (122) και Σ. Αραβία (120).

Οι πύραυλοι είναι άλλο ένα από τα δυνατά εξαγώγιμα χαρτιά της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας, λόγω της πληθώρας ειδών και οπλικών συστημάτων από τα οποία βάζονται. Έτσι οι αριθμοί εύκολα φαίνονται ως εξωπραγματικοί, με πάρα πολλές χώρες να βρίσκονται με τετραψήφια νούμερα (όπως η Ελλάδα με πάνω από 7.100 πυραύλους) και σε πολλές περιπτώσεις είναι πενταψήφια: ΗΠΑ 75.000 (όλοι αντιαρματικοί), Γερμανία πάνω από 26.000, Σ. Αραβία και Ιταλία πάνω από 15.000, Ισπανία και Ιράκ πάνω από 14.500, ενώ πολύ κοντά σε πενταψήφιο αριθμό βρίσκονται Αίγυπτος, Βέλγιο και Καναδάς.

⁸⁴ Οι αριθμοί που παρατίθενται υπόκεινται σε πιθανότητα να είναι ακόμα μεγαλύτεροι, καθώς δεν συμπεριλαμβάνουν αγορές που δεν ολοκληρώθηκαν ή δεν δημοσιοποιήθηκαν επίσημα για διάφορους (πολιτικούς) λόγους ή κατασκευές εξαρτημάτων σε εργοστάσια της χώρας-αγοραστή.

Η κατηγορία των πολεμικών πλοίων περιέχει μεγάλο αριθμό τύπων και ως πρώτες σε συνολικές αγορές αναφέρονται η Σ. Αραβία με 39 και οι Αλγερία και Γερμανία με 33. Η πώληση πλοίων ήταν περισσότερο αποδοτική μέχρι περίπου τη δεκαετία του 1970 και έχει εμφανίσει εκ νέου άνοδο, μετά από μια μακρά περίοδο ύφεσης, τα τελευταία δέκα χρόνια (κυρίως σε αφρικανικές χώρες). Είναι ένας τομέας που αναμένεται να λάβει αυξητικές τάσεις στο εγγύς μέλλον.

Τα πυροβόλα είναι ένας ακόμα τομέας με σημαντικούς αριθμούς, αν και τα περισσότερα δεν προέρχονται από απευθείας πωλήσεις οπλικών συστημάτων που παράγονται εξ ολοκλήρου στη Γαλλία. Εδώ προηγούνται Ταϊλάνδη με 515, Ινδία και Σ. Αραβία με 500, Ιαπωνία και Γερμανία με 450 και Αργεντινή με 360.

Τέλος, σε τεθωρακισμένα οχήματα αναγνωρίσεως, μάχης ή μεταφοράς προσωπικού και άρματα μάχης, η Σ. Αραβία είναι στην 1^η θέση με πάνω από 2.400, ακολουθεί λίγο παρακάτω η Γερμανία (μόνο όμως στην πενταετία 1958-1962) και η Ν. Αφρική με πάνω από 1.200, οριακά κάτω από χίλια είναι το Βέλγιο και λίγο πιο πίσω Ολλανδία και Ισραήλ. Την χώρα μας την βρίσκουμε με σχεδόν 550 συστήματα, κυρίως άρματα «AMX» και οχήματα «VBL».

Αναφέροντας τώρα τις εισαγωγές, είναι λογικό η χώρα να βρίσκεται πολύ χαμηλά στην παγκόσμια κατάταξη, αφού η γενικότερη στάση της Γαλλίας δεν στρέφεται υπέρ αυτών, αντίθετα επιδιώκει με κάθε τρόπο την αυτάρκεια για λόγους που έχουν ήδη αναφερθεί. Πολύ επιγραμματικά λοιπόν, στις ίδιες κατηγορίες οπλικών συστημάτων όπως παραπάνω, θα γίνει σύντομη αναφορά σε γαλλικές εισαγωγές οι οποίες κατά κανόνα αναφέρονται στις πρώτες δεκαετίες μετά τον Β΄ΠΠ. Έτσι, η χώρα έχει αγοράσει ή κατασκευάσει μερικώς 38 αντιαεροπορικά συστήματα (κυρίως «HAWK») και 71 πυροβόλα από τις ΗΠΑ. Σε αεροσκάφη και ελικόπτερα όλων των τύπων, η Γαλλία αγόρασε περίπου 2.000 αμερικανικά συστήματα μόνο στη δεκαετία του 1950 και περίπου την ίδια περίοδο από το Η.Β. πάνω από 620 συστήματα. Περίπου 100 πλοία όλων των τύπων έχουν αγοραστεί από τις ΗΠΑ, στην ίδια δεκαετία. Από την ίδια χώρα, αλλά στο σύνολο των εξήντα ετών που εξετάζονται, έχει αγοράσει πάνω από 10.000 πυραύλους όλων των τύπων. Τέλος, σε τεθωρακισμένα οχήματα και άρματα μάχης, πάλι οι ΗΠΑ με 350 συστήματα και το Η.Β. με 200 εξόπλισαν τις γαλλικές Ένοπλες Δυνάμεις, κατά την πρώτη αριθμητική δεκαετία μετά τη λήξη του Β΄ΠΠ.

10.3 ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

Η τελευταία κατάταξη αμυντικών βιομηχανιών από την οπτική του SIPRI, εκδόθηκε τον Δεκέμβριο 2019 και αναφέρεται στις επιδόσεις του 2018. Η πρώτη δεκάδα αποτελείται κατά σειρά από: τις αμερικανικές Lockheed Martin Corp., Boeing, Northrop Grumman Corp., Raytheon, General Dynamics Corp. στις πέντε πρώτες θέσεις, την βρετανική BAE Systems στην έκτη, την πανευρωπαϊκή (όπως χαρακτηρίζεται) Airbus Group στην έβδομη, όγδοη την ιταλική Leonardo, ένατη τη ρωσική Almaz-Antey και δέκατη τη γαλλική Thales. Οι υπόλοιπες πέντε⁸⁵ γαλλικές εταιρείες που βρίσκονται στη λίστα των εκατό κορυφαίων⁸⁶, είναι η Naval Group στην 21^η, η Safran στην 31^η, η Dassault Aviation στην 34^η, η CEA (Commissariat à l'Energie Atomique et aux Energies Alternatives)⁸⁷ στην 47^η και η Nexter στην 83^η. Η Dassault Aviation είναι η εταιρεία με τη μεγαλύτερη αύξηση εσόδων, κυρίως χάρη στις πωλήσεις των «Rafale» σε Αίγυπτο, Ινδία και Κατάρ. Στο σύνολο των χωρών που εκπροσωπούνται στη λίστα των εκατό κορυφαίων, η Γαλλία είναι 4^η σε έσοδα, αντιπροσωπεύοντας το 5,5% των συνολικών εσόδων, πίσω από ΗΠΑ (που μόνη της αγγίζει το 60%), Ρωσία και Η.Β., με την Κίνα όμως απύσασ από τους υπολογισμούς. Υπενθυμίζεται επίσης ότι στη Γαλλία δεν συνυπολογίζονται τα στοιχεία των Airbus και MBDA, οι οποίες είναι 7^η και 23^η αντίστοιχα.

Ενδεικτικά, τα έσοδα της Thales υπολογίζονται γύρω στα 9,5 δις. δολάρια ΗΠΑ για το 2018, όταν η πρώτη Lockheed Martin Corp. είχε πάνω από 47 δις. δολάρια. Παρουσίασε άνοδο εσόδων σε σχέση με το 2017, αλλά έχασε δύο θέσεις (από την 8^η), καθώς την προσπέρασαν Leonardo και Almaz-Antey. Το 2018 ήταν χρονιά ανόδου για τα έσοδα από το εμπόριο όπλων των εταιρειών, καθώς αυξήθηκαν συνολικά περίπου στα 420 δις. δολάρια, κατά 6,4% από τα αντίστοιχα του 2017 και (για λόγους σύγκρισης) κατά 109% από το 2002, μία χρονιά μετά το παγκόσμιο ορόσημο με τα γεγονότα στους Δίδυμους Πύργους της Νέας Υόρκης.

⁸⁵ Δημιουργούν σύνολο έξι μαζί με την Thales, με συνολικά έσοδα 23,2 δις. δολάρια, δεύτερη καλύτερη επίδοση στην Ευρώπη πίσω από τις οκτώ βρετανικές στις πρώτες εκατό.

⁸⁶ Στα στοιχεία του SIPRI δεν υπάρχουν πληροφορίες για κινεζικές εταιρείες καθώς δεν δύναται να συλληθούν.

⁸⁷ Πρόκειται για τον «Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας και Εναλλακτικών Ενεργειών» στους τομείς ενέργειας, άμυνας, ασφάλειας, πληροφοριών και υγείας. Στον τομέα των Ενόπλων Δυνάμεων διαχειρίζεται την παραγωγή των πυρηνικών όπλων που αυτές κατέχουν, αλλά διαφέρει από τον χαρακτήρα των λοιπών αμυντικών βιομηχανιών και δεν αναλύεται στο αντίστοιχο κεφάλαιο.

10.4 ΠΥΡΗΝΙΚΑ

Στον τελευταίο υπολογισμό του Ιανουαρίου 2020, εννέα χώρες έχουν στην κατοχή τους περίπου 13.400 πυρηνικά όπλα, εκ των οποίων 3.720 είναι ανεπτυγμένα σε στρατιωτικά οπλικά συστήματα και μέσα και περίπου 1.800 από αυτά βρίσκονται σε κατάσταση υψηλής ετοιμότητας. Οι χώρες αυτές κατά σειρά είναι: Ρωσία, ΗΠΑ, Κίνα, Γαλλία, Η.Β., Πακιστάν, Ινδία, Ισραήλ και Βόρεια Κορέα⁸⁸. Όσον αφορά στη Γαλλία, τα στοιχεία του Ινστιτούτου τη φέρνουν να διαθέτει 290 πυρηνικές κεφαλές, εκ των οποίων οι 280 φέρονται σε επιχειρησιακά συστήματα, ήτοι υποβρύχια και αεροσκάφη. Να σημειωθεί ότι ενώ άλλες χώρες θεωρούν τα πυρηνικά που φέρονται από μαχητικά αεροσκάφη ως τακτικά πυρηνικά όπλα (λόγω π.χ. περιορισμού στο βεληνεκές), η Γαλλία για τους δικούς της λόγους αναφέρεται σε αυτά χαρακτηρίζοντάς τα ως στρατηγικά.

Η κύρια πυρηνική δύναμη της Γαλλίας είναι η «Force Océanique Stratégique - FOST», με τέσσερα πυρηνικά υποβρύχια τα οποία φέρουν από 16 πυραύλους και η βάση τους είναι κοντά στο λιμάνι του Μπρεστ. Οι πύραυλοι είναι οι βελτιωμένοι «M51» (αντικατέστησαν τους παλαιότερους «M45»), διαθέτοντας μεγαλύτερο βεληνεκές (πάνω από 9.000 χιλιόμετρα), περισσότερη ακρίβεια και απόδοση 1.000 κιλοτόνων κατά την έκρηξη. Έχουν ήδη υποστεί δύο αναβαθμίσεις (με 80 και 160 πυρηνικές κεφαλές αντίστοιχα), ενώ η τρίτη έκδοσή τους θα τεθεί σε επιχειρησιακή χρήση από το 2025. Επίσης, η χώρα σχεδιάζει τον εκσυγχρονισμό των υποβρυχίων της, με ορίζοντα στις αρχές της δεκαετίας 2030.

Η δευτερεύουσα πυρηνική δύναμη της χώρας αποτελείται από τα σαράντα αεροσκάφη «Rafale» τα οποία βρίσκονται στην αεροπορική βάση Σεντ Ντιζιέ⁸⁹ και τα δέκα αεροσκάφη «Rafale» που εκτελούν αποστολή από το αεροπλανοφόρο «Charles de Gaulle» (αποτελούν την «Force Aérienne Nucléaire - FANu»). Τα «Rafale» φέρουν βαλλιστικούς πυραύλους μεσαίου βεληνεκού αέρος-εδάφους τύπου Cruise («ASMP-A»), οι οποίοι τέθηκαν σε χρήση από το 2009. Παρήχθησαν 50 συνολικά και 4 δοκιμαστικοί, το βεληνεκές τους φθάνει στα 2.000 χιλιόμετρα και

⁸⁸ Για την οποία πάντως τα στοιχεία δεν είναι δυνατόν να υπολογιστούν επακριβώς, παρά μόνο σύμφωνα με εκτιμήσεις. Έτσι, οι συνολικοί αριθμοί που αναφέρονται παραπάνω δεν περιλαμβάνουν τη Βόρεια Κορέα.

⁸⁹ Βρίσκεται στη βόρειο-ανατολική Γαλλία, περίπου 250 χιλιόμετρα ανατολικά από το Παρίσι.

αποδίδουν φορτίο έκρηξης περίπου 400 κιλοτόνων. Το 2016 ξεκίνησε η αναβάθμισή τους η οποία θα ολοκληρωθεί το 2022-2023. Στα σχέδια βρίσκεται η αντικατάστασή τους από πυραύλους 4^{ης} γενιάς που ξεκίνησαν να αναπτύσσονται το 2019, με εκτιμώμενο χρονικό ορίζοντα το 2035.

Ο Γάλλος Πρόεδρος Μακρόν επιβεβαίωσε από την πρώτη στιγμή την κυβερνητική δέσμευση για το μακροπρόθεσμο εκσυγχρονισμό της γαλλικής πυρηνικής αποτρεπτικής δύναμης. Το 2018 το γαλλικό κοινοβούλιο ενέκρινε το νόμο για τον αμυντικό σχεδιασμό 2019–2025. Μεταξύ άλλων διατάξεων, εξασφαλίστηκαν 37 δις. ευρώ για τον εκσυγχρονισμό των πυρηνικών δυνάμεων και υποδομών της χώρας, μια σημαντική αύξηση από τα 23 δις. ευρώ που είχαν διατεθεί κατά τον προηγούμενο αμυντικό σχεδιασμό 2014-2019. Έτσι, στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Ένοπλων Δυνάμεων διατέθηκαν 4,7 δις. ευρώ για το 2020, με σκοπό τον εκσυγχρονισμό των γαλλικών πυρηνικών δυνάμεων.

10.5 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Στρατιωτικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ (1988-2019): Το ξεκίνημα της εξεταζόμενης στατιστικής περιόδου (1988) βρίσκει τη Γαλλία να δαπανά για τις Ένοπλες Δυνάμεις της το 3% του ΑΕΠ της. Ακολουθεί μια διαρκής και σταθερή πτώση, ή στην καλύτερη μια απόλυτη ισορροπία μεταξύ διαδοχικών ετών, μέχρι και το 2002 οπότε και έφτασε στο 2%, καθώς μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου ο περιορισμός των αμυντικών δαπανών αποτέλεσε χαρακτηριστικό των χωρών του δυτικού κόσμου. Το 2002 είναι μια χρονιά-σημείο καμπής, καθώς σε αυτή αποτυπώνονται οι επιπτώσεις από τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 στη Νέα Υόρκη. Έτσι, τότε εμφανίζεται η πρώτη μικρή αύξηση στο 2,1% του γαλλικού ΑΕΠ, η οποία διατηρείται μέχρι το 2004. Από εκεί και έπειτα οι αυξομειώσεις επαναλαμβάνονται συνεχώς για να καταλήξει στο 1,9% του ΑΕΠ το οποίο παραμένει σταθερό ως ποσοστό από το 2014 μέχρι και το 2019. Είναι, μαζί με την Πορτογαλία, το δεύτερο υψηλότερο στην ΕΕ, πίσω από το 2,6% της Ελλάδας.

Στρατιωτικές δαπάνες σε δολάρια ΗΠΑ (1988-2019): Το 1988 η Γαλλία δαπάνησε πάνω από 53 δις. δολάρια ΗΠΑ για τις Ένοπλες Δυνάμεις της, με μικρές αυξήσεις μέχρι και το 1991. Ακολουθεί διαρκής πτώση και το 1998 φθάνουν ελάχιστα πάνω από τα 47 δις. δολάρια, ενώ τα 2000 και 2001 πέφτουν ελάχιστα

κάτω από το σημείο αυτό. Ακολουθεί μια προσέγγιση του ορίου των 50 δις. δολαρίων, το οποίο ξεπερνιέται ελάχιστα το 2004 και περισσότερο το 2009 (σχεδόν 53 δις.). Για την τελευταία εξεταζόμενη δεκαετία, οι αυξομειώσεις γύρω από το ποσό αυτό είναι συνεχείς και το 2019 βρίσκει τις αμυντικές δαπάνες της χώρας στα 52,2 δις. δολάρια ΗΠΑ με τις συναλλαγματικές ισοτιμίες του 2018 και τροποποιημένες στα 50,1 δις. δολάρια με τις συναλλαγματικές ισοτιμίες του 2019 (σύμφωνα με τον τρόπο υπολογισμού του Ινστιτούτου). Η αναγωγή σε ευρώ δίνει για το 2019 το ποσό των 44,8 δις. ευρώ και είναι τα υψηλότερο στην ΕΕ, με τη Γερμανία να ακολουθεί ελάχιστα. Διατηρώντας τη σχέση των τιμών σε δολάρια ως μέτρο σύγκρισης για το βρετανικό νόμισμα, η Γαλλία ξεπερνά με μικρή διαφορά και το Η.Β. σε αμυντικές δαπάνες κατά το προηγούμενο έτος.

Επισημαίνεται ότι στους παραπάνω υπολογισμούς των αμυντικών δαπανών της χώρας, ως ποσοστό του ΑΕΠ και ως ποσό, περιλαμβάνονται όχι μόνο οι τρεις Κλάδοι των Ενόπλων Δυνάμεων αλλά και οι στρατιωτικές δραστηριότητες της Στρατοχωροφυλακής⁹⁰, αν και αυτές είναι της τάξεως μόνο του 2,3% του συνολικού προϋπολογισμού αυτής. Με τα 50,1 δις. δολάρια ΗΠΑ που αναφέρθηκαν παραπάνω (και το οποίο αντιστοιχεί στο 2,6% των συνολικών αμυντικών δαπανών), η Γαλλία ήταν για το 2019 η 6^η χώρα παγκοσμίως σε αμυντικές δαπάνες, πίσω από τα εξωπραγματικά νούμερα των ΗΠΑ (κυρίως) και Κίνας⁹¹, τα 71,1 δις. της Ινδίας, τα 65,1 δις. της Ρωσίας και τα 61,9 δις. της Σ. Αραβίας. Εμφάνισε αύξηση κατά 1,6% σε σχέση με το 2018 και 3,5% σε σχέση με το 2010. Γερμανία, Η.Β., Ιαπωνία και Νότια Κορέα είναι οι χώρες που την ακολουθούν, χωρίς οι διαφορές τους να είναι μεγάλες. Η Γερμανία μάλιστα είχε ένα εντυπωσιακό ποσοστό αύξησης από το 2018 που έφτασε στο 10%. Η γαλλική άνοδος για το 2019 οφείλεται και στην έγκριση του νόμου για τον αμυντικό σχεδιασμό 2019–2025, ο οποίος στοχεύει μεταξύ άλλων και στην ευθυγράμμιση των αμυντικών δαπανών της Γαλλίας με τον στόχο του ΝΑΤΟ για το 2% του ΑΕΠ, έως το 2025.

⁹⁰ Στη Γαλλία, η Στρατοχωροφυλακή είναι υπεύθυνη για τις αγροτικές περιοχές και τις μικρές πόλεις (συνήθως λιγότεροι από 10.000 κάτοικοι) που αντιπροσωπεύουν το 95% της γαλλικής επικράτειας και σχεδόν το 50% του πληθυσμού. Εκτός από την αστυνόμευση των περιοχών αυτών, αναλαμβάνει αποστολές ελέγχου πλήθους και ταραχών, καταπολέμησης της τρομοκρατίας, διάσωσης ομήρων, θαλάσσιας επιτήρησης, αστυνόμευσης εν πλω και ακτοφυλακής, ελέγχου και ασφάλειας αεροδρομίων, ελέγχου εναέριου κυκλοφορίας, επίσημης φρουράς κρατικών κτιρίων, προστασίας του Προέδρου και ασφάλειας εγκαταστάσεων πυρηνικών όπλων.

⁹¹ Πάνω από 730 και 260 δις. δολάρια αντίστοιχα.

Στρατιωτικές δαπάνες ως ποσοστό των συνολικών κρατικών δαπανών (1988-2019): Η Γαλλία ξεκίνησε με 5,9% αντιστοιχία στρατιωτικών δαπανών έναντι των αντίστοιχων κρατικών το 1988, η οποία μειωνόταν συνεχώς πέφτοντας κάτω από 5% το 1993 και κάτω από 4% το 2001. Έφτασε ξανά στο 4% μόνο το 2004 και συνέχισε πτωτική πορεία σε σταθερούς ρυθμούς, φτάνοντας το 2019 μόλις στο 3,3%. Είναι το 5^ο υψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ, πίσω από Ελλάδα (με 5,4%), Πορτογαλία, Κύπρο και Νορβηγία.

Το ινστιτούτο αναμένει με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τα στοιχεία που θα συγκεντρώσει για το 2020 και θα δημοσιεύσει στην επόμενη χρονιά. Η πανδημία του covid-19 έχει αλλάξει δραματικά τον κόσμο, καθώς προκλήθηκε μια οικονομική κατάρρευση πολύ χειρότερη από την οικονομική κρίση του 2008-2009 και τη Μεγάλη Ύφεση του 1929. Οι περισσότερες κυβερνήσεις αναγκάστηκαν να λάβουν όσα περισσότερα περιοριστικά μέτρα ήταν δυνατό, αλλάζοντας αναγκαστικά τις οικονομικές τους προτεραιότητες. Οι παραγωγές και οι πωλήσεις παγκοσμίως γνώρισαν απίστευτο κλονισμό. Αυτή η μεγάλη κρίση θα επηρεάσει αναμφισβήτητα τα δεδομένα των στρατιωτικών δαπανών για το 2020.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΑΠΟΤΡΟΠΗ

11.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στις 05 Οκτωβρίου 2017 πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι το συνέδριο «Résistance et Dissuasion (Resistance and Deterrence)» με θέμα την πυρηνική αποτροπή. Στην ομιλία της Γαλλίδας Υπουργού Άμυνας Φλοράνς Παρλί, αντικατοπτρίζεται μεγάλο μέρος της διαχρονικής σημασίας που κατέχει η έννοια της πυρηνικής αποτροπής για τη χώρα. Απόσπασμα των δηλώσεών της (οι οποίες συμπεριλαμβάνουν αναφορά στην αμυντική βιομηχανία) παρατίθεται παρακάτω σε ελεύθερη μετάφραση⁹²:

«Στον επιστημονικό κόσμο αναγνωρίζεται ο πρωτοποριακός ρόλος της Γαλλίας στην ανακάλυψη της πυρηνικής ενέργειας. Οι Ανρί Μπεκερέλ, Πιερ και Μαρί Κιουρί, Φρεντερίκ Ζολιό και Ιρέν Κιουρί είναι ονόματα που παραμένουν στενά συνδεδεμένα με τη γέννηση της πυρηνικής επιστήμης. Είναι επίσης γεγονός ότι ο Β΄ΠΠ δικαιολόγησε πλήρως τη μετέπειτα γαλλική πυρηνική πορεία και την αναγκαιότητά της. Μια αυτοκρατορία στα πρόθυρα της κατάρρευσης, με την ήττα να την έχει ήδη σκεπάσει, παραδόθηκε οριστικά μόνο όταν είδε δύο πόλεις της να καταστρέφονται από ατομικές βόμβες (σ.σ. αναφέρεται στην Ιαπωνία). Οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι σκόρπισαν τον τρόμο με την αγριότητα και τα θύματά τους σε ενόπλους και αμάχους. Η χρήση πυρηνικών απέδειξε ότι η ανθρωπότητα έχει περισσότερο ακόμα τρόμο να γνωρίσει. Φυσικά, ο άνθρωπος που άνοιξε τον δρόμο των πυρηνικών στη χώρα δεν ήταν άλλος από τον Στρατηγό Ντε Γκολ. Πίεσε από τη μία για τη συνεργασία Γάλλων πυρηνικών φυσικών με αντίστοιχους Βρετανούς επιστήμονες. Αρνήθηκε όμως να πιστέψει ότι η Γαλλία θα γίνει μια χώρα πλήρως εξαρτώμενη από τους Βρετανούς και κυρίως από τους Αμερικανούς συμμάχους της για την άμυνά της».

⁹² Το απόσπασμα της ομιλίας χρησιμοποιείται ως εισαγωγή στο βιβλίο «France and Nuclear Deterrence, A Spirit of Resistance» των Céline Jurgensen & Dominique Mongin, Ιανουάριος 2020, French Foundation for Strategic Research. Στις σχεδόν 250 σελίδες του βιβλίου παρέχονται εξαιρετικές πληροφορίες για έναν μελετητή της ιστορίας και της εφαρμογής της γαλλικής πυρηνικής αποτροπής. Περαιτέρω ανάλυσή του συγγράμματος ωστόσο, ξεφεύγει από τους σκοπούς της παρούσας μελέτης και αυτό προτείνεται απλά για ανάγνωση από κάθε ενδιαφερόμενο.

«Ο Ψυχρός Πόλεμος επιβεβαίωσε αυτές τις προτεραιότητες και πρόσθεσε έναν νέο παράγοντα: η κατοχή πυρηνικών όπλων κατέστη απαραίτητη για τη διασφάλιση της ειρήνης και της σταθερότητας, αποτελώντας ισχυρό πυλώνα αποτροπής από ενδεχόμενη πυρηνική απειλή. Σήμερα, με διάφορες χώρες να εκσυγχρονίζουν ξεκάθαρα τις πυρηνικές δυνατότητες τους και με χώρες υπό ασταθείς διακυβερνήσεις σαν τη Βόρεια Κορέα να αναπτύσσουν το δικό τους πυρηνικό πρόγραμμα, η πυρηνική αποτροπή είναι πιο επίκαιρη από ποτέ».

«Ακόμα ένα χαρακτηριστικό της σημασίας που προσδίδει η χώρα στην πυρηνική της αποτροπή, είναι το γεγονός ότι έχει υποστηριχθεί από το σύνολο των γαλλικών κυβερνήσεων ως συνέχεια, ανεξαρτήτως πολιτικών πεποιθήσεων. Είναι λοιπόν ένα ζήτημα που άπτεται της εθνικής ομοψυχίας και της ενότητας της χώρας και της πεποίθησης ότι μπορεί να είναι μια ισχυρή χώρα στο παγκόσμιο και περιφερειακό διεθνές σύστημα».

«Είναι επίσης σαφές δείγμα επιστημονικής, τεχνολογικής και βιομηχανικής αξιοπιστίας. Το διαχρονικό πυρηνικό πρόγραμμα αποτελεί μια εξαιρετική επιτυχία για την χώρα και δεδομένου ότι η δοκιμή πυρηνικών όπλων σταμάτησε το 1996, οδήγησε σε σημαντικά τεχνολογικά επιτεύγματα και διεύρυνε τα όρια της καινοτομίας, προκειμένου η Γαλλία να μη χάσει μέρος έστω των δυνατοτήτων της απλώς λόγω έλλειψης πεδίου εφαρμογής. Ένα ολόκληρο σύστημα έχει αναδυθεί και αναπτυχθεί γύρω από την πυρηνική αποτροπή, διαδραματίζοντας βασικό ρόλο στην αμυντική οικονομία και βιομηχανία της χώρας» (frstrategie.org 2020)

11.2 ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Η πυρηνική βιομηχανία έκανε τα πρώτα της βήματα στη Γαλλία λίγο πριν τον Β΄ΠΠ. Το γαλλικό ενδιαφέρον δεν επικεντρώθηκε στην κατασκευή ενός όπλου τύπου πυρηνικής βόμβας, αλλά στην ανάγκη για ενέργεια προς τροφοδότηση της πολεμικής της προσπάθειας. Αν και μάλλον γνώριζαν για τη δυνατότητα ανάπτυξης ατομικής βόμβας, εξέχοντες Γάλλοι επιστήμονες πίστευαν ότι η πυρηνική ενέργεια θα μπορούσε να δώσει τη λύση στις ενεργειακές ανάγκες της χώρας και αποφάσισαν να αναζητήσουν περαιτέρω κυβερνητικές επενδύσεις. Το

πρόβλημα ήταν στην προμήθεια των υλικών, ουράνιο και βαρύ ύδωρ⁹³. Το ουράνιο παραλήφθηκε από μια βελγική εταιρεία εξόρυξης ουρανού στο Κονγκό, αλλά το βαρύ ύδωρ αποδείχθηκε πολύ πιο δυσεύρετο, καθώς μπορούσαν να το προμηθευτούν μόνο από ένα εργοστάσιο στη Νορβηγία. Όπως θα ανακάλυπταν σύντομα οι Γάλλοι, οι Γερμανοί ενδιαφέρθηκαν επίσης για την προμήθειά του, μια ένδειξη ότι πιθανότατα εργάζονταν στο δικό τους πρόγραμμα ατομικής ενέργειας. Τελικά μέσω κρατικής χρηματοδότησης, οι Γάλλοι κατάφεραν να εξασφαλίσουν μια σημαντική ποσότητα προς όφελός τους.

Παρά τις επιτυχίες τους στην απόκτηση πειραματικών υλικών, η γερμανική εισβολή τον Μάιο 1940 ανέστειλε την περαιτέρω έρευνα, καθώς οι Γάλλοι αναγκάστηκαν να κρύψουν τις προμήθειές τους. Το ουράνιο μεταφέρθηκε στο Μαρόκο και το βαρύ ύδωρ μετά από αρκετή περιπέτεια κατέληξε στην Αγγλία. Εκεί, χρησιμοποιήθηκε σε πειράματα από Βρετανούς και Γάλλους επιστήμονες, οι οποίοι απέδειξαν ότι μια πυρηνική αλυσιδωτή αντίδραση ήταν εφικτή.

Μετά τον πόλεμο και την απελευθέρωση της Γαλλίας, οι εξειδικευμένοι Γάλλοι επιστήμονες επέστρεψαν στη χώρα και επανήλθαν γρήγορα στην ατομική έρευνα. Τα αποτελέσματα ρίψης ατομικής βόμβας σε Χιροσίμα και Ναγκασάκι δεν αποθάρρυναν τους Γάλλους ερευνητές, οι οποίοι εστίαζαν μόνο στο πώς μπορεί η ατομική ενέργεια να λειτουργήσει πραγματικά προς όφελος της ανθρωπότητας. Οι εκκλήσεις του πρωτεργάτη των ερευνών Φρεντερίκ Ζολιό για κυβερνητικές επενδύσεις βρήκαν ανταπόκριση στο πρόσωπο του Ντε Γκολ, καθώς η Γαλλία βρέθηκε σε απόλυτη ενεργειακή ανάγκη λόγω των περιορισμένων αποθεμάτων άνθρακα και πετρελαίου. Στις 18 Οκτωβρίου 1945, δημιουργήθηκε επισήμως η Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας (Commissariat à l'Énergie Atomique - CEA), με σκοπό την επιστημονική έρευνα ως προς τη χρήση της ατομικής ενέργειας στους διάφορους τομείς της επιστήμης, της βιομηχανίας και της άμυνας.

Από την αρχή, η CEA είχε σημαντική πολιτική επιρροή και σχετική αυτονομία χωρίς να υπάγεται σε συγκεκριμένο Υπουργείο, ενώ καθόρισε τρεις μακροπρόθεσμους στόχους: την κατασκευή ενός αντιδραστήρα για βαρύ ύδωρ και

⁹³ Είναι νερό που αντί για δύο άτομα υδρογόνου και ένα άτομο οξυγόνου, έχει δύο άτομα ενός ισότοπου του υδρογόνου, του δευτερίου, και ένα άτομο οξυγόνου. Λόγω της ιδιότητας που έχει να μειώνει την ενέργεια των νετρονίων, χρησιμοποιείται κυρίως στους πυρηνικούς αντιδραστήρες ως επιβραδυντής.

ουράνιο που θα μπορούσε να δημιουργήσει ραδιενεργά ισότοπα, στη συνέχεια την χρησιμοποίηση των ισωτόπων για προώθηση της εργαστηριακής έρευνας και τέλος την κατασκευή ενός πυρηνικού σταθμού. Ο πρώτος στόχος επιτεύχθηκε το 1948, προκάλεσε ενθουσιασμό στην εγχώρια πολιτική σκηνή και χαρακτηρίστηκε από τον τύπο της εποχής ως ένα μεγάλο επίτευγμα.

Έναν χρόνο αργότερα κατασκευάστηκε η πρώτη εγκατάσταση εξόρυξης πλουτωνίου και μία δεύτερη το 1952. Στο μεταξύ άρχισαν να διαδίδονται πληροφορίες, ότι η πρόοδος στον τομέα των πυρηνικών θα οδηγούσε τη χώρα στην κατασκευή ατομικής βόμβας. Η αντίδραση του Ζολιό, σε συνδυασμό με κατηγορίες για τις πολιτικές του πεποιθήσεις, έφεραν την απομάκρυνση του από την CEA. Το 1952 ανακοινώθηκε ένα πενταετές σχέδιο για την κατασκευή τριών μεγάλων μονάδων παραγωγής πλουτωνίου σε μια περιοχή της νότιας Γαλλίας. Ο πρώτος αντιδραστήρας το 1956 παρήγαγε μια μικρή ποσότητα ηλεκτρικής ενέργειας. Οι επόμενοι αντιδραστήρες που κατασκευάστηκαν το 1958 και το 1959 αντίστοιχα, ήταν πολύ πιο ισχυροί, ικανοί να παράγουν 200 μεγαβάτ ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά και ικανές ποσότητες πλουτωνίου για την παραγωγή ατομικής βόμβας. Την ίδια περίοδο οι Γάλλοι ξεκίνησαν την εξόρυξη εγχώριων ποσοτήτων ουρανίου ενώ εισήγαγαν νέες από τη Μαδαγασκάρη. Οι αντιδραστήρες χρησιμοποιούσαν πλέον γραφίτη ως μία από τις πρώτες ύλες, καθώς η κατασκευή εργοστασίου που θα παρήγαγε βαρύ ύδωρ κρίθηκε ασύμφορη.

Η σύνδεση της εθνικής ταυτότητας με τις πυρηνικές δυνατότητες θα γινόταν σύντομα κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη της γαλλικής ατομικής βόμβας. Από την ίδρυση ακόμα του NATO το 1949, η Γαλλία αισθανόταν περιθωριοποιημένη από τη στενή σχέση μεταξύ των ΗΠΑ και του Η.Β., ακόμη και της Δυτικής Γερμανίας, η οποία εισήλθε στο NATO το 1955 παρά τις γαλλικές αντιρρήσεις. Το κύρος της χώρας πλήγηκε ακόμη περισσότερο το 1956 με την κρίση του Σουέζ. Επιπλέον, ενώ η CEA θεωρητικά συμμετείχε ως συνεργάτης σε αντίστοιχα αμερικανικά και βρετανικά ερευνητικά προγράμματα, με πρόσχημα την κατά καιρούς ασταθή πολιτική κατάσταση στη Γαλλία, οι ΗΠΑ και το Η.Β. ήταν γενικά απρόθυμοι να μοιραστούν πληροφορίες. Η πυρηνική ικανότητα δεν ήταν πλέον για τη Γαλλία μόνο ένα ζήτημα εθνικής ασφαλείας, αλλά και παγκόσμιου κύρους.

Το 1956 καθιερώθηκε για πρώτη φορά σύνδεσμος μεταξύ της CEA και του Υπουργείου Άμυνας, με τους δύο φορείς να υπογράφουν επίσης ένα μνημόνιο δέσμευσης για μελλοντική πυρηνική δοκιμή. Οι όποιες αμφιβολίες ως προς τη σκοπιμότητα ανάπτυξης ατομικής βόμβας εξανεμίστηκαν με την επιστροφή του Σαρλ Ντε Γκολ⁹⁴ στην Προεδρία. Ενοχλημένος από την περιθωριοποίηση της Γαλλίας λόγω της στενής συνεργασίας ΗΠΑ-Η.Β., ο Ντε Γκολ ήθελε να περιορίσει την εξάρτηση της χώρας του από το ΝΑΤΟ και προσπάθησε να το υλοποιήσει σε μεγάλο βαθμό με την ανάπτυξη πυρηνικών όπλων. Η μεγάλη μέρα για την Γαλλία ήταν η 13^η Φεβρουαρίου 1960, όταν πραγματοποιήθηκε η πρώτη γαλλική πυρηνική δοκιμή. Η βόμβα που πυροδοτήθηκε σε ειδικά διαμορφωμένο πεδίο δοκιμών στην Αλγερία, ήταν τέσσερις φορές πιο ισχυρή από τη βόμβα που είχε πέσει στη Χιροσίμα. Οι γαλλικές ατομικές βόμβες θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν επιχειρησιακά για στρατιωτική χρήση από το 1964.

Η Γαλλία συνέχισε τις ατμοσφαιρικές και υπόγειες πυρηνικές δοκιμές στην Αλγερία έως το 1966, σχεδόν τέσσερα χρόνια μετά την ανεξαρτησία αυτής, παρά τις αντιδράσεις από διάφορες αφρικανικές χώρες. Τελικά η περιοχή επιστράφηκε στον έλεγχο της Αλγερίας το 1967. Έχοντας δοκιμάσει τη δική της πυρηνική ικανότητα, η Γαλλία ζήτησε να συμπεριληφθεί σε πρόγραμμα κοινής χρήσης πυρηνικών με ΗΠΑ και Η.Β. Οι ΗΠΑ δεν αποδέχθηκαν τη συνεργασία, προτείνοντας αντί αυτής τη συγκρότηση μιας πολυμερούς ναυτικής δύναμης πλοίων και υποβρυχίων με βαλλιστικούς πυραύλους, υπό το πρίσμα του ΝΑΤΟ. Ο Ντε Γκολ απέρριψε την πρόταση ως αμερικανική απόπειρα να αποκτήσει πολιτικό έλεγχο των γαλλικών πυρηνικών. Η Γαλλία αποχώρησε από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ τον Μάρτιο 1966 και δεν επανήλθε επίσημα μέχρι το 2009.

Λόγω των αντιδράσεων για τις πυρηνικές δοκιμές στην Αλγερία, οι Γάλλοι είχαν ήδη αναζητήσει από το 1960 αλλού έναν κατάλληλο χώρο δοκιμών. Η επιλογή έγινε στο Νότιο Ειρηνικό Ωκεανό σε ατόλες τις Γαλλικής Πολυνησίας⁹⁵ και η πρώτη δοκιμή εκεί πραγματοποιήθηκε στις 2 Ιουλίου 1966. Η Γαλλία

⁹⁴ Στο σημείο αυτό επισημαίνεται η παράδοση μαθημάτων του Καθηγητή κ. Ηλία Κουσκουβέλη στη 17^η ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ στο πλαίσιο του ΔΠΜΣ, αλλά και η παραπομπή στο βιβλίο του «Θεωρία Διεθνών Σχέσεων: Αποτροπή και Πυρηνική Στρατηγική στον Ψυχρό Πόλεμο», Εκδόσεις Ποιότητα, 2000, ως επιπλέον πηγή πληροφοριών.

⁹⁵ Η Γαλλική Πολυνησία αποτελείται από 118 νησιά (με γνωστότερο την Ταϊτή) και ατόλες, τα οποία εκτείνονται σε μήκος πάνω από 2.000 χιλιόμετρα. Αποτελούσε για πολλά χρόνια υπερπόντια κτήση της Γαλλίας, ενώ από το 2004 και μετά έχει αποκτήσει περιορισμένη (διοικητική) αυτονομία.

πραγματοποίησε για τα επόμενα τριάντα χρόνια, πάνω από εκατόν ενενήντα δοκιμές στην περιοχή. Το γαλλικό πρόγραμμα δοκιμών σταμάτησε επίσημα τον Ιανουάριο 1996, μετά από έντονες διαμαρτυρίες των κατοίκων της περιοχής αλλά και πολλών χωρών για την τότε πραγματοποιηθείσα σειρά δοκιμών. Η διεθνής διαμαρτυρία (συνοδευόμενη σε μερικές χώρες και απόμποϊκοτάζ γαλλικών προϊόντων) ήταν έντονη, λόγω διεξαγωγής δοκιμών κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων της Συνθήκης για την Πλήρη Απαγόρευση Πυρηνικών Δοκιμών, για πολιτικούς και στρατιωτικούς σκοπούς. Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ενέκρινε τη Συνθήκη στις 10 Σεπτεμβρίου 1996, αλλά δεν έχει ακόμα εφαρμογή διότι οκτώ κράτη⁹⁶ δεν την έχουν υπογράψει ή επικυρώσει. Το 1998, η Γαλλία έγινε μία από τις πρώτες χώρες που την επικύρωσαν και απενεργοποίησαν έκτοτε όλους τους χώρους δοκιμών τους.

Η Γαλλία διατηρεί επί του παρόντος το τέταρτο μεγαλύτερο πυρηνικό οπλοστάσιο στον κόσμο με σχεδόν τριακόσιες επιχειρησιακές πυρηνικές κεφαλές. Χρησιμοποιεί βαλλιστικούς πυραύλους που εκτοξεύονται από υποβρύχια και κατάλληλα τροποποιημένα μαχητικά αεροσκάφη. Στη χώρα λειτουργούσαν πενήντα οκτώ πυρηνικοί αντιδραστήρες, που παρήγαγαν περίπου το 75% της γαλλικής ηλεκτρικής ενέργειας. Λόγω του χαμηλού κόστους παραγωγής, η Γαλλία είναι ο μεγαλύτερος καθαρός εξαγωγέας πυρηνικής ηλεκτρικής ενέργειας στον κόσμο και έχει έσοδα δισεκατομμυρίων ευρώ κάθε χρόνο από την παραγωγή πυρηνικής ενέργειας, παρά το ότι το αυξανόμενο κόστος και η παλαιότητα των εγκαταστάσεων, οδήγησαν στο κλείσιμο αρκετών πυρηνικών σταθμών τα τελευταία χρόνια (atomicheritage.org 2017).

⁹⁶ Αίγυπτος, Βόρεια Κορέα, Ινδία, Ιράν, Ισραήλ, Κίνα, Πακιστάν και ΗΠΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ουδείς μπορεί να παραβλέψει τις γαλλικές επιτυχίες και πρωτοπορίες που παρατηρήθηκαν χρονικά στον τομέα της αμυντικής βιομηχανίας, από το ξεκίνημα της ιστορικής αναδρομής των προηγούμενων κεφαλαίων μέχρι και τουλάχιστον τη λήξη του Α΄ΠΠ. Σίγουρα όμως η καρδιά της ανάλυσης και των εξαγόμενων συμπερασμάτων, βρίσκεται στα χρόνια που ακολούθησαν τον Β΄ΠΠ και οδηγούν έως σήμερα. Αυτό διότι, είναι τότε που η Γαλλία καθιέρωσε την αμυντική της βιομηχανία ως ένα εργαλείο για την εξυπηρέτηση του εθνικού σκοπού της στρατηγικής αυτονομίας, ανοίγοντάς της εκ νέου τον δρόμο των επιτυχιών. Προσδιορίζοντάς τη στη βάση ενός ιστορικού γεγονότος, η πολιτική αυτή αναπτύχθηκε μετά την κρίση του Σουέζ, όταν οι ΗΠΑ εναντιώθηκαν (λόγω απειλής πυρηνικού χτυπήματος από την ΕΣΣΔ) στα γαλλικά σχέδια για στρατιωτική επιχείρηση, ώστε να «απελευθερώσει» τη διώρυγα η οποία είχε εθνικοποιηθεί από τον πρόεδρο της Αιγύπτου Νάσερ⁹⁷. Κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου, η Γαλλία επιτάχυνε στρατιωτικό της πυρηνικό πρόγραμμα υπό την επιμονή του Ντε Γκολ, με την πρώτη πυρηνική δοκιμή να διεξάγεται το 1960. Έκτοτε, έχει διασφαλίσει ότι είναι σε θέση να κατασκευάζει όλα τα είδη όπλων, πυρηνικά και συμβατικά. Αυτή η πολιτική συνεχίστηκε ανελλιπώς μέχρι το τέλος του Ψυχρού Πολέμου.

Κατά τη διάρκεια λοιπόν αυτού, η Γαλλία είχε κάθε λόγο να είναι περήφανη για την αμυντική της βιομηχανία. Διατηρώντας τον επιθυμητό βαθμό ανεξαρτησίας από το ΝΑΤΟ, εξόπλισε τις Ένοπλες Δυνάμεις της σε μεγάλο βαθμό με χρήση των δικών της δυνατοτήτων, συμπεριλαμβάνοντας και την εξέχουσα πυρηνική της δυνατότητα. Στη διαδικασία αυτή, η γαλλική αμυντική βιομηχανία ανέπτυξε αρκετούς «ηγέτες» στην παγκόσμια αμυντική τεχνολογία. Τα γαλλικά αεροσκάφη, τα διαστημικά συστήματα, οι κατευθυνόμενοι πύραυλοι, τα ηλεκτρονικά και ναυτικά μέσα, αναγνωρίζονταν παγκοσμίως ως μερικά από τα πιο τεχνολογικά προηγμένα.

⁹⁷ Η εθνικοποίηση της διώρυγας από τους Αιγύπτιους προκάλεσε την έντονη αντίδραση Αγγλίας, Γαλλίας και Ισραήλ, οδηγώντας στα πρόθυρα πολέμου ο οποίος λόγω απειλών και από την πλευρά της ΕΣΣΔ θα μπορούσε να εξελιχθεί σε πυρηνικός. Η παρέμβαση των ΗΠΑ απέτρεψε την γενίκευση της σύγκρουσης.

Το 1991 η Γαλλία είχε οκτώ εταιρείες στις εκατό παγκόσμιες κορυφαίες αμυντικές βιομηχανίες, με ετήσια έσοδα τα οποία ανερχόταν σε περίπου 13,8 δις. δολάρια ΗΠΑ, αλλά καμία στην πρώτη δεκάδα. Το 2000 στις πρώτες εκατό ήταν επτά γαλλικές (EADS⁹⁸, Thomson-CSF, DCN, Dassault Aviation, GIAT Industries, SNECMA και SAGEM), αλλά τα συνδυασμένα έσοδά τους είχαν αυξηθεί στα 14,5 δις. δολάρια ΗΠΑ. Δύο εξ αυτών, η τότε νεοσυσταθείσα EADS και η Thomson CSF, βρίσκονταν πλέον στην πρώτη δεκάδα παγκοσμίως, με τα ετήσια έσοδα της πρώτης να ανέρχονται στα 6 δις. δολάρια, καταλαμβάνοντας την 6η παγκόσμια θέση. Το 2003 η Thales Group (διάδοχος πλέον της Thomson CSF) βρέθηκε στην 7^η θέση, 2^η στην Ευρώπη (πίσω μόνο από την Βρετανική BAE Systems), με κέρδη πάνω από 8 δις. δολάρια ΗΠΑ. Η EADS ακολουθούσε αμέσως μετά.

Ο δρόμος για τα παραπάνω επιτεύγματα όμως δεν ήταν ομαλός. Στα μέσα της δεκαετίας του 1990, αντιμέτωπη με οικονομικά προβλήματα στην αμυντική βιομηχανική της βάση και με την ανάγκη εκσυγχρονισμού των Ενόπλων Δυνάμεών της, ώστε να ανταποκριθούν στο νέο περιβάλλον ασφαλείας, η Γαλλία όφειλε να αναθεωρήσει την αμυντική της πολιτική. Βασική απαίτηση ήταν πλέον η απομάκρυνση από μια σχεδόν καθολική στρατηγική γηγενών εξοπλισμών, προς ένα συνδυασμό εγχώριων και εξωτερικών συνεργασιών, παρά τον πιθανό αντίκτυπο στην εξειδίκευση στους τομείς υψηλής τεχνολογίας. Οι στοχευμένες γαλλικές εξαγωγές όπλων θεωρήθηκαν απαραίτητες για την ορθοπόδηση της αμυντικής βιομηχανίας.

Σήμερα η Γαλλία αναπτύσσει όλο και περισσότερο συνεργασίες, ειδικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σε ζητήματα προμηθειών όπλων. Η πρώτη μετά την εκλογή Μακρόν Στρατηγική Επισκόπηση Άμυνας και Εθνικής Ασφαλείας⁹⁹, χαρακτήρισε την ευρωπαϊκή συνεργασία ως επιδιωκόμενη στρατηγική παραγωγής στρατιωτικού εξοπλισμού, με τις ανάγκες σε εθνικό επίπεδο να αποσκοπούν κατά κανόνα στη διατήρηση της πυρηνικής αποτροπής. Για πολιτικούς λόγους, η Γερμανία είναι ο προτιμώμενος εταίρος, που άπτεται και της ισχυροποίησης της ΕΕ σε γενικότερο πλαίσιο. Αυτή η θέση εξηγεί και τον λόγο που η χώρα υποστήριξε την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη δημιουργία του

⁹⁸ European Aeronautic Defence and Space Company. Το 2015 μετεξελίχθηκε στην Airbus.

⁹⁹ Δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο 2017.

Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας (European Defence Fund – EDF), για τη χρηματοδότηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων συνεργασίας σε ζητήματα εξοπλισμών. Η Γαλλία ξεκίνησε λοιπόν να υποστηρίζει σθεναρά την ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανικής βάσης, κατά προτίμηση με την ίδια ως ηγέτη. Θεωρώντας τη Γερμανία και το Η.Β. (προ Brexit) ως τους ισχυρότερους συνεργάτες, προώθησε διάφορα προγράμματα συνεργασίας με τις χώρες αυτές, τα οποία περιελάμβαναν ελαφρά θωρακισμένα οχήματα, ραντάρ, φρεγάτες, τορπίλες, ελικόπτερα και πυραύλους. Με το Η.Β., χώρα με τεράστια ναυτική παράδοση, ξεκίνησε επίσης συνεργασία για απόκτηση αεροπλανοφόρων. Κύριος στόχος των προγραμμάτων συνεργασίας, είναι η ορθολογική κατανομή των αμυντικών δαπανών και οι αποτελεσματικότερες γραμμές παραγωγής.

Η χώρα υποστηρίζει επίσης την ανάπτυξη μιας ευρύτερης ευρωπαϊκής στρατηγικής εξοπλισμών, επικεντρωμένη στις σύγχρονες απαιτήσεις, στην ενοποίηση των αμυντικών βιομηχανικών βάσεων και στη δημιουργία ενός θεσμικού μηχανισμού συνεργασίας, που θα σέβεται ταυτόχρονα τα επιμέρους στρατηγικά συμφέροντα των ευρωπαϊκών κρατών. Με αυτό τον τρόπο θα βελτιωθεί η ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα έναντι των Αμερικανών. Μέσα σε αυτή την ενοποιημένη και αναδιαρθρωμένη κοινή ευρωπαϊκή βιομηχανική βάση, η Γαλλία επιθυμεί πάντως να διατηρήσει την ηγετική της θέση, ιδιαίτερα στους τομείς που διαθέτει τεχνολογικά πλεονεκτήματα.

Η κύρια δομή οργάνωσης και λήψης αποφάσεων στη γαλλική αμυντική βιομηχανία είναι η DGA. Αυτή η οντότητα, η οποία ιδρύθηκε το 1961, επιβλέπει όλα τα γαλλικά προγράμματα εξοπλισμών, απασχολεί δεκάδες χιλιάδες εργαζομένων εντός των τεχνικών διευθύνσεών της, είναι ο σύνδεσμος μεταξύ των εγχώριων αμυντικών βιομηχανιών και της κυβέρνησης και, παρά την όποια υποβάθμιση του ρόλου της μετά την δεκαετία του 1990, αποτελεί θεμέλιο για τη γαλλική στρατηγική και την προοπτική της αμυντικής βιομηχανίας της.

Ενώ η Γαλλία παράγει περίπου το 90% των δικών της απαιτήσεων, η αμυντική της βιομηχανία εξάγει επίσης προϊόντα σε εβδομήντα πέντε χώρες. Οι εξαγωγές αμυντικού υλικού διαδραμάτισαν παραδοσιακά ευρύ ρόλο στη γαλλική εξωτερική πολιτική και τη διπλωματική της δυναμική. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, οι γαλλικές εξαγωγές όπλων θεωρήθηκαν επίσης ότι συμβάλλουν στη

μείωση της εξάρτησης των χωρών-αγοραστών από τις δύο υπερδυνάμεις, ΗΠΑ και ΕΣΣΔ. Μέχρι σήμερα, οι εξαγωγές όπλων λαμβάνονται ως μέσο διατήρησης της γαλλικής αμυντικής βιομηχανικής βάσης, έτσι ώστε να μπορεί αυτή να πληροί την ικανότητα να καλύπτει με εγχώρια μέσα τις ανάγκες των γαλλικών Ενόπλων Δυνάμεων. Σε όλα τα παραπάνω, βοήθησε ότι παραδοσιακά υπήρξε μακροχρόνια ευρεία συναίνεση πολλών κομμάτων, υπέρ της πολιτικής εξαγωγών όπλων.

Εξ αιτίας της φιλοσοφίας αυτής, το 1990 οι εξαγωγές όπλων αντιπροσώπευαν περίπου το 1/3 των συνολικών εγχώριων εξοπλιστικών προγραμμάτων. Το ποσοστό αυτό μειώθηκε σταθερά στα επόμενα χρόνια, φθάνοντας μέχρι το 1995 στο 1/4. Ωστόσο, το 1996 οι εξαγωγές όπλων σημείωσαν δραματική ανάκαμψη και αυξήθηκαν σχεδόν κατά 50%, ενώ οι εγχώριες πωλήσεις όπλων παρέμειναν ουσιαστικά οι ίδιες. Αυτή η τάση συνεχίστηκε και την επόμενη χρονιά, όταν οι εξαγωγές όπλων αυξήθηκαν περαιτέρω κατά 30% και αντιπροσώπευαν πλέον περίπου το 40% των συνολικών εξοπλιστικών προγραμμάτων της χώρας.

Αυτό άρχισε πάντως να δημιουργεί προβληματισμό για την αμυντική βιομηχανική πολιτική, καθώς οι διαφορές στις στρατιωτικές τεχνολογικές απαιτήσεις των γαλλικών Ενόπλων Δυνάμεων, σε σύγκριση με εκείνες των χωρών εξαγωγής, δημιούργησαν αμφιβολίες για το βαθμό στον οποίο οι εξαγωγές όπλων συμβάλλουν πραγματικά στη γαλλική αυτονομία. Το σκεπτικό ήταν το εξής: Εάν οι μακροχρόνιες γραμμές παραγωγής είναι προσαρμοσμένες σε συστήματα που έχουν σχεδιαστεί για να καλύψουν τις γαλλικές ανάγκες, τότε η ελκυστικότητά τους σε πιθανούς ξένους πελάτες θα είναι περιορισμένη, κυρίως λόγω υψηλότερου κόστους. Από την άλλη πλευρά, εάν οι τεχνικές προδιαγραφές παραγωγής προσαρμοσθούν για να καλύψουν τις ανάγκες των πελατών, οι τεχνολογικές δυνατότητες των γαλλικών Ενόπλων Δυνάμεων πιθανότατα θα περιοριστούν.

Μέχρι το 2007, η γαλλική αμυντική βιομηχανία είχε υποστεί την πιο σημαντική της αναδιάρθρωση σε βάθος τριακονταετίας, ως απάντηση σε μια όλο και πιο ανταγωνιστική διεθνή αγορά. Νέοι δρώντες αναδύθηκαν στις εξαγωγές οπλικών συστημάτων, όπως το Ισραήλ, η Κίνα και η Ρωσία (επαναφέροντας την πάλαι ποτέ δυναμική της πρώην Σοβιετικής Ένωσης), ενώ σήμερα ακολουθούν άλλες όπως η Βραζιλία, η Ιαπωνία, η Ινδία, η Νότια Κορέα και το Πακιστάν,

κάποιες εξ αυτών με ραγδαία βήματα στους τομείς της εξειδικευμένης τεχνολογίας. Ο μετασχηματισμός της GIAT στη Nexter και της DCN στη Naval Group, βοήθησαν στην ενίσχυση της εγχώριας βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης, καθώς οι δύο αυτές εταιρείες εξοπλισμών Στρατού Ξηράς και Πολεμικού Ναυτικού αντίστοιχα, είχαν μείνει στην καλύτερη περίπτωση στάσιμες. Με την αναδιάρθρωσή τους, όχι μόνο επιβίωσαν αλλά βρήκαν τα εξωτερικά σχήματα συνεργασίας που επιθυμούσε η γαλλική πολιτική (globalsecurity.org 2020).

Η δόμηση της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας ανταποκρίνεται πλήρως στην εθνική πολιτική σχετικά με την αυτονομία και ασφάλεια, την οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη, τη διπλωματική επιρροή και το κύρος. Χαρακτηρίζεται από μια κατά κανόνα συναίνεση μεταξύ διαδοχικών κυβερνήσεων και πολιτικών κομμάτων, σχετική αντοχή στον αντίκτυπο των οικονομικών κρίσεων των τελευταίων ετών (αν και για την κρίση του covid-19 υπάρχει ακόμα δρόμος για να εξετασθεί το τελικό αποτύπωμά της), συμπόρευση με την ιδέα της επιστημονικής και τεχνολογικής ανάπτυξης της χώρας και ισχυρή συνοχή εντός της DGA και του Σώματος των Μηχανικών Εξοπλισμών.

Παράλληλα, οι μεγάλες αμυντικές βιομηχανίες της χώρας δεν εγκατέλειψαν τη δυσκίνητη αμυντική αγορά των πρώτων χρόνων μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου, όπως συνέβη σε άλλες χώρες. Ο κύριος λόγος για το παραπάνω, ήταν οι γενικά γενναιόδωρες αμυντικές συμβάσεις, οι εξαγωγικές επιδοτήσεις και μια γενική στάση λογικής αποδοχής αποκλίσεων από συμφωνημένα κόστη και ημερομηνίες παράδοσης (Serfati 1992, 51-79, 105). Επίσης, η εκάστοτε γαλλική κυβέρνηση επέτρεψε και ενθάρρυνε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, να αναπτύξουν εξειδικευμένες τεχνολογίες, δημιουργώντας έτσι μία βάση μικρότερων εταιρειών αλλά υψηλών τεχνολογικών δυνατοτήτων, αντί να δημιουργήσει με συγχωνεύσεις, μεγαλύτερους και ανταγωνιστικούς συνασπισμούς εταιρειών. Αυτό ήταν αποτέλεσμα της πολιτικής της DGA, για προγραμματισμό της παραγωγής σύμφωνα με τις ανάγκες του κράτους και όχι σύμφωνα με τις γενικές οικονομικές ανάγκες της βιομηχανίας.

Η μείωση των κρατικών αμυντικών προϋπολογισμών, η αντίθετη αύξηση των δαπανών για έρευνα και τεχνολογία και ο ανταγωνισμός των αμερικανικών βιομηχανικών κολοσσών, ανάγκασαν τη Γαλλία και άλλα ευρωπαϊκά κράτη να

προσαρμοστούν. Οι εταιρείες άρχισαν σταδιακά να αποσυνδέονται από τις εθνικές κυβερνήσεις. Η πολύ αργή πρόοδος υλοποίησης των σχεδίων για ευρωπαϊκή ενοποίηση στους τομείς άμυνας και ασφάλειας, δεν συμβάδιζε με τα ταχύτερα βήματα ανάπτυξης των αμυντικών εταιρειών. Η Γαλλία όμως κατάφερε να κρατήσει «ζεστές» τις εταιρείες της, σε υψηλότερο βαθμό από άλλα δυτικά κράτη.

Η τακτική αυτή εξυπηρέτησε πολλαπλούς σκοπούς: τον πολιτικό σκοπό της μη εξάρτησης από άλλη χώρα, τον βιομηχανικό σκοπό ότι η σχέση με την κεντρική εξουσία στο ζήτημα των αμυντικών εξοπλισμών αποτελεί έναν σταθερό παράγοντα για την αύξηση του δείκτη βιομηχανικής αποτελεσματικότητας, τον επιχειρησιακό σκοπό της ικανότητας των Ενόπλων Δυνάμεων να δρουν αποτελεσματικά απέναντι σε οποιαδήποτε απειλή και τον τεχνολογικό σκοπό της διατήρησης μιας αξιόπιστης τεχνολογικής προόδου μέσω των κατάλληλων επενδύσεων για την απαιτούμενη έρευνα. Στα παραπάνω, κομβικό ρόλο διαδραμάτισαν η κατά κανόνα σταθερή κυβερνητική κατεύθυνση ανεξαρτήτως πολιτικής προελεύσεως των διαδοχικών κυβερνήσεων και η σταθερή βούληση ώστε να παραμείνει η χώρα στην ελίτ των αμυντικά προηγμένων χωρών του πλανήτη. Όσον αφορά στη σταθερή θέση για μειωμένη αμυντική συνεργασία με τις ΗΠΑ, δεν θα πρέπει να ερμηνεύεται μόνο ως ρήξη στις σχέσεις των δύο χωρών (αν και έχουν υπάρξει περιστατικά που οδηγούν σε τέτοιο συμπέρασμα, όπως πχ. οι δηλώσεις Μακρόν το 2019 για τον «εγκεφαλικό θάνατο του ΝΑΤΟ»). Στηρίζεται στην απλή άποψη ότι η μόνη χώρα από την οποία θα μπορούσε να εξαρτάται αμυντικά η Γαλλία, αν το επιθυμούσε, είναι οι ΗΠΑ και καμία άλλη. Συνεπώς η εναντίωση γίνεται με μοναδικό σκοπό να μην υπάρχει αυτή η εξάρτηση.

Όχι βέβαια ότι η αρμονία μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων είναι δεδομένη. Η DGA επιθυμεί την αύξηση της ισχύος της, λοιποί πολιτικοί φορείς επιθυμούν να την περιορίσουν και παράλληλα να αυξηθεί η αυτονομία των επιχειρήσεων σε ένα περισσότερο διεθνοποιημένο ευρωπαϊκό περιβάλλον, οι Ένοπλες Δυνάμεις επιθυμούν περισσότερο ενεργό ρόλο και έλεγχο στην ανάπτυξη εξειδικευμένων σύγχρονων δυνατοτήτων, τα Υπουργεία Άμυνας και Οικονομικών διαφωνούν συχνά σε ζητήματα εξαγωγών αμυντικού υλικού (κυρίως ως προς την ταυτότητα του αγοραστή), τις συνεργασίες με άλλες χώρες, τις στρατιωτικές ανάγκες και τη γενικότερη στρατηγική. Αυτά τα εσωτερικά παιχνίδια

εξουσίας και ισχύος όμως, εξακολουθούν να βρίσκονται κάτω από τον μανδύα της ευκαμψίας του γαλλικού κράτους και της σχετικά συνεκτικής δράσης των παραπάνω φορέων. Ουσιαστικά, παρά τις όποιες διαφωνίες, διαφαίνεται ότι υπάρχει υψηλός βαθμός συναίνεσης στο αμυντικό-βιομηχανικό πλαίσιο, στο ότι η γαλλική αμυντική βιομηχανία είναι ένα στοιχείο ζωτικής σημασίας για το εθνικό στρατηγικό συμφέρον και στο ότι η κυβέρνηση οφείλει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην πορεία της αμυντικής βιομηχανίας. Μια ακόμα σημαντική πτυχή, είναι η στενή σχέση ανθρωπίνου δυναμικού μεταξύ των επιχειρήσεων και του κράτους. Υφίστανται δύο παράγοντες σε αυτό: η στάση της βιομηχανίας έναντι του κράτους και η μορφή της κατάρτισης και της σταδιοδρομίας όσων εργάζονται στον τομέα. Η πλειονότητα αυτών που βρίσκονται σε εκτελεστικές θέσεις, τόσο στις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, όσο και στη βιομηχανική πλευρά του κλάδου, έχουν λάβει την ίδια εκπαίδευση. Έτσι, οι δεσμοί κράτους και αμυντικής βιομηχανίας παραμένουν σταθερά ισχυροί (Ronja Kempin 2005, 10-12).

Ως σύνοψη των συμπερασμάτων, η αμυντική βιομηχανία εξακολουθεί να κατέχει κεντρική θέση στη διαμόρφωση της γαλλικής πολιτικής ασφαλείας και άμυνας, χάρη στην επιμονή της χώρας για αναζήτηση της αυτονομίας στους τομείς αυτούς και στη σημασία που δίδεται στην αμυντική βιομηχανία και τεχνολογία, στη βάση της συνολικής οικονομικής και τεχνολογικής πολιτικής της χώρας. Το συγκριτικό βάρος της αμυντικής βιομηχανίας στη γαλλική οικονομία, μπορεί να εξηγηθεί όχι μόνο λόγω της αναγκαιότητας για αυτάρκεια στην παραγωγή εξοπλισμών, με σκοπό την αυτόνομη αμυντική πολιτική, αλλά και από τις βιομηχανικές στρατηγικές του γαλλικού κράτους, οι οποίες έθεσαν υψηλή αξία στην τεχνολογική εξέλιξη. Πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, οι ηγέτες της χώρας προσπάθησαν με συνέπεια να δημιουργήσουν «εθνικούς πρωταθλητές», συχνά υπό (τουλάχιστον μερικό) κρατικό έλεγχο και να υποστηρίξουν δράσεις που θα αύξαναν το κύρος της χώρας. Οι αμυντικές βιομηχανίες ταίριαξαν τέλεια σε αυτό το πλαίσιο. Παρόλο που ο εξευρωπαϊσμός της γαλλικής πολιτικής εξοπλισμών και η ιδιωτικοποίηση ορισμένων επιχειρήσεων, έχουν αποδυναμώσει σε κάποιο βαθμό αυτήν την εθνική εστίαση, εξακολουθεί να υπάρχει η ισχυρή αντίληψη μεταξύ των ευρωπαϊκών εταίρων της, ότι η Γαλλία εξακολουθεί να υπερασπίζεται τα εθνικά της συμφέροντα περισσότερο από ότι προωθεί το ευρωπαϊκό κοινό συμφέρον.

Είδαμε ακόμα ότι οι χώρες που δραστηριοποιούνται περισσότερο για μια ενοποιημένη ευρωπαϊκή αμυντική πολιτική, είναι εκείνες που έχουν αναπτύξει έναν σχετικό βαθμό αυτονομίας από την αμερικανική αμυντική βιομηχανία, δηλαδή η Γαλλία και η Γερμανία. Η Γαλλία ειδικότερα, επιζητά διαχρονικά τη στρατηγική αυτονομία της, όπως κατέδειξε και η πολύχρονη απομόνωσή της από το ΝΑΤΟ. Σήμερα, η Γαλλία προσφέρει στις ΗΠΑ ελάχιστη πρόσβαση στην αμυντική βιομηχανία της. Αυτή η στάση έχει σε μεγάλο βαθμό τις ρίζες της στον τρόπο με τον οποίον οι ευρωπαϊκές αμυντικές βιομηχανίες ανασυντάχθηκαν μετά τις καταστροφικές συνέπειες του Β΄ΠΠ. Η Γαλλία αναγκάστηκε να εξαρτηθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές αμερικανικών όπλων αλλά μέσα σε μια δεκαετία από το τέλος του πολέμου, οι σχέσεις των δύο χωρών είχαν κλονιστεί, με γεγονότα όπως η κρίση του Σουέζ το 1956 (euro2day 2019).

Τέλος, ο τομέας των εξαγωγών αποτελεί σήμερα έναν ζωτικό πυλώνα για τη γαλλική αμυντική βιομηχανία. Το θεαματικό άλμα κατά 72% στις εξαγωγές όπλων την πενταετία 2015-2019 (το οποίο αντιπροσωπεύει το 7,9% των συνολικών παγκόσμιων εξαγωγών) οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις Dassault Aviation και Naval Group. Η πρώτη εξήγαγε μαχητικά αεροσκάφη «Rafale» σε Αίγυπτο, Ινδία και Κατάρ, ενώ η δεύτερη έγινε ο πιο επιτυχημένος εξαγωγέας πολεμικών πλοίων κάθε είδους στον κόσμο (πώληση υποβρυχίων σε Αυστραλία, Βραζιλία και Ινδία, φρεγατών σε ΗΑΕ και Μαλαισία, ναρκαλιευτικών σε Βέλγιο και Ολλανδία). Οι γαλλικές εξαγωγές όπλων έφτασαν έτσι στο υψηλότερο επίπεδο από το 1990. Οι πολιτικοί και οι βιομηχανικοί ηγέτες της χώρας αντιλήφθηκαν ότι χωρίς έσοδα από εξαγωγές, δεν μπορούν οικονομικά να στηρίξουν τις Ένοπλες Δυνάμεις με νέα, καινοτόμα και υψηλής απόδοσης όπλα (Mackenzie 2020).

Το 2018 οι γαλλικές εξαγωγές όπλων ανήλθαν σε 9 δις. ευρώ, αύξηση 30% σε σύγκριση με το 2017. Για πρώτη φορά, η πώληση όπλων από τη Γαλλία σε χώρες της Ευρώπης αντιπροσώπευε το 1/4 των συνολικών εξαγωγών όπλων της χώρας, οι οποίες ανήλθαν συνολικά σε 2,3 δις. ευρώ. Τη χρονιά εκείνη, δύο από τα πέντε υψηλότερα συμβόλαια προμηθειών γαλλικών εξοπλισμών προήλθαν από ευρωπαϊκές χώρες: το Βέλγιο για τεθωρακισμένα οχήματα και την Ισπανία για ελικόπτερα. Το ύψος του καθενός συμβολαίου ξεπερνούσε τα 500 εκατομμύρια ευρώ. Οι δύο αυτές χώρες δεν είχαν δαπανήσει ποτέ τόσα πολλά χρήματα για να

αγοράσουν αμυντικό υλικό από την Γαλλία. Τα άλλα τρία συμβόλαια από την χρυσή αυτή πεντάδα προήλθαν από την Σαουδική Αραβία για ταχύπλοα σκάφη και εις διπλούν από το Κατάρ για μαχητικά αεροσκάφη και ελικόπτερα. Ταυτόχρονα, τα ΗΑΕ παρέμειναν τακτικός «πελάτης» της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας (Mielcarek 2019).

Οι μεγάλες αμυντικές εταιρείες της Γαλλίας διήγαγαν ένα ακόμα πιο αποδοτικό 2019, χάρη στο συνδυασμό εξαιρετικών συμφωνιών και της συνολικής υγιούς οικονομίας της χώρας (πριν έρθει το 2020 να ανατρέψει τα πάντα στην παγκόσμια οικονομία με την επέλαση της πανδημίας του covid-19). Μόνο στον τομέα του Πολεμικού Ναυτικού, οι παραγγελίες της Naval Group αυξήθηκαν κατά 44% στα 5,3 δις. ευρώ. Από αυτές, πάνω από το 1/3 αφορούσαν σε εξαγωγές και κάτι λιγότερο από 2/3 σε παραγγελίες για την ίδια την χώρα. Στον τομέα του Στρατού Ξηράς, τα έσοδα για την Arquus (τη γαλλική θυγατρική που ανήκει στον σουηδικό μεγάλο όμιλο Volvo), αυξήθηκαν κατά 72,5% μεταξύ 2017 και 2019. Στον τομέα των ηλεκτρονικών αμυντικών συστημάτων, οι παραγγελίες της Thales αυξήθηκαν εντυπωσιακά κατά 17% στα 9,9 δις. ευρώ, ενώ οι πωλήσεις αυξήθηκαν κατά 6,4% στα 8,3 δις. ευρώ. Τέλος, στον τομέα της Πολεμικής Αεροπορίας, η Dassault Aviation κατέγραψε παραγγελίες 3,3 δις. ευρώ, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων (2,6 δις. ευρώ) αφορούσε την ίδια τη Γαλλία για το ολοκληρωμένο συμβόλαιο υποστήριξης του μαχητικού «Rafale» τα επόμενα 10 χρόνια. Οι καθαρές πωλήσεις αυξήθηκαν κατά 44% στα 7,3 δις. ευρώ, λόγω του αριθμού ρεκόρ των 26 «Rafale» που παραδόθηκαν μέσα στο έτος (Mackenzie 2020).

Η Γαλλία λοιπόν διατηρεί σήμερα την ικανότητά της να κατασκευάζει οπλικά συστήματα υψηλής τεχνολογίας, όπως μαχητικά αεροσκάφη, άρματα μάχης, φρεγάτες και όλους τους τύπους ηλεκτρονικών. Η χώρα διέθεσε προϋπολογισμό για εξοπλιστικά ύψους 12,6 δις. ευρώ για το 2020, τουλάχιστον πριν το ξέσπασμα της πανδημίας. Οι εξαγωγές αντιστοιχούσαν στα 8 δις. ευρώ, με τη Μέση Ανατολή να αντιπροσωπεύει σχεδόν το 50%, την ΕΕ σχεδόν το 25% και την Ασία το 15%. Λιγότερο από το 10% των γαλλικών εξαγωγών έχουν προορισμό την Ωκεανία, την Αφρική και τη Λατινική Αμερική (Maulny 2020). Με επιδόσεις σαν αυτές, η γαλλική αμυντική βιομηχανία έχει κάθε λόγο να είναι απόλυτα περήφανη για την εξαιρετική θέση που κατέχει παγκοσμίως σε επιδόσεις αλλά και φήμη.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το ταξίδι στον κόσμο της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας ήταν τόσο συναρπαστικό, όσο και η διαδρομή της από τον 14^ο μέχρι και τον 21^ο αιώνα. Ξεκίνησε με την προσωπική αβεβαιότητα για τη συλλογή υλικού και τον τρόπο δόμησής του σε ένα συνεκτικό κείμενο και κατέληξε με τη γαλλική αμυντική βιομηχανία να απασχολεί την ελληνική ειδησεογραφία, λόγω της πρόσφατης συμφωνίας για την απόκτηση των μαχητικών αεροσκαφών «Rafale». Φυσικά, οι κορυφαίες στον τομέα αυτό χώρες του κόσμου έχουν πολλά να διδάξουν με τη μελέτη των αμυντικών τους βιομηχανιών: η αμερικανική (κορυφαία στον πλανήτη) προφανώς και θα είναι ανεξάντλητη στην ανάλυση, η ρωσική (και ως συνέχεια της πρώην σοβιετικής) ίσως να είναι η περισσότερο διδακτική ως προς τα «παιχνίδια» επιρροής, η κινεζική ίσως να αποτελεί το μεγάλο (γοητευτικό) μυστήριο, η γερμανική και η βρετανική (ως γειτνιάζουσες χώρες αλλά και παραδοσιακοί αντίπαλοι της Γαλλίας ανά περιόδους) θα αποτελούσαν ένα ενδιαφέρον μοντέλο σύγκρισης.

Η αμυντική βιομηχανία της Γαλλίας αποτέλεσε διαχρονικά μία από τις πρωτοπόρες, αναμενόμενο ίσως για μια χώρα που έζησε για αιώνες με τον πόλεμο, ενώ έχει αποτελέσει αυτοκρατορία αλλά και αποικιοκρατική δύναμη. Οπωσδήποτε σε ένα τόσο μακρύ ταξίδι, ο δρόμος δεν ήταν δυνατό να είναι πάντα στρωμένος με επιτυχίες. Η χώρα έχασε την μεγάλη της ευκαιρία μετά τον Α΄ΠΠ όταν διέκοψε τη δυναμική της, όχι τόσο γιατί μετά από έναν μεγάλο πόλεμο οι χώρες πρέπει να ανακάμψουν πρωτίστως οικονομικά και κοινωνικά, αλλά γιατί δεν διατήρησε έστω τα κεκτημένα των επιτυχιών της στον τομέα, όπως τα εμφάνισε με τη δική της αξία. Βγήκε από το σκοτεινό τούνελ του Β΄ΠΠ με την βιομηχανία της σχεδόν κατεστραμμένη, αλλά η εμβληματική παρουσία ενός και μόνο ηγέτη και η επιμονή του στη γαλλική αυτονομία και εθνική ανάταση σε όλους τους τομείς, ήταν το κλειδί για την επάνοδο στην επιτυχία. Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου κλόνισε εκ νέου το οικοδόμημα, ίσως γιατί οι ίδιοι οι Γάλλοι δεν είχαν προετοιμαστεί για τις εξελίξεις, αλλά δεν ήταν οι μόνοι. Τα τελευταία χρόνια είναι ξανά στον δρόμο, όχι για την κορυφή, αλλά για τα πιο υψηλά οροπέδια κάτω από αυτή. Το μέλλον της, αναμένεται ακόμα πιο ενδιαφέρον για παρακολούθηση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ

CEA: Commissariat à l'Energie Atomique

DCN: Direction des Constructions Navales/Direction des Chantiers Navals

DGA: Direction Générale de l'Armement

DMA: Délégation Ministérielle pour l'Armement

EADS: European Aeronautic Defence and Space Company

EDA: European Defence Agency

EDF: European Defence Fund

GIAT: Groupement Industriel des Armements Terrestres

NATO: North Atlantic Treaty Organization

OCCAR: Organisation Conjointe de Coopération en matière d' Armement

PESCO: Permanent Structured Cooperation

SIPRI: Stockholm International Peace Research Institute

SNECMA: Société Nationale d'Études et de Construction de Moteurs d'Aviation

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Α΄ και Β΄ΠΠ: Πρώτος και Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος αντίστοιχα

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΣΣΔ: Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (πρώην Σοβιετική Ένωση)

ΗΑΕ: Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα

Η.Β.: Ηνωμένο Βασίλειο

ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

ΚΠΑΑ: Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β»**Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΩΝ**
(DIRECTION GENERALE DE L'ARMEMENT – DGA)

Ο φορέας αυτός ανήκει στο Υπουργείο Άμυνας αλλά διατηρεί έναν σχετικά αυτόνομο χαρακτήρα. Αποτελεί παραδοσιακά τον κύριο φορέα της κυβέρνησης για τη διαχείριση των εξοπλισμών και της αμυντικής βιομηχανίας. Συνιστά τον σύνδεσμο μεταξύ των εταιρειών και των Ενόπλων Δυνάμεων. Σε σχέση με αντίστοιχες υπηρεσίες άλλων χωρών, οι αρμοδιότητές της είναι αυξημένες. Σημαντικό μέρος του ανθρώπινου δυναμικού της υπηρεσίας αυτής αποτελούν οι Μηχανικοί Εξοπλισμών, οι οποίοι διατηρούν για σχεδόν διακόσια χρόνια έναν ιδιαίτερα ενεργό ρόλο στην αμυντική βιομηχανία. Είναι υποχρεωτικά απόφοιτοι της Πολυτεχνικής Σχολής, με βάση μάλιστα ειδική προς τούτο νομοθεσία. Αυτό τους παρέχει την απαραίτητη μόρφωση και ειδική εκπαίδευση υψηλού επιπέδου, που τους επιτρέπει να θεωρούνται ελίτ στο είδος τους.

Η DGA αμφισβητήθηκε έντονα ως φορέας που παρέμεινε εγγενώς συντηρητικός και ως εκ τούτου δυσκίνητος, στο να ανταποκριθεί στη νέα πραγματικότητα μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και στην οικονομική παγκοσμιοποίηση των αγορών. Έχουν καταγραφεί επίσης ιστορικά περιστατικά σύγκρουσης της υπηρεσίας με την εκάστοτε ηγεσία του Υπουργείου Άμυνας, γεγονός που οδήγησε σταδιακά σε περιορισμό της επιρροής της. Η DGA σήμερα, συντονίζει εξοπλιστικά προγράμματα με τη γαλλική αμυντική βιομηχανία, προωθεί τη συνεργασία σε θέματα εξοπλιστικών προγραμμάτων με χώρες εντός της ΕΕ, αλλά και με υποψήφιες χώρες-αγοραστές εκτός αυτής και συμβάλλει στην ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (European Defence Agency). Οι αποστολές της συνοψίζονται σε: Διαχείριση εξοπλιστικών προγραμμάτων, Απόκτηση εξοπλισμών, Τεχνική και επιστημονική εμπειρογνωμοσύνη σχετικά με τον εξοπλισμό των Ενόπλων Δυνάμεων, Δοκιμές και αξιολογήσεις, Γενική εκπαίδευση και υποστήριξη.

Ο ρόλος της δεν περιορίζεται μόνο στον καθορισμό των τεχνικών και επιχειρησιακών απαιτήσεων, αλλά περιλαμβάνει επίσης τη δημιουργία συμβάσεων μεταξύ των στρατιωτικών υπηρεσιών και των εταιρειών. Με άλλα λόγια, ο ρόλος της DGA έχει γίνει παρόμοιος με εκείνον του ρυθμιστή που προσπαθεί να

επηρεάσει τη βιομηχανία, μέσω καθορισμών συμβάσεων ή κανόνων και σύστασης κοινοπραξιών, για την ενθάρρυνση της συνεργασίας και του υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων.

Το γαλλικό κράτος, μέσω της DGA, ενεργούσε κατά κανόνα ως «ιδιοκτήτης» καθορίζοντας τις τεχνολογικές προδιαγραφές των μεγάλων εξοπλιστικών προγραμμάτων και ήταν υπεύθυνο για το σχεδιασμό και τη διαχείρισή τους. Αυτό του επέτρεπε να διαλέγει μεταξύ διαφορετικών επιστημονικών και τεχνολογικών επιλογών, με βάση το κόστος και τις στρατιωτικές ανάγκες. Κατά τον εκ των προτέρων καθορισμό των κριτηρίων και για τον έλεγχο της κατανομής της εργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων, ο ρόλος της DGA στη λειτουργία της αμυντικής βιομηχανίας ήταν σημαντικός.

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1990, οι συμβάσεις της αμυντικής βιομηχανίας χαρακτηρίζονταν από αγορές ελεγχόμενες από το κράτος και την σχεδόν αυτόματη εφαρμογή του κανόνα «πρόσθετου κόστους»¹⁰⁰, με σκοπό να διατηρηθεί η ανεξαρτησία και να αποφευχθεί η απώλεια βασικών τεχνολογικών ικανοτήτων. Ωστόσο, τα κόστη και οι καθυστερήσεις που συνδέθηκαν με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, σε συνδυασμό με τη μειωμένη εθνική χρηματοδότηση, κατέστησαν δύσκολη την επιμονή σε αυτό το είδος πολιτικής. Με βάση τα παραπάνω, η μεταρρύθμιση του 1997 ήταν το αποτέλεσμα μιας νέας διάστασης στη χάραξη αμυντικής πολιτικής. Η ιδιωτικοποίηση και ο διαφαινόμενος εξευρωπαϊσμός των εταιρειών, επέτρεψαν τη δημιουργία νέων σχέσεων στον αμυντικό κλάδο. Οι αλλαγές αυτές οδήγησαν στην καθιέρωση νέων κριτηρίων για την επιλογή των επιχειρήσεων, ιδίως με σκοπό την καλύτερη δυνατή σχέση κόστους/ποιότητας. Κατά συνέπεια η αυτονομία της DGA στα εξοπλιστικά προγράμματα, η οποία ήταν μια από τις ιδρυτικές αξίες αυτής της κυβερνητικής υπηρεσίας, περιορίστηκε. Η λειτουργία της ανταγωνιστικής αγοράς, ανοικτή στη συμμετοχή ξένων (κυρίως ευρωπαϊκών) επιχειρήσεων, οδήγησε στην εφαρμογή νέων εμπορικών σχέσεων μεταξύ του Υπουργείου Άμυνας και των εγχώριων επιχειρήσεων. Συνεπώς, οι νέοι κανόνες του παιχνιδιού μείωσαν αναπόφευκτα τις ανεπίσημες συμφωνίες μεταξύ της DGA και των εταιρειών.

¹⁰⁰ Στρατηγική τιμολόγησης στην οποία η τιμή πώλησης καθορίζεται προσθέτοντας μια προκαθορισμένη τιμή (markup) στο μοναδιαίο κόστος ενός προϊόντος. Η τακτική αυτή είναι ιδιαίτερα συνηθισμένη για επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και για προϊόντα που κατασκευάζονται σύμφωνα με τις προδιαγραφές του (μοναδικού) αγοραστή, όπως στις στρατιωτικές προμήθειες.

Συνοψίζοντας, πριν από το 1997 η DGA ήταν υπεύθυνη για τη μακροχρόνια διατήρηση των βιομηχανικών επιτευγμάτων. Κατείχε τον στρατηγικό συνδετικό ρόλο μεταξύ του Υπουργείου Άμυνας, της αμυντικής βιομηχανίας και των διαφόρων επιστημονικών δικτύων. Η DGA, ως «ιδιοκτήτης έργου», διέθετε ένα ευρύ φάσμα γνώσεων και ικανοτήτων. Από το 1997 μεταμορφώθηκε σε «οργανισμό προμηθειών» αντί για «ιδιοκτήτη έργου», αλλάζοντας το ρόλο της σε πάροχο οργανωτικής εποπτείας αντί τεχνολογικής εμπειρογνωμοσύνης.

Η επανεκτίμηση της πολιτικής εξοπλισμών στις αρχές της δεκαετίας του 2000 και η μεταρρύθμιση του 2003-04, εισήγαγαν νέες ευθύνες για την DGA στην τεχνολογική ανάπτυξη εξοπλιστικών προγραμμάτων. Η διατήρηση της τεχνολογικής γνώσης ως απαιτούμενο για μελλοντικά προγράμματα, για άλλη μια φορά έγινε προτεραιότητα οδηγώντας σε πιο προηγμένη έρευνα. Αν και αυτό ουσιαστικά ωφέλησε τις μεγάλες εταιρείες, η DGA ξεκίνησε εκ νέου ορισμένα ερευνητικά προγράμματα με διάφορους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς (π.χ. πανεπιστήμια, μικρομεσαίες επιχειρήσεις) προκειμένου να δημιουργήσει νέες ιδέες στην παραγωγή αμυντικής καινοτομίας. Η παροχή νέων κεφαλαίων και η νέα τεχνολογική πολιτική, δημιούργησε νέες ευκαιρίες για την DGA ώστε να ξαναχτίσει τις προηγούμενες σχέσεις της με φορείς και εταιρείες. Η DGA προσπάθησε επίσης να επιβεβαιώσει τον ρόλο της στη διαχείριση ερευνητικών έργων διπλής χρήσης, θέτοντας ιδιαίτερο βάρος σε έργα που χρηματοδοτήθηκαν από τον Εθνικό Οργανισμό Έρευνας και συμμετέχοντας ενεργότερα σε ζητήματα ανταγωνιστικότητας (Nathalie Lazaric 2011, 509-530).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Γ»**Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΙΣΧΥΣ ΓΙΑ ΤΟ 2020**

Η Γαλλία παραμένει στην εποχή μας μια στρατιωτική δύναμη ανώτερου επιπέδου. Για το 2020 κατατάσσεται έβδομη στις εκατόν τριάντα οχτώ χώρες που εξετάζονται στην ετήσια επισκόπηση της ιστοσελίδας globalfirepower, η οποία κάθε χρόνο συγκεντρώνει στατιστικά και αριθμητικά στοιχεία που αφορούν στις Ένοπλες Δυνάμεις και στον αμυντικό τομέα γενικότερα, εξάγοντας με βάση τα στοιχεία αυτά αποτελέσματα κατάταξης των χωρών συγκεντρωτικά και ανά τομέα. Τα στοιχεία αυτά λοιπόν για τη Γαλλία κατά το τρέχον έτος, έχουν ως εξής (globalfirepower.com 2020):

Στοιχεία προσωπικού: Η Γαλλία με συνολικό πληθυσμό πάνω από 67 εκατομμύρια, διαθέτει (κατ' εκτίμηση) περίπου 24 εκατομμύρια «κατάλληλους για να υπηρετήσουν» (το 35,4% του πληθυσμού), ενώ περίπου 770 χιλιάδες νέοι φθάνουν ετησίως σε «ηλικία στράτευσης». Σήμερα οι γαλλικές Ένοπλες Δυνάμεις έχουν παραπάνω από 450 χιλιάδες προσωπικό (το 0,7% του πληθυσμού), εκ των οποίων 268 χιλιάδες είναι η μόνιμη δύναμη και 183 χιλιάδες περίπου οι έφεδροι. Με τα αριθμητικά στοιχεία αυτά, η Γαλλία κατατάσσεται στις παραπάνω κατηγορίες μετά την εικοστή θέση παγκοσμίως.

Χερσαίες Δυνάμεις: Τα διαθέσιμα στοιχεία περιλαμβάνουν 528 άρματα μάχης, 6.028 τεθωρακισμένα οχήματα όλων των τύπων (πλην αρμάτων), 109 αυτοκινούμενα και 12 ρυμουλκούμενα πυροβόλα και τέλος 13 πολλαπλούς εκτοξευτές πυραύλων. Οι αριθμοί αυτοί γενικά δεν συγκαταλέγονται μέσα στις κορυφαίες αριθμητικά ποσότητες των εξεταζόμενων χωρών.

Ναυτικές Δυνάμεις: Η Γαλλία διαθέτει 180 συνολικά πλοία όλων των τύπων, 4 αεροπλανοφόρα (2^η θέση μαζί με την Ιαπωνία πίσω μόνο από τις ΗΠΑ), 11 φρεγάτες (7^η), 9 υποβρύχια (12^η) και 11 αντιτορπιλικά (6^η).

Αεροπορική Ισχύς: Η χώρα διαθέτει 1.229 αεροσκάφη όλων των τύπων¹⁰¹ (8^η θέση), 269 μαχητικά (11^η), 121 μεταφορικά (6^η) και 569 ελικόπτερα (7^η) εκ των οποίων 62 επιθετικά (9^η).

Φυσικοί πόροι: Η χώρα παράγει ετησίως 15.170 βαρέλια πετρέλαιο, καταναλώνει 1.600.000 και τηρεί αποθέματα 72.350.000 βαρέλια. Στη διαθεσιμότητα και παραγωγή πετρελαίου βρίσκεται περίπου στη μέση της κατάταξης, αλλά η χώρα ποτέ δεν είχε τα φυσικά αποθέματα πετρελαίου που υπάρχουν σε άλλες χώρες του πλανήτη.

Υποδομές συγκοινωνιών: Η Γαλλία διαθέτει 17 λιμάνια και τερματικούς σταθμούς ικανά να χρησιμοποιηθούν από το Πολεμικό Ναυτικό της (5^η θέση), 951.200 χιλιόμετρα εσωτερικό οδικό δίκτυο (8^η), 29.640 χιλιόμετρα σιδηροδρομικό δίκτυο (9^η) και 464 αεροδρόμια σε χρήση (16^η).

Οικονομικά στοιχεία: Ο αμυντικός προϋπολογισμός της χώρας ανέρχεται στα 41 δις. και 500 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ (10^η). Το Η.Β. και η Γερμανία (από τις χώρες της ΕΕ) και η Ρωσία βρίσκονται σε υψηλότερες θέσεις.

Φυσικά όλα τα παραπάνω στοιχεία από μόνα τους αντιπροσωπεύουν ένα μέρος της πραγματικής δύναμης των χωρών, καθώς δεν μπορούν να αξιολογήσουν την ποιότητα τεχνολογίας αιχμής, εξοπλισμού και εκπαίδευσης του προσωπικού, εμπειρίας και πολεμικής δράσης, στοιχεία δηλαδή που μπορούν να ανατρέψουν κάποιες από τις απόλυτα αριθμητικές ισορροπίες. Η ιστοσελίδα χρησιμοποιεί τον δικό της κώδικα αξιολόγησης των χωρών και εκδίδει μια κατάταξη με χρήση ενός «δείκτη ισχύος (power index)». Με βάση αυτόν λοιπόν, η Γαλλία είναι 7^η στον κόσμο, πίσω από ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα, Ινδία, Ιαπωνία και Νότια Κορέα. Είναι 1^η στην ΕΕ και 2^η στην Ευρώπη, επιδόσεις προφανώς εξαιρετικές, αν και σηματοδοτεί πτώση, καθώς από το 2016 έως το 2019 ήταν στην 5^η θέση, με την Ιαπωνία και τη Νότια Κορέα να την ξεπερνούν στην τρέχουσα χρονιά. Επίσης είναι 2^η στις χώρες-μέλη του ΝΑΤΟ, ωστόσο στην αμέσως επόμενη συνολική θέση (8^η) είναι το Η.Β. το οποίο έχει μειώσει την διαφορά και δεν αποκλείεται στα στοιχεία του 2021 να προσπεράσει την Γαλλία στον «δείκτη ισχύος».

¹⁰¹ Στρατού Ξηράς, Πολεμικού Ναυτικού, Πολεμικής Αεροπορίας και Πεζοναυτών.

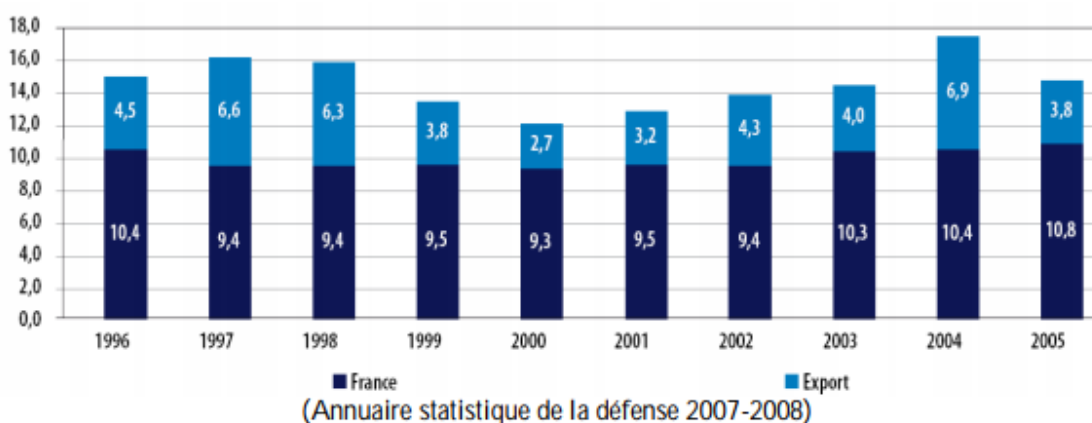
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Δ»

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ακολουθεί η παράθεση ορισμένων ενδεικτικών πινάκων και διαγραμμάτων ως επεξηγηματικά στοιχεία της ανάλυσης που έχει προηγηθεί στο κύριο μέρος της μελέτης. Συνοδεύονται από σύντομη περιγραφή και από αναφορά της πηγής προέλευσης.

Πωλήσεις της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας την δεκαετία 1996-2005

Sales France / Export (1996-2005, bn€)

French orders by type of material (m€)

	2000	2002	2004	2006
Artillery, munitions	256	113	60	405
Missiles, radars	1726	384	1004	1218
Vehicles, battle tank	28	181	105	70
Detection, NBC protection	5	16	12	15
Surface vessels, submarines	1191	1137	166	463
Military aircraft, helicopters, UAV	2778	1168	1281	2740
Transmission, countermeasure	692	496	532	488
Others	234	259	223	345
TOTAL	6910	3754	3382	5744

(Annuaire statistique de la défense 2007-2008)

Στον πρώτο πίνακα φαίνονται ανά έτος οι πωλήσεις σε δις. ευρώ της γαλλικής αμυντικής βιομηχανίας την υπόψη δεκαετία, όπου γίνεται διαχωρισμός ανάμεσα σε εγχώριες πωλήσεις (σκούρο μπλε) και εξαγωγές (ανοιχτό μπλε). Στις πρώτες παρατηρούμε μια σχετική σταθερότητα με μια μικρή καμπή γενικά στο μέσο, ενώ στις εξαγωγές διαπιστώνονται μεγαλύτερες αυξομειώσεις. Στον κάτω

πίνακα φαίνονται ανά διετία από το 2000 έως το 2006 οι παραγγελίες σε εκατομμύρια ευρώ ανά κατηγορία εξοπλιστικών. Σε όλες τις περιπτώσεις την πρωτιά κατέχουν τα αεροπορικά μέσα και συστήματα

Πηγή: *Development of a European Defence Technological and Industrial Base, Annex Report, Σεπτέμβριος 2009, F. Bekkers, M. Butter, E. Anders Eriksson, E. Frinking, K. Hartley, D. Hoffmans, M. Leis, M. Lundmark, H. Masson, A. Rensma, G. Willemsen.*

Στρατιωτικές δαπάνες της χώρας από το 1988 έως το 2007

Military Expenditure of France		
Year	constant (2005) US\$ m.	% of GDP
1988	56.897	3,6
1989	57.594	3,5
1990	57.340	3,4
1991	57.713	3,4
1992	55.897	3,3
1993	55.278	3,3
1994	55.562	3,3
1995	52.812	3
1996	51.543	2,9
1997	51.731	2,9
1998	50.345	2,7
1999	50.787	2,7
2000	50.205	2,5
2001	50.036	2,5
2002	51.064	2,5
2003	52.615	2,6
2004	54.059	2,6
2005	52.917	2,5
2006	53.199	2,4
2007	53.579	*

Ο πίνακας περιέχει δύο στήλες. Στην πρώτη απεικονίζονται οι συνολικές δαπάνες ανά έτος σε εκατομμύρια δολάρια (ως βάση καθορίζεται η μέση ισοτιμία ευρώ-δολαρίου το έτος 2005). Παρατηρούμε πώς από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 (μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου παρατηρείται μια πτώση των αμυντικών δαπανών, η οποία αντιστρέφεται μετά το 2001 (πιθανόν λόγω των γεγονότων της 11^{ης} Σεπτεμβρίου). Στη δεύτερη απεικονίζονται οι στρατιωτικές δαπάνες ως

ποσοστό του ΑΕΠ όπου παρατηρείται μια διαρκής γενικά πτώση σε βάθος της εξεταζόμενης περιόδου.

Πηγή: *Development of a European Defence Technological and Industrial Base, Annex Report, Σεπτέμβριος 2009, F. Bekkers, M. Butter, E. Anders Eriksson, E. Frinking, K. Hartley, D. Hoffmans, M. Leis, M. Lundmark, H. Masson, A. Rensma, G. Willemsen.*

Απασχόληση δυναμικού στην αμυντική βιομηχανία σε χώρες εντός και εκτός ΕΕ το έτος 2007

Table 1B. EU Defence Industry Employment, 2007

Nation	Employment	Nation	Employment
France	159900	Switzerland	8800
UK	154900	Finland	8400
Germany	106300	Belgium	8200
Italy	51300	Greece	7800
Spain	38000	Austria	7200
Sweden	21900	Ireland	5700
Netherlands	20300	Portugal	5500
Poland	16200	Norway	5400
Czech Rep	11100	Denmark	2300
Turkey	9000	Luxembourg	800

Source: ASD (2007)

Στον πίνακα παρατηρούμε ότι κατά το 2007 η Γαλλία ήταν η ευρωπαϊκή χώρα με τον μεγαλύτερο αριθμό απασχολούμενων στην αμυντική βιομηχανία, με αριθμό ελάχιστα λιγότερο από 160.000 εργαζομένους. Πολύ κοντά ακολουθεί το Η.Β. ενώ οι υπόλοιπες χώρες βρίσκονται αρκετά πίσω. Η πρώτη πεντάδα είναι αναμενόμενη (Γαλλία, Η.Β., Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία), όπως αναμενόμενη και η 6^η θέση της Σουηδίας. Από τον πίνακα απουσιάζει η Ρωσία. Σήμερα οπωσδήποτε οι αριθμοί θα είναι διαφορετικοί, με ανακατατάξεις στην κατάταξη των χωρών, αλλά το δίδυμο Γαλλίας και Η.Β. στην κορυφή λογικά δεν αμφισβητείται.

Πηγή: *Development of a European Defence Technological and Industrial Base, Annex Report, Σεπτέμβριος 2009, F. Bekkers, M. Butter, E. Anders Eriksson, E. Frinking, K. Hartley, D. Hoffmans, M. Leis, M. Lundmark, H. Masson, A. Rensma, G. Willemsen.*

Ανάλυση εργατικού δυναμικού ανά τομέα αμυντικής βιομηχανίας, 1989-1999

Appendix 4. French defence industry size

From 1989 to 1999, the distribution of defence industry employees was as follows.

	State - DGA	Aerospace	Electronics	“Mechanics”	Naval construction	Nuclear	Chemical and miscellaneous	TOTAL
1989	24000	65400	57700	47100	31600	10200	19100	255100
1990	23800	63300	55000	47300	31800	9800	19100	250100
1991	24100	61600	54700	47900	31300	9400	19300	248300
1992	23820	57990	50360	42090	28700	8550	18930	230440
1993	22180	51390	47390	36780	28860	8220	19300	214120
1994	21260	45500	46180	37020	28050	8130	18470	204610
1995	20870	42000	41680	34100	27320	7750	18870	192590
1996	20140	41000	41970	31000	25500	6990	17900	184500
1997	19780	38680	40500	29960	23400	6650	19470	178440
1998	18290	37415	42060	29700	21640	6825	19230	175160
1999	17170	39010	41685	28645	20315	6540	17705	171070
% change 1989-99	-28.5	-40.4	-27.8	-39.2	-35.7	-35.9	-7.3	-32.9

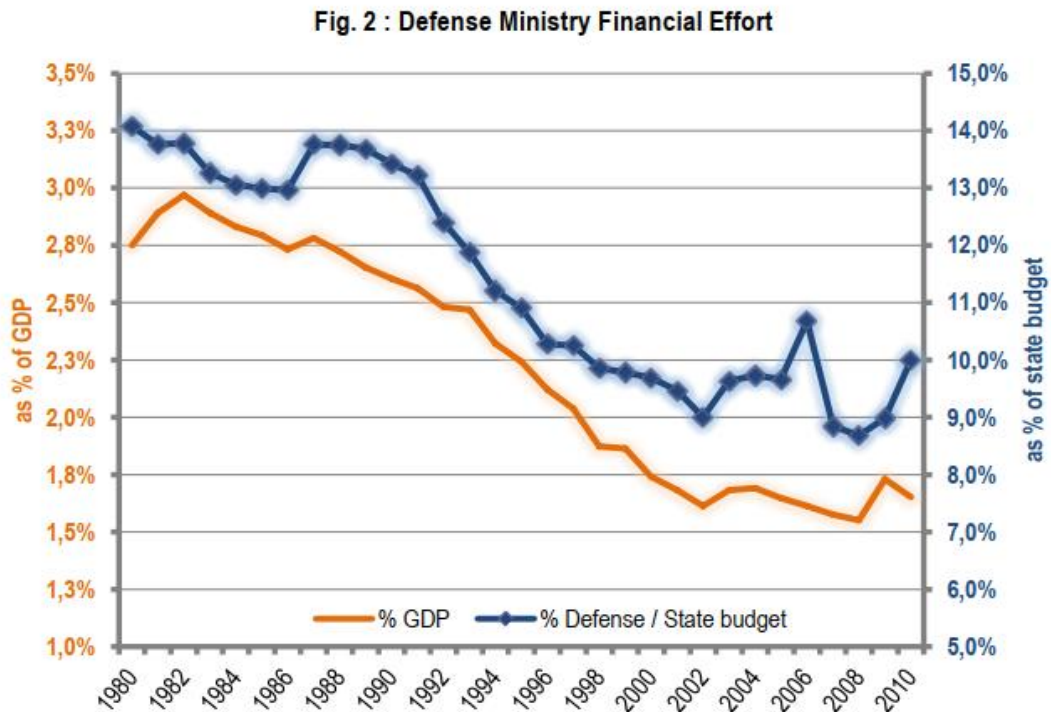
Table. Number of employees in the French defence industry

(Source: DGA)

Ενώ στον προηγούμενο πίνακα είδαμε ότι το εργατικό δυναμικό της χώρας ανήλθε σχεδόν στα 160.000 άτομα, ο παραπάνω πίνακας μας δείχνει πόσο υψηλότεροι ήταν οι αριθμοί το 1989 και πως μειώθηκαν μέσα σε μια δεκαετία, αποτυπώνοντας τις συνέπειες των αλλαγών λόγω λήξης του Ψυχρού Πολέμου. Από περισσότερους από 250.000, λίγο πάνω από 170.000 μέσα σε μια δεκαετία, μια μεγάλη πτώση σχεδόν κατά 33%. Παρατηρούμε επίσης τις επιμέρους στήλες ανά τομέα της αμυντικής βιομηχανίας (κρατικοί υπάλληλοι-DGA, αεροδιαστημική, ηλεκτρονικά, μηχανολογία, ναυπηγική, πυρηνικά και χημικά) και πως αυτές επηρεάστηκαν με το πέρασμα της υπόψη δεκαετίας.

Πηγή: *To be or not to be – the Integration and the Non-integration of the French Defence Industry*, Ιούλιος 2004, Swedish Defence Research Agency, M. Lundmark.

Προϋπολογισμοί Υπουργείου Άμυνας σε ποσοστό ΑΕΠ και ποσοστό επί των συνολικών κρατικών εξόδων, 1980-2010

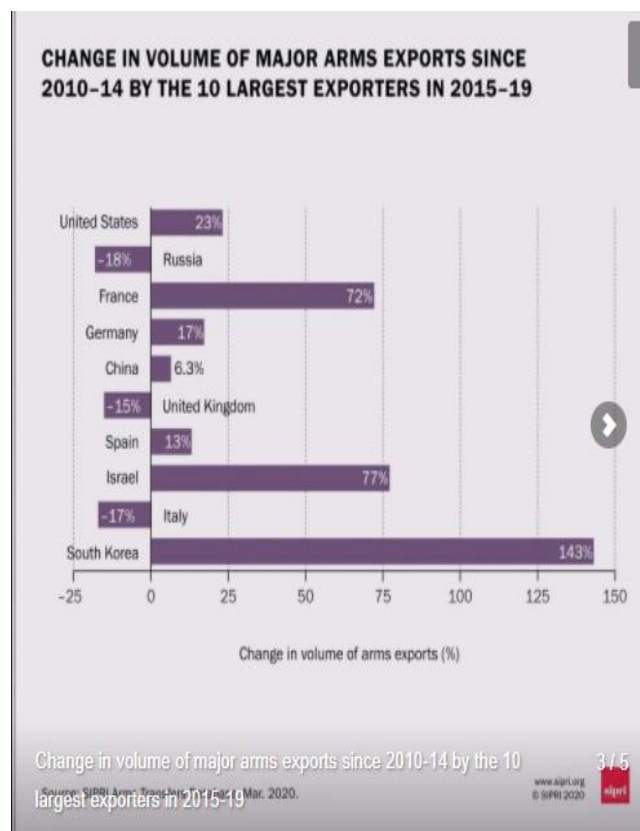
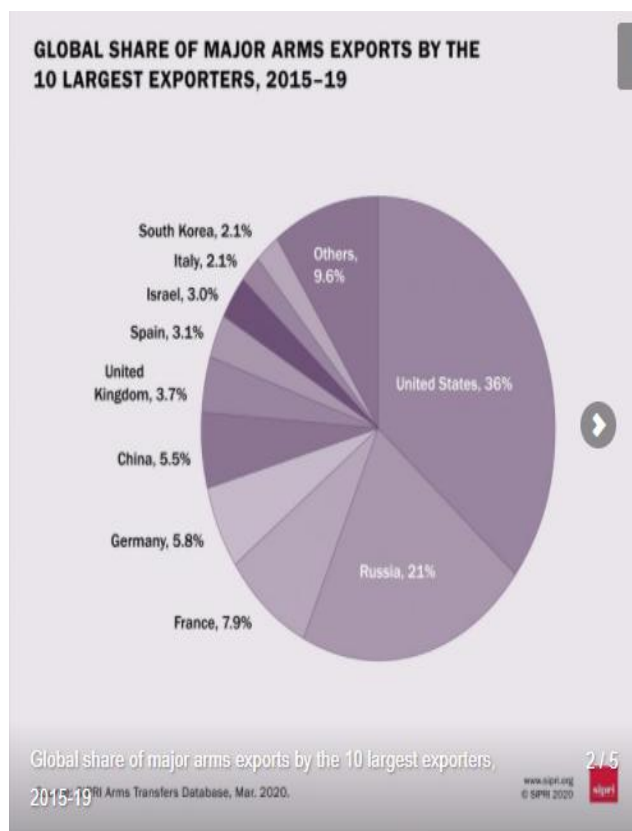

Source: Ministère de la Défense, DAF, OED

Το παραπάνω διάγραμμα απεικονίζει σε βάθος τριακονταετίας το ποσοστό που καταλάμβαναν οι προϋπολογισμοί του γαλλικού Υπουργείου Άμυνας, τόσο επί του συνολικού ΑΕΠ της χώρας (αριστερή κάθετη στήλη, πορτοκαλί χρώμα), όσο και επί του συνολικού κρατικού προϋπολογισμού (δεξιά κάθετη στήλη, μπλε χρώμα). Η μείωση ήταν κάτι παραπάνω από εμφανής, στο ΑΕΠ εκτός από τις χρονιές 1982, 1988, 2004 και 2009 και στα συνολικά κρατικά έξοδα εκτός από τις χρονιές 1987, 2003-2007 και 2009-2010. Το 2008 καταγράφεται η πιο χαμηλή επίδοση και στους δύο τομείς, 1,6% και 8,8% αντίστοιχα. Είναι η χρονιά που συνδέεται με τη μεγαλύτερη ευρωπαϊκή οικονομική κρίση πριν την τωρινή της πανδημίας. Το διάγραμμα αποτυπώνει σε βάθος χρόνου τις δυσκολίες της γαλλικής οικονομίας, η οποία αναγκάστηκε να εστιάσει σε άλλους τομείς της οικονομικής ζωής, αλλά και τις αλλαγές στη δομή των γαλλικών Ενόπλων Δυνάμεων, λόγω των γεωπολιτικών εξελίξεων κυρίως μετά το 1990.

Πηγή: *The Defence Budget in France: between Denial and Decline*, Δεκέμβριος 2012, Martial Foucault.

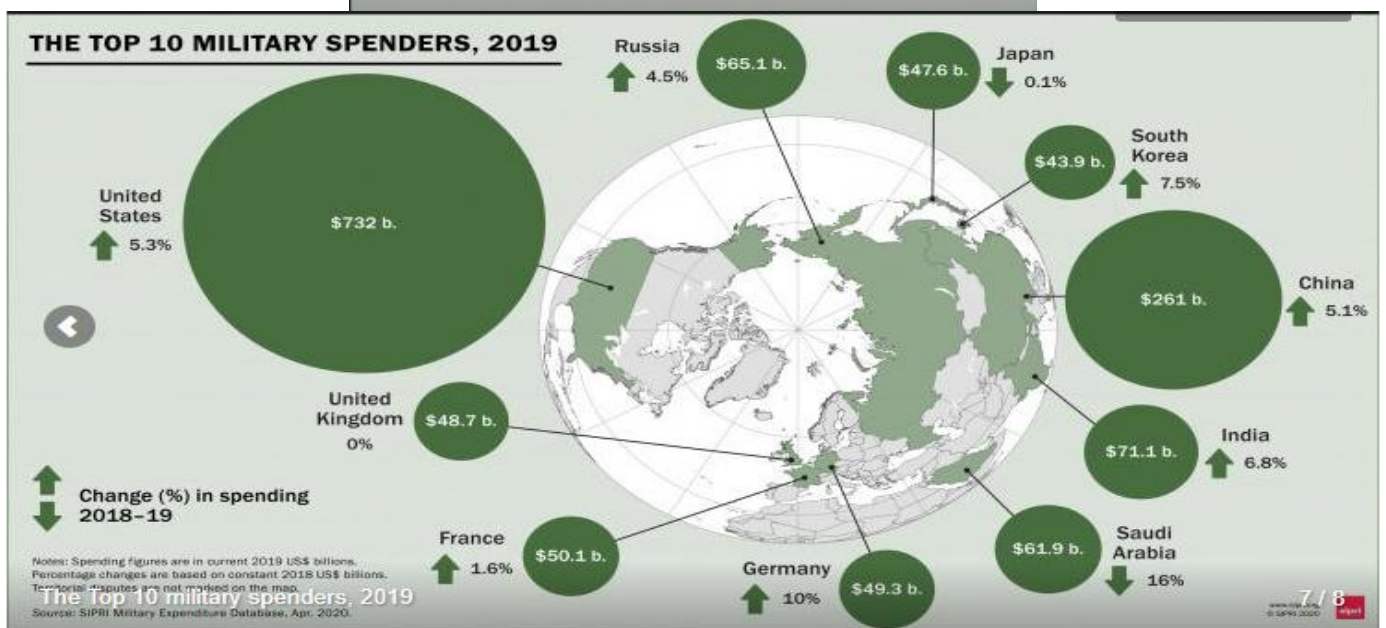
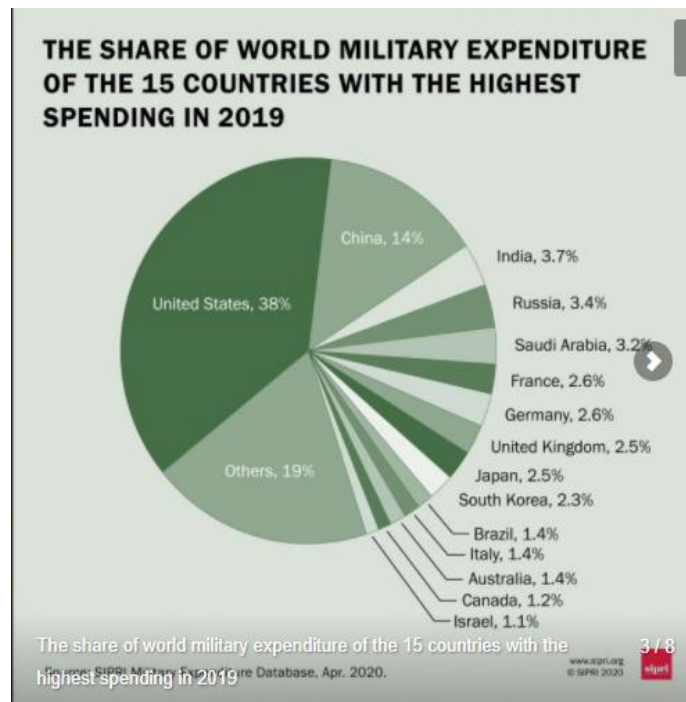
Κυριότεροι εξαγωγείς αμυντικού υλικού

Στο αριστερό διάγραμμα απεικονίζονται οι κύριες χώρες-εξαγωγείς αμυντικού υλικού την πενταετία 2015-2019. Οι ΗΠΑ και η Ρωσία κατέχουν φυσιολογικά τη μερίδα του λέοντος, ενώ στην 3^η θέση συναντάμε τη Γαλλία η οποία κατέχει μερίδιο 7,9% επί του συνόλου, με ικανοποιητική διαφορά από την επόμενη Γερμανία. Στο δεξιό διάγραμμα απεικονίζονται οι στατιστικές διαφορές στις επιδόσεις της υπόψη δεκαετίας με την αμέσως προηγούμενη (2009-2014). Εκεί παρατηρούμε την εντυπωσιακή άνοδο της Νοτίου Κορέας (143%), ακολουθεί το Ισραήλ με 77% και πολύ κοντά η Γαλλία με 72%. Πρόκειται για μια εξαιρετική επίδοση, δείγμα της σταθερής ανόδου και της αξιοπιστίας που διακατέχει τη γαλλική αμυντική βιομηχανία και των επιδόσεών της κατά το πρόσφατο παρελθόν. ΗΠΑ, Γερμανία, Ισπανία και Κίνα παρουσίασαν επίσης άνοδο αλλά σε πιο μικρά ποσοστά, ενώ η Ρωσία, το Η.Β. και η Ιταλία (από τις λοιπές χώρες της πρώτης δεκάδας), είδαν τις επιδόσεις τους να εμφανίζουν πτώση κοντά στο 20%.

Πηγή: www.sipri.org

Χώρες με τις υψηλότερες αμυντικές δαπάνες

Στα παραπάνω διαγράμματα απεικονίζονται οι χώρες που ξοδεύουν τους μεγαλύτερους αμυντικούς προϋπολογισμούς παγκοσμίως. Οι ΗΠΑ και οι Κίνα φυσικά απέχουν πολύ μεγάλη απόσταση από τις υπόλοιπες, με Ινδία, Ρωσία και Σ. Αραβία να ακολουθούν και τη Γαλλία στην 6^η θέση μαζί με τη Γερμανία. Ωστόσο, σε σχέση με το 2018, η Γαλλία είχε μια άνοδο μόλις 1,6% σε σχέση με το 10% της Γερμανίας.

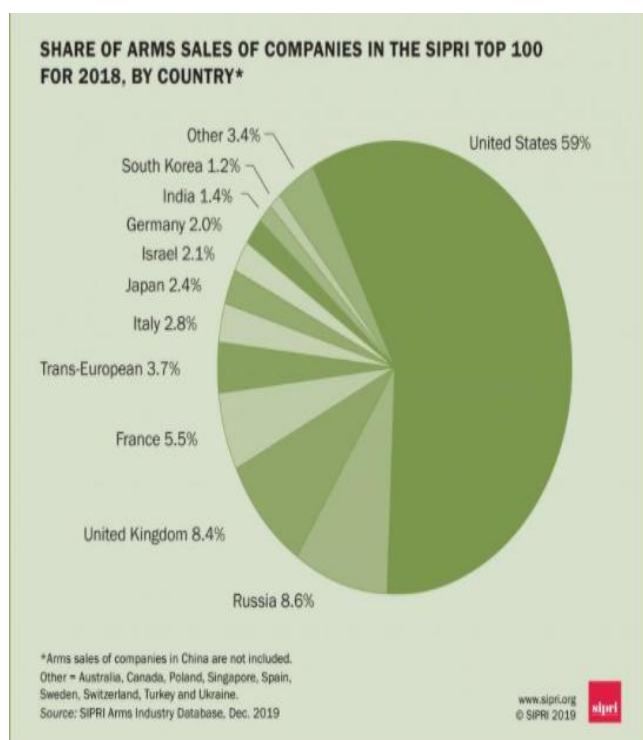
Πηγή: www.sipri.org

Κύριες αμυντικές βιομηχανίες ανά τον κόσμο για το 2018

Annex 1. The SIPRI Top 100 arms-producing and military services companies in the world excluding China, 2018^a

Figures for arms sales and total sales are in millions of US dollars.

Rank ^b		Company ^c	Country ^d	Arms sales, 2018	Arms sales, 2017	Change in	Total	Arms
2018	2017			(US\$ m.)	(constant 2018 US\$ m.) ^e	arms sales, 2017-18 (%)	sales, 2018 (US\$ m.)	sales as a % of total sales, 2018
1	1	Lockheed Martin Corp.	United States	47 260	44 935	5.2	53 762	88
2	2	Boeing	United States	29 150	27 577	5.7	101 126	29
3	3	Northrop Grumman Corp.	United States	26 190	22 908	14	30 095	87
4	4	Raytheon	United States	23 440	22 570	3.9	27 058	87
5	6	General Dynamics Corp.	United States	22 000	19 969	10	36 193	61
6	5	BAE Systems	United Kingdom	21 210	22 384	-5.2	22 428	95
7	7	Airbus Group	Trans-European ^f	11 650	10 691	9.0	75 195	15
8	9	Leonardo	Italy	9 820	9 403	4.4	14 447	68
9	10	Almaz-Antey	Russia	9 640	8 195	18	9 872	98
10	8	Thales	France	9 470	9 601	-1.4	18 767	50
11	11	United Technologies Corp.	United States	9 310	7 967	17	66 501	14
12	12	L3 Technologies	United States	8 250	7 936	4.0	10 244	81
13	13	Huntington Ingalls Industries	United States	7 200	6 626	8.7	8 176	88
14	16	Honeywell International	United States	5 430	4 567	19	41 802	13
15	14	United Aircraft Corp. ^g	Russia	5 420	6 168	-12	6 563	83
16	19	Leidos	United States	5 000	4 485	11	10 194	49
17	17	Harris Corp.	United States	4 970	4 557	9.1	6 801	73
18	15	United Shipbuilding Corp.	Russia	4 700	4 762	-1.3	5 565	84
19	20	Booz Allen Hamilton	United States	4 680	4 424	5.8	6 704	70
20	18	Rolls-Royce	United Kingdom	4 680	4 714	-0.7	20 972	22
21	21	Naval Group	France	4 220	4 404	-4.2	4 259	99
22	26	Rheinmetall	Germany	3 800	3 652	4.1	7 257	52
23	27	MBDA	Trans-European ^f	3 780	3 621	4.4	3 777	100
24	23	General Electric	United States	3 650	3 922	-6.9	121 615	3.0
25	25	Mitsubishi Heavy Industries ^h	Japan	3 620	3 669	-1.3	36 947	10
26	24	Tactical Missiles Corp.	Russia	3 600	3 443	4.6	3 668	98
27	22	Textron	United States	3 500	4 199	-17	13 972	25
28	29	Elbit Systems	Israel	3 500	3 263	7.3	3 684	95
29	33	CACI International	United States	3 490	3 052	14	4 986	70
30	31	Saab	Sweden	3 240	3 092	4.8	3 814	85
31	34	Safran	France	3 240	3 107	4.3	24 846	13
32	28	Babcock International Group	United Kingdom	3 180	3 445	-7.7	6 881	46
33	32	United Engine Corp.	Russia	2 950	2 926	0.8	3 904	76
34	51	Dassault Aviation Groupe	France	2 930	2 250	30	6 001	49
35	36	Science Applications International Corp.	United States	2 800	2 826	-0.9	4 659	60
36	52	AECOM	United States	2 770	2 120	31	20 156	14
37	45	General Atomics ⁱ	United States	2 750	2 273	21
38	38	Hindustan Aeronautics	India	2 740	2 647	3.5	2 883	95
39	40	Israel Aerospace Industries	Israel	2 650	2 500	6.0	3 682	72
40	35	High Precision Systems ^j	Russia	2 630	2 706	-2.8	2 711	97

Στο αριστερό διάγραμμα κατατάσσονται οι 100 μεγαλύτερες αμυντικές βιομηχανίες του κόσμου ανά χώρα ιδιοκτησίας, σε σχέση με τις πωλήσεις τους για το 2018. Σχεδόν το 60% αντιστοιχεί σε αμερικανικές εταιρείες και ακολουθούν με πολύ μεγάλη διαφορά οι ρωσικές, οι βρετανικές και οι γαλλικές στην 4^η θέση. Ωστόσο, απουσιάζουν οι κινεζικές εταιρείες λόγω μη διαθέσιμων στοιχείων. Παρατηρούμε ότι πίσω από τη Γαλλία, στην 5^η θέση, εντάσσεται η κατηγορία εταιρειών με ευρωπαϊκό χαρακτήρα, με κύριο εκφραστή την Airbus. Στον δεξιό πίνακα απεικονίζονται οι 40 κορυφαίες εταιρείες του κόσμου, μαζί με στοιχεία για τις πωλήσεις τους, διαφοροποιήσεις, ποσοστά κλπ. Ως γαλλικές συναντάμε τις Thales, Naval Group, Safran, Dassault Aviation, ενώ οι Airbus και MBDA (με σημαντικό γαλλικό μερίδιο) εντάσσονται στις πανευρωπαϊκές.

Χώρες με τις υψηλότερες εξαγωγές και κύριοι αγοραστές τους, 2015-2019

Table 1. The 25 largest exporters of major arms and their main clients, 2015–19

Note: Percentages below 10 are rounded to 1 decimal place; percentages over 10 are rounded to whole numbers.

Exporter	Share of arms exports (%)		Per cent change from 2010–14 to 2015–19 ^a	Main clients (share of exporter's total exports, %), 2015–19		
	2015–19	2010–14		1st	2nd	3rd
1 United States	36	31	23	Saudi Arabia (25)	Australia (9.1)	UAE (6.4)
2 Russia	21	27	-18	India (25)	China (16)	Algeria (14)
3 France	7.9	4.8	72	Egypt (26)	Qatar (14)	India (14)
4 Germany	5.8	5.3	17	South Korea (18)	Greece (10)	Algeria (8.1)
5 China	5.5	5.5	6.3	Pakistan (35)	Bangladesh (20)	Algeria (9.9)
6 United Kingdom	3.7	4.6	-15	Saudi Arabia (41)	Oman (14)	USA (9.1)
7 Spain	3.1	2.9	13	Australia (33)	Singapore (13)	Turkey (11)
8 Israel	3.0	1.8	77	India (45)	Azerbaijan (17)	Viet Nam (8.5)
9 Italy	2.1	2.7	-17	Turkey (20)	Pakistan (7.5)	Saudi Arabia (7.2)
10 South Korea	2.1	0.9	143	UK (17)	Iraq (14)	Indonesia (13)
11 Netherlands	1.9	2.0	-2.8	Indonesia (17)	USA (14)	Jordan (13)
12 Ukraine	1.0	2.8	-63	China (31)	Russia (20)	Thailand (17)
13 Switzerland	0.9	0.9	2.6	Australia (18)	China (14)	Saudi Arabia (14)
14 Turkey	0.8	0.5	86	Turkmenistan (25)	Oman (12)	Pakistan (12)
15 Sweden	0.6	1.8	-65	USA (22)	Algeria (12)	UAE (10)
16 Canada	0.6	0.9	-33	Saudi Arabia (34)	India (11)	UAE (10)
17 Norway	0.4	0.6	-30	Oman (35)	USA (20)	Finland (14)
18 UAE	0.4	0.2	86	Egypt (41)	Algeria (13)	Unidentified state (12)
19 Australia	0.3	0.3	11	USA (42)	Indonesia (18)	Canada (18)
20 Belarus	0.3	0.5	-23	Viet Nam (31)	Sudan (16)	Serbia (15)
21 Czechia	0.3	0.1	453	Iraq (39)	USA (17)	Ukraine (9.0)
22 South Africa	0.3	0.5	-36	USA (23)	UAE (20)	Malaysia (11)
23 India	0.2	0.0	426	Myanmar (46)	Sri Lanka (25)	Mauritius (14)
24 Brazil	0.2	0.2	6.8	Afghanistan (38)	Indonesia (17)	Lebanon (11)
25 Portugal	0.2	0.0	1 239	Romania (95)	Uruguay (2.9)	Cabo Verde (1.2)

UAE = United Arab Emirates.

Στο αριστερό μισό του πίνακα παρουσιάζονται οι 25 χώρες με τις υψηλότερες συνολικά εξαγωγές αμυντικού υλικού για την πενταετία 2015-2019, με ποσοστό επί του συνόλου, σύγκριση με την προηγούμενη πενταετία 2009-2014 και διαφοροποίηση στο ποσοστό σε αυτές τις χρονικές περιόδους. Στο δεξιό μισό, αναγράφονται για κάθε χώρα του πίνακα οι τρεις πρώτες χώρες-αγοραστές. Έτσι, για τη Γαλλία ο κύριος «πελάτης» στην υπόψη δεκαετία είναι η Αίγυπτος με ποσοστό 26% των γαλλικών πωλήσεων (κυρίως λόγω των μαχητικών αεροσκαφών «Rafale» και των πλοίων «Mistral») και ακολουθούν Κατάρ και Ινδία με 14% (λόγω φυσικά των «Rafale»). Στον πίνακα αυτό συναντάμε και την Ελλάδα, η οποία αποτελεί τον δεύτερο καλύτερο «πελάτη» των γερμανικών εξαγωγών εξοπλισμών. Μάλιστα, σε άλλο πίνακα (ο οποίος δεν παρατίθεται) όπου παρουσιάζονται οι κύριες χώρες-εισαγωγείς, η Ελλάδα για την πενταετία 2015-2019 βρίσκεται στην 28^η θέση παγκοσμίως, εισάγοντας αμυντικό υλικό κυρίως από Γερμανία, ΗΠΑ και Η.Β. Η συμφωνηθείσα μελλοντική αγορά των «Rafale», αναμένεται να επηρεάσει τα δεδομένα που θα καταγραφούν στο μέλλον.

Πηγή: www.sipri.org

Χώρες που κατέχουν πυρηνικά όπλα

Table 10.1. World nuclear forces, January 2020

All figures are approximate. The estimates presented here are based on public information and contain some uncertainties, as reflected in the notes to tables 10.1–10.10.

Country	Year of first nuclear test	Deployed warheads ^a	Stored warheads ^b	Other warheads	Total inventory
United States	1945	1 750 ^c	2 050 ^d	2 000 ^e	5 800
Russia	1949	1 570 ^f	2 745 ^g	2 060 ^e	6 375
United Kingdom	1952	120	95	–	215 ^h
France	1960	280	10	..	290
China	1964	–	320	–	320
India	1974	–	150	..	150
Pakistan	1998	–	160	..	160
Israel	..	–	90	..	90
North Korea	2006	–	..	[30–40]	[30–40] ⁱ
Total^j		3 720	5 620	4 060	13 400

.. = not applicable or not available; – = zero; [] = uncertain figure.

Ο παραπάνω πίνακας παρουσιάζει τις χώρες που διαθέτουν πυρηνικά όπλα με στοιχεία που παρέχονται για τον Ιανουάριο του 2020. Η Γαλλία ήταν η 4^η χρονικά χώρα στον κόσμο (πίσω από ΗΠΑ, τότε ΕΣΣΔ και Η.Β.) που πραγματοποίησε πυρηνική δοκιμή (το 1960 στην Αλγερία) και η 4^η στον κόσμο σήμερα σε αριθμό πυρηνικών κεφαλών (πίσω από Ρωσία, ΗΠΑ και Κίνα). Από τις 290 πυρηνικές κεφαλές της, 40 φέρονται από αεροσκάφη «Rafale» που βρίσκονται στην ηπειρωτική χώρα, 10 από αεροσκάφη «Rafale» που φέρονται (όταν απαιτηθεί) επί του αεροπλανοφόρου «Charles de Gaulle» και οι υπόλοιπες 240 από πυρηνικά υποβρύχια.

Πηγή: www.sipri.org

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

airbus.com. 2020. <https://www.airbus.com/defence.html> (πρόσβαση Αύγουστος 26, 2020).

AITF, Artificial Intelligence Task Force. *Artificial Intelligence in Support of Defence*. Ministère des Armées, 2019.

ariane.group. 2020. <https://www.ariane.group/en/news/ariane-5s-third-2020-launch-is-a-success/> (πρόσβαση Αύγουστος 26, 2020).

Arteaga, Félix. *realinstitutoelcano.org*. 12 Δεκέμβριος 2017. http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_en/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/commentary-arteaga-strategic-review-french-national-defence-security-2017 (πρόσβαση Ιούλιος 17, 2020).

Arteaga, Jermalavicius, Marrone, Maulny, Terlikowski. *Appropriate Level of European Strategic Autonomy*. Armament Industry European Research Group, 2016.

atomicheritage.org. 14 Φεβρουάριος 2017. <https://www.atomicheritage.org/history/french-nuclear-program> (πρόσβαση Ιούλιος 17, 2020).

Bailey, Gavin J. *The Arsenal of Democracy: Aircraft Supply and the Anglo-American Alliance, 1938-1942*. Edinburgh University Press, 2013.

Béraud-Sudreau, Lucie. *iiss.org*. 26 Μάρτιος 2020. <https://www.iiss.org/blogs/analysis/2020/03/french-arms-exports-introduction> (πρόσβαση Ιούλιος 12, 2020).

Carr, Edward. *Η Εικοσαετής Κρίση 1919-1939: Εισαγωγή στην Μελέτη των Διεθνών Σχέσεων*. 1939.

Chancerel, Pierre. *International Encyclopedia of the First World War*. 19 Μάιος 2015. https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/labour_france (πρόσβαση Ιούλιος 17, 2020).

ClaudiaMajor-ChristianMölling. «Show us the way forward, Astérix.» Centre de Recherches Internationales, Μάρτιος 2007.

dassault-aviation.com. 2020. <https://www.dassault-aviation.com/en/defense/> (πρόσβαση Αύγουστος 26, 2020).

deloitte.com. 2020. <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/manufacturing/articles/global-aerospace-and-defense-industry-outlook.html> (πρόσβαση Ιούλιος 17, 2020).

diplomatie.gouv.fr. 18 Μάρτιος 2020. <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/economic-diplomacy-foreign-trade/supporting-french-businesses-abroad/strategic-sector-support/defence-industries-and/> (πρόσβαση Ιούλιος 16, 2020).

erih.net. 2020. <https://www.erih.net/how-it-started/history-of-industries/industry-and-war/> (πρόσβαση Ιούλιος 16, 2020).

euro2day. *euro2day.gr*. 20 Ιούλιος 2019.
<https://www.euro2day.gr/specials/topics/article/1687574/oi-amerikanikes-etaireies-theloy-n-kommati-tis-pita.html> (πρόσβαση Ιούλιος 16, 2020).

Filippo Occhino, Kim Oosterlinck, Eugene N. White. «How Occupied France Financed its own Exploitation in World War II.» 2005.

frstrategie.org. 23 Ιανουάριος 2020.
<https://www.frstrategie.org/en/publications/recherches-et-documents/france-and-nuclear-deterrence-spirit-resistance-2020> (πρόσβαση Ιούλιος 17, 2020).

Giovachini, Laurent. *L'Armement Français au XXe Siècle*. Paris: Les Cahiers de l'Armement, Ellipses, 2000.

globalfirepower.com. 2020. https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=france (πρόσβαση Αύγουστος 29, 2020).

globalsecurity.org. www.globalsecurity.org/military/world/europe/fr-industry-1.htm. 2020. (πρόσβαση Ιούλιος 12, 2020).

—. www.globalsecurity.org/military/world/europe/fr-industry-1.htm. (πρόσβαση Ιούλιος 12, 2020).

—. www.globalsecurity.org/military/world/europe/fr-industry-2.htm. 2020. (πρόσβαση Ιούλιος 12, 2020).

—. www.globalsecurity.org/military/world/europe/fr-industry-3.htm. 2000. (πρόσβαση Ιούλιος 12, 2020).

—. www.globalsecurity.org/military/world/europe/fr-industry-4.htm. 2020. (πρόσβαση Ιούλιος 12, 2020).

—. www.globalsecurity.org/military/world/europe/fr-industry-4.htm. 2020. (πρόσβαση Αύγουστος 16, 2020).

Gregory, Shaun. *French Defence Policy into the Twenty-First Century*. Νέα Υόρκη: ST. MARTIN'S PRESS, LLC, 2000.

Gronlund, Kirsten. *futureoflife.org*. 09 Μάιος 2019.
<https://futureoflife.org/2019/05/09/state-of-ai/?cn-reloaded=1> (πρόσβαση Ιούλιος 17, 2020).

Hooke, Richard. *The Defence Industry in the 21st Century*. PriceWaterhouseCoopers, 2005.

jetex.com. 2020. <https://www.jetex.com/how-france-changed-aviation/> (πρόσβαση Ιούλιος 17, 2020).

Lepick, Olivier. «France's Political and Military Reaction in the Aftermath of the First German Chemical Offensive in April 1915: The Road to Retaliation in Kind.»

Στο *One Hundred Years of Chemical Warfare: Research, Deployment, Consequences*, του/της Olivier Lepick. 2015.

ŁukaszJurczyszyn-MarcinTerlikowski. *The Future of France's Defence Policy*. The Polish Institute of International Affairs, 2018.

Mackenzie, Christina. *defensenews.com*. 10 Μάρτιος 2020.
<https://www.defensenews.com/global/europe/2020/03/10/heres-whats-behind-frances-72-jump-in-weapons-exports/> (πρόσβαση Ιούλιος 16, 2020).

—. *defensenews.com*. 28 Φεβρουάριος 2020.
<https://www.defensenews.com/global/europe/2020/02/28/french-defense-firms-fete-formidable-profits-in-2019/> (πρόσβαση Ιούλιος 16, 2020).

Maulny, Jean-Pierre. *rosalux.eu*. 15 Ιανουάριος 2020.
<https://www.rosalux.eu/en/article/1570.the-europeanisation-of-french-defence-policy.html> (πρόσβαση Ιούλιος 17, 2020).

mbda-systems.com. 2020. <https://www.mbda-systems.com/solutions-and-services> (πρόσβαση Αύγουστος 28, 2020).

Mearsheimer, John J. *Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*. 2006.

Mielcarek, Romain. *euractiv.com*. 14 Ιούνιος 2019.
<https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/frances-weapons-exports-see-sharp-increase-on-european-market/> (πρόσβαση Ιούλιος 17, 2020).

Morselli, Francesca. <https://notes.cendari.dariah.eu/>. 17 Φεβρουάριος 2016.
https://notes.cendari.dariah.eu/cendari/ARG_Industrial_Development_during_the_First_World_War/notes/781/ (πρόσβαση Ιούλιος 17, 2020).

Nathalie Lazaric, Valérie Merindol, Sylvie Rocchia. «Changes in the French Defence Innovation System: New Roles and Capabilities for the Government Agency for Defence.» *Industry and Innovation*, 2011.

naval-group.com. 2020. <https://www.naval-group.com/en/group/en-profil/en-chiffres-cles/> (πρόσβαση Αύγουστος 28, 2020).

nexter-group.fr. 2020. <https://www.nexter-group.fr/en/qui-sommes-nous.html> (πρόσβαση Αύγουστος 28, 2020).

Rafael Torres-Sánchez, Pepijn Brandon & Marjolein 't Hart. «War and Economy. Rediscovering the Eighteenth Century Military Entrepreneur.» Στο *Business History*. 2018.

République Française. «Strategic Review of Defence and National Security (Key Points).» Οκτώβριος 2017.

Ronja Kempin, Jocelyn Mawdsley. «Missile Defence à la française.» 2005.

safran-group.com. 2020. <https://www.safran-group.com/defense> (πρόσβαση Αύγουστος 29, 2020).

Sarah Guillou, Nathalie Lazaric, Christian Longhi, Sylvie Rochhia. «archives-ouvertes.fr.» 01 Αύγουστος 2012. <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00721866v2> (πρόσβαση Ιούλιος 16, 2020).

Sarkozy, Nicolas. «The French White Paper on Defence and National Security (English Version).» PRÉSIDENCE DE LA RÉPUBLIQUE, 2008.

Scupham, William. «“Friends, Fellows, Citizens and Soldiers”: The Evolution of the French Revolutionary Army, 1792-1799.» *Primary Source*, 2012.

Serfati, Claude. *Le méso-système de l'armement et son impact sur le système productif de la France*. 1992.

—. «rosalux.de.»

https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/Veranstaltungen/2019/FranceMilitary_Serfati. 4 Ιούλιος 2019. www.rosalux.de (πρόσβαση Ιούλιος 16, 2020).

sipri.org. 2020. <https://sipri.org/databases> (πρόσβαση Ιούλιος 06, 2020).

sipri.org. 09 Μάρτιος 2020. <https://sipri.org/media/press-release/2020/usa-and-france-dramatically-increase-major-arms-exports-saudi-arabia-largest-arms-importer-says> (πρόσβαση Ιούλιος 06, 2020).

thalesgroup.com. 2020. <https://www.thalesgroup.com/en/markets/defence-and-security> (πρόσβαση Αύγουστος 29, 2020).

Townshend, Charles. *The Oxford History of Modern War*. Oxford University Press, 2000.

Tran, Pierre. sldinfo.com. 29 Απρίλιος 2020. <https://sldinfo.com/2020/04/rebooting-the-french-economy-with-the-help-of-the-defense-sector/> (πρόσβαση Ιούλιος 16, 2020).

U.S.Congress. *Lessons in Restructuring Defense Industry: The French Experience-Background Paper*. Washington, DC: Office of Technology Assessment, U.S.Government Printing Office, 1992.

Σαλαβράκος, Ιωάννης-Διονύσιος. *A Reassessment of the British and Allied Economic and Military Mobilization in the Revolutionary and Napoleonic Wars (1792-1815)*. Res Militaris, 2017.